

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

και

**ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ**

της

ΜΠΙΜΠΟΥ ΝΑΚΟΥ ΙΩΑΝΝΑΣ

**Καθηγήτριας στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής
Εκπαίδευσης Α.Π.Θ.**

με γνωστικό αντικείμενο:

**"ΚΛΙΝΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ-ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΟΥ
ΣΧΟΛΕΙΟΥ"**

Ιούνιος 2016

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

I. Βιογραφικό Σημείωμα	3
1. Προσωπικά στοιχεία	3
2. Σπουδές	3
3. Επιστημονική-Επαγγελματική Δραστηριότητα	3
4. Διδασκαλία	4
5. Δραστηριότητες εφαρμογών σχολικής ψυχολογίας	11
6. Συμμετοχή σε επιστημονικούς φορείς, οργανώσεις, περιοδικά	13
7. Ερευνητικό έργο	14
8. Πρόσφατες ερευνητικές/επιστημονικές συνεργασίες	20
9. Δημοσιεύσεις	22
10. Ανακοινώσεις σε συνέδρια	30
11. Μέλος Επιστημονικής επιτροπής και διοργάνωση συνεδρίων	38
12. Επιμορφωτικές-επιστημονικές ημερίδες σε επαγγελματικούς και επιστημονικούς φορείς, οργανισμούς και σχολεία	40
13. Διοικητικό έργο	45
14. Μεταφράσεις	45
II. Υπόμνημα επιστημονικών εργασιών	
A. Δημοσιεύσεις μέχρι την βαθμίδα Αναπλ. Καθηγητή	45
B. Επιστημονική επιμέλεια συλλογικών τόμων (νέες)	60
Γ. Άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά (με κριτές, νέες)	60
Δ. Άρθρα σε Πρακτικά Συνεδρίων (μετά από κρίση των άρθρων, νέες)	62
E. Κεφάλαια σε συλλογικούς τόμους (μετά από κρίση, νέες)	63
ΣΤ. Άλλες εργασίες (νέες)	67
Z. Τεχνικές εκθέσεις-Παραδοτέα (νέες)	68
H. Εκπαιδευτικό Υλικό (νέο)	72

ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Ιωάννα Μπίμπου-Νάκου, τόπος γέννησης Μπουρούντι Αφρικής στις 27/12/1958
 Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης,
 Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τηλ. 2310995030, 2310240670,
 Διεύθυνση: Αριστοτέλους 29, 54631 Θεσσαλονίκη.

2.ΤΙΤΛΟΙ ΣΠΟΥΔΩΝ

- 1980 Πτυχίο Φιλοσοφικής Σχολής Α.Π.Θ.**
 (Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας)
- 1981 Πρώτος χρόνος μεταπτυχιακών σπουδών στο Α.Π.Θ.** στο Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας, με ειδίκευση στην Κλινική Ψυχολογία (δευτερεύουσες επιλογές Φιλοσοφία και Νεοελληνική Λογοτεχνία).
- 1983 Μεταπτυχιακό Κλινικής Ψυχολογίας (M.Sc).** Department of Clinical Psychology and Psychiatry. Faculty of Medicine. Victoria University of Manchester, Αγγλία.
- 1992 Διδακτορική Διατριβή** με τίτλο “ Ο συναισθηματικός φόρτος στο οικογενειακό περιβάλλον των ψυχιατρικών ασθενών”. Τμήμα Ψυχολογίας, Φιλοσοφική Σχολή, ΑΠΘ.

Ξένες γλώσσες

Αγγλικά C2, Γαλλικά C2, Ισπανικά B2

3.ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

- 1980-1981 Καθηγήτρια Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Λύκειο Βασιλικών
- 1983-1984 Καθηγήτρια σε Μεταλυκειακά Προπαρασκευαστικά Κέντρα
- 1984-1988 Ψυχολόγος στο Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής (Υπηρεσία Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Αποκατάστασης Εφήβων και Νέων με σοβαρές ψυχιατρικές διαταραχές).
- 1985-1988 Ειδική Μεταπτυχιακή Υπότροφος:Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικών και Ψυχολογίας του Α.Π.Θ.
- 1991 Ψυχολόγος στο Κέντρο Μονογονεϊκής Οικογένειας , Εύοσμος Θεσσαλονίκη
- 1991-1994 Ιδιωτική άσκηση ως Ψυχολόγος-Ψυχοθεραπεύτρια
- 1994 Ειδική Επιστήμων,Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης (ΠΤΔΕ) του Α.Π.Θ.
- 1995 Εκλογή και διορισμός σε θέση Λέκτορα Ψυχολογίας στο ΠΤΔΕ, Α.Π.Θ.
- 1999 Εκπαίδευση και συνεργασία με το Child and Adolescent Mental Health Service,South London and Maudsley NHS Trust.
- 2000 Εκλογή και διορισμός σε θέση Επικ. Καθηγήτριας Ψυχολογίας στο ΠΤΔΕ,Α.Π.Θ.
- 2003 Εκλογή και διορισμός σε θέση μόνιμης Επικ. Καθηγήτριας στο Π.Τ.Δ.Ε., Α.Π.Θ.
- 2007 Εκλογή και διορισμός στη θέση Αναπληρώτριας Καθηγήτριας, ΠΤΔΕ, ΑΠΘ
- 2016 Εκλογή και διορισμός στη θέση Καθηγήτριας, ΠΤΔΕ, ΑΠΘ

4.ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

Προπτυχιακό Επίπεδο σε άλλα τμήματα

1985-1988 Τμήμα Ψυχολογίας, Ειδική Μεταπτυχιακή Υπότροφος Διδασκαλία των μαθημάτων “Θεωρίες Προσωπικότητας”, “Σχολική Συμβουλευτική” (σε συνεργασία με την υπεύθυνη καθηγήτρια Μ. Χαρίτου)

1997-1999 Τμήμα Ψυχολογίας, “Θεωρίες Προσωπικότητας II” μετά από ανάθεση

2003-2005: Τμήμα Ψυχολογίας, "Σύνδεση σχολείου και οικογένειας", σε συνεργασία με την Καθηγήτρια Α. Στογιαννίδου.

Χειμερινό Εξάμηνο 2011, Τμήμα Ψυχολογίας (Τομέας Σχολικής και Εξελικτικής Ψυχολογίας), στο μάθημα "Θέματα Παιδικής και Νεανικής Ηλικίας" (υπεύθυνη κ. Δεληγιάννη), μια ενότητα "Παιδιά και νέοι στην σύγχρονη μεταβαλλόμενη οικογένεια".

Εαρινό Εξάμηνο 2013-14, Τμήμα Γερμανικής Φιλολογίας, στο μάθημα "Διεπιστημονικές Προσεγγίσεις της (γλωσσικής) Επικοινωνίας (στο σχολείο)", μια ενότητα με τίτλο "Η διάγνωση ως πρακτική αποκλεισμού στο σχολείο"

Εαρινό εξάμηνο 2004-2005: Συμμετοχή στην Αναμόρφωση Προπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης. Ενότητα "Μελέτη των παιδιών και της παιδικής ηλικίας στην ψυχολογία: Μεθοδολογικά ζητήματα και επαγγελματικές πρακτικές".

Μεταπτυχιακό Επίπεδο σε άλλα τμήματα

1985-1988 Ειδική Μεταπτυχιακή Υπότροφος Διδασκαλία “Κοινωνική Ψυχική Υγιεινή”, “Οικογενειακές Προσεγγίσεις σε Άτομα με Σοβαρές Ψυχιατρικές Διαταραχές”, Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας του Α.Π.Θ.

1999-2003 Διδασκαλία του μαθήματος “Ψυχική υγεία του παιδιού: Εφαρμογές στο σχολείο” στο Μεταπτυχιακό Τμήμα της Σχολικής-Εξελικτικής Ψυχολογίας του Τμήματος Ψυχολογίας, Α.Π.Θ. (σε συνεργασία με την καθηγήτρια Α. Στογιαννίδου).

2006 Εαρινό Εξάμηνο: Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών Κλινικής Ψυχολογίας, ΕΚΠΑ (υπεύθυνη κ. Καλαντζή-Αζίζη) Μια Ενότητα "Ψυχική Υγεία/Διαταραχή των Γονέων και ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των παιδιών".

2009-2010, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών, Θεματική Ενότητα «Σπουδές Στην Εκπαίδευση» Επίβλεψη για την εκπόνηση Μεταπτυχιακών Διπλωματικών Εργασιών: 4
2013-2014: Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα "Γλώσσα και Πολιτισμός στο γερμανόφωνο χώρο". Κατεύθυνση Γλωσσολογία-Διδακτική. Μια θεματική " Οι ψυχολογικές πρακτικές στο σχολείο"

Μάιος 2014: Πρόσκληση από το Universidad Autonoma de Madrid, Departamento Interfacultativo de Psicologia Evolutiva y de Educacion (υπεύθυνη καθηγήτρια C. del Barrio) για διδασκαλία στο μεταπτυχιακό της ενότητας *Ενδοσχολική βία* με θέμα "Οικογενειακή λειτουργία και σχολικός εκφοβισμός-ερμηνείες και πρακτικές αντιμετώπισης της ενδοσχολικής βίας στο οικογενειακό περιβάλλον".

Διδασκαλείο "Δ. Γληνός": 1995-2003 & 2007-2010 Ενδεικτικά μαθήματα: "Συμβουλευτική σε γονείς και επαγγελματίες ψυχικής υγείας" (Ειδική Αγωγή), "Κριτική Ψυχολογία" (σε συνεργασία με την Δ. Κογκίδου, Καθηγήτρια Ψυχολογίας, & Π. Πανταζή, Αναπλ. Καθηγητή Ψυχολογίας (Γενική αγωγή), "Ειδικά προβλήματα στην εκπαίδευση" (σε συνεργασία με τον Ι. Αγαλιώτη, Επικ. Καθηγητή,

Πανεπιστήμιο Μακεδονίας). Εμβάθυνση στις "Κριτικές προσεγγίσεις σε ζητήματα που αφορούν τις σχολικές δυσκολίες των παιδιών, I & II", "Οικογενειακά Συστήματα και Σχολείο", "Ψυχική υγεία και σχολείο".

Περιφερειακό Επιμορφωτικό Κέντρο (ΠΕΚ) Θεσσαλονίκης
1994-1996 Διδασκαλία στο 2ο ΠΕΚ Θεσσαλονίκης

Πρόγραμμα Επανεκπαίδευσης Πτυχιούχων Εξωτερικού

1995-1997 Διδασκαλία στο Πρόγραμμα Επανεκπαίδευσης Πτυχιούχων Εξωτερικού

Πρόγραμμα Εξομοίωσης Εκπαιδευτικών

1998-1999 & 2002-2005 Διδασκαλία στο Πρόγραμμα Εξομοίωσης Εκπαιδευτικών και Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών (Ακαδημαϊκή και Επαγγελματική Αναβάθμιση Εκπαιδευτικών της Α/βάθμιας Εκπαίδευσης" (Επιστημον. Υπεύθυνη Θ. Ανθογαλίδου, Καθηγήτρια, ΠΤΔΕ, ΑΠΘ). Συντονίστρια και διδάσκουσα για το μάθημα "Ψυχική Υγεία και Ψυχοκοινωνική Ανάπτυξη των παιδιών".

Προγράμματα ΕΠΕΑΕΚ (ενδεικτικά)

1997-1999 Διδασκαλία του μαθήματος "Συμβουλευτική Οικογενειών με μέλη Άτομα με Ειδικές Ανάγκες" στο πλαίσιο του προγράμματος ΕΠΕΑΚ "Ψυχοκοινωνική Ένταξη ατόμων με Αισθησιοκινητικές Μειονεξίες και Σωματοκινητικές Αναπηρίες". Υπεύθυνη καθηγήτρια κ. Βακάλη, Τμήμα Ψυχολογίας, Α.Π.Θ.

1998-1999 Διδασκαλία/ Σεμινάρια στο πρόγραμμα ΕΠΕΑΚ "Ένδοσχολική Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών στην Ελλάδα". Υπεύθυνος καθηγητής κ. Ξωχέλλης, Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής, Α.Π.Θ.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ, Α.Π.Θ.

Προπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών (μέχρι το 2006)

1) Ψυχική υγεία και ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του παιδιού I (Υ3)

Η συγκεκριμένη ενότητα αναφέρεται στις δυνατότητες και στους περιορισμούς σύνδεσης της εφαρμοσμένης κλινικής ψυχολογίας με την εκπαίδευση. Ως παραδείγματα ανάλυσης χρησιμοποιούνται οι δυνατότητες και οι δυσκολίες των παιδιών και τα ψυχοκοινωνικά τους χαρακτηριστικά. Αναφέρονται οι βασικές νοσηματοδοτήσεις των δυσκολιών στη σχέση εκπαιδευτικών, παιδιών και των οικογενειών τους στη σχολική τάξη. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται συγκεκριμένα αιτιολογικά μοντέλα ερμηνείας της εμφάνισης και της διατήρησης πιθανών προβλημάτων καθώς και οι προτεινόμενοι τρόποι παρέμβασης. Το περιεχόμενο του μαθήματος στηρίζεται στις βασικές αρχές και ιδέες από τις αναλυτικές και τις αναπτυξιακές θεωρίες, τις θεωρίες κοινωνικής μάθησης, καθώς και τις θεωρίες συστημάτων και της κοινωνικής κατασκευής. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στην υιοθέτηση ενός πολυπαραγοντικού μοντέλου αιτιότητας που απομακρύνεται από το μοντέλο της γραμμικής αιτιότητας και αναγνωρίζει τα προβλήματα μέσα σε μια σχέση ατόμων/ομάδων. Στο τέλος, μελετώνται οι ψυχοκοινωνικοί παράγοντες που αλληλεπιδρούν στον καθορισμό και στην αντιμετώπιση των προβλημάτων (μεταβάσεις ζωής, κοινωνικό υποστηρικτικό σύστημα, διάσταση προσωπικού ελέγχου και στρατηγικές αντιμετώπισης).

2) Ψυχική υγεία και ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του παιδιού II (Υ3)

Σκοπός του μαθήματος είναι να παρουσιάσει τα βασικά προβλήματα ψυχικής υγείας που αναγνωρίζουν οι εκπαιδευτικοί στο σχολικό πλαίσιο με βάση ευρήματα από επιδημιολογικές μελέτες στο σχολείο, στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες. Δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στις έννοιες της συνέχειας και ασυνέχειας των

δυσκολιών και στη σύνδεσή τους με τα μοντέλα πρόληψης και προώθησης της ψυχικής υγείας. Στη συνέχεια αναπτύσσονται συγκεκριμένα παραδείγματα δυσκολιών (διαταραχές συμπεριφοράς, συναισθηματικές διαταραχές, ειδικές αναπτυξιακές δυσκολίες) που αναγνωρίζονται ως “προκλητική” ή “δύσκολη συμπεριφορά” από την πλευρά των εκπαιδευτικών.

3) *Ψυχική υγεία και ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του παιδιού: Εφαρμογές στον χώρο του σχολείου (ΕΑ)*

Μέσα από την πειραματική λειτουργία μιας υπηρεσίας στα σχολεία, καταγράφονται οι δυνατότητες και οι περιορισμοί της σύνδεσης οικογένειας, σχολείου και υπηρεσιών ψυχικής υγείας. Το μάθημα γίνεται σε συνεργασία με το μεταπτυχιακό της Σχολικής Ψυχολογίας του Τμήματος Ψυχολογίας, ΑΠΘ. Η συνεργασία μελλοντικών εκπαιδευτικών και σχολικών ψυχολόγων στο σχολείο αποδεικνύεται ιδιαίτερα σημαντική όσον αφορά τα θέματα αξιολόγησης, νοσηματοδότησης και προτάσεων για την αντιμετώπιση δυσκολιών στο σχολείο.

4) *Θεωρίες κινήτρων και σύνδεσή τους με τις διαδικασίες μάθησης (ΥΙ).*

Το μάθημα δίνει έμφαση στη διεργασία της κινητοποίησης, στα πλαίσια της οποίας τα κίνητρα ορίζονται ως μια ερμηνευτική πρόταση ή εξήγηση για μια συγκεκριμένη συμπεριφορά/ ενέργεια. Με δεδομένη την επίδραση από τον Καρτεσιανό δυϊσμό και την Δαρβινική θεωρία, οι θεωρίες κινήτρων διακρίνονται σχηματικά- με βάση τα κριτήρια της μεθοδολογίας, της ανάλυσης και της ιστορικότητας στην ανάλυση της συμπεριφοράς- σε θεωρίες που α) χρησιμοποιούν τη μεταφορά του ατόμου ως μηχανής ή β) τη μεταφορά του ατόμου ως ορθολογικού όντος με πρόσβαση στην γνώση. Συζητούνται οι περιορισμοί από την υιοθέτηση μιας και μοναδικής “καλής” θεωρίας κινήτρων. Επίσης, αναλύεται η εμπειρία και η κατανόηση του συναισθήματος στη σχέση του με τις θεωρίες κινήτρων και παρουσιάζονται παραδείγματα εφαρμογής των βασικών θεωριών στην διαδικασία της σχολικής μάθησης.

5. *Παιδί και Ανάγνωση: Ψυχολογική Ανάπτυξη και Λογοτεχνική Εκπαίδευση* (σε συνεργασία με την Αν.

καθηγήτρια του Π.Τ.Δ.Ε. Βενετία Αποστολίδου) ΕΑ. Το μάθημα έχει σκοπό να εισαγάγει τους φοιτητές και τις φοιτήτριες στον προβληματισμό γύρω από τη σύνθετη διαδικασία της ανάγνωσης, σε σχέση με το παιδί και την υπό διαμόρφωση υποκειμενικότητά του. Επιδιώκει να αναδείξει τη δυναμική σχέση ανάγνωσης και παιδιού, την ποικιλία και τις αντιφάσεις της ανταπόκρισης των παιδιών-αναγνωστών, καθώς και τους παράγοντες που επηρεάζουν την ανταπόκρισή τους. Με αυτόν τον τρόπο, η σχέση ανάγνωσης και παιδιού μπορεί να αναδειχθεί σε έναν ενδιαφέροντα ερευνητικό χώρο που τροφοδοτεί τις γνώσεις μας τόσο σε σχέση με τον ψυχικό κόσμο του παιδιού όσο και σε σχέση με τα προγράμματα διδασκαλίας και τους τρόπους παρέμβασης. Η δική μου συμβολή αφορά τη συζήτηση των βασικών υποθέσεων και παραδοχών που προέρχονται από τον χώρο της ψυχολογίας και τη συνδέουν με την ανάγνωση (για παράδειγμα, κριτική θεώρηση της προσωπικότητας, της έννοιας του εαυτού, της ανάπτυξης του παιδιού, η θέση του παιδιού στις μελέτες για “επαρκείς” ή μη αναγνώστες, αναπαραστάσεις της παιδικής ηλικίας σε λογοτεχνικά κείμενα κλπ).

Από το 2006 έως σήμερα

1) *Ψυχική Υγεία και Σχολείο* (Επιλεγόμενο, τρίτο εξάμηνο) Τα τελευταία χρόνια, ολοένα και περισσότερο κυριαρχεί η πρακτική του να αναγνωρίζονται τα παιδιά και οι νέοι ως «παιδιά/ νέοι με ψυχολογικά προβλήματα». Το προτεινόμενο μάθημα α) παρουσιάζει τις βασικές κατηγορίες ψυχοκοινωνικών δυσκολιών έτσι όπως αναγνωρίζονται στα παιδιά και στις οικογένειές τους στο σχολείο (για παράδειγμα, επιθετικότητα, άγχος, συναισθηματικές δυσκολίες, δυσκολίες μάθησης) β) συζητά τις παραδοσιακές και τις κριτικές προσεγγίσεις στην ψυχική υγεία των παιδιών και των νέων γ) μελετά την επίδραση της «γνώσης των ειδικών» στις δυσκολίες των παιδιών και τις συνέπειές της στα σχολεία και στην κοινότητα. Το περιεχόμενο του μαθήματος στηρίζεται στις βασικές αρχές και ιδέες από αναλυτικές και αναπτυξιακές θεωρίες, θεωρίες κοινωνικής μάθησης, καθώς και θεωρίες συστημάτων και κοινωνικής κατασκευής. Ο

στόχος του μαθήματος είναι η διερεύνηση των προγραμμάτων πρόληψης και παρέμβασης στα ζητήματα ψυχικής υγείας στο σχολείο και ο ρόλος των εκπαιδευτικών και του σχολικού συστήματος σε συνεργασία με υπηρεσίες ψυχικής υγείας και κοινωνικής πολιτικής.

Με την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος, οι φοιτητές είναι σε θέση να:

α)γνωρίζουν τις ιστορικές και πολιτισμικές διαστάσεις που ορίζουν τα ψυχοκοινωνικά προβλήματα της παιδικής και εφηβικής ηλικίας,

β)αναγνωρίζουν κριτικά την σημασία της πρόληψης και της έγκαιρης συνεργασίας με φορείς ψυχικής υγείας και οικογένειες για την αντιμετώπιση των ψυχοκοινωνικών προβλημάτων,

γ)εφαρμόζουν προγράμματα πρόληψης και παρέμβασης που στηρίζονται στην επικοινωνία και στις σχέσεις που αναπτύσσονται στο σχολείο, στην αναστοχαστική πράξη και στην άρση του κοινωνικού αποκλεισμού μαθητών που αναγνωρίζονται ως φορείς ψυχοκοινωνικών δυσκολιών.

2)Σύνδεση Οικογένειας και Σχολείου (Επιλεγόμενο, πέμπτο εξάμηνο)

Στο παρόν μάθημα μας ενδιαφέρουν οι τρόποι με τους οποίους η οικογένεια και το σχολείο συνεργάζεται με υπηρεσίες κοινωνικής πολιτικής και ψυχικής υγείας για τα παιδιά/ τους νέους που αντιμετωπίζουν ψυχοκοινωνικές δυσκολίες και προβλήματα ψυχικής υγείας. Ο στόχος μας έγκειται στην ανάδυση νέων επαγγελματικών πρακτικών στον χώρο της ψυχικής υγείας που συνεργάζεται με την εκπαίδευση. Οι πρακτικές αυτές χρειάζεται να αντιστέκονται τόσο στην κουλτούρα της εξατομικευμένης ενοχοποίησης, όσο και στην δημιουργία ηθικού πανικού και την περιθωριοποίηση των νέων που φοιτούν στο σχολείο και των οικογενειών τους. Στο μάθημα παρουσιάζονται οι συγκεκριμένοι θεωρητικοί, ιστορικοί και πολιτισμικοί παράγοντες που επηρεάζουν τα μοντέλα παρέμβασης στο εκπαιδευτικό σύστημα και διαμορφώνουν τα πλαίσια, αλλά και το περιεχόμενο της διεπαγγελματικής συνεργασίας. Οι δυνατότητες και οι πιθανές δυσκολίες για την αποτελεσματική διεπαγγελματική συνεργασία παρουσιάζονται τόσο θεωρητικά, όσο και από την τοποθέτηση φοιτητών του Παιδαγωγικού Τμήματος-σε συνεργασία με μεταπτυχιακούς φοιτητές του Τμήματος Ψυχολογίας (Σχολική Ψυχολογία) σε σχολεία και υπηρεσίες ψυχικής υγείας, με στόχο την στήριξη των παιδιών και των οικογενειών τους.

Με την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος οι φοιτητές θα:

α)αναγνωρίζουν τις συγκλίσεις και τις αποκλίσεις μεταξύ των συστημάτων της οικογένειας και του σχολείου

β)οργανώνουν σε ατομικό ή ομαδικό επίπεδο με επίβλεψη σχέδια ψυχοπαιδαγωγικής στήριξης για τους μαθητές και τις οικογένειές τους,

γ)στηρίζουν ατομικά και ομαδικά (με προγράμματα πρόληψης πχ κατά της ενδοσχολικής βίας ή υπέρ της αναγνώρισης της πολυπολιτισμικότητας) παιδιά, σχολεία και οικογένειες σε συνεργασία με δομές στην κοινότητα (πχ Παιδικό χωριό ΣΟΣ, Αρσις, συμβουλευτικοί σταθμοί δήμων, σχολεία που διατυπώνουν αιτήματα, ιατροπαιδαγωγικά κέντρα κλπ)

3)Ψυχολογία, Μετανάστευση και Σχολείο (Επιλεγόμενο, τέταρτο εξάμηνο)

Τα σχολεία αναγνωρίζονται ως πλαίσια κοινωνικής συμμετοχής μεταναστών και γηγενών μαθητών. Αρχικά, καταγράφονται συνοπτικά οι δυνατότητες και οι περιορισμοί των προγραμμάτων ψυχολογικής υποστήριξης σε μεταναστευτικούς πληθυσμούς και στη συνέχεια προτείνονται παρεμβάσεις που ανταποκρίνονται στις σύνθετες ανάγκες ψυχοκοινωνικής και σχολικής ένταξης των μαθητών. Οι επιτυχημένες παρεμβάσεις αποδομούν την ομοιογένεια στο εσωτερικό του σχολικού πλαισίου, αμφισβητούν το ρόλο του "ειδικού", και συζητούν κριτικά τα όρια του "εντός και εκτός του σχολείου", καθώς αναγνωρίζουν τις μεταναστευτικές ιστορίες, τα προσωπικά γεγονότα ζωής και τις οικογενειακές

εμπειρίες ως σημαντικούς παράγοντες για μια διαπολιτισμική συμβουλευτική στα σχολεία. Κατά συνέπεια, το παρόν μάθημα διαπραγματεύεται τα όρια και τις δυσκολίες από την ψυχοκοινωνική υποστήριξη σε σχολεία με σημαντικό αριθμό μεταναστών μαθητών. Συγκεκριμένα, διερευνά τους τρόπους με τους οποίους το σχολικό σύστημα δομεί συγκεκριμένες ταυτότητες/υποκειμενικότητες των μεταναστών μαθητών με βάση τη διαφορετική εθνική ταυτότητα ή κουλτούρα προέλευσης και συζητά προγράμματα ψυχολογικής υποστήριξης που διευκολύνουν την ψυχοκοινωνική και σχολική ένταξη των μαθητών. Προσπαθώντας να άρει πρακτικές κοινωνικού αποκλεισμού των μεταναστών μαθητών, το μάθημα προτείνει την αξιοποίηση των μεταναστευτικών ιστοριών των οικογενειών των μαθητών, μέσα από βιωματικές ασκήσεις των φοιτητών/τριών. Στη συνέχεια, υιοθετεί την ενεργητική ακρόαση και νοσηματοδότησή τους από την πλευρά όλων των εμπλεκόμενων στο σχολικό σύστημα.

Με την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος, οι φοιτητές θα είναι σε θέση να:

- α) να κατανοήσουν την οπτική των σχέσεων και τη σημασία της στην αλλαγή των σχέσεων αποκλεισμού στις μεταναστευτικές διαδρομές των μαθητών και των οικογενειών τους στα σχολεία,
- β) να αναγνωρίσουν ότι τα άτομα που μετακινούνται από άλλες χώρες) δεν αποτελούν μια ομοιογενή ομάδα με κοινά χαρακτηριστικά, και δεν υποστηρίζονται με πρακτικές παθολογικοποίησης (με πρακτικές δηλαδή που υποθέτουν πως τα “άτομα αυτά” αντιμετωπίζουν σοβαρά ψυχολογικά προβλήματα ή αποτελούν “ομάδα υψηλού κινδύνου” που χρειάζεται να αντιμετωπιστεί),
- γ) μέσα από περιπτώσεις αντίστοιχων προγραμμάτων σχολικής ένταξης, να δώσουν έμφαση στη θέση και στο λόγο των παιδιών και των νέων τόσο για τις διεργασίες ένταξής τους στο σχολείο όσο και για την αναγνώριση της σχολικής αποτυχίας, με βάση την Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Παιδιού,
- δ) να αναγνωρίσουν (γνωσιακά και συναισθηματικά) ότι οι τεχνικές εκμάθησης δεξιοτήτων στο πλαίσιο των πολυπολιτισμικών προσεγγίσεων είναι χρήσιμες (για παράδειγμα μαθαίνω για άλλους πολιτισμούς ή αναγνωρίζω την διαφορά μέσα από παιχνίδια ρόλων, αφηγηματικές τεχνικές, δραματοποίηση κλπ), μόνο όταν εφαρμόζονται στο συνολικότερο πλαίσιο αναφοράς τους που είναι οι κοινωνικές σχέσεις. Αντίστοιχες παρεμβάσεις δεν παγιώνουν την διαφορά και επιτρέπουν στους μαθητές και στους υπόλοιπους εμπλεκόμενους να επιλέξουν σε ποιες σχέσεις ανήκουν κάθε φορά, σχέσεις δυναμικές που αλλάζουν ανάλογα με τις συνθήκες (Μπουτουλούση, 2010).

4) Πλαίσια συνεργασίας του σχολείου με δομές ψυχικής υγείας και κοινωνικής πολιτικής (6ο εξάμηνο, επιλεγόμενο)

Το μάθημα στοχεύει στην αναγνώριση των συγκλίσεων και των αποκλίσεων ως προς την εργασιακή κουλτούρα των σχολείων και των υπηρεσιών ψυχικής υγείας στην κοινότητα. Στο μάθημα, αναφερόμαστε σε μοντέλα διεπαγγελματικής συνεργασίας, στην εδραίωση συνεργατικής κουλτούρας, στα σχολεία ως κοινότητες, στην επεξεργασία αντιστάσεων κατά την διεπαγγελματική συνεργασία. Οι φοιτητές/ φοιτήτριες τοποθετούνται και εποπτεύονται σε αντίστοιχα πλαίσια στην κοινότητα που συνδέονται για να στηρίξουν το σχολείο ως προς την ψυχοκοινωνική συγκρότηση των μαθητών του. Τα όρια της διεπαγγελματικής συνεργασίας μεταξύ των μελλοντικών εκπαιδευτικών των επαγγελματιών ψυχικής υγείας και των οικογενειών γίνονται κατανοητά ως κοινωνικοί χώροι που προσδιορίζουν ποιον αφορά τι και καταλήγουν σε κοινά νοήματα και όχι σε αποκλεισμούς και μυστικότητα.

Με την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος οι φοιτητές θα:

- α) είναι σε θέση να συνεργάζονται με φορείς και υπηρεσίες ψυχικής υγείας και κοινωνικής πολιτικής στην κοινότητα,
- β) είναι σε θέση να σχεδιάζουν δραστηριότητες για σχολεία ως κοινότητες, με οργάνωση και αξιοποίηση των δομών ψυχικής υγείας και κοινωνικής πολιτικής για την προαγωγή της ψυχικής υγείας των μαθητών

γ) θα αποκτήσουν εμπειρία συνεργασίας σε ένα διεπαγγελματικό πλαίσιο

5) *A011 Ψυχολογία και Σχολείο* Υπεύθυνη μαθήματος: Ιωάννα Μπίμπου Διδάσκοντες: Αθανάσιος Αϊδίνης, Ιωάννα Μπίμπου (υποχρεωτικό, διδάσκεται στο 1ο & 2ο εξάμηνο)

Το μάθημα έχει ως γενικότερο στόχο την παρουσίαση των βασικών κριτικών προσεγγίσεων που συνδέουν τους διάφορους κλάδους της ψυχολογίας με την εκπαίδευση. Συγκεκριμένα συζητάμε : α) τα βασικά θεωρητικά και εφαρμοσμένα μοντέλα της ψυχολογίας που ερμηνεύουν την ανθρώπινη ανάπτυξη και τις αποκλίσεις της, με έμφαση στην σχολική ηλικία β) παραδείγματα σύνδεσης του σχολείου με την αναπτυξιακή ψυχολογία μέσα από τις κυριότερες θεωρίες για την γνωστική, κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη και γ) ψυχοκοινωνικά πλαίσια ανάπτυξης με κύρια έμφαση στην οικογένεια και στο σχολείο. Τονίζουμε την θέση των παιδιών ως επαρκών φορέων κοινωνικής αλληλεπίδρασης κατά την διαδικασία της ανάπτυξής τους. Τέλος, παρουσιάζουμε συγκεκριμένα παραδείγματα ψυχοκοινωνικής ανάπτυξης που συνδέονται με την έννοια της επάρκειας και της ανθεκτικότητας σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο, με προστατευτικούς και επιβαρυντικούς παράγοντες για την ψυχική υγεία, με τα σχολεία ως κοινότητες σε συνεργασία με άλλα πλαίσια, καθώς και τις βασικές προϋποθέσεις των μελλοντικών εκπαιδευτικών για μια αποτελεσματική σχολική ένταξη των μαθητών.

Με την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος οι φοιτητές θα:

α) είναι σε θέση να διακρίνουν τις βασικές αναπτυξιακές διεργασίες που είναι υπεύθυνες για τη σχολική προσαρμογή,

β) επισημαίνουν προστατευτικούς και επιβαρυντικούς παράγοντες στο σχολικό και ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο που συνδέονται με την ψυχοκοινωνική ανάπτυξη,

γ) οργανώνουν και θα διαμορφώνουν τρόπους και πρακτικές παρέμβασης στο σχολείο, λαμβάνοντας υπόψη την ανάπτυξη και τις εμπειρίες των μαθητών.

6) Ι Μπίμπου ,Α. Νταή, (ΜΑ Institute of Education), Π. Πανταζής (Τμήμα Κινηματογράφου) & Δ. Παπαδόπουλος (Υποψήφιος Διδάκτορας, Τμήμα Κινηματογράφου): *Ψυχοκοινωνικές ταυτότητες των παιδιών στα/ με τα ΜΜΕ: εκπαίδευση, αναπαράσταση, συμμετοχή* (Επιλεγόμενο Εαρινό 4ο εξάμηνο, απευθύνεται σε φοιτητές ΠΤΔΕ και του Τμήματος Κινηματογράφου)

Τα ΜΜΕ αποτελούν ένα αυξανόμενο πεδίο άσκησης για τις κοινωνικές σχέσεις των παιδιών με τους γύρω τους και με τους κοινωνικούς θεσμούς. Καθώς τα παιδιά έχουν ολοένα και μεγαλύτερο ενδιαφέρον και πρόσβαση σε αυτά ως ενεργητικοί φορείς δράσης στην καθημερινότητά τους, τα ΜΜΕ μας παρέχουν έναν τρόπο για να μελετήσουμε τις ζωές και τις εμπειρίες των νέων. Ο σκοπός του μαθήματος είναι διττός: αφορά α) τόσο την μελέτη του τρόπου με τον οποίο τα νέα ΜΜΕ (ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στο σινεμά και στην τηλεόραση, video, moving images) συντελούν ώστε τα παιδιά και οι νέοι να αναπτύσσονται μέσα σε συγκεκριμένες πολιτισμικές και εκπαιδευτικές πολιτικές, όσο β) και την εκπαίδευση των μελλοντικών εκπαιδευτικών ώστε να διασφαλίζουν την επάρκεια και την κριτική χρήση και θέαση των νέων ΜΜΕ από τα παιδιά/ μαθητές. Οι στόχοι αφορούν: α) την ανάλυση των τρόπων με τους οποίους τα νέα ΜΜΕ αλλάζουν τις κοινωνικές σχέσεις στις σχολικές και εξωσχολικές κοινότητες, με ιδιαίτερη έμφαση στην θέση των παιδιών, και τις σχέσεις τους με την οικογένεια, τις ομάδες συνομηλίκων, την κοινότητα και το σχολείο β) την εκπαίδευση στους τρόπους με τους οποίους τα παιδιά έχουν πρόσβαση, κατανοούν, αναλύουν, ερμηνεύουν και με τη σειρά τους παράγουν νέους τρόπους επικοινωνίας μέσω της χρήσης των νέων ΜΜΕ (access, understand, create) γ) την διερεύνηση των εμπειριών των παιδιών ως προς τις πολιτισμικές ταυτότητες που ανιχνεύονται στις παραγωγές ΜΜΕ, την μελέτη των αναπαραστάσεων των παιδιών και των νέων σε αυτά καθώς και την αποσαφήνιση της σχέσης

ανάμεσα στην χρήση των ΜΜΕ και την δόμηση ταυτοτήτων δ) την εκπαίδευση των παιδιών ώστε να γίνουν ενεργητικοί και κριτικοί καταναλωτές/ θεατές των νέων ΜΜΕ. Το μάθημα γίνεται με σεμινάρια, παιχνίδια ρόλων, παραγωγή ταινιών μικρού μήκους και μικρά ερευνητικά σχέδια.

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών

Σχολική αποτυχία σε συνεργασία με τον Γ. Τσιάκαλο, καθηγητή Παιδαγωγικής Επιστήμης της Αγωγής, Κοινωνικός Αποκλεισμός & αυτόνομα, 2007-2010.

Εκπαιδευτική Ψυχολογία σε συνεργασία με την Ε. Γωνίδα, λέκτορα Ψυχολογίας, Α.Π.Θ., 1998-1999. Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών του Π.Τ.Δ.Ε. (Επιστήμες της Αγωγής: Διδακτική των Φυσικών Επιστημών και Νέες Τεχνολογίες).

Εκπαίδευση και Αναπηρία, ΠΜΣ. ΠΤΔΕ (Επιστήμες της Αγωγής) 2015-σήμερα

Πτυχιακές-Μεταπτυχιακές εργασίες-Διδακτορικές διατριβές

Την τελευταία δεκαετία, 7 πτυχιακές εργασίες κατά μέσο όρο, κάθε χρόνο σχετικές με ψυχοκοινωνικά θέματα, προγράμματα πρόληψης και παρέμβασης, μελέτες περίπτωσης παιδιών με ψυχοπαιδαγωγική στήριξη, αξιοποίηση ερευνητικού υλικού από διάφορα προγράμματα.

Μεταπτυχιακές εργασίες (γύρω στις 20 την τελευταία δετία).

Ενδεικτικές εργασίες:

1. Οι απόψεις εκπαιδευτικών και μαθητών/ μαθητριών ως προς την αναγνώριση της πολιτισμικής διαφοράς. Ο ρόλος του σχολείου.
2. Παιδιά γονέων χρηστών/χρηστριών ουσιών: Ο ρόλος του σχολείου μέσα από τις απόψεις εκπαιδευτικών και επαγγελματιών ψυχικής υγείας.
3. Οι απόψεις μαθητών δημοτικού σχολείου για τον κοινωνικό αποκλεισμό μέσω της κινηματογραφικής εκπαίδευσης.
4. Λόγος και ταυτότητα στην αναπηρία: ζητήματα κοινωνικού αποκλεισμού μέσα από κείμενα των αναπήρων
5. ΜΚΟ και κοινωνικός αποκλεισμός: η οπτική των εργαζομένων σε μια ΜΚΟ της Θεσσαλονίκης.

Συμμετοχή σε τριμελείς επιτροπές στο ΠΤΔΕ και σε άλλα τμήμα πχ Τμήμα Γερμανικής Γλώσσας Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα "Γλώσσα και Πολιτισμός στο γερμανόφωνο χώρο". Κατεύθυνση Γλωσσολογία-Διδακτική. Α. Ταταρούδη "Επικοινωνιακές και κοινωνικές σχέσεις στο μάθημα της Γερμανικής ως δεύτερης γλώσσας: Προσεγγίσεις Αναστοχαστικής Πράξης" (Επιβλέπουσα Ε. Μπουτουλούση).

Διδακτορικές διατριβές υπό την εποπτεία μου που έχουν ολοκληρωθεί:

Ε. Αντωνιάδου (2010) με θέμα " Προγράμματα Προαγωγής της ψυχικής υγείας με έμφαση στις κοινωνικές σχέσεις των παιδιών-Μια κριτική προσέγγιση".

Α. Σουέρεφ (2012) με θέμα "Κατανοώντας την έννοια των Δικαιωμάτων των Παιδιών στην Ελληνική Εκπαιδευτική πραγματικότητα".

Σ.Κάργα (2013) με θέμα "Οι απόψεις των γονέων μαθητών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για τον σχολικό εκφοβισμό".

. Δεσερή Χ (2014) με θέμα "Οι απόψεις των παιδιών και των νέων ως προς ζητήματα ψυχικής υγείας των συνομηλίκων τους".

Επιβλέπω τις εξής διδακτορικές διατριβές που είναι σε εξέλιξη στο ΠΤΔΕ

ΠΤΔΕ, υπό προετοιμασία εκπόνηση διδακτορικής διατριβής της κ. Ε. Αβδελίδου με προσωρινό τίτλο "Η αξιοποίηση του Κινηματογράφου στη Σχολική Τάξη για τη διαπραγμάτευση της μεταναστευτικής εμπειρίας των μαθητών" (έναρξη Ιούλιος 2014).

ΠΤΔΕ εκπόνηση διδακτορικής διατριβής του κ. Δαραή Κωνσταντίνου με τίτλο "Η σύνδεση σεξουαλικού προσανατολισμού και φαινομένων εκφοβισμού σε μαθητές μέσα από τον λόγο των εκπαιδευτικών" (Ημ/νία Έναρξης Εκπόνησης: 02/11/2012)

ΠΤΔΕ εκπόνηση διδακτορικής διατριβής της κ. Βεργιώτη Ελεονώρας με τίτλο "Όψεις της αναπηρίας σε δύο εκδοχές κινηματογραφικής αφήγησης: ταινίες μυθοπλασίας και ντοκιμαντέρ. Συγκριτική μελέτη από τη σκοπιά των κοινωνικών προσεγγίσεων της αναπηρίας για αξιοποίηση στην εκπαιδευτική πράξη" Ημερομηνία έναρξης (Γ.Σ.Ε.Σ.): 10Μ8/03-12-2010

Συμμετοχή ως μέλος σε τριμελείς επιτροπές (ενδεικτικά):

1) Τμήμα Ψυχολογίας Εκπόνηση διδακτορικής διατριβής της Σουργκούνη Ειρήνης με τον τίτλο: «Η λειτουργία της ομάδας αναστοχασμού στη διεργασία της οικογενειακής θεραπείας» (Επιβλέπουσα, Αυδή Ευρυνόμη, Τμήμα Ψυχολογίας).

2) Τμήμα Ψυχολογίας Εκπόνηση διδακτορικής διατριβής της Γρηγοριάδου Ειρήνης με τίτλο: «Οι επιπτώσεις του θεσμικού πλαισίου στις επαγγελματικές πρακτικές των επαγγελματιών ψυχικής υγείας: Εθνογραφική μελέτη στο ΠΕΘΕΑ Αργώ» (Επιβλέπουσα Γεωργάκα Ευγενία, Τμήμα Ψυχολογίας).

3) Τμήμα Ψυχολογίας ολοκλήρωση διδακτορικής διατριβής της Ασλανίδου Γεωργίας με τίτλο "Διερεύνηση της ψυχοκοινωνικής προσαρμογής και των παραγόντων που την επηρεάζουν, σε παιδιά γονέων - χρηστών ουσιών" (Επιβλέπουσα Στογιαννίδου Α, Τμήμα Ψυχολογίας).

4) Τμήμα Ψυχολογίας Εκπόνηση διδακτορικής διατριβής του κ. Θάνου Τουλούπη με θέμα «Η ασφαλής χρήση του διαδικτύου στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Η οπτική των εκπαιδευτικών» (Επιβλέπουσα Αθανασιάδου, Χ, Τμήμα Ψυχολογίας).

5) ΠΤΔΕ συνεργασία με την κ. Αποστολίδου, (υποστηρίχτηκε η διατριβή της κυρίας Α. Χρονάκη), με θέμα "Η συμβολή της ανάγνωσης μυθιστορημάτων στη διαμόρφωση της υποκειμενικότητας των εφήβων".

Συμμετοχή σε επταμελείς επιτροπές: περίπου 10 (ΠΤΔΕ, Τμήμα Ψυχολογίας, Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής, ΑΠΘ, ΕΚΠΑ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, ΑΤΕΙΘ)

5. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Από το 2005 και μετά.

Η σχολική και κλινική ψυχολογία αποτελούν κατεξοχήν εφαρμοσμένους κλάδους της ψυχολογίας και συνδέονται άμεσα με κοινωνικές πρακτικές στον χώρο του σχολείου, της οικογένειας και της κοινότητας. Ενδεικτικά, στον χώρο του σχολείου, με βάση την ανάπτυξη της διδασκαλίας, έρευνας και συγγραφής, εφαρμόστηκαν και υλοποιήθηκαν οι παρακάτω δραστηριότητες:

Α. ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΣΧΟΛΕΙΑ Π.Ε. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Στα πλαίσια του μαθήματος "Σύνδεση Οικογένειας και σχολείου", λειτουργεί πιλοτική συμβουλευτική υπηρεσία σε σχολεία, με την συμμετοχή προπτυχιακών φοιτητών/τριών του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης, απόφοιτων ΠΤΔΕ, ΑΠΘ και μεταπτυχιακών φοιτητών/τριών του Τμήματος

Σχολικής Ψυχολογίας (Τομέας Εξελικτικής-Σχολικής Ψυχολογίας) υπό την εποπτεία των Ι. Μπίμπου και Α. Στογιαννίδου. Η πρακτική των φοιτητών αφορά: α) τον σχεδιασμό προγραμμάτων πρόληψης και προώθησης της ψυχικής υγείας σε σχολικές τάξεις με διάφορα θέματα (πχ ενδοσχολική βία), β) την συμμετοχή τους ως audit σε διεπαγγελματικές ομάδες ψυχικής υγείας και κοινωνικής πολιτικής και την ανάληψη ατομικών περιπτώσεων με στόχο την ψυχοπαιδαγωγική υποστήριξη των παιδιών και των οικογενειών τους, γ) συμμετοχή σε δίκτυα για συγκεκριμένα ψυχοκοινωνικά θέματα, όπως η σύνδεση της ψυχικής υγείας των γονέων και των παιδιών ή θέματα ενδοοικογενειακής βίας. Συνολικότερα, οι παρεμβάσεις σε σχολεία έχουν ως στόχο την στήριξη μαθητών και των οικογενειών τους καθώς και των εκπαιδευτικών. Επιπλέον, καθώς δίνεται έμφαση σε οικογένειες που αντιμετωπίζουν πολλαπλές δυσκολίες (κοινωνικές, ψυχικές, οικονομικές κλπ), δημιουργείται μια σημαντική δραστηριότητα κατά της άρσης του κοινωνικού αποκλεισμού των μαθητών και των οικογενειών τους σε φτώχεια.

Ενδεικτικά, αναφέρουμε τα σχολεία:

9ο Δημοτικό Σχολείο, Φοίνικας Θεσσαλονίκης/54ο Δημοτικό Σχολείο Θεσσαλονίκης/92ο ΔΣ/81ο ΔΣ/Πειραματικά Σχολεία Θεσσαλονίκης/14ο & 107ο ΔΣ (ενοποιήθηκε)/4ο ειδικό δημοτικό σχολείο. Κατά μέσο όρο, κάθε χρόνο στηρίζονται ψυχοπαιδαγωγικά 30 μαθητές και οι οικογένειές τους.

Β. ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΤΔΕ, ΑΠΘ με φορείς ψυχικής υγείας και κοινωνικής πολιτικής όπως: το Παιδικό Χωριό ΣΟΣ, Πλαγιάρι (υπεύθυνος ο κ. Δρεπανίδης), το Παιδικό Χωριό στο Φύλορο, το Ιατροπαιδαγωγικό Τμήμα του Γ.Ν. Παπανικολάου, (υπεύθυνη η κ. Αθανασοπούλου), το Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής Ανατολικού Τομέα (Υπεύθυνη κ. Βενετούλια, Ιατροπαιδαγωγική Υπηρεσία), το Κέντρο Ψυχικής Υγείας Κεντρικού Τομέα (Υπεύθυνος κ. Φαϊτάκης, Ιατροπαιδαγωγική Υπηρεσία), την Μονάδα Εφήβων Γ.Ν. ΑΧΕΠΑ Θεσσαλονίκης (υπεύθυνος κ. Ζηλίκης), τον Συμβουλευτικό Σταθμό Νέων της Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, την Συμβουλευτική Υπηρεσία του Δήμου Καλαμαριάς (υπεύθυνη η κ. Παπαχριστούδη), την Άρσις (Μ.Κ.Ο.) (υπεύθυνος κ. Σταμπολιάς και κ. Χατζηβαλαμά).

Στη συνεργασία αυτή συμμετέχουν φοιτητές και φοιτήτριες του ΠΤΔΕ, ΑΠΘ, υπό την εποπτεία της κ. Μπίμπου που συνδέονται με τους παραπάνω φορείς και στηρίζουν ψυχοπαιδαγωγικά μαθητές/μαθήτριες με ψυχοκοινωνικές δυσκολίες.

Γ. 2013-2014: ΔΙΚΤΥΟ 13 ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, 7ης Εκπαιδευτικής Περιφέρειας για προγράμματα κατά της ενδοσχολικής βίας (σε συνεργασία με τον κ. Κόπτη, υπεύθυνο σχολικό σύμβουλο των σχολείων & την κυρία Γκριμπίζη, Διευθύντρια του 107ου ΔΣ). Υλοποίηση προγραμμάτων κατά της ενδοσχολικής βίας με την χρήση υλικού από την Πυξίδα, την Εταιρεία για την Ψυχική Υγεία Παιδιών και Εφήβων (ΕΨΥΠΕ), παράλληλα με εποπτεία των εκπαιδευτικών από ομάδα επαγγελματιών ψυχολόγων για την στήριξη των μαθητών. Συμμετέχοντα σχολεία 3ο, 15ο, 17ο, 29ο, 33ο, 69ο, 79ο, 87ο, 88ο, 106ο, 107ο, Πειραματικό Σχολείο Ευόσμου, Εκπαιδευτήρια Μαντουλίδη.

Οι συνεργασίες του τμήματος Α-Γ με τις παραπάνω δομές στηρίζονται σε ανοιχτές "εποπτείες" στο Πανεπιστήμιο που λειτουργούν α) ως πλαίσιο ασφαλούς βάσης για τους φοιτητές β) ως χώρος όπου οι φοιτητές περιοδικά έχουν ανάγκη για διασφάλιση της αυτενέργειας και απομείωση του άγχους τους γ) όπου η επόπτρια/ διδάσκουσα χρειάζεται να ανταποκρίνεται στις εναλλασσόμενες ανάγκες των φοιτητών για ανεξαρτησία και εξάρτηση δ) όπου αναγνωρίζονται ζητήματα αντίστασης και αντιμεταβίβασης, επεξεργασία συναισθημάτων, συγκρούσεων και διασφαλίζεται η ουσιαστική συνεργασία του διδάσκοντα με τις ομάδες φοιτητών.

Δ. ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ (ΕΠΑΘ) για ψυχοπαιδαγωγική στήριξη παιδιών με "παραβατική" συμπεριφορά. Σχεδιάζεται να ξεκινήσει το ακαδημαϊκό έτος 2014-σήμερα.

6.ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥΣ ΦΟΡΕΙΑΣ, ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ-ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

1) Μέλος επιστημονικών οργανώσεων

Είμαι μέλος στον Σύλλογο Ελλήνων Ψυχολόγων (ΣΕΨ), στην Ελληνική Ψυχολογική Εταιρεία (ΕΛΨΕ), στην European Society for Developmental Psychology (Department of Human Sciences, Loughborough University), Eufami (European Family Association for Mental Illness).

2) *Συντονίστρια του κλάδου Σχολικής Ψυχολογίας* (μαζί με την Χ. Χατζηχρήστου, Καθηγήτρια Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών) (2004-2006).

3) *Δίκτυο κατά της βίας στο σχολείο* (2010-μέχρι σήμερα). Μέλος της Εκτελεστικής Γραμματείας (αναπλ. ο κ. Λιάμπας ΠΤΔΕ). Συνεργαζόμενα μέλη: Ε.Ψ.Υ.Π.Ε.- κ. Ι. Τσιάντης / Υπουργείο Παιδείας, δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων - κα Φουσεκή/ Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς: κ. Π. Κανελλόπουλος/ Συνήγορος του Πολίτη με την ιδιότητά του ως Συνήγορος του Παιδιού – κ. Γ. Μόσχος/Δ/νση Ψυχικής Υγείας και Κοινωνικής Προνοίας -Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού - κ. Γ. Νικολαΐδης/ Πανεπιστημιακή Παιδοψυχιατρική Κλινική Ν. Παιδών «Η ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ»- κ. Γ. Κολαΐτης/ Τμήμα Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης – Εργαστήριο Ψυχολογικών Εφαρμογών και Σχεδιασμού του Ε.Κ.Π.Α.-κα Μπ. Ντάβου/Ελληνικό Τμήμα IBBY - Κύκλος Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου-κ. Β. Ηλιόπουλος/Ιδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου: κα Α. Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου

4) Συμμετοχή στην διαμόρφωση μιας πρότασης για την λειτουργία ενός *Διεθνούς Μεταπτυχιακού Προγράμματος για τις Σπουδές στην Οικογένεια (Family Studies)* (2010-σήμερα). Συμμετέχοντα Ιδρύματα:

- The University of Nebraska-Lincoln (UNL)
- Aristotle University of Thessaloniki, Greece (με επισπεύδον τμήμα το Τμήμα Ψυχολογίας, ΑΠΘ).
- Seoul National University, Republic of Korea.
- South China Normal University in Guangzhou, People's Republic of China.
- The University of Newcastle, Australia.
- The TATA Institute of Social Sciences (TISS), Mumbai, India

Οι στόχοι της πρότασης είναι η ανάπτυξη και η προώθηση μελετών για την Οικογένεια και/στην κοινότητα σε μεταπτυχιακό επίπεδο, και η προώθηση διεθνούς και διεπαγγελματικής συνεργασίας στο συγκεκριμένο πεδίο.

5) Συμμετοχή ως μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της ΕΠΑΘ. Η *Εταιρεία Προστασίας Ανηλίκων Θεσσαλονίκης* (Ε.Π.Α.Θ.) είναι Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου, εποπτευόμενο και επιχορηγούμενο από το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Εκπροσωπείται από επταμελές Διοικητικό Συμβούλιο, του οποίου προεδρεύει Δικαστικός Λειτουργός. Τα μέλη του Δ.Σ., τα οποία διακρίνονται για την ειδική μόρφωση και την κοινωνική ευαισθησία τους, ορίζονται με απόφαση του Υπουργείου και η συμμετοχή τους σε αυτό είναι τιμητική και άμισθη (Ν. 3860/2010). Η Εταιρεία Προστασίας Ανηλίκων Θεσσαλονίκης έχει ως στόχο να βοηθήσει νεαρούς ανήλικους παραβάτες να επανενταχθούν στον κοινωνικό ιστό μέσα από συνεργασία και καθοδήγηση από επαγγελματίες και

εθελοντές. Προς επίτευξη των στόχων της και σε συνεργασία με τοπικούς φορείς και οργανώσεις, συστήνει επιτροπές από επιστήμονες ή μη, ενεργοποιεί εθελοντές, ευαισθητοποιεί και ενημερώνει την τοπική κοινωνία για ζητήματα προστασίας των ανηλίκων (νομική, κοινωνικοψυχολογική κλπ).

6) *Κριτής εργασιών σε επιστημονικά περιοδικά:*

- Περιοδικό Ψυχολογία (Έκδοση της Ελληνικής Ψυχολογικής Εταιρείας)
- Επιστημονική Επετηρίδα του Τμήματος Ψυχολογίας, ΑΠΘ
- Επιστημονική Επετηρίδα της Ψυχολογικής Εταιρείας Βόρειας Ελλάδας
- Παιδαγωγική Επιθεώρηση, ΑΠΘ
- Παιδί και Έφηβος. Ψυχική Υγεία και Ψυχοπαθολογία. Εκδόσεις Καστανιώτη.
- American Journal of Orthopsychiatry, American Psychological Association (για θέματα που συνδέονται με την γονική ψυχική υγεία/ διαταραχή και την ψυχική υγεία των παιδιών/ εφήβων).
- NOVA SCIENCE PUBLISHERS, INC., E-mail: nova.main@novapublishers.com, www.novapublishers.com
- Συμμετοχή στην επιστημονική επιτροπή του περιοδικού Γνωσιακή - Συμπεριφοριστική Έρευνα και Θεραπεία (ΓΣΕ&Θ) Εκδίδεται από Το Ινστιτούτο Έρευνας και Θεραπείας της Συμπεριφοράς σε συνεργασία με την Ελληνική Εταιρία Έρευνας της Συμπεριφοράς
- Health & Quality of Life Outcomes, Editor-in-Chief Holger Schunemann, McMaster University, <http://www.hqlo.com/reviewer/1165341148295639>
- Ο ΜΕΝΤΟΡΑΣ, Περιοδικό Επιστημονικών και Εκπαιδευτικών Ερευνών
 - Scandinavian Journal of Educational Research, Routledge
 - Journal of School Violence, Routledge
 - Educational Studies, Routledge
 - Αναπληρώτρια διευθύντρια Σύνταξης του περιοδικού Ψυχολογία (Ελληνική Ψυχολογική Εταιρεία) 2015-σήμερα

ΥΠΟΤΡΟΦΙΕΣ:

1. IKY Προπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών (1976-1980)
2. British Council: 10/1988 έως 10/1989, ετήσια υποτροφία, Guy's Hospital, Department of Psychology (at Guy's), Institute of Psychiatry, Kings College Institute, Λονδίνο, Αγγλία
3. Guy's Hospital, Department of Psychology (at Guy's), Institute of Psychiatry, (1989-1990): τρίμηνη υποτροφία για αποπεράτωση ερευνητικής διαδικασίας για το διδακτορικό μου

7. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΓΟ

Η ερευνητική μου δραστηριότητα αφορά α) την κοινοτική ψυχική υγεία, με παρεμβάσεις σε άτομα και οικογένειες με σοβαρές ψυχικές διαταραχές και την ανάπτυξη προγραμμάτων για την στήριξη παιδιών και εφήβων που ζουν σε οικογένειες όπου ένας γονέας αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα ψυχικής υγείας. Το ενδιαφέρον μου ξεκίνησε με την εκπόνηση της διδακτορικής μου διατριβής και εδραιώθηκε με την εκπόνηση των δυο ερευνητικών προγραμμάτων Daphne που αφορούσαν την γονική ψυχική διαταραχή και τις επιπτώσεις της στην ψυχική υγεία των παιδιών β) την ψυχοκοινωνική υγεία και τις διεργασίες ένταξης μεταναστών μαθητών στο σχολείο και στην κοινότητα, με την εκπόνηση της Δράσης 6.2: Προγράμματα ψυχολογικής υποστήριξης στο έργο "Εκπαίδευση αλλοδαπών και παλιννοστούτων μαθητών" γ) την ανάπτυξη προγραμμάτων διεπαγγελματικής συνεργασίας με την σχολική κοινότητα και

τις οικογένειες για την πρόληψη και την αντιμετώπιση ψυχοκοινωνικών δυσκολιών σε παιδιά και εφήβους. Το βιβλίο "Αναστοχαστική Πράξη. Ο Αποκλεισμός στο σχολείο. (Από την εισαγωγή του βιβλίου: Η Ομάδα της Αναστοχαστικής Πράξης προέκυψε από την ανταπόκριση των σχολείων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στο κάλεσμα για ένα «δίκτυο κατά του κοινωνικού αποκλεισμού στα σχολεία της Θεσσαλονίκης», που απηύθυνε το σχολικό έτος 1995-96 μια ομάδα πρωτοβουλίας με τη στήριξη του ΑΠΘ. Στο κέντρο είναι οι κοινωνικές σχέσεις, ως σχέσεις προσώπων, στη διαλεκτική τους με τις σχέσεις επικοινωνίας, ως σχέσεις πράξεων των προσώπων. Στο κέντρο είναι η συγκρότηση του παιδιού ως κοινωνικού υποκειμένου σε πρόσωπο) δ) την ανάπτυξη προγραμμάτων για την ενδοσχολική βία, με έμφαση στην κουλτούρα των συνομηλίκων και τα παιδιά ως ενεργητικούς φορείς δράσης και ε) τη μελέτη του τρόπου με τον οποίο τα νέα ΜΜΕ (έμφαση δίνεται στον κινηματογράφο) αλλάζουν τις κοινωνικές σχέσεις στις σχολικές και εξωσχολικές κοινότητες.

Ακολουθεί η συμμετοχή μου σε ερευνητικά προγράμματα.

Α. ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΜΕΝΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

1. Επιστημονική Υπεύθυνη στην Β. Ελλάδα, Πανελλήνια έρευνα με θέμα: **“Ψυχοκοινωνικοί παράγοντες Υγείας”**. Η έρευνα έγινε με την ευθύνη της *Α΄ Πανεπιστημιακής Ψυχιατρικής Κλινικής του Πανεπιστημίου Αθηνών* (υπεύθυνος καθηγητής Κ. Στεφανής) (Νοέμβριος του 1983-Δεκέμβριος του 1984). Συνεργασία και χρηματοδότηση της έρευνας από το Υφυπουργείο Νέας Γενιάς.
2. Επιστημονική Υπεύθυνη στο Πρόγραμμα **“Αξιολόγηση και παρέμβαση σε οικογένειες ψυχιατρικών ασθενών”**, *Ψυχιατρικός Τομέας (York Clinic) σε Γενικό Νοσοκομείο (Guy's Hospital), Institute of Psychiatry, Kings College Institute, Λονδίνο, Αγγλία* (Μάρτιος-Οκτώβριος 1989-Υπεύθυνος Καθηγητής J.P. Watson). Το συγκεκριμένο πρόγραμμα επικεντρώθηκε στη διερεύνηση/καταγραφή αναγκών και στην θεραπευτική παρέμβαση των οικογενειών ψυχιατρικών ασθενών που ζούσαν στην κοινότητα.
3. Επιστημονική Συνεργάτρια της *Β΄ Πνευμονολογικής Κλινικής, Νοσοκομείο Παπανικολάου, Θεσσαλονίκη* στο πρόγραμμα **“Ψυχοκοινωνικά προβλήματα σε ασθενείς με χρόνια αποφρακτική νόσο”**. Σκοπός της έρευνας ήταν η αξιολόγηση ενός προγράμματος παρέμβασης (ομαδική παρέμβαση που στηρίχθηκε στη γνωστική προσέγγιση) για την ψυχολογική υποστήριξη ασθενών με χρόνια πνευμονικά νοσήματα (Οκτώβριος 1991- Ιούνιος 1992) (Επιστημονική Υπεύθυνος κ. Κουκουρικού, Διευθύντρια Β΄ Πνευμονολογικής Κλινικής).
4. Επιστημονική Συνεργάτρια σε δυο προγράμματα **“Ψυχοκοινωνική Ένταξη πληθυσμών μετακινούμενων από την πρώην Σοβιετική Ένωση και την Αλβανία”**. Οι έρευνες έγιναν από το *Τμήμα Ψυχολογίας του Α.Π.Θ.* (Υπεύθυνη καθηγήτρια Μ. Χαρίτου-Φατούρου), με χρηματοδότηση από το *E. K. T.* (1992-1993, 1993-1994).
5. Επιστημονική Συνεργάτρια στο πρόγραμμα **“Επιδημιολογική μελέτη σε κοινοτικό πληθυσμό με στόχο τη διερεύνηση και την καταγραφή των αναγκών σε οικογένειες ψυχιατρικών ασθενών”**, 1994-1995. Υπεύθυνος φορέας: *Κοινοτικό Κέντρο Ψυχικής Υγείας Νομού Θεσσαλονίκης, Κινητή Μονάδα Υπαίθρου (καθηγητής κ. Ιεροδιακόнову)* (Χρηματοδότηση από το Κεντρικό Συμβούλιο Υγείας-ΚΕΣΥ του Υπουργείου Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων). Ο στόχος του προγράμματος ήταν: α) έρευνα στον πληθυσμό της περιοχής ευθύνης β) επιπολασμός των ατόμων με διάγνωση ψύχωσης γ) επιδημιολογική αξιολόγηση και δ) αξιολόγηση της οικογενειακής επιβάρυνσης στις οικογένειες των ατόμων με διάγνωση ψύχωση.
6. Επιστημονική Συνεργάτρια στο πρόγραμμα **“Επανεκτίμηση αναγκών στις οικογένειες που στηρίζουν ψυχιατρικούς ασθενείς στην κοινότητα”**, 1998-2000. (Επιστημονικός Υπεύθυνος Β. Λαζαρίδης, *Ομάδα Ψυχοκοινωνικής Στήριξης Επαρχιακού Τύπου 2, Γ Πανεπιστημιακή Κλινική του*

Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Θεσσαλονίκης (Χρηματοδότηση από το ΚΕΣΥ, Υπουργείο Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων). Ο στόχος του προγράμματος ήταν α) επανεκτίμηση της οικογενειακής επιβάρυνσης β) αξιολόγηση των οικογενειών που παρουσίασαν σοβαρή ψυχιατρική διαταραχή μεταξύ της πρώτης και της δεύτερης μελέτης και συμπλήρωση των δεδομένων βάσης (135 οικογένειες με ένα μέλος με διάγνωση ψυχικής διαταραχής) γ) σύγκριση πρώτης και δεύτερης μελέτης ως προς τη διαφοροποίηση των αναγκών και της οικογενειακής επιβάρυνσης, με δεδομένη την ανάπτυξη υπηρεσιών για διευκόλυνση των οικογενειών στη συγκεκριμένη κοινότητα. Η συνεργασία αυτή συνεχίστηκε για δέκα χρόνια σε συνεργασία με τις οικογένειες (η διαχρονική παρακολούθηση έγινε σε συνεργασία με την Ομάδα Ψυχοκοινωνικής Στήριξης Επαρχιακού Τύπου 2, Γ Πανεπιστημιακή Κλινική του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Θεσσαλονίκης, χωρίς χρηματοδότηση).

7. Επιστημονική ευθύνη για την υποβολή και τη διεξαγωγή του ερευνητικού προγράμματος **Ψυχική υγεία των γονέων και ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των παιδιών-Οι περιπτώσεις οικογενειών με γονική ψυχική διαταραχή**. Διάρκεια του προγράμματος από 1/1/2001-31/12/2001. Χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, δράση ΔΑΦΝΗ. Συνεργασία με την Αγγλία (University of Birmingham, University College of London, Maudsley Area Health Authorities). Οι στόχοι του προγράμματος επικεντρώνονται α) στην κατανόηση των τρόπων με τους οποίους η γονεϊκή ψυχική διαταραχή/ υγεία αλληλεπιδρά με την ψυχική υγεία και ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των παιδιών β) στην καλύτερη κατανόηση όσων εμπλέκονται με μακροπρόθεσμο στόχο την εκπαίδευση του προσωπικού που εργάζεται σε υπηρεσίες πρωτοβάθμιας πρόληψης (σχολεία), σε ψυχιατρικές υπηρεσίες ενηλίκων, παιδοψυχιατρικές υπηρεσίες και υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας και γ) στην προώθηση της αποτελεσματικής συνεργασίας των εμπλεκόμενων φορέων για τη διευκόλυνση των οικογενειών. *Daphne Initiative, European Commission Directorate-General Justice, 2000-241-WC*.

8. Επιστημονική ευθύνη για την υποβολή και τη διεξαγωγή του ερευνητικού προγράμματος **Νιόβη Ψυχική υγεία των γονέων και ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των παιδιών. Ο ρόλος του σχολείου**. Διάρκεια του προγράμματος από 1/3/2003-28/2/2004. Χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, δράση ΔΑΦΝΗ. Συνεργασία με την Αγγλία (University of Birmingham, & University College of London, Maudsley Area Health Authorities, Αγγλία). Αξιοποιεί τα δεδομένα του προηγούμενου ερευνητικού προγράμματος (7) και έχει ως κεντρικό στόχο την αναγνώριση της σύνδεσης μεταξύ γονικής ψυχικής διαταραχής και ψυχοκοινωνικής ανάπτυξης των παιδιών στο σχολείο, και την δημιουργία προϋποθέσεων για την έγκαιρη και συστηματική αντιμετώπιση πιθανών δυσκολιών των παιδιών που ζουν σε ένα οικογενειακό περιβάλλον επιβαρημένο από την παρουσία μιας ψυχικής διαταραχής σε έναν από τους δυο γονείς. Όταν αναφερόμαστε σε ψυχική διαταραχή εννοούμε γονείς που νιώθουν επιβαρημένοι ψυχολογικά και μπορεί είτε να έχουν προσφύγει σε κέντρα και υπηρεσίες ψυχικής υγείας είτε όχι. Οι δυσκολίες των παιδιών στο σχολείο εκφράζονται κυρίως με χαμηλή σχολική επίδοση, με μαθησιακά προβλήματα, με δυσκολίες στις κοινωνικές τους σχέσεις καθώς και με προβλήματα συμπεριφοράς. *Daphne Initiative, European Commission Directorate-General Justice, 2002-156-YC*. Με βάση το πρόγραμμα, δημιουργήθηκε ένα Δίκτυο Συνεργαζόμενων Σχολείων για 3 χρόνια (2003-2005) με στόχο τον εντοπισμό και την υποστήριξη εκπαιδευτικών με μαθητές των οποίων οι γονείς έχουν διάγνωση ψυχικής διαταραχής και υποστήριξη των παιδιών και των οικογενειών τους.

9. Επιστημονική Συνεργασία: **Πρόγραμμα ένταξης παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών μέσω της ενδυνάμωσης και της συστηματικής εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών στην πολιτισμική ενημερότητα** (Υπεύθυνη έργου, Δέσποινα Σακκά, Επίκουρη καθηγήτρια Κοινωνικής Ψυχολογίας, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, 1/07/02-30/06/04). Το Πρόγραμμα (ΕΠΕΑΕΚ II) συγχρηματοδοτείται από κοινοτικούς (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς (ΥΠΕΠΘ) πόρους και οι γενικοί του

στόχοι είναι να (α) προωθήσει το θέμα της ψυχολογικής και κοινωνικής ένταξης των παιδιών με πολιτισμικές και γλωσσικές ιδιαιτερότητες στο εκπαιδευτικό σύστημα ενισχύοντας τη διαδικασία αποδοχής των παιδιών των παραπάνω ομάδων, και (β) να προτείνει ένα ολοκληρωμένο μοντέλο επιμόρφωσης το οποίο θα στοχεύει στην προετοιμασία των εν ενεργεία εκπαιδευτικών να αντιμετωπίζουν την ποικιλομορφία της σύγχρονης σχολικής τάξης, και να υποστηρίζουν αποτελεσματικά την ένταξη των παιδιών σε ψυχολογικό και κοινωνικό επίπεδο. Ο ρόλος μου αφορούσε την διεξαγωγή ομάδων εστίασης με εκπαιδευτικούς, γονείς και μαθητές γηγενείς και αλλοδαπούς και την ποιοτική ανάλυση των δεδομένων, καθώς και την εκπαίδευση των εκπαιδευτικών ως προς την σύνδεση του σχολείου και της οικογένειας.

10. **Επιστημονική Συνεργασία στο πρόγραμμα Needs assessment and awareness-raising program for bullying in schools (2005-2007).** Επιστημονική ευθύνη Ι. Τσιάντης, Αναπληρωτής Καθηγητής Παιδοψυχιατρικής, *Φορέας Υλοποίησης ΕΨΥΠΕ* (Εταιρεία για την Ψυχοκοινωνική Υγεία των Παιδιών και Εφήβων). Διακρατική συνεργασία με Κύπρο, Γερμανία και Λιθουανία. Οι βασικοί στόχοι του προγράμματος είναι η συγκριτική διερεύνηση των απόψεων των παιδιών/ εφήβων ως προς τις εμπειρίες θυματοποίησης στο σχολείο, (παιδιά ως φορείς Δικαιωμάτων, και κοινωνικοί δράστες) και η ανάπτυξη πιλοτικού προγράμματος παρέμβασης σε συνεργασία του σχολείου και της οικογένειας (βλέπε συνημμένη έκθεση). *Daphne Initiative, European Commission Directorate-General Justice E.E. Project Grant Agreement: JLS/DAP/2005-1/040/YC 30-CE-0062092/00-78.*

11. **ΕΠΕΑΕΚ II. Προγράμματα Ενίσχυσης Προτοβουλιών σε θέματα Αγωγής Υγείας** (Ιανουάριος –Ιούνιος 2006), *Εθνικό Ίδρυμα Νεότητας, & ΥΠΕΠΘ.* Σχολική συντονιστική μονάδα, *Διεύθυνση ΠΕ Ανατολικής Θεσσαλονίκης, Γ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, Ενέργεια 2.4.3, Καραντάλης Μιχάλης, συντονιστής.* Ο στόχος του προγράμματος αφορά α) τη διερεύνηση του ρόλου του σχολείου ως προς την στήριξη παιδιών και οικογενειών με ψυχοκοινωνικά προβλήματα β) την μείωση του στίγματος για την ψυχική διαταραχή μέσω της εκπαίδευσης στη σχολική τάξη σχετικά με ζητήματα που αφορούν την ψυχική υγεία/ ασθένεια. Η προσέγγιση δεν επικεντρώνεται στην ψυχική ασθένεια, αλλά σε ένα καλά εδραιωμένο πλαίσιο σχετικά με την εκπαίδευση τόσο των εκπαιδευτικών όσο και των παιδιών, ως προς τις διαστάσεις της ψυχικής υγείας και τον τρόπο με τον οποίο την διαπραγματεύονται τα μέλη της σχολικής κοινότητας.

12. **ΕΠΕΑΕΚ II. Πρόγραμμα (2007-2008) "Ενδυναμώνοντας τους μαθητές μέσα από την Εκπαίδευση στα Δικαιώματα** Υπεύθυνος φορέας υλοποίησης *Διεύθυνση Αγωγής Υγείας, ΠΕ Ανατολικής Θεσσαλονίκης* (Σ. Χατζηνικολάου) Γ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, Ενέργεια 2.4.3. Δίκτυο 12 σχολικών μονάδων σε συνεργασία με την Άρσις (ΜΚΟ) και τον Γ. Μόσχο, Υπεύθυνος του Κύκλου Δικαιωμάτων του Παιδιού, Συνήγορος του Παιδιού. Ο ρόλος μου αφορά την προετοιμασία του προγράμματος, την ημερίδα ευαισθητοποίησης των γονέων και την ανάλυση των ερευνητικών δεδομένων.

13. **ΔΙΑΠΟΛΙΣ Προγράμματα Ψυχολογικής Υποστήριξης - Δράση 6.2, Πράξη "Εκπαίδευση Αλλοδαπών & Παλινοστούτων Μαθητών".** Πρόκειται για ένα πρόγραμμα *ΕΣΠΑ (Επιστημονική Ευθύνη όλου του έργου Α. Αναστασιάδη Συμεωνίδου, επιστημονική ευθύνη της Δράσης 6, Προγράμματα Ψυχολογικής Υποστήριξης, ΠΨΥ, κ. Σ. Παντελιάδου).* Ο ρόλος μου αφορά α) τον αρχικό σχεδιασμό των ΠΨΥ β) συμμετοχή στην δράση 6.1 Διερεύνηση Αναγκών (2010-2011, υπεύθυνη Καθηγήτρια Φ. Μόττη-Στεφανίδη) γ) τον σχεδιασμό, την υλοποίηση και την εποπτεία της εφαρμογής των ΠΨΥ αρχικά σε 10 πιλοτικά σχολεία (2011-2012), και στη συνέχεια (Διευρυμένη φάση) σε 105 δημόσια σχολεία όλων των βαθμίδων σε όλη τη χώρα (2012-2013). Το πρόγραμμα αφορούσε την αποτύπωση της επαγγελματικής πρακτικής ψυχολόγων στα σχολεία για δύο συνεχείς χρονιές για την διερεύνηση, πρόληψη και αντιμετώπιση των ψυχοκοινωνικών αναγκών των γηγενών και μεταναστών μαθητών/μαθητριών και των

οικογενειών τους, στο πλαίσιο της ισχύουσας νομοθεσία για την ιθαγένεια και τη μεταναστευτική πολιτική.

14. Επιστημονική Συνεργασία στο πρόγραμμα. **Understanding agency and resistance strategies - children living with domestic violence (UNARS)**. Η συμμετοχή μου είναι αμισθί ως μέλος της Steering Committee με υπεύθυνη του έργου από την Ελλάδα την Β. Δεληγιάννη, καθηγήτρια ΑΠΘ. (2013-2015). Πρόκειται για ένα διετές πρόγραμμα έρευνας και παρέμβασης που επικεντρώνεται στην κατανόηση και την ενδυνάμωση παιδιών με εμπειρία ενδοοικογενειακής βίας (υπεύθυνη Dr Jane Callaghan, σε συνεργασία με το Centre for Children & Youth (CCY), Πανεπιστήμιο του Northampton.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΧΩΡΙΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

1. **“Επιδημιολογική Μελέτη Προβλημάτων Συμπεριφοράς, Συναισθήματος και Μαθησιακών Δυσκολιών σε Παιδιά Σχολικής Ηλικίας. Διαχρονική προσέγγιση”**. 1996- 1999. Επιστημονική ευθύνη: Α. Στογιαννίδου, Τμήμα Ψυχολογίας, ΑΠΘ, και Ι. Μπίμπου, ΠΤΔΕ, ΑΠΘ σε συνεργασία με τις Β. Παπαγεωργίου, παιδοψυχίατρο, Διευθύντρια του Ιατροπαιδαγωγικού Κέντρου Β. Ελλάδας & Μ. Αντωνιάδου, Κοινωνική Λειτουργό, Ιατροπαιδαγωγικό Τμήμα, Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής Ανατολικού Τομέα. Η έρευνα προσανατολίζεται στη διαχρονική καταγραφή δυνατοτήτων και δυσκολιών σε παιδιά σχολικής ηλικίας με στόχο α) τη διερεύνηση προστατευτικών παραγόντων για την συνέχεια στην παρουσία προβλημάτων ψυχικής υγείας στα παιδιά και β) τη διαμόρφωση κατάλληλων και επαρκών μορφών αντιμετώπισης των συγκεκριμένων προβλημάτων μέσα από τη συμμετοχή των ενδιαφερομένων μελών (παιδί, οικογένεια, σχολείο και φορείς ψυχικής υγείας). Στα πλαίσια του συγκεκριμένου ερευνητικού προγράμματος, λειτούργησαν για τρία χρόνια δυο πειραματικές υπηρεσίες “συμβουλευτικής” σε δυο σχολεία της Θεσσαλονίκης (Πειραματικό και 41ο Θεσσαλονίκης) με στόχο την καταγραφή αναγκών έτσι όπως αναγνωρίζονται από το σχολείο, τις οικογένειες και τα παιδιά. Επιπλέον, στα πλαίσια του ίδιου ερευνητικού προγράμματος, αναλάβαμε τη διαδικασία προσαρμογής του Ερωτηματολογίου των Δυνατοτήτων και Δυσκολιών (σε συνεργασία με τις Β.Παπαγεωργίου και Α.Στογιαννίδου, και μετά από χορήγηση άδειας και εκπροσώπησης από τον Dr R. Goodman, Department of Child and Adolescent Psychiatry, Institute of Psychiatry, UCL, Λονδίνο, Αγγλία).
2. Επιστημονική Συνεργασία: **“Πρόγραμμα-πιλότος για την προώθηση της ψυχικής υγείας στο σχολικό περιβάλλον”**, 1998. Φορέας Υλοποίησης: Τομέας Εξελικτικής-Σχολικής Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, ΑΠΘ και συνεργαζόμενοι φορείς: Παιδοψυχιατρικό Τμήμα Ιπποκράτειου Νοσοκομείου Θεσσαλονίκης, & Δήμος Νεάπολης.
3. Επιστημονική συνεργασία: **“Αξιολόγηση αναγκών των παιδιών σχολικής ηλικίας που ζουν με γονείς με σοβαρή ψυχιατρική διαταραχή”**. 1999-2000. Σε συνεργασία με το Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης (Υπεύθυνος Β. Αλαζαρίδης), το Τμήμα Ψυχολογίας (Τομέας Σχολικής-Εξελικτικής Ψυχολογίας) και το Child and Adolescent Mental Health Service, South London and Maudsley NHS Trust.
4. **Οι απόψεις των νέων για τις χρήσεις του διαδικτύου**. Επιστημονική ευθύνη Ι. Μπίμπου, σε συνεργασία με Α. Νταή, Εκπαιδευτικό, Ma Media Studies & Childhood, Π. Πανταζή, Επίκουρο Καθηγητή Κοινωνικής Κλινικής Ψυχολογίας, Τμήμα Κινηματογράφου, ΑΠΘ & Δ. Παπαδόπουλο, Εκπαιδευτικό, Υποψήφιο Διδάκτορα, Τμήμα Κινηματογράφου, ΑΠΘ. Η μελέτη αφορά την καταγραφή των απόψεων των νέων ως προς α) την χρήση του διαδικτύου και άλλων ΜΜΕ (χρόνος, ηλικία έναρξης, συχνότητα επισκέψεων, λόγοι χρήσης) β) ζητήματα ρύθμισης-ιδιωτικότητας σε σχέση με το διαδίκτυο, γ) ζητήματα ταυτότητας και διαπραγματεύσεώς της από την χρήση του διαδικτύου και άλλων ΜΜΕ, δ) τις απόψεις των νέων για την χρήση και την λειτουργία του διαδικτύου από τα παιδιά και ε) την σχέση της

ψυχοκοινωνικής υγείας των νέων με την χρήση του διαδικτύου (έρευνα υπό εξέλιξη, χωρίς χρηματοδότηση). Πραγματοποιήθηκε μια μελέτη σε 400 περίπου νέους ηλικίας 18-25 χρόνων που διερεύνησε τις απόψεις τους ως προς την χρήση, τις λειτουργίες του διαδικτύου, ψυχοκοινωνικά χαρακτηριστικά, καθώς και τον ρόλο της ρύθμισης ως προς την χρήση των νέων ΜΜΕ μέσω της οικογένειας και του σχολείου.

5. Επεξεργασία υλικού από το τριετές πρόγραμμα Διάπολις Έργο ΕΣΠΑ **Εκπαίδευση παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών, Δράση 6.2 Προγράμματα ψυχολογικής υποστήριξης** ως προς τους άξονες α) της διεπαγγελματικής συνεργασίας ψυχολόγων και εκπαιδευτικών σε πολυπολιτισμικά σχολεία β) της εποπτείας των ψυχολόγων γ) των ψυχοκοινωνικών αναγκών των μαθητών και των οικογενειών τους, σ) Στατιστική επεξεργασία των ψυχομετρικών εργαλείων Ερωτηματολόγιο Δυνατοτήτων και Δυσκολιών (Strengths & Difficulties Questionnaire, Goodman, 1994) & Ερωτηματολόγιο Διάθεσης και Συναισθημάτων (The Mood and Feelings Questionnaire (MFQ) Costello & Angold, 1998) από μια βάση δεδομένων 30.000 μαθητών, των εκπαιδευτικών και των γονέων τους.

6. Ερευνητικό Πρόγραμμα της Εταιρείας Προστασίας Αηθλικών Θεσσαλονίκης (χρηματοδότηση Ίδρυμα Νιάρχος)-**Αξιολόγηση του μοντέλου πρόληψης της Εταιρείας Προστασίας Αηθλικών για την νεανική παραβατικότητα** (2015-2016).

ΤΡΕΧΟΝΤΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΕ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΥΠΟΒΟΛΗΣ (εκτός από το πρώτο, τα υπόλοιπα υποβλήθηκαν στη δράση Daphne III Funding Programme, EC).

1) <http://kidstime.thedigitalacademy.com/projects/the-who-cares-project>. Σε συνεργασία με τον καθηγητή κ. Α. Cooklin, αναζήτηση χρηματοδότησης με στόχο την παροχή εκπαιδευτικού υλικού σε σχολεία για να αντιμετωπίζουν τις ανάγκες παιδιών με γονείς με ψυχική διαταραχή καθώς και τις στάσεις του πλαισίου προς τα παιδιά και τους νέους (παραγωγή 3 ταινιών με εκπαιδευτικές και βιωματικές δραστηριότητες)

2) **ORION - Implementing Intervention against Homophobic Bullying and Gender Stereotypes in Schools** (προϋπολογισμός για την Ελλάδα: 84,747.42) α) Φορέας Υποβολής: Dipartimento di Studi Umanistici Department of Humanities University of Naples Federico II via Porta di Massa, 1 80133 Naples Italy MVA Dario Grossi Italy - β) Muhlviertler Verein fur Arbeit und Ausbildung Johann Zuljevic Salamon, Austria- γ) Complutense University of Madrid Francisco Tirado Fernandez Spain, δ) RR-MEN Irrsinning Menschlich: Starkt Ihre Psyche Manuela Richter, - Werling, Germany.

Το πρόγραμμα ενδιαφέρεται για τον ομοφοβικό εκφοβισμό και έχει ως στόχους α) την διερεύνηση του φαινομένου διακατακτικά β) την ανάπτυξη κοινής Ευρωπαϊκής στρατηγικής για πρόληψη και αντιμετώπισή του και γ) την ενδυνάμωση των νέων και των εκπαιδευτικών για την αντιμετώπιση φαινομένων ομοφοβίας στο σχολικό πλαίσιο (βλέπε Partner Declaration Form για το ρόλο μας στο έργο).

3) **European Children's Resilience Against Emotional Maltreatment (EUROCHRES)** Το πρόγραμμα αυτό υποβάλλεται σε συνεργασία με την κ. Στογιαννίδου (Φορέας Υποβολής, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, ΑΠΘ) και αφορά την εκπαίδευση των εκπαιδευτικών σε θέματα συναισθηματικής παραμέλησης/κακοποίησης και την εφαρμογή ενός πιλοτικού προγράμματος παρέμβασης σε σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Εταίροι: Prof Cecilia Essau of RoeHampton University, England, b) Ion Dafinoiu University "AI. I. Cuza" Romania, c) Anna Bokszczanin Opole

University Poland, d) Marina Carvalho University of Lisbon, Portugal, e) Gunter Gruen Hamburg University of Applied Sciences, Germany

4) **Addressing Racist Bullying in schools within culturally diverse Europe. Acronym: Rabusch** (Racial/Bullying/Schools). Φορέας Υποβολής Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, ΑΠΘ Partners: R. Thornberg, Department of Behavioural Sciences and Learning, IBL, Linköping University, Linköping, Sweden b) M. Zembylas, Open University of Cyprus, Cyprus c) The Business School, University of Huddersfield, Queensgate Huddersfield, England d) Dr Pádraig MacNeela School of Psychology, National University of Ireland, Galway, Ireland e) Developmental and Social Psychology, University of Padova, Italy f) Cristina del Barrio, Department of Psychology of Education, Universidad Autonoma de Madrid, Spain. Το πρόγραμμα επικεντρώνεται στο ρατσιστικό εκφοβισμό και αφορά την παρέμβαση σε δυο σχολεία σε κάθε χώρα με στόχο την ευαισθητοποίηση στο φαινόμενο και στο σχεδιασμό ενός προγράμματος για την μείωση του ρατσιστικού εκφοβισμού.

5) **H to H2-Hermes to Hermes Square: Empowering Hermes Network** Φορέας Υποβολής: Dpt of Humanistic Studies, Univesita degli Studi di Napoli Federico II (δες partner declaration form). Το πρόγραμμα αφορά την εκπαίδευση εκπαιδευτικών, μαθητών και θεσμικών φορέων της εκπαίδευσης και της κυβέρνησης για την αντιμετώπιση του στιγματισμού σε σχέση με τον σεξουαλικό προσανατολισμό των μαθητών. Αξιοποιώντας δεδομένα από προηγούμενο πρόγραμμα του ίδιου φορέα ενδιαφέρεται για την ενίσχυση δικτύων που θα συμπεριλαμβάνουν εκτός του σχολείου, εκπροσώπους στην κοινότητα και θα στοχεύουν στην καταπολέμηση του στίγματος.

8. Πρόσφατες ερευνητικές/επιστημονικές συνεργασίες

1. 2010-σήμερα. Συμμετοχή σε μια διεθνή ομάδα για την διαμόρφωση μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών σε θέματα της οικογένειας: *Global Consortium for education in family studies: International Consortium* (initiated by the University of Nebraska-Lincoln (UNL) με συμμετέχοντα ιδρύματα τα α) Seoul National University, Republic of Korea, β) South China Normal University in Guangzhou, People's Republic of China, γ)The University of Newcastle, Australia, δ)The TATA Institute of Social Sciences (TISS), Mumbai, India. Διευρυμένη ομάδα και ομάδα εργασίας για το επιλεγόμενο μάθημα "Σύνδεση οικογένειας, σχολείου και κοινότητας".
2. 2010-σήμερα. *Ιδρυτική Διακήρυξη του Δικτύου για την Καταπολέμηση της Βίας μεταξύ Μαθητών στα Σχολεία*. Ιδρυτικό μέλος σε συνεργασία με ΕΨΥΠΕ, Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, Συνήγορο του Παιδιού, Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, Παιδοψυχιατρική Εταιρεία Ελλάδας κα. Μέλος της Εκτελεστικής Επιτροπής του δικτύου
3. 2000-2005: Συνεργασία με *COPMI (Children of Parents with Mental Illness), Australia (Child and Adolescent Mental Health Services, Adrian Falkov)*. Η συνεργασία έχει ως στόχο την στήριξη παιδιών και εφήβων σε οικογένειες με έναν γονέα με ψυχική διαταραχή (ανάπτυξη και ανταλλαγή υλικού, διοργάνωση forum, συμμετοχή σε ερευνητικά projects, βλέπε αντίστοιχο τμήμα).
4. 2000-2014: *Συνεργασία με Meriden, Birmingham, England (Πρόσωπο αναφοράς G. Fadden, Διευθύντρια)*. Η συνεργασία ξεκίνησε από την εποχή της εκπόνησης του διδακτορικού μου και συνεχίστηκε με τη συμμετοχή της σε προγράμματα εκπαίδευσης των επαγγελματιών ψυχικής υγείας στη στήριξη οικογενειών με μέλη άτομα με διάγνωση ψύχωσης (βλέπε αντίστοιχο τμήμα). <http://www.meridenfamilyprogramme.com/>
5. 2006: Συνεργασία με *Queen's University of Belfast* (Πρόσωπο αναφοράς L.Lundy, Professor in Children's Rights) : Ερευνητική συνεργασία και σεμινάριο στο προσωπικό του τμήματος με τίτλο "H

σύμβαση των Δικαιωμάτων του Παιδιού και η έννοια της συμμετοχής στις περιπτώσεις γονικής ψυχικής διαταραχής".

(<http://www.qub.ac.uk/schools/SchoolofEducation/AboutUs/Staff/Academic/ProfLauraLundy>)

6. *Professional School: 3rd Euro-Mediterranean Summer Semester (EMUNI). 2010 Migrants' life stories and cinema.* Σε συνεργασία με τον Π. Πανταζή, Τμήμα Κινηματογράφου. Εγκρίθηκε αλλά δεν υλοποιήθηκε λόγω περικοπής της οικονομικής ενίσχυσης από το ΑΠΘ

7. 2012-2014: *Centre for Social and Economic Research in Southern Italy: CRESM*

<http://www.cresm.it/> πρόσωπα αναφοράς Nuccia Tasca & A. Frosina). Μ.Κ.Ο που δημιούργησε ένα ευρωπαϊκό δίκτυο μετά την υποβολή ενός προγράμματος στην ΕΕ με τις εξής δραστηριότητες: την ανάπτυξη μιας μεθοδολογίας με εταίρους και επαγγελματίες για τη δημιουργία εργαλείων πρόληψης και καταπολέμησης της παιδικής και νεανικής βίας (6-14 χρόνων) β) την συγκριτική ανάλυση προγραμμάτων που έχουν ήδη εφαρμοστεί (δυνατότητες και περιορισμοί) και αφορούν την ομάδα-στόχο γ) την διαμόρφωση μιας βάσης δεδομένων με στόχο την ανταλλαγή εμπειριών και καλών πρακτικών. Τα αποτελέσματα της δικτύωσης αφορούν την επεξεργασία και την υποβολή ερευνητικών ευρωπαϊκών προγραμμάτων (βλέπε Ερευνητικά Προγράμματα για υποβολή προς χρηματοδότηση).

(<http://www.guichetsantiviolencepourlesmineurs.eu/en/urban-security/european-network>) Οι εταίροι είναι: Multikulturelles Netzwerk / Austria/- Ecole secondaire professionnelle (professional school) à encadrement différencié - Liège - Belgique,/- Association Psytyl - Paris France/ - University of Greifswald - Germany /-South Inner City Community Development Association (SICCCA) Dublin - Ireland/- Associazione Gruppo Abele Onlus, Italy, Torino/-Associação Portuguesa de Apoio à Vítima – Lisboa -Portugal/ - Universidad de La Laguna – Santa Cruz de Tenerife, Spain/- Actionwork Worldwide - England UK/- Chair of the FCYA (Family, Child, Youth Association) Budapest,/- Fundacja Dzieci Niczyje (Nobody's children Foundation) Poland/ -Valencia Local Police - Spain /- Asociatia pentru Invatare permanenta (The Association for Lifelong Learning) - Romania/- Education Foundation ODIDKI - Poland

8. 2006 & 2014: Συνεργασία με τον Α. Cooklin, Παιδοψυχίατρο, υπεύθυνο της μονάδας για στήριξη οικογενειών με γονική ψυχική διαταραχή *Camden & Islington NHS Foundation Trust*. Η συνεργασία αποσκοπεί στην διασφάλιση κονδυλίων για την συμμετοχή μας σε ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών για την γονική ψυχική διαταραχή και τις επιπτώσεις της στα παιδιά και τους νέους, σε συνεργασία με την κ. Βαλέρια Πομίνι, ΕΠΠΨΥ.

[<http://kidstime.thedigitalacademy.com/projects/the-who-cares-project>]

9. 2012-2014: Ερευνητική συνεργασία με το *Department of Education, Oxford University*, και διδασκαλία, κατά την διάρκεια της εκπαιδευτικής μου άδειας. Πρόσωπο αναφοράς Μαρία Ευαγγέλου [<http://www.education.ox.ac.uk/research/fell/people/>]. Κατά την διάρκεια της παραμονής μου, δίδαξα στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών ένα σεμινάριο με τίτλο "Γονική ψυχική διαταραχή και οι επιπτώσεις της στην ψυχοκοινωνική υγεία των παιδιών" στο Families Effective Learning and Literacy (FELL) research group, Πανεπιστήμιο Οξφόρδης.

10. 2012- 2014:Ερευνητική συνεργασία με το Πανεπιστήμιο της Μαδρίτης, *Διεπιστημονικό Τμήμα Αναπτυξιακής Ψυχολογίας και Εκπαίδευσης* (Πρόσωπο αναφοράς: Cristina del Barrio, Universidad Autonoma de Madrid, Departamento Interfacultativo de Psicologia Evolutiva y de Educacion). Κατά την διάρκεια της εκπαιδευτικής μου άδειας, συνεργάστηκα με το τμήμα και δίδαξα στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών μια ενότητα με τίτλο "Οικογενειακή λειτουργικότητα στις περιπτώσεις της γονικής ψυχικής διαταραχής: Οι απόψεις των παιδιών και των νέων". Τον Μάιο του 2014 έδωσα ένα σεμινάριο

στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών με τίτλο "Οικογενειακή λειτουργία και σχολικός εκφοβισμός-ερμηνείες και πρακτικές αντιμετώπισης της ενδοσχολικής βίας στο οικογενειακό περιβάλλον".

11. 2006: School of Social Work & Social Policy, *Trinity College, Dublin*, Department of Social Studies, Πρόσωπο αναφοράς Gilligan, Robert Co-ordinator of MSc in Child Protection and Welfare. Επίσκεψη και συνεργασία για τη θέση των παιδιών στην έρευνα και τις ψυχοκοινωνικές ανάγκες παιδιών σε ιδρύματα.

12. 2012: *Goldsmiths University, Dept of Educational Studies*, Πρόσωπο αναφοράς Anna Traianou Reader in Educational Studies Head of MA in Education: Culture, Language and Identity. Κατά την διάρκεια της εκπαιδευτικής μου άδειας, έδωσα ένα σεμινάριο στο εκπαιδευτικό προσωπικό του τμήματος Εκπαιδευτικών Σπουδών με τίτλο "Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των παιδιών και των νέων".

13. 2012: Ann Phoenix, MA PhD Doctor of Philosophy (Honoris Causis), Professor, Faculty of Children and Learning, Department of Childhood, Families and Health, *Thomas Coram Research Unit, Institute of Education*. Κατά την διάρκεια της εκπαιδευτικής μου άδειας, συνεργάστηκα μαζί της με στόχο την επανατροφοδότηση για ζητήματα μετανάστευσης και εκπαιδευτικής πολιτικής. Η συνεργασία μας συνεχίστηκε με την συμμετοχή της στο Συνέδριο "Μεταναστευτικές Διαδρομές" τον Δεκέμβριο του 1913 στη Θεσσαλονίκη.

9. ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΕΝΟ ΕΡΓΟ

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ (μέχρι και την εκλογή μου στη θέση της αναπληρώτριας καθηγήτριας)

1. Μπίμπου, Ι. (1983) *An additive study into the treatment of nocturnal enuresis* (pp 420). MSc, Δημοσίευτη μεταπτυχιακή εργασία.
2. Μπίμπου, Ι. (1989). *Το συναισθηματικό φορτίο γονέων/ συγγενών ατόμων με σοβαρές ψυχιατρικές διαταραχές: μια πρώτη χαρτογράφηση του χώρου σε μια μονάδα εξωνοσοκομειακής περίθαλψης*. Ψυχολογικά Θέματα, 2, 4, 225-235.
3. Μπίμπου-Νάκου, Ι. (1992) *Ο Συναισθηματικός Φόρτος στο Περιβάλλον των Ψυχιατρικών Ασθενών*. Δημοσίευτη Διδακτορική Διατριβή. Τμήμα Ψυχολογίας. Α.Π.Θ.
4. Bibou-Nakou, I., Dikaiou, M. & Bairactaris, K. (1997). *Psychosocial dimensions of family burden among two groups of carers looking after psychiatric patients*. Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology, 32, 2 (February), 104-108.
5. Μπίμπου-Νάκου, Ι., Χατζηδημητριάδου, Ε. & Καρανίκος, Α. (1997). *Ψυχοκοινωνική ένταξη ατόμων από την Αλβανία: Εφαρμογή ενός προγράμματος ομάδων αυτοβοήθειας*. Σύγχρονη Ψυχολογία στην Ελλάδα, σσ 373-384, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
6. Μπίμπου-Νάκου, Ι & Χαρίτου, Μ. (1998). *Ομάδα αυτοβοήθειας με άτομα που μετακινήθηκαν από την Αλβανία: Πλαίσιο αναφοράς και ευρήματα σε σχέση με τις διαδικασίες ενίσχυσης του κοινωνικού αποκλεισμού*. Πρακτικά 6ου Επιστημονικού Συνεδρίου (27-30 Νοεμβρίου 1996) με θέμα "Κοινωνικές Ανισότητες και Κοινωνικός Αποκλεισμός", Αθήνα: Ίδρυμα Σάκη Καραγιώργα.
7. Ζιώγου, Θ., Μπίμπου, Ι., Δημητρίου, Ε., Γκιουζέπας, Ι., Κιοσσέογλου, Γ. & Ιακωβίδης, Α. (1997) *Επαγγελματική φόρτιση στο νοσηλευτικό ψυχιατρικό προσωπικό*. Νοσηλευτική, 37, 1, 62-71.
8. Μπίμπου, Ι. (1999) *Πλαίσιο παροχής φροντίδας και στήριξης στις οικογένειες ασθενών με σοβαρές ψυχιατρικές διαταραχές: Νεότερες προσεγγίσεις στην έννοια του φόρτου*. Επιστημονική Επετηρίδα του τμήματος Ψυχολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής, Τόμος τρίτος, 93-115, Θεσσαλονίκη.

9. Bibou-Nakou, I., A. Stogiannidou, & G. Kiosseoglou (1999). *The relation between teacher burnout and teachers' attributions and practices regarding school behaviour problems*. *School Psychology International*, 20, 2, 209-217. (ΠΙΒ)
10. Μπίμπου, Ι. & Στογιαννίδου, Α. (1999). *Συμβουλευτική στα πλαίσια του σχολείου: Δυνατότητες και Περιορισμοί*. Επιστημονική Επετηρίδα του τμήματος Ψυχολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής, Τόμος τρίτος, 117-135, Θεσσαλονίκη.
11. Μπίμπου, Ι. (2000) *Γονεϊκή ψυχιατρική διαταραχή: Επίδραση στα παιδιά και προϋποθέσεις συμβουλευτικής διεργασίας με τις οικογένειες ατόμων με σοβαρά ψυχιατρικά προβλήματα*. Ελληνική Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού, τεύχος 52/53, 2000, σελίδες 23-47. Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.
12. Μπίμπου – Νάκου Ι., Στογιαννίδου Α., & Κιοσέογλου, Γ. (2000). *Σχέση μεταξύ ψυχοκοινωνικής λειτουργικότητας της οικογένειας, ψυχικής υγείας μητέρων και εκτίμησης δυνατοτήτων και δυσκολιών παιδιών σχολικής ηλικίας από γονείς και εκπαιδευτικούς*. Παιδί και Έφηβος. Ψυχική υγεία και Ψυχοπαθολογία (τεύχος Ψυχική υγεία και Σχολείο), Άνοιξη του 2000, Τεύχος 1, Τόμος 2, σελίδες 48-68. Εκδόσεις Καστανιώτη, επιμέλεια Ι. Τσιάντης. (ΠΙΑ)
13. Αντωνιάδου, Ε. & Μπίμπου-Νάκου, Ι. (2000). *Κατανόηση των σχέσεων απόρριψης από παιδιά σχολικής ηλικίας: αίτια, ερμηνείες, σύνδεση με τη μοναξιά*. Στο Παιδαγωγική Επιθεώρηση, 30/2000, σ.σ.193-213.
14. Μπίμπου, Ι.(2000) *Εκπαίδευση εκπαιδευτικών και Ψυχολογία: μια πρώτη προσέγγιση. Το παράδειγμα των αναπαραστάσεων των εκπαιδευτικών σε σχέση με τη “δύσκολη συμπεριφορά” των παιδιών στο σχολείο*. Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, Τεύχος 102-102. Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα, σελίδες 265-282.
15. Bibou-Nakou, I., Kiosseoglou, G., & Stogiannidou, A. (1999) *Elementary teachers' perceptions regarding school behavior problems: Implications for school psychological services*. *Psychology in the Schools* 37 (2), 2000, 123-134.
16. I. Bibou-Nakou (2000). *Elementary school teachers' representations regarding school problem behaviour: "Problem children in talk"*. *Educational and Child Psychology*, 17(4), 91-107.
17. Μπίμπου-Νάκου, Ι., Κιοσέογλου, Γ. & Στογιαννίδου, Α. (2001). *Δυνατότητες και δυσκολίες παιδιών σχολικής ηλικίας στο οικογενειακό και σχολικό περιβάλλον*. *Ψυχολογία* (Περιοδικό της Ελληνικής Ψυχολογικής Εταιρείας), 8(4), 506-525.
18. Ι. Μπίμπου-Νάκου & Γ. Κιοσέογλου (2001). *Προσδιορισμός καταθλιπτικών συμπτωμάτων σε παιδιά και εφήβους σχολικής ηλικίας. Ι. Δεδομένα από την χρήση του Ερωτηματολογίου Διάθεσης και Συναισθημάτων*. Παιδί και Έφηβος. Ψυχική υγεία και Ψυχοπαθολογία, 3(1), 71-95, Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη.
19. Ι. Μπίμπου-Νάκου & Γ. Κιοσέογλου (2001). *Προσδιορισμός καταθλιπτικών συμπτωμάτων σε παιδιά και εφήβους σχολικής ηλικίας. ΙΙ. Παράγοντες φύλου και ηλικίας στην αξιολόγηση παιδιών και εφήβων με σημαντική παρουσία καταθλιπτικών συμπτωμάτων*. Παιδί και Έφηβος. Ψυχική υγεία και Ψυχοπαθολογία, 3(1), 96-109, Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη.
20. Ε. Κωνσταντινίδου & Ι. Μπίμπου-Νάκου (2001). *Ψυχολογία και λόγος: θεωρητικά και μεθοδολογικά ζητήματα*. Πρακτικά του 8ου Πανελληνίου Συνεδρίου Ψυχολογικής Έρευνας (CD ROM), Αλεξανδρούπολη, 24-27/5/2001.
21. Ε. Γκέσογλου & Ι. Μπίμπου-Νάκου: *Συζητώντας για τη “δύσκολη” συμπεριφορά στο σχολείο: Κοινές και/ή διαφορετικές αφηγήσεις παιδιών και εκπαιδευτικών* (2001). Πρακτικά 8ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχολογικής Έρευνας (CD-ROM), Αλεξανδρούπολη, 24-27/5/2001

22. I. Μπίμπου (2001). *Εκπαίδευση εκπαιδευτικών σε θέματα ψυχικής υγείας των παιδιών: Το παράδειγμα της κατάθλιψης*. Εταιρεία Ελλήνων Σχολικών Ψυχολόγων. Πρώτο Πανελλήνιο Συνέδριο Σχολικής Ψυχολογίας. Πρακτικά του Συνεδρίου: Ψυχολογία και Εκπαίδευση στον 21ο αιώνα, 2-3 Νοεμβρίου 2001, Holiday Inn, Αθήνα. 85 -106.
23. Α. Στογιαννίδου & I. Μπίμπου-Νάκου (2001). *Σύνδεση μεταξύ γεγονότων ζωής και εκτίμηση ψυχολογικής λειτουργικότητας παιδιών από γονείς και εκπαιδευτικούς*. Πρακτικά από το 8ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχολογικής Έρευνας (CD-ROM), Αλεξανδρούπολη, 24-27/5/2001
24. I. Μπίμπου-Νάκου (2001). *Εισαγωγικό σημείωμα στο βιβλίο των E. Dowling & E. Osborne (2001). Η οικογένεια και το σχολείο*. Αθήνα: Gutenberg, σελίδες 33-62.
25. Α. Στογιαννίδου & I. Μπίμπου-Νάκου (2001). *Σύνδεση σχολείου και οικογένειας στο πλαίσιο συμβουλευτικής παρέμβασης στο σχολικό περιβάλλον*. Εταιρεία Ελλήνων Σχολικών Ψυχολόγων. Πρώτο Πανελλήνιο Συνέδριο Σχολικής Ψυχολογίας. Πρακτικά του Συνεδρίου, Ψυχολογία και Εκπαίδευση στον 21ο αιώνα, Αθήνα, σ.σ. 64-76.
26. I.Μπίμπου-Νάκου, Γ.Κιοσέογλου, & Α. Στογιαννίδου (2002). *Η συναισθηματική επιβάρυνση στο περιβάλλον των ψυχιατρικών ασθενών: Ημιδομημένη συνέντευξη προσαρμοσμένη από τη συνέντευξη της G. Fadden (1987), στο Θέματα Ψυχομετρίας στην Κλινική Πράξη και Έρευνα*. Επιμέλεια Α. Ρούσσου, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα, σ. σ. 313-320.
27. I. Μπίμπου-Νάκου, Β. Λαζαρίδης & Γ. Κιοσέογλου (2002). *Ημι-δομημένη Συνέντευξη για την αξιολόγηση του συναισθηματικού φόρτου στις οικογένειες ψυχιατρικών ασθενών στο Ψυχομετρικά Εργαλεία στην Ελλάδα*, Επιμέλεια Α. Σταλίκας, Σ. Τριλίβα, Π. Ρούσση. Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα, σ.σ.98-99.
28. Μπίμπου - Νάκου Ιωάννα & Στογιαννίδου Αριάδνη (2002). *Σύνδεση γονικής ψυχικής διαταραχής και ψυχοκοινωνικής υγείας παιδιών: Εμπειρίες από την εφαρμογή ενός οικογενειακού μοντέλου προσέγγισης στο Ν. Πολεμικός, Μ. Καίλα, Φ. Καλαβάσης (Επιμέλεια έκδοσης), Εκπαιδευτική, Οικογενειακή και Πολιτική Ψυχοπαθολογία, Τόμος Β, Αποκλίνουσες Διαστάσεις στο Χώρο της Οικογένειας, σελίδες 164-186*. Αθήνα: Ατραπός.
29. I. Μπίμπου-Νάκου, Α. Στογιαννίδου & Γ.Κιοσέογλου (2002). *Ερωτηματολόγιο δυνατοτήτων και Δυσκολιών (Strengths and Difficulties Questionnaire) στο σχολικό πληθυσμό: Εκπαιδευτικοί, γονείς και παιδιά ως φορείς αξιολόγησης*, στο Α. Ρούσσου (Επιμέλεια Έκδοσης) Θέματα Ψυχομετρίας στην Κλινική Πράξη και Έρευνα, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, σ.σ. 208-220.
30. I. Μπίμπου-Νάκου, Α. Στογιαννίδου, Γ. Κιοσέογλου και Β. Παπαγεωργίου (2002).*Ερωτηματολόγιο δυνατοτήτων και Δυσκολιών (Strengths and Difficulties Questionnaire) στο Ψυχομετρικά εργαλεία στην Ελλάδα*, Επιμέλεια Έκδοσης Α. Σταλίκας, Σ. Τριλίβα, & Π. Ρούσση. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, σ.σ. 411-413.
31. I. Μπίμπου-Νάκου, και Γ. Κιοσέογλου (2002). *Ερωτηματολόγιο Διάθεσης και Συναισθημάτων παιδιών και εφήβων (E.Δ.Σ.) (Moods and Feelings Questionnaire) στο Ψυχομετρικά εργαλεία στην Ελλάδα*, Επιμέλεια Έκδοσης Α. Σταλίκας, Σ. Τριλίβα, & Π. Ρούσση. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, σ.σ. 86-87.
32. Ioanna Bibou-Nakou 2003). *"Troubles talk" among professionals working with families facing parental mental illness*. Journal of Family Studies, Vol. 9, No 2, October 2003 pp 248-266.
33. Kolaitis, G., Kotsiopoulos, J., Tsiantis, J., ...Bibou, I. et al. (2003). *Post Traumatic Stress reactions following Athens earthquake*. European Child and Adolescent Psychiatry, (12)273–280. DOI 10.1007/s00787-003-0339-x

34. I. Bibou-Nakou (2003). *Helping teachers to help children living with a mentally ill parent: Teachers' perceptions on identification and policy issues*. *School Psychology International*, 24(3), 5-21.
35. I. Μπίμπου-Νάκου (2003). *Ο ρόλος της οικογένειας στο λόγο των εκπαιδευτικών για τη "δύσκολη συμπεριφορά" των παιδιών στο σχολείο*. Επιστημονική Επετηρίδα του τμήματος Ψυχολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής, Τόμος Τέταρτος, 439-466 (στη μνήμη της Μ. Μάνιου-Βακάλη).
36. I. Μπίμπου-Νάκου (2003). *Γονεϊκή ψυχική ασθένεια και ανάγκες των παιδιών: Προϋποθέσεις συνεργασίας του σχολείου με τη οικογένεια*. *Ψυχολογία*, τεύχος αφιερωμένο στην Σχολική Ψυχολογία, Τόμος 10, 4, 497-514.
37. I. Μπίμπου (2004). *Γονική ψυχική διαταραχή και ψυχοκοινωνική υγεία παιδιών και εφήβων: Θεραπευτικά διλήμματα που αφορούν την κατανόηση της γονικής ψυχικής διαταραχής από τα παιδιά*. Εφαρμοσμένη Κλινική Ψυχολογία του Παιδιού. Επιμέλεια έκδοσης Γ. Κλεφτάρας & Μ. Ζαφειροπούλου. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, σ.σ. 367-391.
38. Ioanna Bibou-Nakou (2004). *Parental mental health and children's well-being*, Soapbox, *Clinical Child Psychology & Psychiatry*, Vol. 9, No 2, April 2004, pp 309-312.
39. I. Μπίμπου- Νάκου (2004). *Το άγχος και η φοβία σε παιδιά*. Κεφάλαιο στο Α. Καλαντζή-Αζίζι & Μ. Ζαφειροπούλου. Προσαρμογή στο Σχολείο. Πρόληψη και αντιμετώπιση δυσκολιών. Ελληνικά Γράμματα Αθήνα, σ.σ. 287-327.
40. Μπίμπου-Νάκου, I. & Στογιαννίδου Α. (2004). *Εμπειρίες παραμέλησης-κακοποίησης σε οικογένειες με γονική ψυχική διαταραχή*. *Ψυχολογία*. Το περιοδικό της Ελληνικής Ψυχολογικής Εταιρείας, τόμος 11, τεύχος 2, 162-184, (Ειδικό Αφιέρωμα στο θέμα "Κακοποίηση του παιδιού και νεανική βία"). Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.
41. Κωνσταντινίδου, Ε., & Μπίμπου-Νάκου, I.(2004). *Η συμμετοχή των παλιννοστούντων και αλλοδαπών στην εκπαίδευση. Οι απόψεις των μαθητριών/ των και μελών των οικογενειών τους*. Πρακτικά ημερίδας: Πολιτισμική ποικιλομορφία στο σχολείο: Ο ρόλος του εκπαιδευτικού, 24/4/2004 (Πρόγραμμα ένταξης παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών μέσω της ενδυνάμωσης και της συστηματικής εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών στην πολιτισμική ενημερότητα (2002-2004) (δημοσίευση χωρίς σύστημα κριτών).
42. Μπίμπου – Νάκου, I., (2005). *«Κι εγώ μπορώ να είμαι καλή μαμά!»*. *Ψυχική υγεία γονέων και παιδιών*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
43. Μπίμπου – Νάκου, I., (2005). *Πρόλογος*. Κεφάλαιο στο βιβλίο: Μπίμπου – Νάκου, I., (επιμέλεια έκδοσης), Πλαίσια στήριξης της οικογένειας στην πράξη. Το παράδειγμα της γονικής ψυχικής διαταραχής. (σς 9-11). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
44. Μπίμπου – Νάκου, I., (2005). *Γονική ψυχική διαταραχή και ψυχοκοινωνική υγεία των παιδιών: Παρουσίαση των βασικών αρχών ενός διακρατικού προγράμματος*. Κεφάλαιο στο βιβλίο: Μπίμπου – Νάκου, I., (επιμέλεια έκδοσης), Πλαίσια στήριξης της οικογένειας στην πράξη. Το παράδειγμα της γονικής ψυχικής διαταραχής. (σς 12-30). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
45. Μπίμπου – Νάκου, I., (2005). *Επιμέλεια έκδοσης του βιβλίου Πλαίσια στήριξης της οικογένειας στην πράξη. Το παράδειγμα της γονικής ψυχικής διαταραχής*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
46. Αντωνιάδου, Μ., Λαζαρίδης, Β., Μπίμπου – Νάκου, I., & Στογιαννίδου, Α., (2005). *Κριτική αποτίμηση του προγράμματος και προϋποθέσεις για συνέχεια*. Κεφάλαιο στο βιβλίο: Μπίμπου – Νάκου, I., (επιμέλεια έκδοσης), Πλαίσια στήριξης της οικογένειας στην πράξη. Το παράδειγμα της γονικής ψυχικής διαταραχής. (σς 95-100). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
47. I. Μπίμπου (Υπό δημοσίευση). *Διεπαγγελματική συνεργασία οικογενειών, εκπαιδευτικών και σχολικών ψυχολόγων: Παραδοχές, διαπραγματεύσεις και διλήμματα*. Υπό δημοσίευση στα Πρακτικά από

- το 2ο Πανελλήνιο Συνέδριο Σχολικής Ψυχολογίας, 6-8 Δεκεμβρίου 2002, Θεσσαλονίκη, με τίτλο Ψυχολογία, ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας, και παιδοκεντρικό σχολείο, σσ 1-24 (επιμέλεια έκδοσης Α. Στογιαννίδου, Α. Ματσόπουλος, & Π. Χηνάς) (βλέπε βεβαίωση).
48. Μπίμπου-Νάκου, Ι. (υπό δημοσίευση). *Η θέση των παιδιών στις πρακτικές των ψυχολογικών θεωριών στο εκπαιδευτικό πλαίσιο. Πρακτικά 2ου Πανελλήνιου Συνεδρίου Σχολικής Ψυχολογίας, 6-8/12/2002* με τίτλο Ψυχολογία, ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας, και παιδοκεντρικό σχολείο, σσ 1-15 (επιμέλεια έκδοσης Α. Στογιαννίδου, Α. Ματσόπουλος, & Π. Χηνάς) (βλέπε σχετική βεβαίωση).
49. N. Lambrinos and I. Bibou (2006). *Learning Geography with a "Geography Box"*. International Research in Geographical and Environmental Education Vol. 15, No. 3, pp 32-45 doi: 10.2167/irgee195.0
50. Bibou-Nakou, I. (2006). *Parental functioning in Adults with Mental illness*, στο Directions in Mental Health Counseling. Hatherleigh Press (Invited).
51. Πολυχρόνη, Φ., Χατζηχρήστου, Χ & Μπίμπου-Νάκου, Ι. (2005) Επιμέλεια έκδοσης. *Ειδικές μαθησιακές δυσκολίες με έμφαση στη δυσλεξία: Θέματα ταξινόμησης, αξιολόγησης και παρέμβασης*. Κλάδος Σχολικής Ψυχολογίας, Ελληνική Ψυχολογική Εταιρεία, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.
52. *Η ψυχική υγεία/ διαταραχή των γονέων: Επιπτώσεις σε παιδιά και εφήβους*. Κεφάλαιο στο Φ. Μόττη - Στεφανίδη (Επιμέλεια έκδοσης). *Ψυχοκοινωνικά Θέματα: Επιπτώσεις σε παιδιά και εφήβους*, σσ 1-55. Εκδόσεις Εστία (βλέπε βεβαίωση).
53. Μπίμπου-Νάκου, Ι., & Φίγγου, Ε. (2006). *Οι απόψεις των εκπαιδευτικών για το ρόλο τους και τις δυνατότητες διεπαγγελματικής συνεργασίας με υπηρεσίες ψυχικής υγείας και κοινωνικής πολιτικής. Παιδί και Έφηβος*. Ψυχική υγεία και ψυχοπαθολογία, Ειδικό Τεύχος "Σχολείο και Ψυχική Υγεία". Επιμελητές Φ. Μόττη-Στεφανίδη και Ι. Τσιάντης. Εκδόσεις Καστανιώτη, σ.σ. 128-153.
54. Μπίμπου – Νάκου, Ι. (2008). *Κακοποίηση – παραμέληση παιδιών στο οικογενειακό περιβάλλον. Ο ρόλος του σχολείου*. Κεφάλαιο στο βιβλίο Δ. Νικολόπουλος (επιμέλεια έκδοσης) *Σχολική Ψυχολογία: Εφαρμογές στο σχολικό περιβάλλον*, κεφάλαιο 8ο. Αθήνα: Εκδόσεις Τόπος.

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΘΗΤΕΙΑ ΜΟΥ ΩΣ ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΡΙΑΣ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑΣ

A. ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

1. Μπίμπου – Νάκου, Ι. & Στογιαννίδου, Α. (2006). Επιμέλεια έκδοσης του βιβλίου *Πλαίσια συνεργασίας ψυχολόγων και εκπαιδευτικών για την οικογένεια και το σχολείο*. Αθήνα: Τυπωθήτω, Γ.Δαρδανός, σελίδες 351.
2. Συλλογικό, Επιμέλεια έκδοσης (2010). *Αναστοχαστική Πράξη. Ο αποκλεισμός στο σχολείο* (σσ 307-383). Νήσος Τετράδια 21.

B. ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΕ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΜΕ ΚΡΙΤΕΣ

1. A. Bibou-Nakou & J. Tsiantis & H. Assimopoulos & P. Chatzilambou (2013). *Bullying/victimization from a family perspective: a qualitative study of secondary school students' views*. European Journal of Psychology of Education, 28(1), 53-71. DOI:10.1007/s10212-011-0101-6 Springer Netherlands.
2. A. Bibou-Nakou • J. Tsiantis • H. Assimopoulos • P. Chatzilambou • D. Giannakopoulou (2013). *School factors related to bullying: A qualitative study of early adolescent students*. Social Psychology of Education 15 (2):125–145 DOI 10.1007/s11218-012-9179-1.
3. Antoniadou E., Bibou – Nakou, I. (2012). *Teachers' Professional Role in Children's Social Relations: outcome of a personal and social education program in Greek schools*. Advances in School Mental Health Promotion, 5(2), 139-156. DOI:10.1080/1754730X.2012.696421.

4. Έ. Αντωνιάδου & Ι. Μπίμπου - Νάκου (υπό δημοσίευση, βεβαίωση 2013). *Προγράμματα προαγωγής της ψυχικής υγείας με έμφαση στις κοινωνικές σχέσεις των παιδιών στο χώρο του σχολείου: Ο λόγος των παιδιών*. Παιδί και Έφηβος. Ψυχική Υγεία και Ψυχοπαθολογία Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα.
5. Κάργα, Σ. & Μπίμπου, Ι. (υπό δημοσίευση, βεβαίωση, 2013). *Οικογένεια και σχολικός εκφοβισμός: Ανασκόπηση των σύγχρονων ερευνών*. Ψυχολογία, 20(2), 136-159.
6. Bibou – Nakou, I., Asimopoulos, Ch., Hatzipemou, T., Soumaki, E., and Tsiantis, J. (2014) *Bullying in Greek Secondary Schools: Prevalence and profile of the bullying practices*. Invited Paper. Special Issue: School bullying and prevention strategies in some European countries. The International Journal of Mental Health Promotion, 6(1), 3-18. To link to this article: <http://dx.doi.org/10.1080/14623730.2013.857824>.
7. Asimopoulos, Ch., Bibou – Nakou, I., Hatzipemou, Th., Soumaki, E., and Tsiantis, J. (2014). *An investigation into students' and teachers' knowledge, attitudes and beliefs about bullying in Greek primary schools*. Invited Paper. Special Issue: School bullying and prevention strategies in some European countries. The International Journal of Mental Health Promotion, 6(1), 42-52. To link to this article: <http://dx.doi.org/10.1080/14623730.2013.857823>.

Γ. ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΕ ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ ΜΕ ΚΡΙΤΕΣ

1. Μπίμπου – Νάκου, Ι., Νταή, Α. & Παπαδόπουλος, Δ. *Η χρήση και οι λειτουργίες του διαδικτύου: Εμπειρικά δεδομένα από νέους (μετά από κρίση)* Πρακτικά του 2ου Πανελληνίου Διεπιστημονικού Συνεδρίου Εθισμός στο Διαδίκτυο, από την Ελληνική Εταιρεία Μελέτης της διαταραχής του εθισμού στο Διαδίκτυο, 1-3 Απριλίου 2011), σσ 47-54.
2. Μπίμπου – Νάκου, Ι. *Η σύνδεση μεταξύ της χρήσης του διαδικτύου και της ψυχοκοινωνικής υγείας των νέων*. (μετά από κρίση). Πρακτικά του 2ου Πανελληνίου Διεπιστημονικού Συνεδρίου Εθισμός στο Διαδίκτυο, από την Ελληνική Εταιρεία Μελέτης της διαταραχής του εθισμού στο Διαδίκτυο, 1-3 Απριλίου 2011) σσ 194-200.
3. Ε. Καρπούζα, Ρ. Καλλιανίδου, Ι. Μπίμπου & Α. Γεωργόπουλος (2014, υπό κρίση). *«Εδώ πέρα μιλάμε για τα συναισθήματά μας...»: Αξιολόγηση ενός προγράμματος συναισθηματικού γραμματισμού μέσα από το λόγο των παιδιών, των γονέων και της εκπαιδευτικού* σσ 1-22. Αποδεκτό για δημοσίευση στα Πρακτικά του Συνεδρίου: Πανελλήνιο Συνέδριο με διεθνή Συμμετοχή, ΓΕΠΑΕ, ΑΠΘ. Ανα-στοχασμοί για την Παιδική Ηλικία, Θεσσαλονίκη, 31/10-1/11 2014

Δ. ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΣΕ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΥΣ ΤΟΜΟΥΣ

1. Μπίμπου – Νάκου, Ι., (2006). *Εισαγωγή*. Κεφάλαιο στο βιβλίο: Μπίμπου – Νάκου, Ι., & Στογιαννίδου, Α., Πλαίσια συνεργασίας ψυχολόγων και εκπαιδευτικών για την οικογένεια και το σχολείο (σσ 15-25). Αθήνα: Τυπωθήτω
2. Στογιαννίδου, Α., & Μπίμπου – Νάκου, Ι., (2006). *Η εκτίμηση των δυνατοτήτων και δυσκολιών των παιδιών μέσα από πολλαπλούς φορείς πληροφόρησης*. Κεφάλαιο στο βιβλίο: Μπίμπου – Νάκου, Ι., & Στογιαννίδου, Α., Πλαίσια συνεργασίας ψυχολόγων και εκπαιδευτικών για την οικογένεια και το σχολείο (σσ 29-51). Αθήνα: Τυπωθήτω
3. Αντωνιάδου, Ε., & Μπίμπου – Νάκου, Ι., (2006). *Οι κοινωνικές σχέσεις των παιδιών στο σχολικό πλαίσιο*. Κεφάλαιο στο βιβλίο: Μπίμπου – Νάκου, Ι., & Στογιαννίδου, Α., Πλαίσια συνεργασίας ψυχολόγων και εκπαιδευτικών για την οικογένεια και το σχολείο (σσ 95-118). Αθήνα: Τυπωθήτω
4. Σουρέφ, Α., & Μπίμπου – Νάκου, Ι., (2006). *Κατανοώντας την έννοια των δικαιωμάτων του παιδιού στην Ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα*. Κεφάλαιο στο βιβλίο: Μπίμπου – Νάκου, Ι., &

Στογιαννίδου, Α., Πλαίσια συνεργασίας ψυχολόγων και εκπαιδευτικών για την οικογένεια και το σχολείο (σς 119-163). Αθήνα: Τυπωθήτω

5. Κωνσταντινίδου Ε., & Μπίμπου – Νάκου, Ι., (2006). *Η κατασκευή της πολιτισμικής διαφοράς ως απόκλιση στο λόγο των εκπαιδευτικών σχετικά με τη συμμετοχή των παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών στην εκπαιδευτική διαδικασία*. Κεφάλαιο στο βιβλίο: Μπίμπου – Νάκου, Ι., & Στογιαννίδου, Α., Πλαίσια συνεργασίας ψυχολόγων και εκπαιδευτικών για την οικογένεια και το σχολείο (σς 164-179). Αθήνα: Τυπωθήτω

6. Μπίμπου – Νάκου, Ι., (2006). *Δουλεύοντας με ευπαθείς ομάδες και εμπλέκοντας τους εκπαιδευτικούς σε θέματα ψυχικής υγείας: το παράδειγμα της Νιόβης*. Κεφάλαιο στο βιβλίο: Μπίμπου – Νάκου, Ι., & Στογιαννίδου, Α., Πλαίσια συνεργασίας ψυχολόγων και εκπαιδευτικών για την οικογένεια και το σχολείο (σς 221-295). Αθήνα: Τυπωθήτω

7. Μπίμπου – Νάκου, Ι., & Στογιαννίδου, Α., (2006). *Δράσεις για την ενεργό συμμετοχή ψυχολόγων και εκπαιδευτικών στο χώρο της εκπαίδευσης*. Κεφάλαιο στο βιβλίο: Μπίμπου – Νάκου, Ι., & Στογιαννίδου, Α., Πλαίσια συνεργασίας ψυχολόγων και εκπαιδευτικών για την οικογένεια και το σχολείο (σς 314-343). Αθήνα: Τυπωθήτω

8. Στογιαννίδου, Α., & Μπίμπου – Νάκου, Ι., (2006). *Η οργάνωση και η διδασκαλία του μαθήματος «Σύνδεση Σχολείου και Οικογένειας»*. Κεφάλαιο στο βιβλίο: Μπίμπου – Νάκου, Ι., & Στογιαννίδου, Α., Πλαίσια συνεργασίας ψυχολόγων και εκπαιδευτικών για την οικογένεια και το σχολείο (σς 344-350). Αθήνα: Τυπωθήτω

9. Μπίμπου-Νάκου, Ι., (2010). *Ψυχολογία και σχολείο*. Κεφάλαιο στο συλλογικό βιβλίο: Αναστοχαστική Πράξη. Ο αποκλεισμός στο σχολείο (σς 307-383). Νήσος Τετράδια 21. & Συλλογικό στο ίδιο βιβλίο Πρόλογος σς.11-19

10. S. Karga, I. Bibou – Nakou and G. Giaglis, (2013). *Parental Views of Children's Bullying Experience, Coping Strategies and their Association with Parenting Practices*. Chapter in the book Editors: Kas Dekker and Maarten Dijkstra. School Bullying: Predictive Factors, Coping Strategies, and Effects on Mental Health. Nova Publications, pp 1-36.

11. Bibou – Nakou, I, and Markos, A., (2013). *Coping Strategies of Secondary School Students Experiencing Bullying: Frequency, Type of Bullying and Psychosocial Difficulties*. Chapter in the book Editors: Kas Dekker and Maarten Dijkstra. School Bullying: Predictive Factors, Coping Strategies, and Effects on Mental Health. Nova Publications, pp 69-96.

12. Μπίμπου – Νάκου, Ι., Χατζηλάμπου, Π., & Αντωνιάδου, Ε. (2014). *Οι ομάδες ομηλικών ως κοινωνικός χώρος των παιδιών στο σχολείο*. Κεφάλαιο στο Συμβουλευτική Ομηλικών. Επιμέλεια Έκδοσης Μαρία Μαλικιώση – Λοΐζου. Εκδόσεις Πεδίο σς 228-256.

Ε.ΑΛΛΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Μπίμπου – Νάκου, Ι. (2012). *Τα Δικαιώματα του Παιδιού και η ψυχική υγεία στο σχολείο*. Ένεκα λόγου. Δελτίο Επικοινωνίας Εταιρείας Ψυχοκοινωνικής Υγείας του Παιδιού και του Εφήβου. Αφιέρωμα του τεύχους στην Ενότητα Δικαιώματα των Παιδιών και η παραβίασή τους. σς 8-9.

2. Μπίμπου – Νάκου, Ι. (2012). Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, Ιούνιος 2006, Διάλογοι για την παιδική βία: άρθρο με τίτλο: «Τα παιδιά και η βία»

ΣΤ. ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ-ΠΑΡΑΔΟΤΕΑ¹

¹ Οι τεχνικές εκθέσεις 4-7 έγιναν μετά την εκλογή μου στη βαθμίδα της αναπληρώτριας καθηγήτριας.

1. Bibou-Nakou, I. (2001). *Training for practitioners involved with parental mental health: mapping the types of violence in the family members*. Daphne Initiative, European Commission Directorate-General Justice, 2000-241-WC pp 1-11.
2. Bibou-Nakou, I. (2003). *Recognition of neglect/ abuse of children/ adolescents in the educational environment (Abbreviation "Niobe")*. Daphne Initiative, European Commission Directorate-General Justice, 2002-156-YC pp 1-14.
3. Σακκά, Δ., & Ψάλτη, Α. (2004). *Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών μέσω της συστηματικής εκπαίδευσης των εν ενεργεία εκπαιδευτικών*. Αναλυτική έκθεση δραστηριοτήτων . Αλεξανδρούπολη: Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Δ.Π.Θ. (ΕΠΕΑΕΚ ΙΙ, Άξονας Προτεραιότητας Α. 1, Μέτρο 1.1., Ενέργεια, 1.1.1., Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων) (331 σελίδες) (Η δική μου συμβολή στην τελική έκθεση, σε συνεργασία με την κ. Κωνσταντινίδου, αφορά την έρευνα αναγκών σε εκπαιδευτικούς, σε παιδιά και σε γονείς με ομάδες εστίασης, και την προκαταρκτική ανάλυση των ρεπερτορίων σελίδες 1-47).
4. A. Bibou-Nakou: *"Needs Assessment and Awareness Raising Programme for Bullying in Schools"* (2007). DAPHNE, Project Grant Agreement: JLS/DAP/2005-1/040/YC 30-CE-0062092/00-78 pp 1-66.
5. Αναφορά-έκθεση με τίτλο "Μελέτη διερεύνησης αναγκών". Πρόγραμμα εκπαίδευσης αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών. 2011-2013. Επιστημονικώς Υπεύθυνη: Άννα Αναστασιάδη-Συμεωνίδη. Δράση 6.2 :Προγράμματα ψυχολογικής υποστήριξης, Επιστημονικώς Υπεύθυνη Σ. Παντελιάδου & Ι. Μπίμπου-Νάκου. Α. Μπίμπου: Κεφάλαιο 3ο. *Διερεύνηση Αναγκών των Ψυχολόγων με Ομάδες Εστίασης* σελίδες 184-207.
6. Α. Μπίμπου Επιμέλεια έκδοσης (2012). Έκθεση με τίτλο: Προγράμματα Ψυχολογικής Υποστήριξης, ΕΣΠΑ Εκπαίδευση Αλλοδαπών και Παλιννοστούντων Μαθητών. Ενδιάμεση έκθεση για την πιλοτική φάση. Μετά την ολοκλήρωση της πιλοτικής φάσης των Προγραμμάτων Ψυχολογικής Υποστήριξης (Δράση 6.2 από το Πρόγραμμα "Εκπαίδευση Αλλοδαπών και Παλιννοστούντων Μαθητών". Σεπτέμβριος 2011- Ιούλιος 2012), δημιουργήσαμε το παρόν εκπαιδευτικό υλικό που απευθύνεται κυρίως στους ψυχολόγους της πιλοτικής και διευρυμένης εφαρμογής. α) *Αρχική αξιολόγηση των Προγραμμάτων Ψυχολογικής Υποστήριξης: Πιλοτικά σχολεία Αθήνας/Θεσσαλονίκης* σσ 1-23 β) *Αρχική αξιολόγηση των μαθητών ως προς τα Προγράμματα Ψυχολογικής Υποστήριξης* σσ 1-11 γ) *Τελική αξιολόγηση των Προγραμμάτων Ψυχολογικής Υποστήριξης στη Θεσσαλονίκη* σσ 1-17 δ) *Γενικά συμπεράσματα από την Πιλοτική εφαρμογή των Προγραμμάτων Ψυχολογικής Υποστήριξης* σσ 1-10.
7. Α. Μπίμπου Επιμέλεια έκδοσης (2013). Έκθεση με τίτλο *Μελέτη Διευρυμένης Εφαρμογής*. ΕΣΠΑ Εκπαίδευση Αλλοδαπών και Παλιννοστούντων Μαθητών Κείμενα α) Α. Μπίμπου *Πρόλογος-Παρουσίαση Προγραμμάτων Ψυχολογικής Υποστήριξης* σσ 6-53 β) *Επίλογος* σσ 153-154.
8. Α. Μπίμπου & Π. Νικηφορίδης (2016). Νεανική Παραβατικότητα-Ποιοτική Διερεύνηση του μοντέλου της Εταιρείας Προστασίας Ανηλίκων.
9. Α. Μπίμπου & Π. Νικηφορίδης (2016). Νεανική Παραβατικότητα-Ποιοτική προσέγγιση και καλές πρακτικές για ένα μοντέλο πρόληψης της ΕΠΑΘ.

Z. ΕΚΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ²

² Το εκπαιδευτικό υλικό 3-9 έγιναν μετά την εκλογή μου στη βαθμίδα της αναπληρώτριας καθηγήτριας.

1. Ψυχική Υγεία γονέων και ψυχοκοινωνική ανάπτυξη παιδιών. Χρήσιμες πληροφορίες για τις υπηρεσίες στην στήριξη των παιδιών (2004). Πρόγραμμα Δάφνη. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Δικαιοσύνης και Εσωτερικές Υποθέσεις.
2. Ψυχική Υγεία γονέων και ψυχοκοινωνική ανάπτυξη παιδιών. Χρήσιμες πληροφορίες για εκπαιδευτικούς (2004). Πρόγραμμα Δάφνη. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Δικαιοσύνης και Εσωτερικές Υποθέσεις.
3. Κατάλογος Υπηρεσιών Ψυχοκοινωνικής Στήριξης για Παιδιά και Νέους. Για μια διεπαγγελματική συνεργασία του σχολείου, της οικογένειας και των υπηρεσιών (2006), Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ανατολικής Θεσσαλονίκης, Γ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (Υπεύθυνη Αγωγής Υγείας Γ.Πρεπουτσίδου, Συντονιστής Μ. Καραντάλης).
4. Πρωτόθση της ψυχοκοινωνικής υγείας παιδιών και εφήβων: Ο ρόλος του σχολείου (2006), Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ανατολικής Θεσσαλονίκης, Γ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (Υπεύθυνη Αγωγής Υγείας Γ.Πρεπουτσίδου, Συντονιστής Μ. Καραντάλης).
5. Α. Μπίμπου-Νάκου (2007) Πώς κατανοούν οι έφηβοι τα προβλήματα ψυχικής υγείας και επάρκειας: Μια πιλοτική προσέγγιση σε εφήβους που φοιτούν σε Τεχνικά Επαγγελματικά Λύκεια. Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Δυτικής Θεσσαλονίκης Γ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (Υπεύθυνη Αγωγής Υγείας Χ. Χρηστίδου).
6. Υλικό για την ιστοσελίδα του Προγράμματος Εκπαίδευσης Παλιννοστούτων και Μεταναστών Μαθητών. Flipbook για τον σχολικό εκφοβισμό www.diarolis.auth.gr
7. Παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού για σχολικούς ψυχολόγους στα πλαίσια του έργου ΕΣΠΑ Πρόγραμμα εκπαίδευσης αλλοδαπών και παλιννοστούτων μαθητών. 2011-2013. Επιστημονικός Υπεύθυνη: Άννα Αναστασιάδη-Συμεωνίδη. Δράση 6: Προγράμματα ψυχολογικής υποστήριξης α) I. Μπίμπου-Νάκου: Κώδικας Δεοντολογίας στην θεραπευτική σχέση με παιδιά και εφήβους (διαφάνειες 1-64) β) I. Μπίμπου-Νάκου & Λιανού, Κ. : Ζητήματα εποπτείας των σχολικών ψυχολόγων (διαφάνειες 1-30).
8. I. Μπίμπου-Νάκου: Ψυχολογία Μετανάστευση και Σχολείο. (2013). Παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού για σχολικούς ψυχολόγους στα πλαίσια του έργου ΕΣΠΑ (σσ 1-32). Πρόγραμμα εκπαίδευσης αλλοδαπών και παλιννοστούτων μαθητών. 2011-2013.
9. I. Μπίμπου Νάκου και ομάδα έργου Προγραμμάτων Ψυχολογικής Υποστήριξης (2013). Επιμέλεια έκδοσης των εξής εκπαιδευτικών υλικών Δράση 6: Πρόγραμμα Ψυχολογικής Υποστήριξης Πράξη: «Εκπαίδευση αλλοδαπών και παλιννοστούτων μαθητών» (ΕΣΠΑ 2007-2013) α) Μανώλης Ζουγκός, Ψυχολόγος Δράσεις Πρόληψης: Κάθε μέρα και πιο κοντά Η έννοια της σχέσης στη συνεργασία του σχολικού ψυχολόγου με τους εκπαιδευτικούς πιλοτική εφαρμογή σχολείο αστικής περιοχής β) ‘Χτίζοντας’ ομάδες στο σχολείο 1) Παντελέρη Ευεποίνα, ψυχολόγος Βιωματική μάθηση και εμπύχωση ομάδων στο σχολικό πλαίσιο Σχολείο πιλοτικής εφαρμογής Γυμνάσιο νησιωτικής περιοχής της Ελλάδας, 2) Ελισάβετ Εκμεκτζιάν, Διδάκτωρ Ψυχολογίας «Ακούγοντας τον Άλλο μέσα από την ομάδα» Πρόγραμμα Πρόληψης-Προσέγγισης της Διαφορετικότητας Γυμνάσιο Βόλου, Σχολική χρονιά 2011 – 2012 γ) ‘Βλέποντας’ τη μετανάστευση 1) Κωνσταντίνος Φραγκιαδάκης, Ψυχολόγος Πρόγραμμα πρόληψης για την κατανόηση και αποδοχή της διαφορετικότητας και την καταπολέμηση του ρατσισμού Σχολείο πιλοτικής εφαρμογής Γυμνάσιο Θεσσαλονίκης, σχολική χρονιά 2012 – 2013, 2) Υπατία Βρεττού, Ψυχολόγος Δράση πρόληψης για την εφηβεία, τη σεξουαλικότητα και τις διαπροσωπικές σχέσεις. Χρήση της μεθόδου photolangage. Σχολείο πιλοτικής εφαρμογής Δημοτικό Σχολείο Θεσσαλονίκης, Σχολική χρονιά: 2011- 2012, 3) Εύη Αβδελίδου, Σχολική Ψυχολόγος Μετανάστευση, διαφορετικότητα και

κινηματογράφος. Δημοτικά & Γυμνάσιο Αθήνας δ) Ευαγγελινή Αθανασοπούλου, Παιδοψυχίατρος, Υπεύθυνη Ιατροπαιδαγωγικού Κέντρου Γ.Ν. Γ. Παπανικολάου, Σεξουαλική κακοποίηση. Χρήσιμες πληροφορίες για εκπαιδευτικούς.

10. **ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ - Συνέδρια³**

1. Lazarides, B., Bibou, I., Tasiou, E., Tsiroyiannis, J. & Ierodiakonou, C. (1992). *Occupational and economic burden of supporters of psychotic patients living in the community: evaluation of satisfaction with provided services*. IX Conference of the South-East European Society for Neurology and Psychiatry, 23-26 September 1992, Thessaloniki.
2. Μπίμπου, Ι.(1992). *Η ψυχική υγεία ατόμων που στηρίζουν ψυχιατρικούς ασθενείς στην κοινότητα*, 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχολογίας, 16-19 Απριλίου 1992, Αθήνα.
3. Χαρίτου-Φατούρου, Μ., Στογιαννίδου, Α., Μπίμπου, Ι. κ.α.(1993). *Δημιουργία Ομάδων Αυτοβοήθειας στο Πλαίσιο της Γειτονιάς*. 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχολογικής Έρευνας, 27-30 Μαΐου 1993. Φιλοσοφική Σχολή, Α.Π.Θ.
4. Μπίμπου, Ι. & Στογιαννίδου, Α.(1993). *Εκπαίδευση συντονιστών/στριών στις ομάδες αυτοβοήθειας*. 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχολογικής Έρευνας, 27-30 Μαΐου 1993. Φιλοσοφική Σχολή, Α.Π.Θ.
5. Ι. Μπίμπου, Μ. Συγγελάκης, Μ. Παπαθανασίου, Β. Λαζαρίδης, Χ. Ιεροδιακόνου (1994): *Επιβάρυνση της ψυχικής υγείας σε οικογένειες που περιέχουν μέλη με ψυχωτική συμπτωματολογία*. 13ο Πανελλήνιο συνέδριο Ψυχιατρικής, Ελληνική Ψυχιατρική Εταιρεία, 25-28/5 1994, Χαλκιδική.
6. Lazarides, B., Bibou, I., Benos, A., Iacovides, A., & Ierodiakonou, C. *Community mental health services: needs assessment of families with psychotic members* (1994). 4th International Conference on Innovations in Community Psychiatry, International Institute of Crisis Intervention and Community Psychiatry, University of York, 23rd-25th March 1994.
7. Bibou-Nakou, I., Hatzidimitriadou, E., & Karanikos, A. (1995). *Symposium: Process of personal and social coping in moving and non-moving minorities*. IV European Congress of Psychology, 2nd-7th July, Athens, Greece.
8. Bibou-Nakou, I., Stogiannidou, A., Kiosseoglou, G. & Figou, E. (1997). *Elementary teachers' representations regarding school misbehaviour problems*. 7th European Conference for Research on Learning and Instruction, August 26-30, 1997. Athens, Greece.
9. Μπίμπου, Ι., Στογιαννίδου, Α., Παπαγεωργίου, Β. & Κιοσσέογλου, Γ. (1997). *Επιδημιολογική μελέτη της συμπεριφοράς και των μαθησιακών ικανοτήτων σε παιδιά σχολικής ηλικίας: Προκαταρκτικά ευρήματα από την αξιολόγηση γονέων και εκπαιδευτικών σε δυο σχολεία της Θεσσαλονίκης*. 6ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχολογικής Έρευνας. Πάντειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Ψυχολογίας, 29/5-1/6/1997, Αθήνα.
10. Ζιώγου, Θ., Μπίμπου, Ι., Δημητρίου, Ε., Γκιουζέπας, Ι., Κιοσσέογλου, Γ. & Ιακωβίδης, Α. (1997) *Επαγγελματική φόρτιση στο νοσηλευτικό ψυχιατρικό προσωπικό*. 24ο Πανελλήνιο Νοσηλευτικό Συνέδριο, 20-22 Μαΐου 1997, Αθήνα.
11. Λαζαρίδης, Β., Ψαροπούλου, Ε. & Μπίμπου-Νάκου, Ι (1998). *Υποστηρικτικό δίκτυο σε οικογένειες που περιθάλπουν ψυχωσικούς ασθενείς*. 2ο Πανελλήνιο Συνέδριο Προαγωγής και Αγωγής Υγείας, 11-13 Δεκεμβρίου 1998, Αθήνα.

³ Οι ανακοινώσεις 62 και εξής έγιναν μετά την εκλογή μου στη βαθμίδα της αναπληρώτριας καθηγήτριας.

12. Μπίμπου, Ι. & Στογιαννίδου, Α. (1999). *Αναζήτηση βοήθειας στο σχολικό περιβάλλον: Οι σχολικές εμπειρίες μαθητών/τριών και η λειτουργικότητα γονέων και εκπαιδευτικών*. Συμπόσιο μετά από πρόσκληση “Σχολική Προσαρμογή Παιδιών και Εφήβων ” 7ο Συνέδριο Ελληνικής Ψυχολογικής Εταιρείας, Λευκωσία, 25-28 Μαρτίου 1999, Κύπρος.
13. Bibou- Nakou, I. et al. (1999) *Developmental patterns of elementary teachers’ perceptions related to school adjustment problems*. 5th European Conference on Developmental Psychology, Spetses, September 1-5, 1999.
14. Bibou- Nakou, I. (1999). *Elementary school teachers’ representations regarding school problem behavior: “Problem children in talk”*. The 18th International Human Research Conference, 26-29 July 1999, “Qualitative Research: Unity and Diversity”, University of Sheffield, England.
15. Στογιαννίδου, Α., Μπίμπου, Ι., Μουζούρα, Ε. & Κιοσσέογλου, Γ. (1999). *Σύνδεση μεταξύ απόδοσης αιτιών, αντιμετώπισης προβλημάτων συμπεριφοράς και συναισθηματικού φόρτου των εκπαιδευτικών*. 7ο Συνέδριο Ελληνικής Ψυχολογικής Εταιρείας, Λευκωσία, 25-28 Μαρτίου 1999, Κύπρος.
16. Bibou, I., Kiosseoglou, G. et al. (1999). *Factor structure and correlates of ratings of inattention, hyperactivity and conduct problems in a sample of school-aged children*. 5th European Conference on Psychological Assessment, August 25-29, University of Patras.
17. Αντωνιάδου, Ε. & Μπίμπου, Ι. (1999). *Κατανόηση των φιλικών σχέσεων και των σχέσεων αποκλεισμού σε παιδιά σχολικής ηλικίας*. 7ο Συνέδριο Ελληνικής Ψυχολογικής Εταιρείας, Λευκωσία, 25-28 Μαρτίου 1999, Κύπρος.
18. Μπίμπου-Νάκου, Ι. (1999). *Ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των παιδιών με ειδικές ανάγκες: Πλαίσιο στήριξης των οικογενειών τους*. Ημερίδα για το πρόγραμμα του ΕΠΕΑΕΚ “Σχολική και κοινωνική ένταξη ατόμων με αισθητηριακές μειονεξίες και σωματοκινητικές αναπηρίες” 12/11/1999. ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη.
19. Bibou, I (1999). *Parental psychiatric disorder: Perceived changes in the parental roles and the mental health needs of school-aged children*. VI European Congress of Psychology, Rome 4-9 July 1999.
20. Lazaridis, B., Bibou-Nakou, I., Georgopoulou, A. & Papathanasiou, A (1999). *Family Burden: A measure of prevention among families caring for psychotic patients*. WPA Regional Congress “Preventive Psychiatry” 24-28 February 1999, Athens.
21. Ι. Μπίμπου-Νάκου, Α. Στογιαννίδου και Γ.Κιοσσέογλου (2000). *Ερωτηματολόγιο δυνατοτήτων και Δυσκολιών (Strengths and Difficulties Questionnaire) στο σχολικό πληθυσμό: Εκπαιδευτικοί, γονείς και παιδιά ως φορείς αξιολόγησης*. Ανακοίνωση στην Ημερίδα Αναπτυξιακή Ψυχοπαθολογία: Η αξιολόγησή της στην κλινική πράξη και έρευνα. Αθήνα 29-30/5/2000.
22. Ι.Μπίμπου-Νάκου, Β. Λαζαρίδης, Γ.Κιοσσέογλου (2000). *Αξιολόγηση της συναισθηματικής επιβάρυνσης στις οικογένειες που φροντίζουν μέλη με σοβαρές ψυχιατρικές διαταραχές*, Ανακοίνωση στο Συνέδριο Αναπτυξιακή Ψυχοπαθολογία: Η αξιολόγησή της στην κλινική πράξη και έρευνα, Αθήνα 29-30/5/2000.
23. Μ. Αντωνιάδου, Β. Λαζαρίδης, Α. Μπίμπου, Α. Στογιαννίδου. Πρόγραμμα Δάφνη (2001). *Κριτική αποτίμηση του προγράμματος και δυνατότητες συνέχειας*. στην Ημερίδα, Γονική ψυχική διαταραχή και ψυχική υγεία των παιδιών. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική διεύθυνση Δικαιοσύνης και Εσωτερικές Υποθέσεις. 24/11/2001, Θεσσαλονίκη (χωρίς κρίση).
24. Ι. Μπίμπου (2001). Πρόγραμμα Δάφνη *Παρουσίαση των βασικών αρχών του προγράμματος*. στην Ημερίδα, Γονική ψυχική διαταραχή και ψυχική υγεία των παιδιών. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική διεύθυνση Δικαιοσύνης και Εσωτερικές Υποθέσεις. 24/11/2001, Θεσσαλονίκη (χωρίς κρίση).

25. Α. Στογιαννίδου & Ι. Μπίμπου – Νάκου (2001). *Σύνδεση σχολείου και οικογένειας στο πλαίσιο συμβουλευτικής παρέμβασης στο σχολικό περιβάλλον*. 1ο Πανελλήνιο Συνέδριο Σχολικής Ψυχολογίας, με θέμα: Ψυχολογία και Εκπαίδευση στον 21ο αιώνα. 2-3/11/2001, Αθήνα.
26. Ι. Μπίμπου (2001). *Εκπαίδευση εκπαιδευτικών σε θέματα ψυχικής υγείας των παιδιών: Το παράδειγμα της κατάθλιψης*, Πρώτο Πανελλήνιο Συνέδριο Σχολικής Ψυχολογίας, Αθήνα, 2001.
27. Ε. Γκέσογλου και Ι. Μπίμπου-Νάκου (2001). *Συζητώντας για τη “δύσκολη” συμπεριφορά στο σχολείο: Κοινές και/ή διαφορετικές αφηγήσεις παιδιών και εκπαιδευτικών*, 8ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχολογικής Έρευνας, Αλεξανδρούπολη, 24-27/5/2001.
28. Ευθαλία Κωνσταντινίδου & Ιωάννα Μπίμπου-Νάκου (2001). *Ψυχολογία και λόγος: Θεωρητικά και μεθοδολογικά ζητήματα*. 8ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχολογικής Έρευνας, Αλεξανδρούπολη, 24-27/5/2001.
29. Ι. Μπίμπου-Νάκου (2001). *Ο ρόλος της οικογένειας στον λόγο των εκπαιδευτικών για την “δύσκολη συμπεριφορά” των παιδιών στο σχολείο*. 8ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχολογικής Έρευνας, Αλεξανδρούπολη, 24-27/5/2001.
30. Στογιαννίδου Α., & Ι. Μπίμπου-Νάκου (2001). *Σύνδεση μεταξύ γεγονότων ζωής και εκτίμησης ψυχολογικής λειτουργικότητας παιδιών από γονείς και εκπαιδευτικούς*, 8ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχολογικής Έρευνας, Αλεξανδρούπολη, 24-27/5/2001, Προσκεκλημένο Συμπόσιο Σχολικής Ψυχολογίας.
31. Ε. Αντωνιάδου, & Μπίμπου – Νάκου Ι. (2001). *Η «ανεπιθύμητη» συμπεριφορά των παιδιών στο σχολείο: απόψεις των συνομηλίκων*. 8ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχολογικής Έρευνας, Αλεξανδρούπολη, 24-27/5/2001, Συμπόσιο "Κοινωνικές σχέσεις παιδιών και εφήβων".
32. Ι. Bibou-Nakou (2001). *Trouble talk among professionals working with children and adults in the cases of parental mental illness*. Presented in the Oslo Conference, Parents with mental illness: Effects on children and preventive intervention 17-19 September 2001.
33. Ι. Bibou (2001). *On being a mentally ill parent: Emerging images of experience between professional and parental accounts*. Στο VII European Congress of Psychology, 1-6 July 2001, The Barbican Centre, London, England.
34. Ζιώγου, Θ., & Μπίμπου-Νάκου, Ι.(2001). 28ο Πανελλήνιο Νοσηλευτικό Συνέδριο ΕΣΔΝΕ, Λήμνος, 3-5 Μαΐου 2001. *Γονεϊκή ψυχιατρική διαταραχή: Η οπτική του νοσηλευτικού προσωπικού ως προς την αναγνώριση αναγκών για την παρεχόμενη γονεϊκή φροντίδα στις περιπτώσεις ψυχικής διαταραχής*.
35. Ι. Μπίμπου-Νάκου (2002). *Η κατανόηση της γονικής ψυχικής ασθένειας από παιδιά και εφήβους: Δυνατότητες και περιορισμοί*. Πανελλήνιο Συνέδριο: Η Ελληνική Οικογένεια, Συμπόσιο του Κλάδου Κλινικής Ψυχολογίας, ΕΛΨΕ, Αθήνα, 3-6 Οκτωβρίου 2002.
36. Ι. Bibou-Nakou (2002). *Parental mental illness and children's adaptation: Identification of children's needs in the school setting*. Ανακοίνωση στο The Second World Conference. The promotion of Mental Health and Prevention of Mental and Behavioral Disorders, September 11-13, 2002 The Commonwealth Conference and Events Center, Royal Kensington and Chelsea, World Federation for Mental Health and Care in collaboration with World Health Organization.
37. Α. Στογιαννίδου και Ι. Μπίμπου (2002). *Συνεργασία εκπαιδευτικών και σχολικών ψυχολόγων. Πώς συζητούν οι εκπαιδευτικοί τη σύνδεση του σχολείου με τον/ τους ρόλο/ ους των ψυχολόγων*. Πανελλήνιο Συνέδριο: Η Ελληνική Οικογένεια, Κέντρο για τη Μελέτη της Οικογένειας Πανεπιστημίου Αθηνών. Κλάδος Σχολικής Ψυχολογίας της Ελληνικής Ψυχολογικής Εταιρείας (ΕΛΨΕ)
38. Ι. Μπίμπου – Νάκου (2002). *Συνεργασία εκπαιδευτικών και παιδιών για την αξιολόγηση των αναγκών τους. Το παράδειγμα των παιδιών με εμπειρίες παραμέλησης/ κακοποίησης λόγω γονεϊκής*

ψυχικής διαταραχής. Πανελλήνιο συνέδριο «Η Ελληνική Οικογένεια», Κέντρο για τη Μελέτη της Οικογένειας Πανεπιστημίου Αθηνών.3-6 Οκτωβρίου 2002.

39. I. Μπίμπου – Νάκου. *Στήριξη εκπαιδευτικών σε ζητήματα ψυχικής υγείας παιδιών/εφήβων: το παράδειγμα των παιδιών που ζουν με γονείς με ψυχική ασθένεια* (2002). Διημερίδα, Σύγχρονες εφαρμογές γνωστικών συμπεριφορικών θεραπειών: στην υγεία, στην εκπαίδευση, σε ειδικές ομάδες. Ελληνική Εταιρεία Έρευνας Συμπεριφοράς – Παράρτημα Μακεδονίας. 30/11 & 1/12/2002, Θεσσαλονίκη. (χωρίς κρίση).
40. I. Μπίμπου-Νάκου (2002). *Διεπαγγελματική συνεργασία οικογενειών, εκπαιδευτικών και σχολικών ψυχολόγων: Παραδοχές, διαπραγματεύσεις και διλήμματα* Κεντρική Ομιλία 2ο Πανελλήνιο Συνέδριο Σχολικής Ψυχολογίας,, 6-8 Δεκεμβρίου 2002, Θεσσαλονίκη.
41. I. Μπίμπου-Νάκου (2002). *Η θέση των παιδιών στις πρακτικές των ψυχολογικών θεωριών*. Ανακοίνωση στο Στρογγυλό τραπέζι: Προετοιμάζοντας τους εκπαιδευτικούς για τον 21ο αιώνα. 2ο Πανελλήνιο Συνέδριο Σχολικής Ψυχολογίας, 6-8 Δεκεμβρίου 2002, Θεσσαλονίκη.
42. E. Κωνσταντινίδου, I. Μπίμπου- Νάκου (2003). *Η θέση των παιδιών των παλιννοστούντων και αλλοδαπών στην εκπαιδευτική διαδικασία: Οι απόψεις των εκπαιδευτικών*. Ημερίδα, Εκπαίδευση Εκπαιδευτικών στην Πολιτισμική Ενημερότητα. ΥΠ.Ε.Π.Θ. (ΕΠΕΑΕΚ II, Γ ΚΠΣ), Φορέας Υλοποίησης Έργου: Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Φορέας Υλοποίησης Υποέργου: Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης. 18-10-2003, Αλεξανδρούπολη.
43. Θ. Κωνσταντινίδου, I. Μπίμπου – Νάκου (2003). *Η θέση των παιδιών των παλιννοστούντων και αλλοδαπών στην εκπαιδευτική διαδικασία: Οι απόψεις των γονέων*. 1ο Συνέδριο της Ψυχολογικής Εταιρείας Βορείου Ελλάδας, Ανθρώπινη συμπεριφορά: Έρευνα και Εφαρμογές στην Ψυχολογία και στην Εκπαιδευτική πράξη. Ψυχολογική Εταιρεία Βορείου Ελλάδος, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. 21-23/11/2003.
44. Ιωάννα Μπίμπου-Νάκου (2003). *Ζητήματα παραμέλησης/ κακοποίησης παιδιών στο σχολικό πλαίσιο: Οι απόψεις των εκπαιδευτικών* στο Προσκεκλημένο Συμπόσιο των I. Μπίμπου & A. Στογιαννίδου: Το σχολείο ως άξονας σύνδεσης υπηρεσιών ψυχοκοινωνικής φροντίδας. 1ο Συνέδριο της Ψυχολογικής Εταιρείας Βορείου Ελλάδας (ΨΕΒΕ), Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 21-23/11, 2003: Ανθρώπινη συμπεριφορά: Έρευνα και εφαρμογές στην Ψυχολογία και στην Εκπαιδευτική Πράξη.
45. Στογιαννίδου A. & I. Μπίμπου - Νάκου (2003). *Σύνδεση γονικής ψυχικής διαταραχής και αξιολόγηση ψυχοκοινωνικής υγείας παιδιών* 9ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχολογικής Έρευνας, Ρόδος 21-24 Μαΐου 2003. Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
46. I. Μπίμπου-Νάκου (2003). *Προσδιορισμός καταθλιπτικών συμπτωμάτων σε παιδιά/ εφήβους. Κριτική προσέγγιση και αξιολόγηση των επιδημιολογικών δεδομένων*. 9ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχολογικής Έρευνας, Ρόδος 21-24 Μαΐου 2003, Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
47. I. Μπίμπου (2003). *Γονική ψυχική διαταραχή/ υγεία και ψυχική υγεία των παιδιών: Δυνατότητες και περιορισμοί του προγράμματος ΔΑΦΝΗ*. 9ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχολογικής Έρευνας, Ρόδος 21-24 Μαΐου 2003 Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
48. I. Μπίμπου (2003). Ανακοίνωση στο συμπόσιο: *Από τον μονόλογο της “διάγνωσης” στο διάλογο της θεραπευτικής πρακτικής: Δυνατότητες και περιορισμοί της Ανάλυσης Λόγου στην κλινική ψυχολογία και στη θεραπευτική πρακτική*, 9ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχολογικής Έρευνας, Ρόδος 21-24 Μαΐου 2003).
49. I. Bibou-Nakou (2003). *Negotiation of good/'normal' mothering among mothers with mental illness; issues of connecting with their children*. International Conference on Critical Psychology, August 27-31 2003, University of Bath, Αγγλία.

50. Μπίμπου-Νάκου, Ι., Λαζαρίδης, Β., Οικονόμου, Ι. (2004). *Γονεϊκή ψυχική διαταραχή/ υγεία και ψυχική υγεία των παιδιών. Δυνατότητες και περιορισμοί του προγράμματος Δάφνη*. 18ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Κως 14-18/5/2004.
51. Καραουλάνη, Π., Αδαμοπούλου, Α., Μπίμπου, Ι., & Γαρούφαλλος, Γ., (2005). *Η χρήση του Μύθου σε ομάδες μαθητών Γυμνασίου: Μια παρέμβαση θεραπευτικής αξίας για την παιδική κατάθλιψη*; 18ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Κως 14-18/5/2004.
52. Bibou-Nakou, I., & Figgou, E. (2004). *Patterns of representation of experience of parental mental health/ ill and children's well-being: Supporting teachers*. 26ο ISPA Annual International School Psychology Colloquium. University of Exeter, 27th-30th July 2004.
53. Bibou-Nakou, I. (2004). *Professional interventions for mentally ill parents and their children: Practices of abuse/ neglect and implications for educators*. Invited Symposium " Teachers and students' quality of life in the classroom: Converging dimension of the school psychological environment". 1st International Conference: Quality of Life and Psychology. 3-5 December 2004. Psychological Society of Northern Greece, School of Psychology, A.U.Th.
54. Α. Σουρέρεφ, & Ι. Μπίμπου (2005). *Δικαιώματα των παιδιών στην οικογένεια και το σχολείο: Μια ανασκόπηση στη δόμηση και το νόημα των δικαιωμάτων των παιδιών*. Πανελλήνιο συνέδριο με διεθνή συμμετοχή "Σχολείο και Οικογένεια", Ψυχοκοινωνική υγεία μαθητικού πληθυσμού: Προστατευτικοί και επιβαρυντικοί παράγοντες. 18-20/3/2005, Ιωάννινα.
55. Bibou-Nakou, I. (2005). *Parental mental health/ ill and children's well-being: mapping the types of abuse-neglect in the educational setting*. Childhoods 2005. Children and youth in emerging and Transforming Societies. University of Oslo, Norway 29 June-3 July 2005.
56. Bibou – Nakou, I. & Konstantinidou, E. (2005). *Teachers' descriptions and evaluations concerning the participation of immigrant families in education*. 27th International School Psychology, Colloquium , Promoting the well – being of children and youth: A challenge for the school, the family and the school psychologist. July 13-17/2005, Athens.
57. Antoniadou, E. & Bibou – Nakou, I. (2005). *Dependent, independent and interdependent relations : Teachers' accounts on children's social and peer relations*. 27th International School Psychology, Colloquium 2005, "Promoting the well – being of children and youth: A challenge for the school, the family and the school psychologist". July 13-17/2005, Athens.
58. I. Bibou – Nakou (2005). *Parental Mental Health/ill and Children's Well Being: Recognition of Child Maltreatment in the Educational Setting*. Xth ISPCAN European Regional Conference on Child Abuse and Neglect. New Developments in Science and Practice: Influences on Child Protection. 11-14 September 2005, Berlin.
59. Λαζαρίδης, Β., Μπίμπου, Ι., & Ανδριώτη, Δ. (2005). *Ο κίνδυνος για ψυχική πάθηση στις οικογένειες που περιθάλπουν ασθενείς με διάγνωση ψύχωση στο σπίτι*. 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο στη Συστημική Θεραπεία, "Οικογένεια και Ψυχική ασθένεια", 21-23/10/2005. Πανεπιστήμιο Κρήτης.
60. Ε. Κωνσταντινίδου, Ι. Μπίμπου – Νάκου (2005). *Εκπαίδευση και πολιτισμική διαφορά στο λόγο μελών οικογενειών μεταναστών (παλινοστούτων και αλλοδαπών)*. 10ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχολογικής Έρευνας, «Η Ψυχολογία απέναντι στις προ(σ)κλήσεις του σήμερα». Ελληνική Ψυχολογική Εταιρεία, Τομέας Ψυχολογίας Τμήματος Φ.Π.Ψ., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. 1-4/12/2005, Ιωάννινα.
61. B. Lazaridis, I. Bibou – Nakou, & Karydi, D. (2006). *Family burden of psychiatric patients' carers: A ten-years perspective*. XIIIth Biennial Winter Workshop on Schizophrenia Research in association with the Schizophrenia International Research Society, Davos, Switzerland, 4-10/2/2006.

62. E. Κωνσταντινίδου & I. Μπίμπου-Νάκου (2006). *Πολιτισμική διαφορά και εκπαίδευση στο λόγο "Ελλήνων" γονέων*. Παρουσίαση στην Κοινή συνάντηση εργασίας ερευνητικών προγραμμάτων Πυθαγόρας 2: Ελλάδα-Βαλκάνια, Πολυπολιτισμικότητα: Διεπιστημονικές προσεγγίσεις. Συν-διοργάνωση Τμήματος Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, ΑΠΘ & Κλάδος Πολιτικής Ψυχολογίας, ΕΛ.Ψ.Ε 12/5/2006, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.
63. I. Bibou, B. Lazaridis, & Stogiannidou, A. (2006). *Children's understanding of parental mental illness. Sharing the knowledge in the family*. 15th ISPS International Congress for the Psychotherapy of the Schizophrenia and other Psychoses, Madrid, June 12-16, 2006.
64. E. Κωνσταντινίδου, I. Μπίμπου – Νάκου (2006). *Migrants' participation in education in native Greek parents' discourse*. 18th International Congress of the International Association for Cross – Cultural Psychology. July 11-15/2006, Isle of Spetses.
65. Diareme, S., Bibou, A., ...& Tsiantis, J. (2006). *Presentation of a European Programme on the Needs Assessment and Awareness Raising for Bullying in Schools*. Paper presented at the 3rd Panhellenic Symposium of Child Psychiatry in the General Hospital. Patra, 9-11 November 2006.
66. I. Μπίμπου-Νάκου (2006) Ημερίδα με Διεθνή Συμμετοχή: Σχολικός Εκφοβισμός στην Ελληνική Πραγματικότητα, Προσκεκλημένη ομιλήτρια με θέμα: *Παιδική βία και προτεινόμενες ενήλικες παρεμβάσεις-Δυνατότητες και Περιορισμοί*. 10/11/2006 Τμήμα Βρεφονηπιοκομίας, Σχολή Επαγγελματιών Υγείας Πρόνοιας (ΣΕΥΠ), Αλεξάνδρειο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης σε συνεργασία με το Τμήμα Ψυχολογίας(Ταυτότητες φύλου, Εθνικές Ταυτότητες και Σχολική βία: Διερευνώντας τη βία και τη θυματοποίηση στο σχολικό πλαίσιο).
67. E. Konstantinidou, & I. Bibou-Nakou (2007). *Needs accounts and identity construction in qualitative migrant educational needs evaluation research*. Paper presented in the 2nd International Conference of the Psychological Society of Northern Greece: "Psychological Assessment" & 9th European Conference on Psychological Assessment of the European Association of Psychological Assessment. Thessaloniki, 3-6 May, 2007.
68. Bibou-Nakou, I. (2007). Paper & Chair: *Needs assessment and awareness raising program for bullying in school: Young people's views in relation to evaluation issues and best school practices*. 29th ISPA (International School Psychology Association) Meeting individual and community needs. 24-28/7/2007, Tampere, Finland.
69. Bibou, I. (Thessaloniki) & Soumaki, E (Athens) (2007). Round Table Presentation titled: "*Bullying-Victimization of Students in Schools: Presentation of a European Cross-National Study*" & Round Table titled "*Children and Families in Crisis: Preventive and Therapeutic Interventions*". The 19th Panhellenic Conference of the Greek Association of Social Pediatrics and Health Promotion (co-organized by the Pediatric Clinic of Children's Hospital of Karditsa).
70. Bibou-Nakou, I.(2007): *Needs assessment and awareness raising program for bullying in school: The context of children's rights and advocacy in the school context*. XIth ISPCAN European Regional Conference on Child Abuse and Neglect. 18-21/11/2007, Lisbon, Portugal.
71. X. Χρηστίδου, I. Μπίμπου, & E. Αθανασοπούλου (27-28/11/2008) Αναρτημένη Ανακοίνωση (βραβείο) με τίτλο: *Πιλοτικά προγράμματα ψυχολογικής στήριξης μαθητών που παρουσιάζουν υψηλή πιθανότητα εγκατάλειψης του σχολείου* στο 20ο Πανελλήνιο συνέδριο της Ελληνικής Εταιρείας Κοινωνικής Παιδιατρικής & Προαγωγής της Υγείας: «Η κοινωνική παιδιατρική στην Ελλάδα. Χθες, σήμερα, αύριο». Καλαμπάκα & Δεσκάτη.

72. I. Μπίμπου – Νάκου, I. (5-7/11/2009). Προσκεκλημένη ομιλήτρια με θέμα «Οι απόψεις των εφήβων για τον εκφοβισμό στο ελληνικό σχολείο. Αποτελέσματα από την συμμετοχή τους στο πρόγραμμα ΔΑΦΝΗ» στο Συνέδριο με διεθνή συμμετοχή «Εκφοβισμός και βία στο σχολείο μεταξύ των μαθητών. Η σημασία της πρόληψης» σε συν-διοργάνωση με την Εταιρία για την Ψυχική Υγεία Παιδιών και Εφήβων (ΕΨΥΠΕ, καθ. Τσιάντης Ι.) και το ίδρυμα ΙΜ Παναγιωτόπουλου. Αθήνα.
73. Bibou, I, (6-8/11/2009). Invited speaker and organization of a round table "Childhood and Media Education. Issues of negotiation and resistance. 7ο Conference of OMEP-Greek Committee of Preschool Education, Athens *Παιδιά, ΜΜΕ και εκπαίδευση: Θεωρητικά ζητήματα*.
74. Μπίμπου-Νάκου, I. (2011) "*Η σύνδεση μεταξύ της κοινωνικής δικτύωσης μέσω του διαδικτύου και της ψυχοκοινωνικής υγείας των νέων*" στο Προσκεκλημένο συμπόσιο με τίτλο: Οι απόψεις των νέων για τις χρήσεις του διαδικτύου και την σχέση τους με την ψυχοκοινωνική υγεία των συμμετεχόντων: Ζητήματα κριτικής εκπαίδευσης. 2ο Πανελλήνιο Διεπιστημονικό Συνέδριο, της Ελληνικής Εταιρείας Μελέτης της Διαταραχής Εθισμού στο Διαδίκτυο, ξενοδοχείο Porto Palace, Θεσσαλονίκη, 1-3 Απριλίου, 2011.
75. Α. Μπίμπου (2011). Προσκεκλημένη ομιλήτρια στην ενότητα: Πρόληψη και προαγωγή ψυχικής υγείας στην κοινότητα, με τίτλο «*Ερμηνείες και πρακτικές αντιμετώπισης της ενδοσχολικής βίας από την πλευρά των εφήβων*». Επιστημονικό Συνέδριο: 20 χρόνια ΕΨΥΠΕ Κοινοτικές υπηρεσίες ψυχικής υγείας για παιδιά και εφήβους στην Ελλάδα. 7-8 Οκτωβρίου 2011, Ξενοδοχείο Τιτάνια
76. Κάργα, Σ. & Μπίμπου-Νάκου, I (2012). "*Οι στρατηγικές των γονιών για την αντιμετώπιση του σχολικού εκφοβισμού*". 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο Συμβουλευτικής Ψυχολογίας, 1-4 Νοέμβριος 2012, ΑΠΘ. Θεσσαλονίκη, με θεματική: Θύτες – Θύματα – Παρατηρητές Σχολικής Βίας: Ρόλοι και Προοπτικές.
77. Μπίμπου-Νάκου, I. 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο Συμβουλευτικής Ψυχολογίας, 1-4 Νοέμβριος 2012, ΑΠΘ. Οργανώτρια συμπόσιου με τίτλο: Μετανάστευση, Ψυχολογία και Σχολείο. Το παρόν συμπόσιο διαπραγματεύεται τα όρια και τις δυσκολίες από την εφαρμογή ενός προγράμματος ψυχολογικής υποστήριξης σε σχολεία με σημαντικό αριθμό μεταναστών μαθητών. Η πρώτη εργασία (Μ. Ζουγκός) διερευνά τους τρόπους με τους οποίους το σχολικό σύστημα δομεί συγκεκριμένες ταυτότητες/υποκειμενικότητες των μεταναστών μαθητών με βάση τη διαφορετική εθνική ταυτότητα ή κουλτούρα προέλευσης και συζητά ένα πρόγραμμα ψυχολογικής υποστήριξης που διευκολύνει τη ψυχοκοινωνική και σχολική προσαρμογή των μαθητών. Η δεύτερη εργασία (Υ. Βρεττού), προσπαθώντας να άρει πρακτικές κοινωνικού αποκλεισμού των μεταναστών μαθητών, αξιολογεί τις μεταναστευτικές ιστορίες των οικογενειών των μαθητών. Στη συνέχεια προτείνει την ενεργητική ακρόαση και νοηματοδότησή τους από την πλευρά του ψυχολόγου σε συνεργασία με το σχολικό σύστημα. Η τρίτη εργασία (Ε. Αβδελίδου), χρησιμοποιώντας τα ΜΜΕ στην εκπαίδευση, δημιουργεί έναν ασφαλή χώρο όπου οι μαθητές διαπραγματεύονται θέματα κοινωνικών σχέσεων και ενδοσχολικής βίας στο σχολείο. Η τετάρτη εργασία (Α. Τζοάννου) ασχολείται με ένα θέμα που μελετήθηκε ελάχιστα στην Ελλάδα και αφορά τους ασυνόδευτους ανήλικους μετανάστες στο σχολικό πλαίσιο. Επιπλέον, θέτει ζητήματα ως προς το ρόλο του ψυχολόγου ως διαμεσολαβητή σε ευρύτερες διεπαγγελματικές συνεργασίες που λαμβάνουν υπόψη τις ψυχοκοινωνικές ανάγκες των ασυνόδευτων μεταναστών μαθητών
78. Χ. Δεσερή, I. Μπίμπου – Νάκου & Α. Μάρκος (2012). Συμμετοχή με Poster «*Οι απόψεις των παιδιών / νέων για τα ψυχολογικά προβλήματα των συνομιλήκων τους*». 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο Συμβουλευτικής Ψυχολογίας, Θεσσαλονίκη 1-4 Νοεμβρίου 2012.
79. I. Μπίμπου-Νάκου, Σ. Παντελιάδου, κα (2013). Πρόεδρος του συμπόσιου και συμμετοχή με την ανακοίνωση: "*Ζητήματα πολιτισμικής επάρκειας των σχολικών ψυχολόγων σε πολυπολιτισμικά σχολεία: Μια ποιοτική αξιολόγηση*". 14ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχολογικής Έρευνας (15 – 19 Μαΐου 2013), Αλεξανδρούπολη.
80. Α. Bibou – Nakou, I., Padeliadu, S., & Pavlopoulos, P.(2013). "*Children's and adolescents' views regarding their participation in school: Comparative analysis of native and migrant students*". 5th

International Congress of ESCAP (European Society for Child and Adolescent Psychiatry), 6th – 10th July 2013, Dublin, Ireland.

81. Μπίμπου – Νάκου Ι. & Βερβερίδου Σ (2013). «*Τα πολυπολιτισμικά σχολεία ως ασφαλείς κοινωνικοί χώροι των παιδιών και των νέων: Δυνατότητες και προκλήσεις από την εφαρμογή των προγραμμάτων ψυχολογικής υποστήριξης*». 13 – 15 Δεκεμβρίου 2013, Συμπόσιο με διεθνή συμμετοχή με τίτλο: "Μεταναστευτικές διαδρομές, σχολικοί σταθμοί και ψυχοκοινωνικές αποσκευές". Porto Palace, Θεσσαλονίκη.

82. Bibou – Nakou, I., Chatzilamprou, P., Lianou, K. & Ververidou, S (2014). "*Migrant adolescents' secure identity process and resilience: A qualitative study of migrant students in the Greek schools*". 14th Biennial Conference of the European Association for Research on Adolescence. 3-6 September 2014, Cesme, Turkey. Symposium Title: "The social self in adolescence: processes of multiple identities". Due to the changing demographics in Greek society in terms of increasing populations of multi ethnic identity, the impact of segregation, vulnerability and resilience are important issues for those working in a school context. In terms of pragmatics, about 60 per cent of Greece's foreign population comes from Albania, while the second largest group is composed of Bulgarian citizens. (Nikolova, 2010). This paper presents the results of a national research conducted within the framework of the Greek project DIAPOLIS "Education of migrant and repatriated students: Programs of Psychosocial Support", co-financed by the European Commission and the Greek state. The project was implemented by 100 psychologists placed in 105 multicultural schools of all school grades, all over Greece. It dealt with the complex ways on which migration intersects with the issues of developing resilience for migrant students attending Greek schools. The main aim of the presentation is to produce a clear definition of migrant adolescent students' identity processes, to allow for accurate needs identification and to provide appropriate assistance responses on behalf of the school staff and the psychologists. The study involved a sample of 35 secondary schools, where 240 migrant adolescent students -out of a total 620 both native and migrant students-, asked for psychosocial help from the psychologists working at their schools. By employing qualitative research tools such as individual semi-structured interviews and active observation, we examined the migrant adolescents' concerns in relation to existing structural factors, such as legislation, migration policy and socio-economic level. In identifying the identity processes and the needs of the migrant students, the study offers a dynamic reflection on the psychological-autobiographical, socio-cultural, and structural critical issues reported and trusted by the migrant students. From our research, there is evidence for seemingly compelling perspectives of whether migrant students are positioned as vulnerable or successful in relation to the general school population, in terms of school achievement and psychosocial well being. It was found that in situations that provide opportunities for exploration, migrant adolescents can match their own preferences and goals with choices that allow for a secure cultural identity integrating multiple influences, both developmental and acculturative. On the other hand, restricted choices might lead migrant students turn to destructive means of self-validation. In addition to presenting the main themes that compose the migrant students' everyday lives, this paper explores existent and potential measures for a secure cultural identity integrating multiple influences, both developmental and acculturative.

83. Ε. Καρπούζα, Ρ. Καλλιανίδου, Ι. Μπίμπου & Α. Γεωργόπουλος (2014). «*Εδώ πέρα μιλάμε για τα συναισθήματά μας...*»: Αξιολόγηση ενός προγράμματος συναισθηματικού γραμματισμού μέσα από το λόγο των παιδιών, των γονέων και της εκπαιδευτικού Πανελλήνιο Συνέδριο με διεθνή Συμμετοχή, ΓΕΠΑΕ, ΑΠΘ. Ανα-στοχασμοί για την Παιδική Ηλικία, Θεσσαλονίκη, 31/10-1/11 2014

84. Ι.Μπίμπου Νάκου, Π. Χατζηλάμπου, Σ. Βερβερίδου, Α. Μάρκος & Κ. Λιανού (2014). "*Ψυχοκοινωνική προσαρμογή ελλήνων και αλλοδαπών μαθητών και αναζήτηση ψυχολογικής βοήθειας*" στο Συμπόσιο Κλάδου συμβουλευτικής Ψυχολογίας, αφιερωμένο στη μνήμη της Μίκας Χαρίτου-Φατούρου με τίτλο "Προς την πολιτισμική επάρκεια της ψυχολογίας: Συζητώντας παραμέτρους φύλου, εθνικότητας, καταγωγής, και ηλικίας". Η παρούσα ανακοίνωση στηρίζεται σε ερευνητικά δεδομένα από την Πράξη: Εκπαίδευση αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών (Επιστημονικώς Υπεύθυνη: Άννα Αναστασιάδη-Συμεωνίδη), Δράση 6: Προγράμματα ψυχολογικής υποστήριξης (Επιστημονικώς Υπεύθυνη: Σουζάνα Παντελιάδου). Ο στόχος της είναι να διερευνήσει την ψυχοκοινωνική προσαρμογή μαθητών σε διαπολιτισμικά σχολεία σε σχέση με την μεταναστευτική τους ιδιότητα, την ποιότητα ζωής των ίδιων και των οικογενειών τους (Brief Multidimensional Students' Life Satisfaction Scale, Huebner, 1997), την ψυχική υγεία των μαθητών (Ερωτηματολόγιο Δυνατοτήτων και Δυσκολιών, SDQ, Goodman, 1997) και την αναζήτηση επαγγελματικής ψυχολογικής βοήθειας από τις οικογένειες ελλήνων και αλλοδαπών μαθητών (Mackenzie et al., 2004). Με βάση τα αποτελέσματα, οι μετανάστες γονείς ανέφεραν μεγαλύτερο βαθμό ικανοποίησης από τη ζωή και λιγότερο θετική στάση απέναντι στην παροχή επαγγελματικής ψυχολογικής υποστήριξης, συγκριτικά με τους Έλληνες γονείς. Επιπλέον, βρέθηκε ότι οι μετανάστες γονείς αναγνωρίζουν σημαντικά μεγαλύτερο αριθμό ψυχοκοινωνικών δυσκολιών για τα παιδιά τους, συγκριτικά με

τους Έλληνες γονείς. Τα αποτελέσματα συζητούνται προς την κατεύθυνση διαμόρφωσης καλών πρακτικών για την διαπολιτισμική συμβουλευτική που αφορά τόσο την διεξαγωγή έρευνας σε διαπολιτισμικά σχολεία, όσο και την ενθάρρυνση των ψυχολόγων για την αναγνώριση της σημασίας που έχει η διαπολιτισμική ενημερότητα, η γνώση και η κατανόηση των μεταναστών/αλλοδαπών μαθητών και των οικογενειών τους

11. Μέλος Επιστημονικής Επιτροπής Συνεδρίων-Διοργάνωση Συνεδρίων και επιστημονικών εκδηλώσεων-Προεδρείο-συζήτηση συνεδρίων⁴

1. Ι. Μπίμπου (2001). Παρουσίαση του προγράμματος «*Σύνδεση οικογένειας και σχολείου*». Οργάνωση Ημερίδας, *Σύνδεση οικογένειας και σχολείου*. 29/09/2001, Αμφιθέατρο Πρώην Παιδαγωγικής Ακαδημίας, Θεσσαλονίκη.
2. Ι. Μπίμπου & Ε. Κωνσταντινίδου (2001). Οργάνωση και διεξαγωγή συμποσίου με θέμα "*Μελετώντας τον λόγο στην ψυχολογική έρευνα*" 8ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχολογικής Έρευνας, Αλεξανδρούπολη, 24-27 Μαΐου 2001, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Σχολή Επιστημών της Αγωγής.
3. Ι. Μπίμπου-Νάκου (2002). Συζητήτρια στο Συμπόσιο "*Διεργασίες στο Οικογενειακό Πλαίσιο, ψυχοκοινωνική προσαρμογή και εφαρμογή στην οικογενειακή θεραπεία*". Πανελλήνιο συνέδριο Ελληνική Οικογένεια, πρόσκληση της ΕΛΨΕ & Κέντρου για την Μελέτη της Οικογένειας. Αθήνα.
4. Ι. Μπίμπου- Νάκου (2003). Διοργάνωση συμποσίου, μετά από πρόσκληση: *Κλινικά και ερευνητικά δεδομένα για την κατάθλιψη σε παιδιά, εφήβους και νεαρούς ενήλικες*. Οργανώτρια/ Πρόεδρος. 9ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχολογικής Έρευνας Ρόδος 21-24 Μαΐου 2003, Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
5. Ι. Μπίμπου- Νάκου (2003) Οργανώτρια/ Πρόεδρος στο Συμπόσιο: *Γονική ψυχική διαταραχή/ υγεία και ψυχική υγεία παιδιών/ εφήβων*. 9ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχολογικής Έρευνας, Ρόδος 21-24 Μαΐου 2003, Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
6. Ι. Μπίμπου-Νάκου & Α. Στογιαννίδου (2003). Οργάνωση προσκεκλημένου συμποσίου: *Το σχολείο ως άξονας σύνδεσης υπηρεσιών ψυχοκοινωνικής φροντίδας*. 1ο Συνέδριο της Ψυχολογικής Εταιρείας Βορείου Ελλάδας (ΨΕΒΕ), Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 21-23/11, 2003: Ανθρώπινη συμπεριφορά: Έρευνα και εφαρμογές στην Ψυχολογία και στην Εκπαιδευτική Πράξη.
7. Μέλος της επιστημονικής επιτροπής προγράμματος 27th International School Psychology Association, Colloquium , Promoting the well – being of children and youth: A challenge for the school, the family and the school psychologist. July 13-17/2005, Athens.
8. Μέλος της επιστημονικής επιτροπής προγράμματος στο 10ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχολογικής Έρευνας, «*Η Ψυχολογία απέναντι στις προ(σ)κλήσεις του σήμερα*». Ελληνική Ψυχολογική Εταιρεία, Τομέας Ψυχολογίας Τμήματος Φ. Π. Ψ., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. 1-4/12/2005, Ιωάννινα.
9. Μέλος της επιστημονικής επιτροπής 3ου Επιστημονικού Συνεδρίου του κλάδου Κλινικής Ψυχολογίας και Ψυχολογίας της Υγείας, της ΕΛΨΕ με τίτλο: «*Σύγχρονες εξελίξεις στην εμπειρικά τεκμηριωμένη Κλινική Ψυχολογία και Ψυχολογία της Υγείας*». 9-11/11/2007, Θεσσαλονίκη, Φιλοσοφική Σχολή ΑΠΘ. Προεδρείο Μπίμπου – Νάκου Ι. Στο συμπόσιο με τίτλο «*Ψυχοκοινωνικές Παρεμβάσεις και Θεραπείες / Παιδιά*».
10. Μέλος επιστημονικής επιτροπής *1ου Πανελληνίου Συνεδρίου Γνωσιακών Συμπεριφοριστικών Προσεγγίσεων σε παιδιά και εφήβους*. 3-5/4/2009, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο. Ινστιτούτο Έρευνας και Θεραπείας της Συμπεριφοράς, Ελληνική Εταιρεία Έρευνας της Συμπεριφοράς.

⁴ Οι δραστηριότητες 9 και εξής έγιναν μετά την εκλογή μου στη βαθμίδα της αναπληρώτριας καθηγήτριας.

11. Μέλος επιστημονικής επιτροπής 12ου Πανελληνίου Συνεδρίου Ψυχολογικής Έρευνας με τίτλο: «*Η συμβολή της ψυχολογικής έρευνας στη σύγχρονη κοινωνία*», 14-17/5/2009, Ελληνική Ψυχολογική Εταιρεία σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος.
12. Μπίμπου – Νάκου, Ι. (6-8/11/2009). Διοργάνωση συμποσίου «*Παιδιά, ΜΜΕ και Εκπαίδευση: Ζητήματα ρύθμισης και αντίστασης*» στο 7ο Συνέδριο της ΟΜΕΡ – Ελληνική Επιτροπή Προσχολικής Αγωγής. ΜΜΕ και Παιδική Ηλικία. Αθήνα
13. Bibou, I (December, 2010). Organization of a round table in the Northern Greece Psychological Association στο 3ο Διεθνές Συνέδριο *Children and Youth in Changing Societies*. Θεσσαλονίκη, 2010.
14. Μέλος επιστημονικής επιτροπής 13ου Πανελληνίου Συνεδρίου Ψυχολογικής Έρευνας της Ελληνικής Ψυχολογικής Εταιρείας «*Από τις ατομικές διαφορές στη διαφορετικότητα*». 25-29/5/2011, Φιλοσοφική Σχολή, Πανεπιστημιούπολη, Ιλίσια.
15. Μέλος επιστημονικής επιτροπής, 1ο Πανελλήνιο Συνέδριο "*Η γλώσσα της παιδείας και των μεταρρυθμίσεων*" 30 Μαρτίου-1η Απριλίου 2012, Επιτροπή Παιδείας, ΑΠΘ, Αίθουσα Τελετών.
16. Μέλος επιστημονικής επιτροπής 2ου Πανελληνίου Συνεδρίου *Γνωσιακών Συμπεριφοριστικών Προσεγγίσεων σε παιδιά και εφήβους*. 12-14/10/2012, Εθνική Σχολή Δημόσιας Υγείας, Αθήνα.
17. Μέλος της Επιστημονικής Επιτροπής 14ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχολογικής Έρευνας (15 – 19 Μαΐου 2013), Αλεξανδρούπολη.
18. 13 – 15 Δεκεμβρίου 2013, Πρόεδρος Επιστημονικής Επιτροπής Συμποσίου με διεθνή συμμετοχή με τίτλο: «*Μεταναστευτικές διαδρομές, σχολικοί σταθμοί και ψυχοκοινωνικές αποσκευές*. Δράση 6.2, Προγράμματα Ψυχολογικής Υποστήριξης, του Έργου: Εκπαίδευση Αλλοδαπών και Παλιννοστούτων Μαθητών, με τη σύμπραξη και συμμετοχή της Ελληνικής Ένωσης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.
19. 13 – 15 Δεκεμβρίου 2013, Συμπόσιο με διεθνή συμμετοχή με τίτλο: "*Μεταναστευτικές διαδρομές, σχολικοί σταθμοί και ψυχοκοινωνικές αποσκευές*". Προεδρείο Μπίμπου – Νάκου Ι. σε προσκεκλημένη ομιλία της Phoenix A. με τίτλο: «*Migration, Children's well being and Schooling*», Προεδρείο σε προσκεκλημένη ομιλία του Παπαδόπουλου Ρ. με τίτλο: «*Η έννοια του τραύματος σε πρόσφυγες: Ακούσια απώλεια οικείου χώρου. Ψυχοκοινωνικές προσεγγίσεις*». Προεδρείο σε προσκεκλημένη ομιλία της Del Barrio C. με τίτλο: «*Adolescents of an immigrant origin living in Spain: Sense of belonging and well being at school*», Προεδρείο σε προσκεκλημένη ομιλία των Ζεμπύλα Μ. με τίτλο: «*Οι πολιτικές του φόβου και της ενσυναίσθησης: Συναισθηματική αμφιθυμία σε «φιλοξενούμενα» παιδιά και οι λόγοι των νέων για τους μετανάστες στην Κύπρο*» και Παπαμιχαήλ Ε. με τίτλο: «*Οι λόγοι Ελλήνων – Κυπρίων εκπαιδευτικών σχετικά με την πολυμορφία και τον ρατσισμό: Δυνατότητες και προκλήσεις για την διαπολιτισμική εκπαίδευση*».
20. Μέλος επιστημονικής επιτροπής Πανελλήνιο Συνέδριο με διεθνή Συμμετοχή, ΤΕΠΑΕ, ΑΠΘ. *Ανα-στοχασμοί για την Παιδική Ηλικία*, Θεσσαλονίκη, 31/10-1/11 2014.

12. ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΗΜΕΡΙΔΕΣ ΣΕ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ, ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΕΙΑ⁵.

1. Ι. Μπίμπου (2002). "*Τα παιδιά ως αναγνώστες στο σπίτι και στο σχολείο*". Σεμινάριο Ενημέρωσης, για την Σκυταλοδρομία Ανάγνωσης. Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Υπουργείο Πολιτισμού, Εθνικό Κέντρο Βιβλίου. 16-17/02/2002, Θεσσαλονίκη

⁵ Οι δραστηριότητες 11 και εξής έγιναν μετά την εκλογή μου στη βαθμίδα της αναπληρώτριας καθηγήτριας.

2. Μ. Αντωνιάδου, Ι. Μπίμπου, Α. Στογιανίδου (2003). Γενικές αρχές του προγράμματος Daphne 2002-156-ΥC: Ημερίδα *Ψυχική Υγεία Γονέων, Ψυχοκοινωνική Ανάπτυξη Παιδιών – Εφήβων & Συνεργασία με το σχολείο*. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Δικαιοσύνης και Εσωτερικές Υποθέσεις. 1-11-2003, Θεσσαλονίκη.
3. Ι. Μπίμπου (2003). Συντονίστρια της Ημερίδας, *Ψυχική υγεία γονέων, Ψυχοκοινωνική ανάπτυξη παιδιών – εφήβων & Συνεργασία με το σχολείο*. Daphne 2002-156-ΥC: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Δικαιοσύνης και Εσωτερικές Υποθέσεις. 1-11-2003, Θεσσαλονίκη.
4. Ι. Μπίμπου (2003). *Προκαταρκτικά αποτελέσματα από την αναγνώριση πρακτικών παραμέλησης – κακοποίησης των παιδιών. Οι απόψεις των εκπαιδευτικών*. Ημερίδα Ψυχική υγεία γονέων, Ψυχοκοινωνική ανάπτυξη παιδιών – εφήβων & Συνεργασία με το σχολείο. Συντονίστρια ημερίδας. Daphne 2002-156-ΥC: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Δικαιοσύνης και Εσωτερικές Υποθέσεις. 1-11-2003, Θεσσαλονίκη .
5. Ι. Μπίμπου – Νάκου. *Σύνδεση οικογένειας και σχολείου: Προϋποθέσεις και περιεχόμενο*. Ημερίδα, Εκπαιδευτικοί – Γονείς – Μαθητές «για μια σύγχρονη εκπαίδευση». Ένωση συλλόγων γονέων και κηδεμόνων των μαθητών των σχολείων του Α Δημοτικού Διαμερίσματος Δήμου Θεσσαλονίκης. 29/03/2003, Θεσσαλονίκη
6. Α. Μπίμπου (2004). *Ο ρόλος του εκπαιδευτικού και η δυναμική της ομάδας τάξης*. Σεμινάριο εκπαίδευσης στελεχών πρόληψης στο εκπαιδευτικό υλικό «Στηρίζομαι στα πόδια μου». Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής (ΕΠΨΥ). 14-20/6 2004, Θεσσαλονίκη.
7. Θ. Κωνσταντινίδου, Ι. Μπίμπου, Ε. Μαρκοπούλου (2004). *Η συμμετοχή των παλινοστούτων και αλλοδαπών στην εκπαίδευση: Οι απόψεις των μαθητών/τριών και μελών των οικογενειών τους*. 2η ημερίδα του Προγράμματος « Ένταξη παιδιών παλινοστούτων και αλλοδαπών μέσω της ενδυνάμωσης και της συστηματικής εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών στην πολιτισμική ενημερότητα (χωρίς κρίση). Πολιτισμική ποικιλομορφία στο σχολείο: Ο ρόλος του εκπαιδευτικού. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης. 24-4-2004, Αλεξανδρούπολη.
8. Μπίμπου-Νάκου, Ι. (2005). Συντονίστρια (μετά από πρόσκληση) σε ομάδα εργασίας "*Raising the issue of parental mental illness and children's well being in school: Critical reflections on communication with teachers*" *Congress From Parents to Children. The impact of parental mental illness on their children*. Παιδοψυχιατρική Κλινική Ιατρικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών. Παιδοψυχιατρική Εταιρεία Ελλάδας. Εταιρεία Ψυχοκοινωνικής Υγείας του Παιδιού και του Εφήβου. 23-25 Σεπτεμβρίου 2005. Αθήνα.
9. Μπίμπου-Νάκου, Ι. (2005) *Πρακτικές εκφοβισμού στο σχολείο και τα Δικαιώματα των Παιδιών* (προσκεκλημένη ομιλήτρια) Εθνικό Παρατηρητήριο για τα Δικαιώματα του Παιδιού, Ημερίδα "Παιδί και Βία". Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, 8/12/2005. Αθήνα.
10. Προσκεκλημένη ομιλήτρια με θέμα: *Συνεργασία Οικογένειας και σχολείου για την ψυχική υγεία του παιδιού*. Παιδικό Χωριό SOS Πλαγιάρι -Ημερίδα "Ψυχική Υγεία Παιδιών-εφήβων. Ο ρόλος της οικογένειας και του σχολείου". Συνεδριακό Κέντρο Ν. Γερμανός, Hellepro Θεσσαλονίκης, 12/3/2006.
11. Ομιλία στην τιμητική εκδήλωση για τον καθηγητή Ξωχέλλη Π.: «Σύγχρονο Σχολείο: Θεωρία και Πράξη» (2006). Μπίμπου – Νάκου Ι. για το βιβλίο των Brock, Sandoval & Lewis "*Διαχείριση κρίσεων στο σχολείο. Εγχειρίδιο για τη δημιουργία ομάδων διαχείρισης κρίσεων στο σχολείο*" (Επιμέλεια Έκδοσης: Χ. Χατζηχηρήστου) 25/5/2006, 3η Διεθνής Έκθεση Βιβλίου Θεσσαλονίκης

12. Μπίμπου – Νάκου, Ι (2006). Ομιλία στην εκδήλωση Παρουσίασης Προγράμματος Αγωγής Υγείας «*Ανάπτυξη Ψυχοκοινωνικών Δεξιοτήτων του Παιδιού*». Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ανατολικής Θεσσαλονίκης, Αγωγή Υγείας. Δίκτυο δέκα συμμετεχόντων σχολείων. Δ.Σ. Βασιλικών.
13. Ι. Μπίμπου-Νάκου (2006). "*Γονική ψυχική διαταραχή: αναπτύσσοντας συνεργασίες για τις ανάγκες των παιδιών*", στην Ημερίδα Γνωστική Συμπεριφορική Προσέγγιση στη Συζυγική Θεραπεία και στην Θεραπεία Οικογένειας, 21/10/2006, Ελληνική Εταιρεία Έρευνας της Συμπεριφοράς, Παράρτημα Μακεδονίας, Ξενοδοχείο Holiday Inn, Θεσσαλονίκη (παρατίθεται το κείμενο).
14. Ι. Μπίμπου-Νάκου (2007). Εκδήλωση Πιλοτικού Προγράμματος Αγωγής Υγείας "*Ψυχική Υγεία και Ψυχοκοινωνική Ανάπτυξη των Παιδιών στο Σχολείο*". 17 Ιανουαρίου 2007, Δίκτυο 6 συνεργαζόμενων σχολείων και συν-διοργάνωση ΠΤΔΕ, Κέντρου Ψυχικής Υγείας Ανατολικού Τομέα με την Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ανατολικής Θεσσαλονίκης, Αγωγή Υγείας και του Δήμου Θεσσαλονίκης. Κέντρο Ιστορίας Δήμου Θεσσαλονίκης.
15. Ι. Μπίμπου- Νάκου, (2007). Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Δυτικής Θεσσαλονίκης, Πιλοτικό Πρόγραμμα Αγωγής Υγείας "*Ψυχολογική στήριξη μαθητών που παρουσιάζουν υψηλή πιθανότητα εγκατάλειψης του σχολείου εξαιτίας ψυχολογικών και μαθησιακών προβλημάτων*". Ημερίδα-Συνάντηση Μαθητών Πολλαπλές Προσεγγίσεις της Εφηβείας, 25 Ιανουαρίου 2007, Βιωματικά εργαστήρια με μαθητές και μαθήτριες. Συμμετέχουν, Ιατροπαιδαγωγικό Κέντρο Γ.Ν. Παπανικολάου, Κέντρο Κοινωνικών Υπηρεσιών Δ. Σταυρούπολης, Συμβουλευτικός Σταθμός Δ. Συκεών, Κέντρο Πληροφόρησης Νέων Δ. Σταυρούπολης, Μονάδα Εφήβων ΟΚΑΝΑ "Ναυτίλος".
16. Ι. Μπίμπου-Νάκου (2007). *Τι προσδιορίζει μια "αρκετά καλή" γονική σχέση*. Παρουσίαση στην Έκθεση για το Παιδί, Νομαρχία Θεσσαλονίκης, 5-7 Μαΐου 2007. Δ.Ε.Θ. Περίπτερο 14-15.
17. Bibou, I. (2007). Paper presentation "*Violence between students at school: Results from a cross-national programme on School Violence and Bullying*". Press Conference titled: "Child family in the 21st Century", 22 November 2007. Athens, Greece.
18. Μπίμπου – Νάκου, Ι (2008). Ομιλία στην εκδήλωση παρουσίασης πιλοτικού Προγράμματος Αγωγής Υγείας «*Ψυχική Υγεία και Ψυχοκοινωνική Ανάπτυξη των Παιδιών στο Σχολείο*», με τίτλο «*Συμβολή της Ψυχολογίας στα Προγράμματα Αγωγής Υγείας*».
19. Ι. Μπίμπου-Νάκου (2009). Ημερίδα Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών με θέμα "*Σχολική βία και κοινωνικές δεξιότητες*" 2η συνάντηση εκπαιδευτικών σχολείων-εταίρων, πρόγραμμα Comenius "Ασφαλές και Υγιές Σχολείο", 30/3/2009 στο 1ο Γυμνάσιο Συκεών.
20. Μπίμπου – Νάκου Ι. «*Προτάσεις εφήβων για παρεμβάσεις στο σχολείο*». Επιμορφωτική συνάντηση εκπαιδευτικών με θέμα «*Κατανοώντας φαινόμενα βίας και εκφοβισμού στο σχολείο*», Αγωγή Υγείας της διεύθυνσης Δ.Ε. Δυτικής Θεσσαλονίκης. 2/2/2010, Θεσσαλονίκη.
21. Μπίμπου – Νάκου Ι., Εισήγηση σε εκδήλωση σχολείου με θέμα: «*Σχολική Επιθετικότητα – Τι είναι και πώς αντιμετωπίζεται*». 8/12/2010, 9ο Δημοτικό Σχολείο Θεσσαλονίκης
22. Μπίμπου – Νάκου, Ι. (2010). *Ζητήματα ενδοσχολικής βίας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση*» ΑΡΣΙΣ & Ε.Ρ.Α(European Play Work Association), Η Νεανική Βία στο Σχολικό Περιβάλλον 25 Μαΐου 2010 Θεσσαλονίκη, (Capsis Hotel).
23. Α. Μπίμπου (2010). "*Προγράμματα Ψυχολογικής Υποστήριξης*" στην Επιμορφωτική Ημερίδα "Η παιδαγωγική υποστήριξη των σχολείων με πολυπολιτισμική σύνθεση των μαθητών και ο ρόλος του σχολικού συμβούλου". Έργο Εκπαίδευση αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών. Δράση Επιμόρφωση εκπαιδευτικών και μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας, 11 Οκτωβρίου 2010, Αμφιθέατρο Κεντρικής Βιβλιοθήκης ΑΠΘ.

24. Α. Μπίμπου (2010). *Ο ρόλος της οικογένειας στον "λόγο" των εφήβων μαθητών για την ενδοσχολική βία*. Στην Επιστημονική Ημερίδα, μετά από πρόσκληση "Μίλα! Μη φοβάσαι. Πρόληψη και αντιμετώπιση του εκφοβισμού και της βίας στο σχολείο". Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα DAPHNE III, 27 Νοεμβρίου 2010. Ξενοδοχείο Τιτάνια, Αθήνα.
25. Ι. Μπίμπου (2010). *"Τα δικαιώματα των νέων στο σχολείο: Το παράδειγμα της ψυχικής υγείας"* στην Ημερίδα "Ανθρώπινα Δικαιώματα και Σχολείο". Καινοτόμες Δράσεις των Διευθύνσεων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ανατολικής και Δυτικής Θεσσαλονίκης σε συνεργασία με την έδρα UNESCO Διαπολιτισμικής Πολιτικής, 9/11/2010, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.
26. Α. Μπίμπου (2011). *Ψυχολογική υποστήριξη σε πολυπολιτισμικά σχολεία: Βασικές αρχές στη συνεργασία σχολείου, οικογένειας και επαγγελματιών ψυχικής υγείας*. Επιμορφωτικό σεμινάριο. "Διοίκηση και παιδαγωγική υποστήριξη στο πολυπολιτισμικό σχολείο", 11/3/2011. Αμφιθέατρο Κορδάτος Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας,
27. Μπίμπου – Νάκου, Ι. (2011). *Η ψυχολογική πρακτική στα σχολεία ως πρακτική αποκλεισμού: Αναστοχαστική Πράξη: Η αντιμετώπιση του αποκλεισμού στο σχολείο* Επιστημονική Ημερίδα, Οργάνωση Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης Παν/μιο Θεσσαλίας, Βόλος 2.4.2011.
28. Α. Μπίμπου (2011). Διοργάνωση Επιμορφωτικού σεμιναρίου σχολικών ψυχολόγων 2-3-4 Σεπτεμβρίου στα πλαίσια της Δράσης 6.2 *Εφαρμογή και αξιολόγηση παρεμβάσεων ψυχολογικής υποστήριξης*, Έργο Εκπαίδευση αλλοδαπών και Παλιννοστούντων μαθητών. ΕΣΠΑ 2007-2013, Θεσσαλονίκη.
29. Εισήγηση μετά από πρόσκληση σε συνεργασία με την κ. Κάργα με τίτλο: *Οι απόψεις των γονέων ως προς τις στρατηγικές αντιμετώπισης του σχολικού εκφοβισμού και η σχέση τους με τις πρακτικές ανατροφής των παιδιών τους*. *Εμπειρικά δεδομένα στην Επιμορφωτική Ημερίδα "Διαπολιτισμική επικοινωνία και σχολικός εκφοβισμός στο πολύχρωμο σχολείο"*. 1/10/2011, Αίθουσα Τελετών, Φιλοσοφικής Σχολής ΑΠΘ .
30. Α. Μπίμπου, (2011). *"Βασικές αρχές των προγραμμάτων ψυχολογικής υποστήριξης"* στην Ημερίδα "Προσαρμογή και ψυχική υγεία αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών: Διερεύνηση αναγκών και σχέδιο παρέμβασης", 26 Νοεμβρίου 2011. Έργο Εκπαίδευση αλλοδαπών και Παλιννοστούντων μαθητών. ΕΣΠΑ 2007-2013, Ξενοδοχείο Vassilikos, Αθήνα.
31. Α. Μπίμπου (2011) Εισήγηση με θέμα: *Μετανάστευση, ψυχική υγεία και σχολείο: Δεδομένα και ανάγκες*, στην Επιμορφωτική Ημερίδα "Προγράμματα Ψυχολογικής Υποστήριξης στα σχολεία". 7/12/2011, Δημοτικό Θέατρο Ρόδου.
32. Μπίμπου – Νάκου, Ι. (2011): «Σχολικός εκφοβισμός - Ας μην αφήσουμε τα παιδιά μόνα τους» Διοργάνωση από ΠΥΞΙΔΑ & Δήμος Συκεών-Νεάπολης «*Βία κατά των παιδιών -Ο ρόλος των επαγγελματιών*» Παρασκευή 16/12/2011. Σεμινάριο για επαγγελματίες που εργάζονται σε υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας.
33. Ιανουάριος 2012: Συμμετοχή στο Ανοιχτό Πανεπιστήμιο του Δήμου Θεσσαλονίκης με εισήγηση *"Παιδιά και Γονείς σε περιόδους κρίσης"*.
34. Α. Μπίμπου (2013) Πρόσκληση για κεντρική ομιλία με τίτλο: «*Κοινωνικές σχέσεις των μαθητών και πολιτισμική πολυμορφία: Το παράδειγμα της ενδοσχολικής βίας*» ΕΨΥΠΕ.
35. Διοργάνωση εργαστηρίου με τίτλο: «*Σχολικός εκφοβισμός και κινηματογράφος: Η εκπαίδευση μέσα από τα ΜΜΕ-Το παράδειγμα του κινηματογράφου για την αντιμετώπιση της ενδοσχολικής βίας*», σε συνεργασία με τον Δ. Παπαδόπουλο, Υποψήφιο Διδάκτορα Τμήμα Κινηματογράφου στην Ημερίδα "STOP Στον σχολικό εκφοβισμό: Τονίζοντας την αξία της ομαδικότητας, της συναντίληψης και της αλληλοβοήθειας". 15 Ιουνίου 2013, Ξενοδοχείο Mediterranean Palace στη Θεσσαλονίκη. Συνδιοργάνωση

της Εταιρείας Ψυχοκοινωνικής Υγείας Παιδιού και Εφήβου – Ε.Ψ.Υ.Π.Ε. με συμμετοχή του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του ΑΠΘ.

36. Α. Μπίμπου (2013) Προσκεκλημένη ομιλήτρια στην Εταιρεία Ψυχοκοινωνικής Υγείας Παιδιών και Εφήβων, στα πλαίσια της «Ημερίδας Φιλαναγνωσίας με τα βιβλία της Ε.Ψ.Υ.Π.Ε. 10 χρόνια εκδόσεις», 9/2/2013, στο Ινστιτούτο Θερβάντες (Αθήνα). Εισήγηση για την έκδοση «Delete στον ηλεκτρονικό εκφοβισμό».

37. Α. Μπίμπου (2013) Κεντρική Ομιλία για τα βιβλία της ΕΨΥΠΕ «Στον κήπο με τα παραμύθια», «Άλλοι καιροί, άλλα παιδιά». «Τα πουλιά τραγουδούν τα κάλαντα όλο το χρόνο», «Μίλα μη φοβάσαι – Ιστορίες για τη βία στο σχολείο», «Μου έκλεψαν το όνομά μου» «Delete στον σχολικό εκφοβισμό», «Ο Μίλτος, η Μίνα, η Ροζαλία, ο Τσε και η ... βαλίτσα». στα πλαίσια της «Ημερίδας Φιλαναγνωσίας με τα βιβλία της Ε.Ψ.Υ.Π.Ε. 10 χρόνια εκδόσεις», 20/4/2013, Αίθουσα Εκδηλώσεων Κεντρικής Δημοτικής Βιβλιοθήκης Θεσσαλονίκης.

38. Α. Μπίμπου (2013). *Η ψυχολογική πρακτική στα σχολεία ως πρακτική αποκλεισμού* στην Επιμορφωτική Ημερίδα "Αναστοχαστική Πράξη-ο αποκλεισμός στα σχολεία", 8η περιφέρεια Δημοτικής Εκπαίδευσης Ν. Θεσσαλονίκης (Υπεύθυνη σχολική σύμβουλος Μ. Αναγνωστοπούλου), 4/9/2013, 25ο Δημοτικό Σχολείο Θεσσαλονίκης.

39. Μπίμπου – Νάκου Ι. & Χατζηλάμπου Π.(2013): «Ένα παράδειγμα επιθετικής συμπεριφοράς». Ημερίδα Δράσης 6.2, του Έργου «Εκπαίδευση Αλλοδαπών και Παλιννοστούτων Μαθητών», με τίτλο: «Οργάνωση Δικτύωσης: Πρόληψη – Παρέμβαση για την ενδοσχολική βία». 25/9/2013, Θεσσαλονίκη

40. Μπίμπου – Νάκου Ι., (2013). «*Ενδοσχολική Βία: Ερμηνείες και Πρακτικές Αντιμετώπισης*». Εισήγηση στην διημερίδα – επιμορφωτικό σεμινάριο: «Εκπαίδευση και Θέατρο: Η Παιδαγωγική της Ειρήνης», 22-23/11/2013, 1ο Λύκειο Συκεών Θεσσαλονίκη. Φορέας Διοργάνωσης Το Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση Ενδοσχολική βία: Ερμηνείες και πρακτικές αντιμετώπισης.

41. Μπίμπου – Νάκου Ι. (2013), «*Αξιολόγηση των προγραμμάτων ψυχοκοινωνικής υποστήριξης*» στην Ημερίδα Πράξης «Εκπαίδευση Αλλοδαπών και Παλιννοστούτων Μαθητών» με τίτλο «Η διαπολιτισμικότητα στην ... Πράξη».. 6/12/2013, Θεσσαλονίκη, Κέντρο Διάδοσης Ερευνητικών Αποτελεσμάτων ΚΕ.Δ.Ε.Α.

42. Μπίμπου – Νάκου Ι.(2014) Εισήγηση στην επιμορφωτική ημερίδα: «Προώθηση της απασχόλησης μέσω προγραμμάτων κοινωφελούς εργασίας». " *Ο ρόλος των σχολικών ψυχολόγων στα γενικά σχολεία*". Περιφέρεια Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπ/σης Κεντρικής Μακεδονίας. 15/2/2014, 1ο ΠΕΚ Θεσσαλονίκης.

43. Συντονισμός Ι. Τσιάντης & Α. Μπίμπου α) «*Ενδυνάμωση και υποστήριξη των εκπαιδευτικών - Τοπική Δικτύωση*» Στρογγυλό τραπέζι με επαγγελματίες της εκπαίδευσης, της ψυχικής υγείας και της κοινωνικής πολιτικής «*Η πρόληψη της βίας και του εκφοβισμού, για ένα σύγχρονο, ανθρώπινο και δημοκρατικό σχολείο*» (2014). Διοργάνωση: Δίκτυο κατά της Βίας στο Σχολείο Παιδαγωγική Σχολή ΑΠΘ, Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης Κεντρικής Μακεδονίας, Παιδοψυχιατρική Εταιρεία Ελλάδος - Ένωση Ψυχιάτρων Παιδιών & Εφήβων Πέμπτη 6 Μαρτίου 2014, Ημέρα κατά της Βίας στο Σχολείο Θεσσαλονίκη, Κέντρο Διάδοσης Ερευνητικών Αποτελεσμάτων (ΚΕ.Δ.Ε.Α), ΑΠΘ και Παιδαγωγική Σχολή ΑΠΘ β) Διοργάνωση εργαστηρίου κατά την διάρκεια της εκδήλωσης της 6.3.2014 με θέμα "*Η πρόληψη της βίας και του εκφοβισμού, για ένα σύγχρονο, ανθρώπινο και δημοκρατικό σχολείο*" Δυνατότητες και περιορισμοί από την εφαρμογή προγραμμάτων πρόληψης κατά της ενδοσχολικής βίας σε Δημοτικά σχολεία" Συντονιστής: Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης .Υπεύθυνοι Εργαστηρίου: Ομάδα τελειόφοιτων, απόφοιτων του Παιδαγωγικού τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης, εκπαιδευτικών και επαγγελματιών ψυχικής υγείας με την εποπτεία της Α. Μπίμπου. Πέμπτη 6 Μαρτίου

2014, Ημέρα κατά της Βίας στο Σχολείο Θεσσαλονίκη, Κέντρο Διάδοσης Ερευνητικών Αποτελεσμάτων (ΚΕ.Δ.Ε.Α) ΑΠΘ και Παιδαγωγική Σχολή ΑΠΘ.

44. Σιγά τα αυγά!»: Ημερίδα για τον σχολικό εκφοβισμό και τη σχολική βία με αφορμή τα βιβλία των εκδόσεων ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ: ΣΙΓΑ ΤΑ ΑΥΓΑ! του Κώστα Πούλου (εικονογράφηση: Χρήστος Δήμος) και ΤΟ ΚΟΡΙΤΣΙ ΤΟΥ ΠΕΤΡΟΥ της Αργυρώς Μουντάκη (εικονογράφηση: Πέγκυ Φούρκα). Με την υποστήριξη της ΕΨΥΠΕ (Εταιρεία Ψυχοκοινωνικής Υγείας Του Παιδιού Και του Έφηβου) & του Δικτύου Κατά της ενδοσχολικής βίας. 30 Απριλίου 2014. *Πρόθεση, άσκηση δύναμης, επανάληψη και ψυχικός πόνος. Για την κατανόηση της ενδοσχολικής βίας.* Μέσα από την θεραπευτική πρακτική, την εκπαιδευτική πραγματικότητα και τις εμπειρικές μελέτες, δίνεται έμφαση στις επιπτώσεις της ενδοσχολικής βίας στους συμμετέχοντες μαθητές/ μαθήτριες μέσα από τους εναλλασσόμενους ρόλους του δράστη, του θύματος ή των παρατηρητών. Ο στόχος της παρουσίασης επικεντρώνεται στην κατανόηση του ψυχικού πόνου των παιδιών/εφήβων με εμπειρίες ενδοσχολικής βίας και στη συζήτηση για την πρόληψη/αντιμετώπιση του εκφοβισμού και της θυματοποίησης.

13. Πρόσφατο Διοικητικό έργο

- 2011-2012: Μέλος της Επιτροπής Παιδείας με αριθμό 1548/20-4-2011 και με πρόεδρο της επιτροπής τον Ομότιμο Καθηγητή κ. Χ. Τσολάκη
- 2010-2012: Μέλος της Επιτροπής Κοινωνικής Πολιτικής με αριθμό 1515/16-12-2010 και 1504/12-11-2010) με πρόεδρο της επιτροπής τον Καθηγητή Ιατρικής κ. Α. Μπένο
- 2014: Μέλος της Επιτροπής Διεπιστημονικής Ερευνητικής Συνεργασίας Μελών των Τμημάτων ΠΤΔΕ & ΤΕΠΕΑΕ (Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, ΑΠΘ).
- Μέλος της επιτροπής Κατατακτηρίων Εξετάσεων, ΠΤΔΕ
- Μέλος της επιτροπής αντιστοίχισης πτυχίων εξωτερικού
- Συμμετοχή σε εξελίξεις-εκλογές μελών ΔΕΠ του οικείου Τμήματος καθώς και άλλων συναφών Τμημάτων
- 2015 μέχρι σήμερα Διευθύντρια Τομέα Κοινωνικών και Πολιτισμικών Σπουδών, ΠΤΔΕ
- 2016- Πρόεδρος του Επιστημονικού Εποπτικού Συμβουλίου (ΕΠ.Ε.Σ) του 1/Θ Ολοήμερου Πειραματικού Νηπιαγωγείου (Μη Ενταγμένο στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης – Συνεργαζόμενο Π.Σ.Π.Θ.), του Πειραματικού Σχολείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης - Π.Σ.Π.Θ. (6/Θ ΔΗΜΟΤΙΚΟ), του Πειραματικού Σχολείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης - Π.Σ.Π.Θ. (ΓΥΜΝΑΣΙΟ), και του Πειραματικού Σχολείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης - Π.Σ.Π.Θ. (ΛΥΚΕΙΟ). Αρ. πρωτ. : 46982 /Δ6

14. Μεταφράσεις

- 1.R. Anderson, E. Hiebert, J. Scott & I. Wilkinson. **Πώς να δημιουργήσουμε ένα Έθνος από Αναγνώστες** (μαζί με τους Α. Αρχοντίδου, Φ.Παπαδημητρίου και Σ.Βοσνιάδου). Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 1994.
2. L.S. Vygotsky **“Νους στην Κοινωνία”**. Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 1998.
- 3.E. Dowling & E. Osborne (Eds. 1994, μετάφραση 2001), **Η οικογένεια και το σχολείο. Μια συστημική προσέγγιση από κοινού σε παιδιά με εκπαιδευτικά προβλήματα**. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.

4. Κατανόηση της ψυχικής ασθένειας των γονέων από τα παιδιά και τους εφήβους:

αλληλεπιδράσεις και επιπτώσεις: A. Falkon στο Μπίμπου-Νάκου, I. (Επιμέλεια Έκδοσης) (2005). Πλαίσια στήριξης της οικογένειας στην πράξη. Το παράδειγμα της γονικής ψυχικής διαταραχής. Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΩΝ

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ (μέχρι και την εκλογή μου στη θέση της αναπληρώτριας καθηγήτριας)

1. Μπίμπου, I. (1983) *An additive study into the treatment of nocturnal enuresis* (pp 420). MSc, Αδημοσίευτη μεταπτυχιακή εργασία. Η συγκεκριμένη παρουσίαση αποτελεί τη μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία και συγκρίνει θεραπευτικούς τρόπους παρέμβασης σε 79 παιδιά σχολικής ηλικίας με κύριο πρόβλημα την νυκτερινή ενούρηση. Επιπλέον, αξιολογεί παράγοντες επικοινωνίας και συναισθηματικού κλίματος στην οικογένεια, στάσεις και προσδοκίες των γονέων σε σχέση με το πρόβλημα, τη συναισθηματική και κοινωνική λειτουργικότητα, καθώς και χαρακτηριστικά προσωπικότητας των παιδιών. Ο κύριος άξονας της θεραπευτικής παρέμβασης στηρίχθηκε στη γνωστική-συμπεριφοριστική παρέμβαση. Τα αποτελέσματα συζητούνται με βάση τις επικρατέστερες θεωρίες ερμηνείας και αντιμετώπισης της αναπτυξιακής διαταραχής της ενούρησης.

2. Μπίμπου, I. (1989). *Το συναισθηματικό φορτίο γονέων/ συγγενών ατόμων με σοβαρές ψυχιατρικές διαταραχές: μια πρώτη χαρτογράφηση του χώρου σε μια μονάδα εξωνοσοκομειακής περίθαλψης*. Ψυχολογικά Θέματα, 2, 4, 225-235. Η μελέτη αυτή έγινε στην Υπηρεσία Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Αποκατάστασης του Κέντρου Ψυχικής Υγιεινής Θεσσαλονίκης Ανατολικού Τομέα. Είχε ως στόχο να αξιολογήσει το συναισθηματικό φορτίο που βιώνουν γονείς/ συγγενείς ατόμων με σοβαρές ψυχιατρικές διαταραχές και που αποτελούν τους κύριους φορείς υποστήριξης των συγκεκριμένων ασθενών στην κοινότητα. Για τις ανάγκες της μελέτης δημιουργήθηκε μια ομάδα γονέων/ συγγενών που λειτούργησε για έξι μήνες και είχε έντονο ψυχοεκπαιδευτικό χαρακτήρα, με κύριους άξονες προσανατολισμού την αξιολόγηση του συναισθηματικού φορτίου και των στρατηγικών αντιμετώπισης, της πληροφόρησης σε σχέση με την φύση της ασθένειας, την ενίσχυση επιτυχημένων στρατηγικών αντιμετώπισης, την αποφυγή ενοχοποίησης, και τον επαναπροσδιορισμό ρεαλιστικών προσδοκιών από την πλευρά των μελών της ομάδας. Τα αποτελέσματα έδειξαν πως οι γονείς/συγγενείς ψυχιατρικών ασθενών συχνά αντιμετωπίζουν συναισθηματικές και πρακτικές επιβαρύνσεις και η συμμετοχή τους σε ομάδα στήριξης αποτελεί ένα θεραπευτικό χειρισμό με θετικές συνέπειες για την οικογένεια και την κατανόηση των αναγκών της από τους επαγγελματίες της ψυχικής υγείας. Συζητούνται, τέλος, πιθανοί περιορισμοί και προϋποθέσεις για μια επιτυχημένη παρέμβαση σε αντίστοιχους χώρους εξω-νοσοκομειακής περίθαλψης.

3. Μπίμπου-Νάκου, I. (1992) *Ο Συναισθηματικός Φόρτος στο Περιβάλλον των Ψυχιατρικών Ασθενών*. Αδημοσίευτη Διδακτορική Διατριβή. Τμήμα Ψυχολογίας. Α.Π.Θ. Η παρούσα μελέτη εξετάζει την επιβάρυνση (συναισθηματικός φόρτος) στο περιβάλλον των ψυχιατρικών ασθενών με διάγνωση σχιζοφρένεια. Τα ερευνητικά ερωτήματα της μελέτης προσανατολίστηκαν στη διερεύνηση της επίδρασης που ασκεί η χρονική διάρκεια της ψυχικής διαταραχής στην αύξηση του συναισθηματικού φόρτου και στην προσέγγιση του τελευταίου με βάση το γνωστικό μοντέλο επεξεργασίας της συναισθηματικής πίεσης. Εξετάστηκαν δυο ομάδες ψυχιατρικών ασθενών και οι συγγενείς που τους στήριζαν συστηματικά κατά την παραμονή τους στην κοινότητα. Οι ασθενείς διακρίθηκαν σε χρόνιους και οξείς ασθενείς (31 και 21 άτομα αντίστοιχα). Ο χώρος διεξαγωγής της μελέτης ήταν ο Τομέας Υγείας του Ν. Α. Λονδίνου. Η μέθοδος αξιολόγησης του συναισθηματικού φόρτου έγινε με βάση μια ημι-δομημένη συνέντευξη που διερευνά τον αντικειμενικό και τον υποκειμενικό φόρτο. Επιπλέον, οι συγγενείς των ψυχιατρικών ασθενών αξιολογήθηκαν ως προς τις στρατηγικές αντιμετώπισης των δυσκολιών που συναντούν κατά την καθημερινή τους επαφή με τους ασθενείς, ως προς την άσκηση του προσωπικού ελέγχου και τον δείκτη ψυχικής τους υγείας. Τα αποτελέσματα έδειξαν πως η έννοια του φόρτου αποτελεί έναν σύνθετο παράγοντα που ερμηνεύεται επαρκώς με βάση τις στρατηγικές αντιμετώπισης και την άσκηση προσωπικού ελέγχου από την πλευρά των συγγενών. Η αξιολόγηση της επιβάρυνσης στις οικογένειες των ψυχιατρικών ασθενών αποδείχθηκε ιδιαίτερα σημαντική, καθώς αποτελεί κλειδί για την κατανόηση των αντιδράσεων συγγενών και ασθενών και οδηγεί στην ανάπτυξη παρεμβάσεων που είναι ευέλικτες και προσαρμόζονται ικανοποιητικά στις ανάγκες των οικογενειών. Η

συμβολή της διατριβής είναι σημαντική, καθώς η έννοια της συναισθηματικής επιβάρυνσης χρησιμοποιείται ευρέως σε οικογένειες όπου υπάρχουν μέλη με χρόνια σωματικά προβλήματα, με ειδικές ανάγκες ή ψυχική διαταραχή. (Βλέπε Ερευνητικό Παν/κό Ινστιτούτο για τη Ψυχική Υγεία).

4. Bibou-Nakou, I., Dikaiou, M. & Bairactaris, K. (1997). *Psychosocial dimensions of family burden among two groups of carers looking after psychiatric patients*. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 32, 2 (February), 104-108. Οι αλλαγές στο σύστημα της οικογένειας με μέλη άτομα με διάγνωση ψύχωσης ορίζονται μεταξύ άλλων με βάση την αξιολόγηση του φόρτου ή της επιβάρυνσης. Η αξιολόγηση αφορά ένα ή περισσότερα μέλη της οικογένειας που έχουν συστηματική επαφή και στηρίζουν στην κοινότητα συγγενείς με σοβαρά ψυχολογικά προβλήματα. Η παρούσα μελέτη αποτελεί τμήμα της διδακτορικής διατριβής και μελετά τη σύνδεση μεταξύ της επιβάρυνσης στην οικογένεια (ημι-δομημένη συνέντευξη αντικειμενικού και υποκειμενικού φόρτου) με σημαντικούς ψυχοκοινωνικούς παράγοντες. Τα αποτελέσματα έδειξαν σημαντική συσχέτιση μεταξύ της επιβάρυνσης (αντικειμενικός και υποκειμενικός φόρτος) των στρατηγικών αντιμετώπισης και του προσωπικού ελέγχου. Επιπλέον, βρέθηκε σημαντική διαφοροποίηση των στρατηγικών ως προς τη χρονική διάρκεια της ψυχιατρικής ασθένειας. Τα αποτελέσματα είναι σημαντικά, καθώς διαφοροποιούν τις ανάγκες των οικογενειών που στηρίζουν ψυχιατρικούς ασθενείς στην κοινότητα με βάση τους τρόπους που οι οικογένειες επιλέγουν να αντιμετωπίσουν τις πιθανές δυσκολίες από την αλληλεπίδρασή του. Μ' αυτόν τον τρόπο, η ανάπτυξη προγραμμάτων στην κοινότητα ανταποκρίνεται στις εξατομικευμένες ανάγκες των συγγενών και των ασθενών.

5. Μπίμπου-Νάκου, Ι., Χατζηδημητριάδου, Ε. & Καρανίκος, Α. (1997). *Ψυχοκοινωνική ένταξη ατόμων από την Αλβανία: Εφαρμογή ενός προγράμματος ομάδων αυτοβοήθειας*. *Σύγχρονη Ψυχολογία στην Ελλάδα*, σσ 373-384, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα. Η δημοσίευση αναφέρεται στις δυνατότητες και τους περιορισμούς της εφαρμογής ενός προγράμματος στήριξης ατόμων από την Αλβανία. Οι βασικές αρχές του προγράμματος στηρίχθηκαν στις ομάδες αυτοβοήθειας και είχαν ως στόχο α) την καταγραφή αναγκών του συγκεκριμένου πληθυσμού και β) τη διερεύνηση ψυχοκοινωνικών παραγόντων του μετακινούμενου πληθυσμού και την δημιουργία προϋποθέσεων για παρεμβάσεις που βοηθούν στην ένταξή του. Τα αποτελέσματα από την έρευνα αναγκών συζητούνται σε σχέση με τις συνθήκες μετακίνησής τους. Οι μειωμένες γνωσιακές προσδοκίες των ατόμων από την Αλβανία καθώς και ο περιορισμένος ενδοπροσωπικός έλεγχος ερμηνεύονται με βάση τις ιδιαίτερες ιστορικές και κοινωνικές-πολιτισμικές διεργασίες που λειτουργούν κατά την διαδικασία μετακίνησης και υποδοχής. Δίνεται έμφαση στους περιορισμούς που προκύπτουν από την χρήση των παραδοσιακών μεθόδων αξιολόγησης στους μετακινούμενους πληθυσμούς, και στην ανάγκη για διαχρονικές μελέτες που επιτρέπουν την καταγραφή της διεργασίας μέσα από την οποία νοσηματοδοτούνται οι εμπειρίες και τα γεγονότα ζωής μετακινούμενων πληθυσμών.

6. Ζιώγου, Θ., Μπίμπου, Ι., Δημητρίου, Ε., Γκιουζέπας, Ι., Κιοσσέογλου, Γ. & Ιακωβίδης, Α. (1997) *Επαγγελματική φόρτιση στο νοσηλευτικό ψυχιατρικό προσωπικό*. *Νοσηλευτική*, 37, 1, 62-71.

Η συγκεκριμένη μελέτη διερευνά την επαγγελματική κόπωση σε νοσηλευτές και νοσηλεύτριες του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Θεσσαλονίκης και τη σύνδεσή της με την ψυχική υγεία του προσωπικού. Συγκεκριμένα, 147 νοσηλευτές και νοσηλεύτριες συμμετείχαν σε μια μελέτη που είχε ως στόχο την αξιολόγηση της επαγγελματικής τους κόπωσης/ επιβάρυνσης στο συγκεκριμένο πλαίσιο εργασιακής απασχόλησης. Η επιβάρυνση αξιολογήθηκε με το Ερωτηματολόγιο Επαγγελματικής Κόπωσης. Επιπλέον, αξιολογήθηκε ο δείκτης ψυχικής υγείας του προσωπικού στο Ψυχιατρικό Νοσοκομείο ως προς την κατάθλιψη. Από τα αποτελέσματα βρέθηκε πως στο σύνολο των συμμετεχόντων, η συναισθηματική εξάντληση και η αποπροσωποποίηση επιβαρύνθηκαν σημαντικά περισσότερο, συγκριτικά με την κλίμακα των προσωπικών επιτευγμάτων. Το φύλο του προσωπικού διαφοροποίησε σημαντικά την κλίμακα της αποπροσωποποίησης, ενώ η εκπαίδευση των νοσηλευτών και νοσηλευτριών σχετίστηκε με τη συναισθηματική εξάντληση των εργαζομένων στο ψυχιατρείο. Επιπλέον, βρέθηκαν σημαντικές σχέσεις ανάμεσα στην επαγγελματική φόρτιση και σε δείκτες ψυχικής υγείας του νοσηλευτικού προσωπικού. Τα αποτελέσματα προφανώς και δεν επιτρέπουν την πρόταση για ένα εννοιολογικό μοντέλο της επαγγελματικής κόπωσης. Πιστοποιούν, ωστόσο, την αναγκαιότητα για την ανάπτυξη υποστηρικτικών δομών που θα ανακούφιζαν τους εργαζόμενους από την ένταση και θα διευκόλυναν την ουσιαστική σύνδεση προσωπικού και ασθενών σε ένα ιδιαίτερα επιβαρημένο πλαίσιο, όπως είναι αυτό του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου.

7. Μπίμπου-Νάκου, Ι & Χαρίτου, Μ. (1998). *Ομάδα αυτοβοήθειας με άτομα που μετακινήθηκαν από την Αλβανία: Πλαίσιο αναφοράς και ευρήματα σε σχέση με τις διαδικασίες ενίσχυσης του κοινωνικού αποκλεισμού*. Πρακτικά 6ου Επιστημονικού Συνεδρίου (27-30 Νοεμβρίου 1996) με θέμα “Κοινωνικές Ανισότητες και Κοινωνικός Αποκλεισμός”, Αθήνα: Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα. Η δημοσίευση αναφέρεται σε ένα πρόγραμμα ψυχοκοινωνικής υποστήριξης ατόμων από την Αλβανία. Μελετά την αλλαγή του κοινωνικού υποστηρικτικού δικτύου κατά τη διάρκεια μετακίνησης των ατόμων από την Αλβανία και τη σχέση της με τη διαδικασία ένταξης του συγκεκριμένου πληθυσμού. Από τα αποτελέσματα της αξιολόγησης του κοινωνικού δικτύου (ημι-δομημένη συνέντευξη που κάνει διάκριση ανάμεσα στη διαθεσιμότητα ποικίλων μορφών των κοινωνικών σχέσεων και στην υποκειμενική επάρκεια των σχέσεων αυτών έτσι όπως τις αντιλαμβάνεται το άτομο) βρέθηκε πως το κοινωνικό δίκτυο δεν αποτελεί μια μονοσήμαντη μεταβλητή που με την παρουσία της ή την απουσία της αλληλεπιδρά επιβαρυντικά ή θετικά στη διαδικασία προσαρμογής των ατόμων. Αντίθετα, υπάρχουν παράγοντες που δρουν προστατευτικά για συγκεκριμένους τομείς λειτουργικότητας-όπως είναι για παράδειγμα, η συναισθηματική στήριξη-ενώ αδυνατούν να παράγουν λύσεις για την ικανοποιητική λειτουργία των ατόμων σε άλλες δραστηριότητες, όπως η πρόσβαση σε εργασιακά πλαίσια, η αντιμετώπιση οικονομικών προβλημάτων ή η αλλαγή θεσμικού πλαισίου. Κατά συνέπεια, τα τραυματισμένα κοινωνικά δίκτυα αποτελούν υποκειμενική πηγή έντασης και επανατροφοδοτούν έναν συνεχή φαύλο κύκλο αρνητικών εμπειριών.
8. Μπίμπου, Ι. (1999) *Πλαίσιο παροχής φροντίδας και στήριξης στις οικογένειες ασθενών με σοβαρές ψυχιατρικές διαταραχές: Νεότερες προσεγγίσεις στην έννοια του φόρτου*. Επιστημονική Επετηρίδα του τμήματος Ψυχολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής, Τόμος τρίτος, 93-115, Θεσσαλονίκη. Στη συγκεκριμένη παρουσίαση γίνεται μια προσπάθεια καταγραφής των νεότερων θεωρητικών και ερευνητικών δεδομένων σε σχέση με την επιβάρυνση στις οικογένειες των ψυχιατρικών ασθενών. Η έννοια του φόρτου και της καταγραφής των αναγκών στις οικογένειες ασθενών με σοβαρές ψυχιατρικές διαταραχές αποτέλεσε το κυριότερο πεδίο ενδιαφέροντος κατά τη δεκαετία του 1980. Η παραπάνω διερεύνηση συνδέθηκε έντονα με την πολιτική της αποϊδρυματοποίησης και τη διαδικασία ένταξης των ψυχιατρικών ασθενών στην κοινότητα. Οι νεότερες προσεγγίσεις (από το 1990 και μετά) υιοθετούν μια στενότερη σύνδεση των αναγκών των οικογενειών με το συγκεκριμένο κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο αναφοράς και με τις φάσεις ζωής της οικογένειας. Επιπλέον, εντάσσουν την έννοια του φόρτου σε μια ευρύτερη αξιολόγηση και αξιοποίηση του πλαισίου παροχής φροντίδας και στήριξης που προσφέρουν οι οικογένειες στον ασθενή. Η αλληλεπίδραση στις σχέσεις συγγενή-ασθενή προσανατολίζεται κυρίως σε θέματα αμοιβαιότητας στις σχέσεις και προϋποθέτει την επάρκεια της οικογένειας στην αντιμετώπιση της ψυχικής ασθένειας. Στο τέλος, καταγράφονται οι δυνατότητες και οι περιορισμοί του πλαισίου στήριξης που αλληλεπιδρούν με τις προτεραιότητες της αντίστοιχης κοινωνικής πολιτικής σε ζητήματα ψυχικής υγείας.
9. Bibou-Nakou, I., A. Stogiannidou, & G. Kiosseoglou (1999). *The relation between teacher burnout and teachers' attributions and practices regarding school behaviour problems*. *School Psychology International*, 20, 2, 209-217. Η συγκεκριμένη μελέτη διερευνά την επαγγελματική κόπωση ή επιβάρυνση των εκπαιδευτικών σε σχέση με τις αντιλήψεις τους για τη “δύσκολη συμπεριφορά” στο σχολείο και τις πρακτικές που επικαλούνται για την αντιμετώπιση της “δύσκολης συμπεριφοράς”. Η θεωρία απόδοσης αιτίων (Attribution Theory) αποδείχθηκε ιδιαίτερα βοηθητική για την κατανόηση των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών, καθώς αναγνωρίστηκε η άμεσή της σύνδεση με τις πρακτικές αντιμετώπισης των δυσκολιών και την αλληλεπίδρασή τους με τους/τις μαθητές/τριες. Διακόσιοι εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης συμπλήρωσαν το Ερωτηματολόγιο της Επαγγελματικής Κόπωσης των Maslach & Jackson (1986) και επέλεξαν αιτιολογικούς προσδιορισμούς για την ερμηνεία τεσσάρων προβλημάτων συμπεριφοράς των μαθητών (αιτιολογικοί προσδιορισμοί που υιοθετούν εγγενείς ή μη ερμηνείες για την εμφάνιση και τη διατήρηση των προβλημάτων). Επιπλέον, επέλεξαν χαρακτηριστικές πρακτικές αντιμετώπισης των συγκεκριμένων προβλημάτων. Τα αποτελέσματα έδειξαν πως η επαγγελματική κόπωση των εκπαιδευτικών διαφοροποιείται σημαντικά από τους αιτιολογικούς προσδιορισμούς των εκπαιδευτικών. Επίσης συσχετίζεται σημαντικά με τις πρακτικές αντιμετώπισης των προβλημάτων. Τα ευρήματα διαμορφώνουν ένα πλαίσιο στήριξης των εκπαιδευτικών που συνδέεται με τις "επαγγελματικές" τους θεωρίες και μειώνει την παρουσία επαγγελματικής κόπωσης.

10. Μπίμπου, Ι. & Στογιαννίδου, Α. (1999). *Συμβουλευτική στα πλαίσια του σχολείου: Δυνατότητες και Περιορισμοί*. Επιστημονική Επετηρίδα του τμήματος Ψυχολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής, Τόμος τρίτος, 117-135, Θεσσαλονίκη. Έχει ήδη τεκμηριωθεί επανειλημμένα η σημασία της πρόληψης (Boyle & Offord, 1989. Farran & McKinney, 1986. Rutter, 1983), της προώθησης της ψυχικής υγείας (Reynolds, 1992. Rutter, 1988), και της πρώιμης αντιμετώπισης προβλημάτων που αφορούν στα παιδιά. Η συγκεκριμένη παρουσίαση αποτελεί μια προσπάθεια καταγραφής ενός σύντομου πιλοτικού σχεδιασμού για την παροχή ψυχολογικής στήριξης στο σχολικό πλαίσιο. Η παρέμβαση εντάσσεται στα πλαίσια μιας ευρύτερης επιδημιολογικής μελέτης, σε τρία δημοτικά σχολεία της Θεσσαλονίκης, και στοχεύει στη διερεύνηση βασικών επαρκειών και ανεπαρκειών παιδιών σχολικής ηλικίας. Οι δυνατότητες και οι περιορισμοί της συγκεκριμένης σύνδεσης καταγράφονται σε σχέση με τους αρχικούς στόχους της αξιολόγησης.

11. Μπίμπου, Ι. (1999) *Γονεϊκή ψυχιατρική διαταραχή: Επίδραση στα παιδιά και προϋποθέσεις συμβουλευτικής διεργασίας με τις οικογένειες ατόμων με σοβαρά ψυχιατρικά προβλήματα*. Ελληνική Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού, τεύχος 52/53, 2000, σελίδες 23-47. Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα. Αν και η σχέση ψυχικής ασθένειας των γονέων, και εμφάνισης δυσκολιών προσαρμογής στα παιδιά είναι εδραιωμένη, ωστόσο παραμένουν, σε μεγάλο βαθμό, άγνωστοι οι μηχανισμοί που αυξάνουν την ευάλωσιμότητα των παιδιών. Η βασικότερη διάκριση ως προς το δείγμα των παιδιών που μελετώνται είναι η διάκριση ανάμεσα σε κλινικό (ομάδες “υψηλού κινδύνου”) και σε κοινοτικό δείγμα. Ο αυξημένος κίνδυνος για τα παιδιά των γονέων με ψυχιατρικά προβλήματα εντοπίζεται κυρίως σε ψυχοκοινωνικά προβλήματα και προβλήματα υγείας. Οι προσπάθειες που έχουν καταγραφεί σε επίπεδο παρέμβασης για την αναγνώριση και/ή την πρόληψη εμφάνισης δυσκολιών στα παιδιά αναφέρονται σε δυο στόχους: από τη μια πλευρά, τονίζεται η αναγκαιότητα για άμεση ανταπόκριση στις ανάγκες των παιδιών, και από την άλλη, η συνεργασία με την οικογένεια και το άμεσο περιβάλλον για διασφάλιση της υποστήριξης. Κατά συνέπεια, η ίδια η συμβουλευτική χρειάζεται να παράγει λόγο ενδυνάμωσης για τους συμμετέχοντες (discourse of enablement) και να ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για τους τρόπους με τους οποίους τα “προβλήματα” (troubles) εκφράζονται ως σημαντικά θέματα στη συμβουλευτική διεργασία.

12. Μπίμπου – Νάκου Ι., Στογιαννίδου Α., & Κιοσέογλου, Γ. (1999). *Σχέση μεταξύ ψυχοκοινωνικής λειτουργικότητας της οικογένειας, ψυχικής υγείας μητέρων και εκτίμησης δυνατοτήτων και δυσκολιών παιδιών σχολικής ηλικίας από γονείς και εκπαιδευτικούς*. Παιδί και Έφηβος. Ψυχική υγεία και Ψυχοπαθολογία (τεύχος Ψυχική υγεία και Σχολείο), Άνοιξη του 2000, Τεύχος 1, Τόμος 2, σελίδες 48-68. Εκδόσεις Καστανιώτη, επιμέλεια Ι. Τσιάντης. Στη μελέτη αυτή το ενδιαφέρον μας μετατοπίζεται στην οικογενειακή λειτουργικότητα και την σχέση της με την αναγνώριση δυνατοτήτων και δυσκολιών στο οικογενειακό και στο σχολικό πλαίσιο των παιδιών. Η οικογενειακή λειτουργικότητα αξιολογήθηκε με το Ερωτηματολόγιο FACES (Olson, 1983, 1986). Η συνοχή και η προσαρμοστικότητα ως βασικοί παράγοντες του ερωτηματολογίου FACES βρέθηκαν να συνδέονται σημαντικά με την αναγνώριση ψυχικών δυσκολιών στα παιδιά. Τα αποτελέσματα είναι συνεπή με τη σχετική διεθνή βιβλιογραφία και επιβεβαιώνουν τη σημαντικότητα του πλαισίου αναφοράς για τον καθορισμό των δυσκολιών σε παιδιά σχολικής ηλικίας.

13. Αντωνιάδου, Ε. & Μπίμπου-Νάκου, Ι. (1999). *Κατανόηση των σχέσεων απόρριψης από παιδιά σχολικής ηλικίας: αίτια, ερμηνείες, σύνδεση με τη μοναξιά*. Στο Παιδαγωγική Επιθεώρηση, 30/2000, σ.σ.193-213. Οι φιλικές σχέσεις των συνομηλίκων έχουν αποδειχτεί ιδιαίτερα σημαντικές για την ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των παιδιών και αποτελούν σημαντικό προβλεπτικό παράγοντα για την κοινωνική τους επάρκεια και την προσαρμογή κατά την ενήλικη ζωή. Πρόσφατες μελέτες υποστηρίζουν πως η αναγνώριση φιλικών σχέσεων και σχέσεων απόρριψης αξιολογούνται αξιόπιστα σε παιδιά των πρώτων τάξεων του δημοτικού σχολείου και πως χαρακτηρίζονται από αναπτυξιακές αλλαγές κατά την περίοδο της σχολικής φοίτησης. Στην παρούσα μελέτη, ερευνήσαμε τις αντιλήψεις 55 παιδιών (ατομικές συνεντεύξεις) που φοιτούσαν στο Δημοτικό, σχετικά με τους παράγοντες που-κατά την άποψή τους- συνδέονται με την απόρριψη κάποιων συνομηλίκων τους. Επιπλέον, μελετήσαμε τις ερμηνείες που δίνουν για τις αρνητικές συμπεριφορές παιδιών που δεν επιλέγουν για φίλους τους, και την αντίληψη της μοναξιάς. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν πως τα κριτήρια που χρησιμοποιούν τα

παιδιά για τις σχέσεις απόρριψης συνδέονται κατεξοχήν με την απουσία θετικής κοινωνικής συμπεριφοράς και με την εκδήλωση “έξωτερικευμένων” προβλημάτων, όπως είναι η επιθετική και η διασπαστική συμπεριφορά.

14. Μπίμπου, Ι.(2000) *Εκπαίδευση εκπαιδευτικών και Ψυχολογία: μια πρώτη προσέγγιση. Το παράδειγμα των αναπαραστάσεων των εκπαιδευτικών σε σχέση με τη “δύσκολη συμπεριφορά” των παιδιών στο σχολείο*. Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, Τεύχος 102-102. Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα, σελίδες 265-282. Η θεωρητική παρουσίαση αναφέρεται στη διερεύνηση και αξιολόγηση/αξιοποίηση των αναπαραστάσεων των εκπαιδευτικών σε σχέση με ζητήματα συμπεριφοράς των παιδιών στη σχολική τάξη, μέσα από το παράδειγμα των αιτιολογικών προσδιορισμών. Από τη θεωρητική ανασκόπηση διαφαίνεται πως οι εκπαιδευτικοί αναπτύσσουν τις δικές τους “επαγγελματικές” θεωρίες που τους παρέχουν ερμηνευτικά σχήματα και συνεπακόλουθες πρακτικές δράσης για την οριοθέτηση και την αντιμετώπιση μιας δύσκολης συμπεριφοράς. Οι θεωρίες αυτές συχνά χαρακτηρίζονται από διλήμματα , που σε μεγάλο βαθμό, έχουν παραγνωρισθεί. Η χρήση των αναπαραστάσεων των εκπαιδευτικών αποτελεί έναν ιδιαίτερα λειτουργικό τρόπο που επιτρέπει στους ίδιους να προσδιορίσουν, να ερμηνεύσουν και να αντιμετωπίσουν τη “δύσκολη συμπεριφορά” των παιδιών.

15. Bibou-Nakou, I., Kiosseoglou, G., & Stogiannidou, A. (2000). *Elementary teachers' perceptions regarding school behavior problems: Implications for school psychological services*. *Psychology in the Schools* 37 (2), 2000, 123-134. Η παρούσα μελέτη διερευνά το περιεχόμενο των αιτιολογικών προσδιορισμών που χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτικοί για να ερμηνεύσουν προβλήματα συμπεριφοράς στο σχολείο και τη σχέση τους με τις πρακτικές αντιμετώπισης. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, οι εκπαιδευτικοί επικαλούνται, κατά κύριο λόγο, εξηγήσεις που παραπέμπουν στο οικογενειακό ιστορικό του παιδιού και σε εγγενείς, εσωτερικούς παράγοντες των ίδιων των μαθητών. Πιστεύουν πως τα προβλήματα συμπεριφοράς συνδέονται με δυσκολίες μέσα στα παιδιά και είναι αποτέλεσμα προηγούμενων ή συνεχών αρνητικών εμπειριών στο οικογενειακό περιβάλλον των μαθητών. Η εσωτερική απόδοση αιτιών συνδέθηκε, στη συγκεκριμένη μελέτη, με απουσία ενεργητικών πρακτικών αντιμετώπισης από την πλευρά των εκπαιδευτικών. Τα αποτελέσματα ερμηνεύονται με βάση το περιεχόμενο της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών σε ζητήματα χειρισμού της “δύσκολης συμπεριφοράς”. Είναι ιδιαίτερα σημαντικά καθώς συνδέουν τις προσδοκίες των εκπαιδευτικών με την άμεση ή έμμεση μεταφορά των συγκεκριμένων προσδοκιών στους/στις μαθητές/τριες.

16. I. Bibou-Nakou (2000). *Elementary school teachers' representations regarding school problem behaviour: “Problem children in talk”*. *Educational and Child Psychology*, 17(4), 91-107. Μέχρι σήμερα, ελάχιστες είναι οι μελέτες που διερευνούν αναλυτικά τη διεργασία για τη δημιουργία αμοιβαίας κατανόησης μεταξύ εκπαιδευτικών και ψυχολόγων, ώστε να προσδιορίζουν και να αντιμετωπίζουν την “αποκλίνουσα συμπεριφορά” στο σχολείο. Οι διάφορες εμπειρικές μελέτες συμπεραίνουν πως οι εκπαιδευτικοί υιοθετούν την παρουσία των ατομικών παραγόντων και της εγγενούς ικανότητας/ ανικανότητας ως αιτιολογικούς ισχυρισμούς για την “δύσκολη συμπεριφορά” των παιδιών στο σχολείο. Στο παρόν άρθρο, με βάση τις ομάδες εστίασης εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, παρουσιάζονται τα βασικά αναλυτικά ρεπερτόρια (χρήση της categorization membership analysis) που χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτικοί, καθώς συζητούν μεταξύ τους για την δύσκολη συμπεριφορά των παιδιών στο σχολείο. Το άρθρο προσπαθεί να διερευνήσει τους τρόπους με τους οποίους η σχολική και αναπτυξιακή ψυχολογία τροφοδοτεί την εκπαίδευση-και όχι μόνον-με συστήματα λόγου που παραπέμπουν σε κανονικοποιητικές έννοιες όπως αυτές “του καλού μαθητή”, και της “υγιούς και φυσιολογικής οικογένειας”. Παρουσιάζονται αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις των εκπαιδευτικών και τονίζονται οι πρακτικές χρήσης της συγκεκριμένης λειτουργίας του λόγου στην καθημερινή σχολική πρακτική. Επιπλέον, έχοντας τον προσανατολισμό της έρευνας δράσης, η μελέτη αυτή έχει ως στόχο την επανατροφοδότηση προς τους εκπαιδευτικούς. Με αυτόν τον τρόπο, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να χρησιμοποιήσουν τα συστήματα λόγου της παραδοσιακής ψυχολογίας κριτικά ως απόθεμα αναστοχασμού και ενδυνάμωσής τους στο σχεδιασμό της παρέμβασης στη σχολική τάξη.

17. Μπίμπου-Νάκου, Ι., Κιοσέογλου, Γ. & Στογιαννίδου, Α. (2001). *Δυνατότητες και δυσκολίες παιδιών σχολικής ηλικίας στο οικογενειακό και σχολικό περιβάλλον*. *Ψυχολογία* (Περιοδικό της Ελληνικής

Ψυχολογικής Εταιρείας), 2001, 8(4), 506-525. Στο παρόν άρθρο διερευνώνται οι δυνατότητες εφαρμογής του Ερωτηματολογίου Δυνατοτήτων και Δυσκολιών για την αξιολόγηση της ψυχικής υγείας σε παιδιά σχολικής ηλικίας (Strengths and Difficulties Questionnaire, Goodman, 1994) από γονείς και εκπαιδευτικούς. Το φύλο, η ηλικία, ο δείκτης ψυχικής υγείας των οικογενειών και η σχολική επίδοση των παιδιών μελετήθηκαν ως πιθανοί ερμηνευτικοί παράγοντες για τον βαθμό συμφωνίας ως προς την αναγνώριση των δυνατοτήτων και των δυσκολιών μεταξύ γονέων και εκπαιδευτικών. Η αξιολόγηση των παιδιών από γονείς και εκπαιδευτικούς έδωσε μέτρια συσχέτιση, που διαφοροποιήθηκε από το είδος του προβλήματος. Οι διαταραχές συναισθήματος συγκέντρωσαν το μεγαλύτερο ποσοστό παιδιών με σοβαρή δυσκολία σύμφωνα με τους γονείς. Οι εκπαιδευτικοί αναγνώρισαν ως σημαντικότερο πρόβλημα τις διαταραχές διαγωγής και ιδιαίτερα στα αγόρια συγκριτικά με τα κορίτσια. Επιπλέον, οι ερμηνείες των εκπαιδευτικών και των γονέων διαφέρουν. Ενώ οι πρώτοι ερμηνεύουν τις αυξημένες δυσκολίες στη συμπεριφορά των παιδιών με βάση τη χαμηλή σχολική επίδοση, οι γονείς ερμηνεύουν τις αυξημένες δυσκολίες στα παιδιά, με βάση την ψυχολογική τους επιβάρυνση. Το Ερωτηματολόγιο Δυνατοτήτων και Δυσκολιών αποδεικνύεται ένα σημαντικό και αξιόπιστο εργαλείο αξιολόγησης για επιδημιολογικές μελέτες στα παιδιά.

18. Ι. Μπίμπου-Νάκου & Γ. Κιοσέογλου (2001). *Προσδιορισμός καταθλιπτικών συμπτωμάτων σε παιδιά και εφήβους σχολικής ηλικίας. I. Δεδομένα από την χρήση του Ερωτηματολογίου Διάθεσης και Συναισθημάτων*. Παιδί και Έφηβος. Ψυχική υγεία και Ψυχοπαθολογία, 3(1), 71-95, Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη. Το πρώτο τμήμα της μελέτης παρουσιάζει αποτελέσματα από τη διερεύνηση της καταθλιπτικής συμπτωματολογίας σε παιδιά και εφήβους σχολικού πληθυσμού και τη σχέση της με το φύλο, την ηλικία και την σχολική επίδοση των παιδιών και εφήβων. Επίσης, διερευνά τη σχέση ανάμεσα στην παρουσία καταθλιπτικής συμπτωματολογίας κατά την εκτίμηση των παιδιών και εφήβων και την αναγνώριση δυνατοτήτων και δυσκολιών στα παιδιά και τους εφήβους σύμφωνα με την εκτίμηση των εκπαιδευτικών. Ένα ποσοστό 11.5% παιδιών και εφήβων δήλωσαν πως παρουσιάζουν σοβαρές δυσκολίες στη διάθεσή τους, με σημαντική επιβάρυνση των κοριτσιών ως προς την παρουσία και τη σοβαρότητα των συμπτωμάτων στο συνολικό δείγμα. Τα αρνητικά γνωστικά σχήματα, και η χαμηλή εικόνα του εαυτού διαφοροποίησαν σημαντικά τα παιδιά και τους εφήβους με υψηλή παρουσία καταθλιπτικών συμπτωμάτων συγκριτικά με τους υπόλοιπους συμμετέχοντες. Οι εκπαιδευτικοί δύσκολα αναγνωρίζουν καταθλιπτικά συμπτώματα στα παιδιά και τους εφήβους. Ωστόσο, βρέθηκε πως τα κορίτσια με δυσκολίες στις σχέσεις τους με τους συνομηλικούς που ανησυχούν ιδιαίτερα τους εκπαιδευτικούς, δηλώνουν σημαντική επιβάρυνση ως προς τη διάθεσή τους.

19. Ι. Μπίμπου-Νάκου & Γ. Κιοσέογλου (2001). *Προσδιορισμός καταθλιπτικών συμπτωμάτων σε παιδιά και εφήβους σχολικής ηλικίας. II. Παράγοντες φύλου και ηλικίας στην αξιολόγηση παιδιών και εφήβων με σημαντική παρουσία καταθλιπτικών συμπτωμάτων*. Παιδί και Έφηβος. Ψυχική υγεία και Ψυχοπαθολογία, 3(1), 96-109, Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη. Το δεύτερο τμήμα της μελέτης εξετάζει τις διαφορές φύλου αναπτυξιακά (στις διάφορες σχολικές βαθμίδες) ως προς την παρουσία καταθλιπτικών συμπτωμάτων σε ένα δείγμα 610 παιδιών και εφήβων. Διαφορετικοί παράγοντες διαφοροποίησαν τα αγόρια και τα κορίτσια ως προς την παρουσία της υψηλής καταθλιπτικής συμπτωματολογίας. Τα αγόρια με σημαντικές δυσκολίες διάθεσης -σύμφωνα με την δική τους εκτίμηση- χρησιμοποιούσαν αρνητικά γνωστικά σχήματα. Τα σχήματα αφορούσαν κυρίως τις ικανότητές τους να ανταποκριθούν στο πλαίσιο αναφοράς, τις συχνές ενοχές και μια αίσθηση ανικανότητας. Από την άλλη πλευρά τα κορίτσια με σημαντικές δυσκολίες διάθεσης, δήλωσαν κυρίως αίσθηση μοναξιάς, απουσία κοινωνικών συναναστροφών και αίσθηση μη αποδοχής από τους γύρω. Τα αποτελέσματα ερμηνεύονται με βάση τον κοινωνικό καθορισμό του φύλου και προσδιορίζουν διαφοροποιημένες θεραπευτικές πρακτικές.

20. Ε. Κωνσταντινίδου & Ι. Μπίμπου-Νάκου (2001). *Ψυχολογία και λόγος: θεωρητικά και μεθοδολογικά ζητήματα*. Πρακτικά του 8ου Πανελληνίου Συνεδρίου Ψυχολογικής Έρευνας (CD ROM), Αλεξανδρούπολη, 24-27/5/2001. Η εργασία αναφέρεται στο συμπόσιο με τίτλο “Μελετώντας το Λόγο στην Ψυχολογική Έρευνα και Πρακτική”. Συζητά επιγραμματικά τις κονστρουξιονιστικές προσεγγίσεις στο χώρο της ψυχολογίας που διαμορφώνονται μέσα από τη διαρκή κριτική στους κανόνες της ψυχολογικής έρευνας και πρακτικής και αναζητούν στήριγμα σε ανάλογη κριτική από την ιστορία και την κοινωνιολογία της επιστημονικής

γνώσης. Επιπλέον, οι συγκεκριμένες προσεγγίσεις ισχυρίζονται πως φέρνουν στο προσκήνιο την ηθική και πολιτική διάσταση της επιστημονικής έρευνας και πρακτικής, τονίζοντας την κατασκευαστική λειτουργία της επιστημονικής γλώσσας και τις πρακτικές συνέπειες της χρήσης της. Οι συγγραφείς καταδεικνύουν πως οι συνέπειες αυτές καθ' εαυτές δεν είναι απαλλαγμένες από προβλήματα, διλήμματα και αντιφάσεις. Ένας επιπλέον στόχος του κειμένου αφορά την παρουσίαση διάφορων ερευνητικών πρακτικών που προσεγγίζουν την ψυχολογία όχι με ατομικά χαρακτηριστικά, αλλά και με πρακτικές εμπλοκής στο λόγο. Μέσα από το κείμενο διαφαίνεται πως οι ίδιες αναλυτικές αρχές με βάση τις οποίες προσεγγίζουν οι ερευνητές/ τριες τα ποικίλα κείμενα ισχύουν και για τα κείμενα που οι ίδιοι/ ες παράγουν. Η αποδοχή αυτής της αναστοχαστικής θέσης έχει ως αποτέλεσμα την αναγνώριση από την πλευρά των ερευνητών/ τριών τόσο ότι και τα δικά τους κείμενα αποτελούν μέρος της διαπραγμάτευσης ενός θέματος, όσο και ότι η διαπραγμάτευση παραμένει ανοιχτή σε περαιτέρω επιχειρηματολογία.

21. Ε. Γκέσογλου & Ι. Μπίμπου-Νάκου: *Συζητώντας για τη “δύσκολη” συμπεριφορά στο σχολείο: Κοινές και/ή διαφορετικές αφηγήσεις παιδιών και εκπαιδευτικών* (2001). Πρακτικά 8ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχολογικής Έρευνας (CD-ROM), Αλεξανδρούπολη, 24-27/5/2001 Η μελέτη διερευνά τους τρόπους με τους οποίους παιδιά σχολικής ηλικίας περιγράφουν τις εμπειρίες τους για την αναγνώριση της “δύσκολης συμπεριφοράς” στο σχολείο και την αντιμετώπισή της από όσους συμμετέχουν κατά τη διάρκεια της εκδήλωσής της. Οι περισσότερες ψυχολογικές θεωρίες έχουν προσδιορίσει τα παιδιά σε μια θέση εξάρτησης, ευαλωσιμότητας, και ανεπάρκειας, όπου συχνά οι ενήλικες ενεργοποιώντας συγκεκριμένες πολιτικές και πρακτικές επάνω στα, για ή μαζί με τα παιδιά αναλαμβάνουν να τα κατευθύνουν προς την ενηλικίωση μέσα από επισφαλείς διαδρομές. Περισσότερο από τις περιγραφές των παιδιών για το πώς αναγνωρίζουν και βιώνουν αντίστοιχες “δύσκολες συμπεριφορές”, μας ενδιαφέρει η αναζήτηση ερμηνειών για το πώς τα ίδια τα παιδιά σηματοδοτούν τις εμπειρίες τους και σε ποιο βαθμό διαπραγματεύονται ενεργητικά και, συχνά, αντιστέκονται στις κοινωνικές κατασκευές της παιδικής ηλικίας που τους είναι διαθέσιμες. Με υλικό από ομαδικές συνεντεύξεις των παιδιών, επιχειρούμε να συνδέσουμε τις ιστορίες των παιδιών με αυτές των ενηλίκων σχετικά με την εμφάνιση/ διατήρηση μιας “δύσκολης συμπεριφοράς” στο σχολείο. Επιπλέον, προσπαθούμε να κατανοήσουμε κατά πόσο ο κοινωνικός κόσμος των παιδιών καθορίζεται από τους ενήλικες είτε τοπικά (σπίτι, σχολείο, γειτονιά), είτε μέσα από κοινωνικές και πολιτικές πρακτικές που απευθύνονται στην παιδική ηλικία. Η σύγκριση των αναφορών των παιδιών με αυτές των εκπαιδευτικών, μας επιτρέπει να προσδιορίσουμε, ως ένα βαθμό, τη συγκεκριμένη θέση των παιδιών στην κοινωνική δράση και αποτελεί ένα σημαντικό παράδειγμα σύνδεσης του εμπειρικού με το θεωρητικό, όπως έχει υποστηριχθεί από τις “νέες” μελέτες της παιδικής ηλικίας (κοινωνιολογία, ανθρωπολογία).

22. Ι. Μπίμπου (2001). *Εκπαίδευση εκπαιδευτικών σε θέματα ψυχικής υγείας των παιδιών: Το παράδειγμα της κατάθλιψης*. Εταιρεία Ελλήνων Σχολικών Ψυχολόγων. Πρώτο Πανελλήνιο Συνέδριο Σχολικής Ψυχολογίας. Πρακτικά του Συνεδρίου: Ψυχολογία και Εκπαίδευση στον 21ο αιώνα, 2-3 Νοεμβρίου 2001, Holiday Inn, Αθήνα. 85 -106. Επιλέγουμε να συζητήσουμε μαζί με τους εκπαιδευτικούς το παράδειγμα της κατάθλιψης/ καταθλιπτικής διάθεσης σε παιδιά σχολικής ηλικίας, ως ένα είδος μεταφοράς της επιστημονικής ψυχολογικής γνώσης στην καθημερινή σχολική πρακτική. Το ευρύτερο πλαίσιο των συνεντεύξεων αφορά τη συζήτηση μεταξύ εκπαιδευτικών και της ερευνήτριας/ ψυχολόγου για τις συναισθηματικές εμπειρίες και τις δυσκολίες των παιδιών στο σχολείο. Οι συνεντεύξεις από τις ομάδες εστίασης στις οποίες συμμετείχαν οι εκπαιδευτικοί, αναλύθηκαν με βάση την Ανάλυση Λόγου, όπως προτείνεται από τον χώρο της κοινωνικής ψυχολογίας (Potter & Wetherell, 1987), της κριτικής ψυχολογίας (Henriques et al., 1984) και της κριτικής ψυχολογίας της ανάπτυξης (Morss, 1996 Burman, 1994). Ο αναλυτικός λόγος των εκπαιδευτικών συζητείται ως προς τις δυνατότητες που παρέχει για τη δημιουργία προγραμμάτων πρωτοβάθμιας παρέμβασης στο σχολείο, με στόχο την αντιμετώπιση των δυσκολιών συναισθήματος.

23. Α. Στογιαννίδου & Ι. Μπίμπου-Νάκου (2001). *Σύνδεση μεταξύ γεγονότων ζωής και εκτίμηση ψυχολογικής λειτουργικότητας παιδιών από γονείς και εκπαιδευτικούς*. Πρακτικά από το 8ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχολογικής Έρευνας (CD-ROM), Αλεξανδρούπολη, 24-27/5/2001 Η παρούσα μελέτη αφορά τη διερεύνηση της σύνδεσης μεταξύ κρίσιμων γεγονότων ζωής, όπως αυτά περιγράφονται από παιδιά σχολικής ηλικίας, τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς, και της εκτίμησης των δυνατοτήτων και δυσκολιών των παιδιών. Στην έρευνα έλαβαν μέρος 71 παιδιά, ο ένας από τους δυο γονείς, και οι εκπαιδευτικοί των παιδιών. Τα γεγονότα

ζωής των παιδιών αξιολογήθηκαν μέσα από την ελεύθερη καταγραφή πέντε αρνητικών και πέντε θετικών συμβάντων, ενώ οι γονείς συμπλήρωσαν τον “Κατάλογο Γεγονότων Ζωής” (Life Events Checklist) του Johnson (1986). Γονείς και εκπαιδευτικοί συμπλήρωσαν, επιπλέον, το Ερωτηματολόγιο Δυνατοτήτων και Δυσκολιών του Goodman (1994). Τα αποτελέσματα συζητούνται α) ως προς τη διαφοροποίηση ή σύγκλιση των απόψεων παιδιών και γονέων, και τον τρόπο με τον οποίο βιώνονται σημαντικά γεγονότα στην οικογένεια β) ως προς τα ζητήματα επικοινωνίας μεταξύ γονέων και εκπαιδευτικών για τα σημαντικά γεγονότα στη ζωή των παιδιών και γ) ως προς τη σύνδεση γεγονότων ζωής με την εκτίμηση της ψυχολογικής λειτουργικότητας των παιδιών από τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς.

24. I. Μπίμπου-Νάκου (2001). *Εισαγωγικό σημείωμα* στο βιβλίο των E. Dowling & E. Osborne (2001). Η οικογένεια και το σχολείο. Αθήνα: Gutenberg, σελίδες 33-62. Στην εισαγωγή, τονίζεται και αναλύεται η βασική θέση των συγγραφέων για το ότι οι εκπαιδευτικές δυσκολίες δεν “ανήκουν” στα παιδιά, αλλά εμφανίζονται μέσα σε ένα πλέγμα σχέσεων οι οποίες διαμορφώνονται, μεταξύ άλλων, στην οικογένειά τους και στο σχολείο. Η συστημική προσέγγιση για την αναγνώριση του εκπαιδευτικού προβλήματος ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για το νόημα που παράγεται μέσα από δράση από κοινού (joint-action, Shotter, 1984) με τους εκπαιδευτικούς, τους ειδικούς και τις οικογένειες. Το βιβλίο που επιμελούνται οι Dowling και Osborne προσκαλεί τους αναγνώστες σε πολλαπλές αφηγήσεις της πραγματικότητας, ενώ αναγνωρίζει την συνυπάρχουσα κοινωνική και πολιτισμική τους πλαισίωση. Προτεραιότητα έχει η σχέση και όχι το άτομο, και ο εαυτός αποτελεί προϊόν της δυνατότητας που έχουμε να συσχετιζόμαστε και να συνδεόμαστε με τους άλλους. Συγκεκριμένα, οι συγγραφείς του βιβλίου προτείνουν ως αναγκαία την αναγνώριση των διλημάτων που προκύπτουν από τη συνεργασία των συστημάτων της οικογένειας και του σχολείου και που συνήθως παραγνωρίζονται. Τα διλήματα αυτά συνδέονται με τις ανάγκες και τις αξίες των παιδιών, τις αντιδράσεις της οικογένειας και του σχολείου, το θεσμικό πλαίσιο και τους εμπλεκόμενους φορείς, τις πεποιθήσεις των γονέων όπως και το δεδομένο κάθε φορά οργανωτικό/εργασιακό μοντέλο. Στη συνέχεια, γίνεται αναφορά στις αλλαγές στο νομοθετικό πλαίσιο για την εκπαίδευση ιδιαίτερα σε σχέση με τα άτομα με ειδικές ανάγκες, που επέφεραν σημαντικές αλλαγές στο ρόλο του εκπαιδευτικού ψυχολόγου, στον τρόπο λειτουργίας των σχολείων ως οργανισμών, στις μεταξύ τους συνδέσεις και στην υιοθέτηση γραφειοκρατικών διαδικασιών. Η εμπειρία από την Αγγλία συζητείται σε σχέση με την Ελλάδα, όπου απουσιάζουν σχολικές ψυχολογικές υπηρεσίες.

25. Α. Στογιαννίδου & I. Μπίμπου-Νάκου (2001). *Σύνδεση σχολείου και οικογένειας στο πλαίσιο συμβουλευτικής παρέμβασης στο σχολικό περιβάλλον*. Εταιρεία Ελλήνων Σχολικών Ψυχολόγων. Πρώτο Πανελλήνιο Συνέδριο Σχολικής Ψυχολογίας. Πρακτικά του Συνεδρίου, Ψυχολογία και Εκπαίδευση στον 21ο αιώνα, Αθήνα, σ.σ. 64-76. Η παρούσα εισήγηση αφορά το πλαίσιο αναφοράς της σχολικής συμβουλευτικής καθώς και το σχεδιασμό παρεμβάσεων στο σχολικό περιβάλλον. Χρησιμοποιούμε το παράδειγμα της εφαρμογής στους συμβουλευτικούς σταθμούς σε έξι σχολεία της Θεσσαλονίκης, ως ευκαιρία να συζητήσουμε ζητήματα που αφορούν τον καλύτερο τρόπο προσφοράς υπηρεσιών στο σχολικό περιβάλλον. Τέτοια ζητήματα είναι, μεταξύ άλλων, η αναζήτηση αρχών της εφαρμοσμένης ψυχολογίας οι οποίες είναι κατάλληλες για το σχολικό περιβάλλον, η εκπαίδευση των σχολικών ψυχολόγων, καθώς και η κατανόηση των αναγκών των τελικών αποδεκτών των ψυχολογικών υπηρεσιών, δηλαδή των εκπαιδευτικών, μαθητών και των οικογενειών τους. Πιο συγκεκριμένα, συζητάμε α) τα ερωτήματα που διαπραγματεύονται τις προσεγγίσεις με τα καλύτερα αποτελέσματα στο σχολείο β) τους τρόπους με τους οποίους συνδέονται δυνάμει οι επιστημονικές και επαγγελματικές ειδικότητες, στις περιπτώσεις όπου θέματα προσδιορισμού, διάγνωσης και αντιμετώπισης προτείνονται από χώρους εκτός της εκπαίδευσης γ) τους τρόπους με τους οποίους διαμορφώνεται το γνωστικό αντικείμενο και ο ρόλος της σχολικής ψυχολογίας σε συνάρτηση με το ανάλογο πλαίσιο αναφοράς και τους κοινωνικοπολιτισμικούς παράγοντες.

26. I. Μπίμπου-Νάκου, Γ. Κιοσέογλου, & Α. Στογιαννίδου (2002). *Η συναισθηματική επιβάρυνση στο περιβάλλον των ψυχιατρικών ασθενών: Ημιδομημένη συνέντευξη προσαρμοσμένη από τη συνέντευξη της G. Fadden (1987)*, στο Θέματα Ψυχομετρίας στην Κλινική Πράξη και Έρευνα. Επιμέλεια Α. Ρούσσου, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα, σ. σ. 313-320. Το κείμενο στηρίζεται σε μια ανακοίνωση που έγινε στα πλαίσια της Δημερίδας: Αναπτυξιακή Ψυχοπαθολογία: Η αξιολόγησή της στην κλινική πράξη και έρευνα, Αθήνα 29-30/5/2000. Η παρουσίαση αναφέρεται στην χρήση και την προσαρμογή σε ελληνικό πληθυσμό μιας ημι-δομημένης

συνέντευξης σε οικογένειες που φροντίζουν ψυχιατρικούς ασθενείς (Fadden et al., 1987. Μπίμπου, 1992). Η συνέντευξη έγινε σε συνεργασία με 150 οικογένειες, όπου ένα από τα μέλη της αντιμετώπιζε μια σοβαρή ψυχική διαταραχή και ζούσε στην κοινότητα. Από τα αποτελέσματα της μελέτης αποδεικνύεται πως α) η συγκεκριμένη συνέντευξη επιτρέπει τη συστηματική καταγραφή και εκτίμηση των αναγκών που αντιμετωπίζει ή αντιλαμβάνεται η οικογένεια και β) συνδέεται σημαντικά με ψυχοκοινωνικούς παράγοντες που αλληλεπιδρούν με τη συνέχεια της φροντίδας του ασθενή στο οικείο περιβάλλον.

27. Ι. Μπίμπου-Νάκου, Β. Λαζαρίδης & Γ. Κιοσέογλου (2002). *Ημι-δομημένη Συνέντευξη για την αξιολόγηση του συναισθηματικού φόρτου στις οικογένειες ψυχιατρικών ασθενών* στο Ψυχομετρικά Εργαλεία στην Ελλάδα, Επιμέλεια Α. Σταλίκας, Σ. Τριλίβα, Π. Ρούσση. Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα, σ.σ.98-99. Η παρουσίαση αναφέρεται σε ένα εργαλείο αξιολόγησης που χρησιμοποιείται στην κλινική και κοινοτική ψυχολογία. Η συνέντευξη για την αξιολόγηση της συναισθηματικής επιβάρυνσης απευθύνεται στα μέλη της οικογένειας. Καταγράφει τις αλλαγές στο σύστημα της οικογένειας ως αποτέλεσμα της παρουσίας της ψυχικής διαταραχής σε ένα από τα μέλη της. Η επιβάρυνση ή φόρτος στο οικογενειακό περιβάλλον των ασθενών αποτέλεσε σημαντικό πεδίο έρευνας και αξιολόγησης τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια. Στη συγκεκριμένη εργασία παρουσιάζονται τα ψυχομετρικά χαρακτηριστικά από τη συλλογή των δεδομένων σε οικογένειες που φροντίζουν μέλη με σοβαρή ψυχιατρική διαταραχή στην κοινότητα (διεργασία προσαρμογής της συνέντευξης στον ελληνικό χώρο).

28. Μπίμπου - Νάκου Ιωάννα & Στογιαννίδου Αριάδνη (2002). *Σύνδεση γονικής ψυχικής διαταραχής και ψυχοκοινωνικής υγείας παιδιών: Εμπειρίες από την εφαρμογή ενός οικογενειακού μοντέλου προσέγγισης* στο Ν. Πολεμικός, Μ. Καίλα, Φ. Καλαβάσης (Επιμέλεια έκδοσης), Εκπαιδευτική, Οικογενειακή και Πολιτική Ψυχοπαθολογία, Τόμος Β, Αποκλίνουσες Διαστάσεις στο Χώρο της Οικογένειας, σελίδες 164-186. Αθήνα: Ατραπός. Το παρόν κείμενο διερευνά την επίδραση της γονικής ψυχικής διαταραχής στην ψυχική υγεία των παιδιών και διαπραγματεύεται πιθανούς τρόπους προληπτικής παρέμβασης. Η κυριότερη σύνδεση της γονικής ψυχιατρικής διαταραχής με την ψυχοκοινωνική υγεία των παιδιών στηρίζεται στη θεωρία του συναισθηματικού δεσμού, αλλά επεκτείνεται και στις σχέσεις που αναπτύσσονται μέσα στο ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο. Ιδιαίτερα βοηθητική επίσης, αποδεικνύεται η αναπλαισίωση των αρνητικών αντιλήψεων για την εικόνα της ψυχικής ασθένειας, του επαρκούς γονέα, της ταυτότητας και της διαμόρφωσης του εαυτού, με βάση τη θεωρία της κοινωνικής δόμησης και τις προτάσεις για ποιοτική ανάλυση των συστημάτων λόγου. Το παρόν κεφάλαιο αρχικά παρουσιάζει τις βασικές αρχές από την εφαρμογή του προγράμματος “Γονική ψυχική διαταραχή και ψυχοκοινωνική υγεία των παιδιών”. Το πρόγραμμα ανέπτυξε συγκεκριμένες εκπαιδευτικές και ερευνητικές δραστηριότητες, καθώς και ένα μοντέλο παρέμβασης με κεντρικό στόχο την προώθηση αποτελεσματικής συνεργασίας των φορέων που ασχολούνται με τη διευκόλυνση των οικογενειών με σοβαρές ψυχιατρικές δυσκολίες. Η παρέμβασή μας υιοθέτησε το Οικογενειακό Μοντέλο, με βασική τη σύνδεση υπηρεσιών ενηλίκων και παιδιών (Falkon, 1998). Στη συνέχεια, το κεφάλαιο παρουσιάζει τους βασικούς άξονες αξιολόγησης του προγράμματος που επικεντρώθηκαν ιδιαίτερα στην αξιολόγηση των αντιλήψεων και των αναπαραστάσεων των επαγγελματιών μέσα από την μεθοδολογία της Ανάλυσης Λόγου. Αναφέρεται σε μια αρχική καταγραφή των ρεπερτορίων που χρησιμοποιούν οι επαγγελματίες για να δικαιολογήσουν τις επιλογές τους κατά τη συνεργασία τους με παιδιά και οικογένειες. Τα ευρήματα συζητούνται ως προς τις προκλήσεις για την ένταξη παρόμοιων αποτελεσμάτων στην υπάρχουσα πολιτική για την ψυχική υγεία.

29. Ι. Μπίμπου-Νάκου, Α. Στογιαννίδου & Γ.Κιοσέογλου (2002). *Ερωτηματολόγιο δυνατοτήτων και Δυσκολιών (Strengths and Difficulties Questionnaire) στο σχολικό πληθυσμό: Εκπαιδευτικοί, γονείς και παιδιά ως φορείς αξιολόγησης*, στο Α. Ρούσσου (Επιμέλεια Έκδοσης) Θέματα Ψυχομετρίας στην Κλινική Πράξη και Έρευνα, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, σ.σ. 208-220. Η παρουσίαση εξετάζει τους παράγοντες που συνδέονται με τις δυνατότητες και τις δυσκολίες των παιδιών σχολικής ηλικίας (Ερωτηματολόγιο Δυνατοτήτων και Δυσκολιών, Ε. Δ. Δ., Goodman, 1994, 1999) και τη διαφοροποίηση των εκτιμήσεων ανάλογα με το πλαίσιο εμφάνισης και αξιολόγησής τους. Επιπλέον, εκτιμά την υποκειμενική επιβάρυνση των δυσκολιών σύμφωνα με τους φορείς αξιολόγησης. Χρησιμοποιεί ως δεδομένα μετρήσεις από μελέτες σε σχολικό πληθυσμό και αξιολογήσεις των

δυσκολιών και των δυνατοτήτων των παιδιών μέσα από αυτό-αναφορά, αξιολόγηση του εκπαιδευτικού καθώς και των γονέων. Οι μελέτες έγιναν για την προσπάθεια στάθμισης των ερωτηματολογίων στον Ελληνικό πληθυσμό μετά από συνεργασία με τον καθηγητή R. Goodman (Maudsley, Department of Child Psychiatry). Ο στόχος των μελετών προσανατολίσθηκε στη διερεύνηση της διαφοροποίησης του Ε. Δ. Δ. ως προς το οικογενειακό και το σχολικό πλαίσιο, καθώς και τη μελέτη της επίδρασης οικογενειακών χαρακτηριστικών και σχολικής επίδοσης στην εκτίμηση των δυνατοτήτων και των δυσκολιών των παιδιών. Η συλλογή των δεδομένων αφορά την εκτίμηση 949 παιδιών και εκπαιδευτικών, καθώς και 584 παιδιών σύμφωνα με την εκτίμηση γονέων και εκπαιδευτικών (11-16 χρόνων, δείγμα αντιπροσωπευτικό ως προς τις γεωγραφικές περιοχές και τα σχολεία). Δίνονται στοιχεία για την εγκυρότητα και την αξιοπιστία του Ε. Δ. Δ. Συμπερασματικά, οι εκτιμήσεις του Ε. Δ. Δ. διαμορφώνονται πολυσύνθετα και επηρεάζονται από παράγοντες του πλαισίου αξιολόγησης. Οι εκπαιδευτικοί εμφανίζουν υψηλότερο δείκτη εσωτερικής αξιοπιστίας των απαντήσεων συγκριτικά με τους γονείς. Οι διαταραχές διαγωγής εμφανίζονται ως το συχνότερο πρόβλημα στις ομάδες γονέων και εκπαιδευτικών. Συζητούνται οι διαφορές φύλου ως προς τη διαφοροποίηση των δυνατοτήτων και δυσκολιών καθώς και η υποκειμενική αξιολόγηση της επιβάρυνσης από τις δυσκολίες που εμφανίζουν τα παιδιά.

30. 30.Ι. Μπίμπου-Νάκου, Α. Στογιανίδου, Γ. Κιοσέογλου και Β. Παπαγεωργίου (2002). *Ερωτηματολόγιο δυνατοτήτων και Δυσκολιών (Strengths and Difficulties Questionnaire)* στο Ψυχομετρικά εργαλεία στην Ελλάδα, Επιμέλεια Έκδοσης Α. Σταλίκας, Σ. Τριλίβα, & Π. Ρούσση. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, σ.σ. 411-413. Το ερωτηματολόγιο προτείνεται ως εργαλείο αξιολόγησης στην κλινική, κοινοτική, και σχολική ψυχολογία και συμπληρώνεται α) από τα ίδια τα παιδιά (ηλικίας 11-16 χρόνων), β) από τους γονείς και γ) τους εκπαιδευτικούς (τρεις διαφορετικές φόρμες ερωτηματολογίου). Επιπλέον, συνοδεύεται από μια κλίμακα υποκειμενικής αξιολόγησης των δυσκολιών των παιδιών. Στην εργασία παρουσιάζονται τα βασικά ψυχομετρικά χαρακτηριστικά του εργαλείου, με βάση τη συλλογή των δεδομένων στον ελληνικό πληθυσμό.

31. Ι. Μπίμπου-Νάκου, και Γ. Κιοσέογλου (2002). *Ερωτηματολόγιο Διάθεσης και Συναισθημάτων παιδιών και εφήβων (Ε.Δ.Σ.) (Moods and Feelings Questionnaire)* στο Ψυχομετρικά εργαλεία στην Ελλάδα, Επιμέλεια Έκδοσης Α. Σταλίκας, Σ. Τριλίβα, & Π. Ρούσση. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, σ.σ. 86-87. Το ερωτηματολόγιο προτείνεται ως εργαλείο αξιολόγησης στην κλινική, κοινοτική, και σχολική ψυχολογία. Το ερωτηματολόγιο μελετά καταθλιπτικά συμπτώματα σε παιδιά και εφήβους ηλικίας 8-18 χρόνων και στηρίζεται στα κριτήρια του DSM-III-R. Περιέχει 33 δηλώσεις που αφορούν αιτιολογικές αποδόσεις και γνωστικά σχήματα καθώς και δείκτες συμπεριφοράς που συνδέονται με δυσθυμία και κατάθλιψη. Συμπληρώνεται από γονείς και από τα ίδια τα παιδιά. Στην εργασία παρουσιάζονται τα βασικά του χαρακτηριστικά από την χορήγησή του σε 650 παιδιά και εφήβους ηλικίας 8-18 χρόνων από σχολεία της Θεσσαλονίκης και της επαρχίας.

32. Ioanna Bibou-Nakou (2003). *"Troubles talk" among professionals working with families facing parental mental illness*. Journal of Family Studies, Vol. 9, No 2, October 2003 pp 248-266. Πρόκειται για ένα τμήμα πρωτότυπων ερευνητικών δεδομένων από το πρόγραμμα ΔΑΦΝΗ με τίτλο: "Γονική ψυχική διαταραχή και ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των παιδιών". Συγκεκριμένα, στο άρθρο παρουσιάζονται τα ρεπερτόρια λόγου των επαγγελματιών ψυχικής υγείας και κοινωνικών υπηρεσιών από τη συνεργασία τους με οικογένειες στις οποίες ο ένας γονέας παρουσιάζει ψυχική διαταραχή. Η απουσία συζήτησης για το πώς τα παιδιά κατανοούν την ψυχική διαταραχή σε ένα γονέα φαίνεται πως στηρίζεται σε συγκεκριμένες παραδοχές των επαγγελματιών ως προς τη φύση της παιδικής ηλικίας και τη γονική επάρκεια. Οι επαγγελματίες αποφεύγουν να συζητήσουν με τους γονείς ή τα παιδιά τις εμπειρίες και τις συνέπειες της γονικής ψυχικής διαταραχής, επικαλούμενοι κυρίως απόψεις σχετικά με τον στιγματισμό της ψυχικής διαταραχής και τη δυσκολία συνύπαρξης της γονικής φροντίδας με το ρόλο ενός γονέα ως "ασθενή". Τα αποτελέσματα συζητούνται ως προς τη δυνατότητα για τη σύγκλιση των Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας των Παιδιών και των Ενηλίκων με βάση ένα ενιαίο πλαίσιο αναγνώρισης των αναγκών της οικογένειας συνολικά.

33. Kolaitis, G., Kotsiopoulos, J., Tsiantis, J., ...Bibou, I. et al. (2003). *Post Traumatic Stress reactions following Athens earthquake*. European Child and Adolescent Psychiatry, (12)273-280. DOI 10.1007/s00787-003-0339-x Ο στόχος της παρούσας μελέτης αφορά την αξιολόγηση 115 παιδιών δημοτικού

σχολείου ως προς τις αντιδράσεις στο σεισμό της Αθήνας τον Σεπτέμβριο του 1999. Τα εργαλεία αξιολόγησης συμπληρώθηκαν από τα ίδια τα παιδιά και τους γονείς τους και κατέγραψαν προβλήματα άγχους, κατάθλιψης και διαταραχή μετατραυματικού στρες στα παιδιά. Η αντίστοιχη ομάδα ελέγχου περιελάμβανε 48 παιδιά που φοιτούσαν επίσης στο Δημοτικό σχολείο, αλλά σε περιοχή εκτός Αθήνας. Από τα αποτελέσματα, καταγράφηκε ένα ποσοστό 78% των παιδιών με ήπιες ή σοβαρές δυσκολίες ως προς τη διαταραχή μετατραυματικού στρες, ενώ ένα ποσοστό 32% εμφάνισαν συμπτώματα κατάθλιψης συγκριτικά με το 12, 5% των παιδιών της ομάδας ελέγχου. Υπήρχε σημαντική συσχέτιση μεταξύ της διαταραχής μετατραυματικού στρες και της κατάθλιψης. Ιδιαίτερες δυσκολίες αντιμετώπιζαν τα παιδιά που κατά τη διάρκεια του σεισμού ήταν μόνα τους ή τραυματίστηκαν από τον σεισμό. Το άρθρο επισημαίνει την αναγκαιότητα για α) ψυχολογική υποστήριξη των παιδιών και των οικογενειών τους που πλήττονται από τον σεισμό β) εκπαίδευση και προετοιμασία των παιδιών και των οικογενειών τους ως προς την αντιμετώπιση αντίστοιχων καταστάσεων. Τα ευρήματα της μελέτης είναι ιδιαίτερα σημαντικά σε χώρες σεισμογενείς όπως είναι η Ελλάδα.

34. I. Bibou-Nakou (2003). *Helping teachers to help children living with a mentally ill parent: Teachers' perceptions on identification and policy issues*. *School Psychology International*, 24(3), 5-21. Το άρθρο επικεντρώνεται στις απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με ζητήματα εντοπισμού των παιδιών που ζουν σε αντίξοες συνθήκες λόγω της παρουσίας ψυχικής διαταραχής σε έναν από τους δυο γονείς, καθώς και της αξιολόγησης εκ μέρους των εκπαιδευτικών, των πιθανών αναγκών των παιδιών στο σχολείο. Τα αποτελέσματα της πρωτότυπης ερευνητικής προσπάθειας έδειξαν πως οι εκπαιδευτικοί προσδιορίζουν με επάρκεια πιθανούς προστατευτικούς και επιβαρυντικούς παράγοντες που συνδέονται με την γονική ψυχική διαταραχή. Ωστόσο, απουσιάζουν μηχανισμοί εντοπισμού παιδιών που χρειάζονται στήριξη στο σχολικό πλαίσιο, καθώς και πρακτικές συνεργασίας μεταξύ του σχολείου και φορέων ψυχικής υγείας και κοινωνικών υπηρεσιών που να στηρίζονται σε μια αμοιβαία κατανόηση των παιδιών και των οικογενειών τους. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τα παιδιά να περνούν "απαράτηρα" στο σχολείο και να εμφανίζουν ή να διατηρούν ανεπιτυχείς και ανεπαρκείς συμπεριφορές που εύκολα κατατάσσονται ως δυσκολίες συμπεριφοράς, συναισθήματος και μαθησιακά προβλήματα. Τα ευρήματά μας συζητούνται ως προς τη δυνατότητα για την ανάπτυξη πρωτοβουλιών στο σχολικό πλαίσιο που στηρίζονται θεσμικά και λειτουργούν προληπτικά για τους συγκεκριμένους μαθητές/ μαθήτριες.

35. I. Μπίμπου-Νάκου (2003). *Ο ρόλος της οικογένειας στο λόγο των εκπαιδευτικών για τη "δύσκολη συμπεριφορά" των παιδιών στο σχολείο*. *Επιστημονική Επετηρίδα του τμήματος Ψυχολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής, Τόμος Τέταρτος*, 439-466 (στη μνήμη της Μ. Μάνιου-Βακάλη). Στην παρούσα μελέτη αντλούμε από τη θεωρία της κοινωνικής δόμησης και το πλαίσιο της Ανάλυσης Λόγου, ώστε να διερευνήσουμε ορισμένα από τα επιχειρήματα που χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτικοί για να ερμηνεύσουν τη "δύσκολη" συμπεριφορά των παιδιών. Το αναλυτικό μας ενδιαφέρον εστιάζεται στο λόγο των εκπαιδευτικών περί της οικογένειας και στις λειτουργίες του για την ερμηνεία των δυσκολιών που αναγνωρίζουν οι εκπαιδευτικοί στα παιδιά. Ο λόγος περί της οικογένειας συζητείται σε σχέση με τις ψυχολογικές θεωρίες ανάπτυξης και τις προτεινόμενες πρακτικές από τη Σχολική και την Κλινική ψυχολογία.

36. I. Μπίμπου-Νάκου (2003). *Γονεϊκή ψυχική ασθένεια και ανάγκες των παιδιών: Προϋποθέσεις συνεργασίας του σχολείου με τη οικογένεια*. *Ψυχολογία*, τεύχος αφιερωμένο στην Σχολική Ψυχολογία, Τόμος 10, 4, 497-514. Ο στόχος του άρθρου είναι να καταδείξει πιθανούς τρόπους για τη βελτίωση των εκπαιδευτικών πρακτικών σε παιδιά που ζουν με ψυχικά ασθενείς γονείς. Οι εκπαιδευτικοί καλούνται να ανταποκριθούν στις ανάγκες των συγκεκριμένων παιδιών και να δημιουργήσουν τις απαραίτητες προϋποθέσεις για διεπαγγελματική συνεργασία και συνεργασία με την οικογένεια. Το πρώτο τμήμα του άρθρου επικεντρώνεται στις σχέσεις μεταξύ των αναγκών των παιδιών και αυτές του ψυχικά ασθενή γονέα και προσδιορίζει τα πλαίσια για τον εντοπισμό και την ανταπόκριση των εκπαιδευτικών στις συγκεκριμένες ανάγκες των παιδιών στο σχολείο. Το δεύτερο τμήμα συζητά τα στοιχεία για αποτελεσματική πρόσβαση σε σχολικές υπηρεσίες. Δίνεται έμφαση στο οργανωτικό πλαίσιο του σχολείου σε σχέση με το σύστημα της οικογένειας και τη δομή/ λειτουργία των διαθέσιμων υπηρεσιών που στηρίζουν γονείς και παιδιά. Επίσης, τονίζεται η αναγκαιότητα για την αξιολόγηση και τον περαιτέρω σχεδιασμό από κοινού, όπου οι εκπαιδευτικές υπηρεσίες προσφέρουν σημαντικό έργο.

37. I. Μπίμπου (2004). *Γονική ψυχική διαταραχή και ψυχοκοινωνική υγεία παιδιών και εφήβων: Θεραπευτικά διλήμματα που αφορούν την κατανόηση της γονικής ψυχικής διαταραχής από τα παιδιά*. Εφαρμοσμένη Κλινική Ψυχολογία του Παιδιού. Επιμέλεια έκδοσης Γ. Κλεφτάρας & Μ. Ζαφειροπούλου. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, σ.σ. 367-391. Η παρουσίαση αναφέρεται στην κατανόηση από τους επαγγελματίες των τρόπων με τους οποίους η γονική ψυχική διαταραχή/ υγεία αλληλεπιδρά με την ψυχική υγεία και ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των παιδιών και των εφήβων. Τα δεδομένα προέρχονται από το διακρατικό πρόγραμμα "Δάφνη" με συνεργαζόμενες χώρες την Ελλάδα (Παιδαγωγικό Τμήμα, Τμήμα Ψυχολογίας, Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής Ανατολικού Τομέα, και Δημόσιο Ψυχιατρείο Θεσσαλονίκης) και την Μεγάλη Βρετανία (Children & Adolescent Mental Health Services, Maudsley, Λονδίνο και Πανεπιστήμιο του Birmingham). Ο στόχος του προγράμματος αφορούσε την προώθηση της αποτελεσματικής συνεργασίας των εμπλεκόμενων φορέων για τη διευκόλυνση των οικογενειών με σοβαρές ψυχιατρικές δυσκολίες και τη διασφάλιση της ψυχικής υγείας των παιδιών τους. Οι φορείς που συμμετείχαν στο πρόγραμμα προέρχονταν από τον χώρο της ψυχικής υγείας, των κοινωνικών υπηρεσιών, και την εκπαίδευση. Στην εισήγηση, παρουσιάζονται τα διλήμματα των επαγγελματιών καθώς συνεργάζονται με τις συγκεκριμένες οικογένειες και προτείνονται οι βασικές αρχές ενημέρωσης των γονέων και των παιδιών σε σχέση με την γονική ψυχική διαταραχή.
38. I. Bibou-Nakou (2004). *Parental mental health and children's well-being*, Soapbox, Clinical Child Psychology & Psychiatry, Vol. 9, No 2, April 2004, pp 309-312. Πρόκειται για την παρουσίαση των κυριότερων πρακτικών που υιοθετούνται για την αντιμετώπιση και τη στήριξη των αναγκών σε οικογένειες με γονική ψυχική διαταραχή. Το κείμενο επιλέχθηκε να δημοσιευτεί στο Soapbox του συγκεκριμένου περιοδικού, καθώς αναφέρεται σε μια κριτική παρουσίαση των βασικών αρχών συνεργασίας των διαφόρων υπηρεσιών με τα παιδιά και τις οικογένειές τους.
39. I. Μπίμπου- Νάκου (2004). *Το άγχος και η φοβία σε παιδιά*. Κεφάλαιο στο Α. Καλαντζή-Αζίζι & Μ. Ζαφειροπούλου. Προσαρμογή στο Σχολείο. Πρόληψη και αντιμετώπιση δυσκολιών. Ελληνικά Γράμματα Αθήνα, σ.σ. 287-327. Στο κεφάλαιο, αρχικά, παρουσιάζονται οι παράγοντες που ερμηνεύουν την διάκριση ψυχοκοινωνικών δυσκολιών μεταξύ των παιδιών και των ενηλίκων. Στη συνέχεια, γίνεται προσπάθεια για τον ορισμό του άγχους και της φοβίας και συζητούνται πιθανοί τρόποι εκδήλωσής τους στο σχολικό και μη περιβάλλον. Ζητήματα που αφορούν τη συχνότητα και τη σοβαρότητα των συγκεκριμένων συναισθηματικών δυσκολιών συναρτώνται με το πλαίσιο μελέτης τους, τους παράγοντες που ερμηνεύουν την εμφάνιση άγχους/ φοβίας στα παιδιά, τις συνθήκες ανάπτυξης τους, την σύνδεση του άγχους με την κατάθλιψη/ άλλες δυσκολίες και με τους τρόπους αξιολόγησης. Στο τέλος, παρουσιάζονται οι δυνατότητες και οι περιορισμοί από την υιοθέτηση μιας γνωστικής προσέγγισης ως θεραπευτικής/ παιδαγωγικής πρακτικής για την αντιμετώπιση των παραπάνω συναισθηματικών δυσκολιών.
40. Μπίμπου-Νάκου, I. & Στογιαννίδου Α. (2004). *Εμπειρίες παραμέλησης-κακοποίησης σε οικογένειες με γονική ψυχική διαταραχή*. Ψυχολογία. Το περιοδικό της Ελληνικής Ψυχολογικής Εταιρείας, τόμος 11, τεύχος 2, 162-184, (Ειδικό Αφιέρωμα στο θέμα "Κακοποίηση του παιδιού και νεανική βία"). Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα. Η παρούσα μελέτη αφορά τις προσπάθειες κατανόησης των παραγόντων που συντελούν σε μεγαλύτερη έκθεση των παιδιών σε πρακτικές παραμέλησης/ κακοποίησης. Οι στόχοι της ήταν α) η διερεύνηση της εμφάνισης παραμέλησης/ κακοποίησης σε οικογένειες με ψυχική διαταραχή και η σύνδεση με ατομικούς-κοινωνικούς παράγοντες και β) η σύνδεση μεταξύ ψυχικής υγείας γονέων και παιδιών. Η μελέτη αφορά 25 οικογένειες στις οποίες είτε η μητέρα είτε ο πατέρας νοσεί με σοβαρή ψυχική διαταραχή. Για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν α) μελέτη αρχείου β) ημι-δομημένες συνεντεύξεις και γ) το Ερωτηματολόγιο των Δυνατοτήτων και Δυσκολιών για τα παιδιά. Τα ευρήματα επιβεβαιώνουν την αναγκαιότητα για την υιοθέτηση ενός οικογενειακού μοντέλου και την αναγκαιότητα για πολλά επίπεδα υπηρεσιών και δραστηριοποίησης για την στήριξη της οικογένειας στις περιπτώσεις παραμέλησης-κακοποίησης.
41. Κωνσταντινίδου, Ε., & Μπίμπου-Νάκου, I.(2004). *Η συμμετοχή των παλιννοστούντων και αλλοδαπών στην εκπαίδευση. Οι απόψεις των μαθητριών/ των και μελών των οικογενειών τους*. Πρακτικά ημερίδας: Πολιτισμική ποικιλομορφία στο σχολείο: Ο ρόλος του εκπαιδευτικού, 24/4/2004 (Πρόγραμμα

ένταξης παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών μέσω της ενδυνάμωσης και της συστηματικής εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών στην πολιτισμική ενημερότητα (2002-2004) (δημοσίευση χωρίς σύστημα κριτών). Το κείμενο επικεντρώνεται στις απόψεις των μαθητών/τριών και μελών των οικογενειών τους σχετικά με τον τρόπο που κατανοούν την θέση τους στην εκπαίδευση. Για την ανάλυση λόγου των συμμετεχόντων/ουσών χρησιμοποιούμε μια διπλή προσέγγιση του λόγου τόσο ως επιχειρηματολογία των ομιλητών/τριών (μικρο-επίπεδο) προκειμένου να πετύχουν επικοινωνιακούς στόχους, όσο και ως πεδίου υλοποίησης συστηματοποιημένων και ιστορικά προσδιορισμένων τρόπων κατανόησης της ανθρώπινης ζωής (μακρο-επίπεδο) (Billig, 1987. Billig et al., 1988. Edwards & Potter, 1992). Στο λόγο τόσο των μαθητών όσο και των μελών των οικογενειών τους, η συμμετοχή στην εκπαίδευση παρουσιάζεται με όρους οικουμενικούς (σχολική επίδοση, μαθησιακές δυσκολίες, πειθαρχία, προβλήματα συμπεριφοράς). Με αυτόν τον τρόπο, η εκπαίδευση δομείται ως ένα πολιτισμικά ουδέτερο πεδίο. Σε μακρο-επίπεδο, η επιχειρηματολογία των συμμετεχόντων εμφανίζεται ως υλοποίηση της αφομοιωτικής-ομογενοποιητικής διαδικασίας της εκπαίδευσης στο πλαίσιο του έθνους-κράτους, όπου η πολιτισμική διαφορά γίνεται ορατή με τρόπους που δικαιολογούν την κάλυψή της. Η εκπαίδευση παρουσιάζεται ως μια φυσική τάξη πραγμάτων και έτσι κυρίαρχες ιδεολογικές τάσεις που διαμόρφωσαν τους σκοπούς της και το περιεχόμενό της εξακολουθούν να στηρίζουν μια μονοπολιτισμική, εθνικιστική κατανόηση του κόσμου.

42. Μπίμπου – Νάκου, Ι., (2005). «*Κι εγώ μπορώ να είμαι καλή μαμά!*». *Ψυχική υγεία γονέων και παιδιών*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα. Το βιβλίο παρουσιάζει τα βασικά ευρήματα που συνδέουν την ψυχική υγεία των γονέων με την ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των παιδιών και περιγράφει τους τρόπους με τους οποίους οι επαγγελματίες μπορούν να βοηθήσουν τις οικογένειες στις οποίες ο ένας γονέας εμφανίζει ψυχική διαταραχή. Ειδικότερα προσφέρει νέες γνώσεις, εγείρει καινούρια ερωτήματα και υποδεικνύει την ανάγκη αναθεώρησης δεδομένων στάσεων και αναπαραστάσεων. Η ανάγκη αυτή δεν αφορά μόνο τα παιδιά των γονέων με ψυχική διαταραχή, αλλά και όλα τα παιδιά και την θέση τους ως υποκειμένων δικαιωμάτων. Κάθε ενότητα περιλαμβάνει τις σύγχρονες θεωρητικές συζητήσεις, τις οποίες ακολουθούν πρακτικές συστάσεις για την εφαρμογή των θεωρητικών ζητημάτων. Υπ' αυτήν την έννοια, το βιβλίο αποτελεί έναν πολύτιμο οδηγό για επαγγελματίες πολλών κλάδων που καλούνται να φροντίσουν και να στηρίξουν την οικογένεια.

43. Μπίμπου – Νάκου, Ι., (2005). *Πρόλογος*. Κεφάλαιο στο βιβλίο: Μπίμπου – Νάκου, Ι., (επιμέλεια έκδοσης), *Πλαίσια στήριξης της οικογένειας στην πράξη*. Το παράδειγμα της γονικής ψυχικής διαταραχής. (σσ 9-11). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα. Στον πρόλογο, παρουσιάζεται η δομή του βιβλίου που αφορά επαρκείς τρόπους υποστήριξης της οικογένειας στην κοινότητα, χρησιμοποιώντας το παράδειγμα της γονικής ψυχικής διαταραχής

44. Μπίμπου – Νάκου, Ι., (2005). *Γονική ψυχική διαταραχή και ψυχοκοινωνική υγεία των παιδιών: Παρουσίαση των βασικών αρχών ενός διακρατικού προγράμματος*. Κεφάλαιο στο βιβλίο: Μπίμπου – Νάκου, Ι., (επιμέλεια έκδοσης), *Πλαίσια στήριξης της οικογένειας στην πράξη*. Το παράδειγμα της γονικής ψυχικής διαταραχής. (σσ 12-30). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα. Αναλύεται ο σχεδιασμός, η υλοποίηση και η αποτίμηση του διακρατικού προγράμματος Δάφνη για την γονική ψυχική διαταραχή και τις επιπτώσεις της στην ψυχική υγεία των παιδιών/εφήβων.

45. Μπίμπου – Νάκου, Ι., (2005). Επιμέλεια έκδοσης του βιβλίου *Πλαίσια στήριξης της οικογένειας στην πράξη*. Το παράδειγμα της γονικής ψυχικής διαταραχής. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα. Το παρόν βιβλίο φιλοξενεί τις απόψεις επαγγελματιών που έχουν ασχοληθεί με την οικογένεια και την ψυχική υγεία. Το ενδιαφέρον του στηρίζεται κατά βάση στο τι γίνεται όταν ο ένας από τους δυο γονείς παρουσιάζει ψυχολογικά προβλήματα και πλαισιώνεται από τις νεότερες συζητήσεις για τις ανάγκες και τα δικαιώματα των παιδιών, καθώς και για τις σχέσεις φροντίδας που αναγνωρίζονται σε όλες τις οικογένειες. Υποστηρίζει ότι τις περισσότερες φορές, η έννοια της φροντίδας νοείται αρνητικά στις περιπτώσεις που τα παιδιά χρειάζεται να φροντίζουν τους γονείς τους- ενώ το αντίθετο θεωρείται "φυσιολογικό". Η φροντίδα των παιδιών προς τους γονείς συνδέεται με άρρητες υποδηλώσεις για περιορισμό των δραστηριοτήτων των παιδιών και για "απόλεια της παιδικής ηλικίας". Ακόμη, τα παιδιά που ζουν με ένα γονέα με ψυχική διαταραχή αναγνωρίζονται συχνά ως "θύματα". Οι αναγνωρίσεις αυτές συνδέονται με τους λόγους των ενηλίκων σχετικά με τις αξίες, τις επιλογές, αλλά και το δικαίωμα των γονέων με ψυχική

διαταραχή να έχουν παιδιά. Η παρούσα έκδοση περιλαμβάνει τις θέσεις διαφόρων επαγγελματιών που υποστηρίζουν ότι η επικέντρωση στους γονείς και στην επάρκειά τους να φροντίζουν τα παιδιά τους παραγνωρίζει ένα ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο με το οποίο συνδέονται όλες οι οικογένειες.

46. Αντωνιάδου, Μ., Λαζαρίδης, Β., Μπίμπου – Νάκου, Ι., & Στογιαννίδου, Α., (2005). *Κριτική αποτίμηση του προγράμματος και προϋποθέσεις για συνέχεια*. Κεφάλαιο στο βιβλίο: Μπίμπου – Νάκου, Ι., (επιμέλεια έκδοσης), Πλαίσια στήριξης της οικογένειας στην πράξη. Το παράδειγμα της γονικής ψυχικής διαταραχής. (σσ 95-100). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα. Στο παρόν κεφάλαιο, αναφέρονται οι ανάγκες των οικογενειών κατά τη συνεργασία τους με τους επαγγελματίες ψυχικής υγείας και ιδιαίτερα οι παράμετροι της γονικής επάρκειας και της προώθησης της ευημερίας της οικογένειας.

47. Ι. Μπίμπου (Υπό δημοσίευση). *Διεπαγγελματική συνεργασία οικογενειών, εκπαιδευτικών και σχολικών ψυχολόγων: Παραδοχές, διαπραγματεύσεις και διλήμματα*. Υπό δημοσίευση στα Πρακτικά από το 2ο Πανελλήνιο Συνέδριο Σχολικής Ψυχολογίας, 6-8 Δεκεμβρίου 2002, Θεσσαλονίκη, με τίτλο Ψυχολογία, ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας, και παιδοκεντρικό σχολείο, σσ 1-24 (επιμέλεια έκδοσης Α. Στογιαννίδου, Α. Ματσόπουλος, & Π. Χηνάς) (βλέπε βεβαίωση). Το παρόν κείμενο υποστηρίζει πως το σχολείο αποτελεί σημαντικό πεδίο δραστηριοτήτων των παιδιών και, κατά συνέπεια, σημαντικό πλαίσιο για παρεμβάσεις πρόληψης και αντιμετώπισης ζητημάτων ψυχικής υγείας. Από την άλλη πλευρά, τα σχολεία δεν ανταποκρίνονται σε ανησυχίες που αφορούν ζητήματα ψυχικής υγείας, παρά μόνο όταν αυτά εμποδίζουν άμεσα την μάθηση των παιδιών/ εφήβων. Η συγκεκριμένη παρουσίαση αναφέρεται επιγραμματικά σε μια σειρά από σημεία που θεωρώ σημαντικά για την διεπαγγελματική συνεργασία και αφορούν τη θέση των εκπαιδευτικών, των ψυχολόγων, της οικογένειας και των παιδιών. Τέλος προτείνονται δέκα βασικές αρχές που συνεισφέρουν σημαντικά στην πετυχημένη συνεργασία του σχολείου, της οικογένειας και των υπηρεσιών ψυχικής υγείας.

48. Μπίμπου-Νάκου, Ι. (υπό δημοσίευση). *Η θέση των παιδιών στις πρακτικές των ψυχολογικών θεωριών στο εκπαιδευτικό πλαίσιο. Πρακτικά 2ου Πανελλήνιου Συνεδρίου Σχολικής Ψυχολογίας, 6-8/12/2002 με τίτλο Ψυχολογία, ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας, και παιδοκεντρικό σχολείο, σσ 1-15 (επιμέλεια έκδοσης Α. Στογιαννίδου, Α. Ματσόπουλος, & Π. Χηνάς) (βλέπε σχετική βεβαίωση)*. Οι στόχοι του κειμένου είναι να συνδέσει τις πρακτικές ανησυχίες των ειδικών της ψυχικής υγείας, των γονέων και των εκπαιδευτικών για τα παιδιά στο σχολικό πλαίσιο και να συζητήσει για την "θέση" των παιδιών στο λόγο όσον συνδέονται με αυτά. Οι περιγραφές της "δύσκολης συμπεριφοράς" των παιδιών αφορούν τόσο το περιεχόμενο, στο πού ακριβώς αναφέρεται η δυσκολία, όσο και τον τρόπο με τον οποίο περιγράφεται ένα πρόβλημα. Υποστηρίζω ότι η ψυχολογία ως επιστήμη της συμπεριφοράς "κοινωνικοποίησε" [και] την εκπαίδευση ώστε να βλέπουν από κοινού και να αναγνωρίζουν την συμπεριφορά των παιδιών, με τρόπο ελάχιστα βοηθητικό τόσο για τα ίδια τα παιδιά, όσο και για τις σχέσεις τους με τους σημαντικούς για τα ίδια ενήλικες.

49. N. Lambrinos and I. Bibou (2006). *Learning Geography with a "Geography Box"*. International Research in Geographical and Environmental Education Vol. 15, No. 3, pp 32-45 doi: 10.2167/irgee195.0 Η παρούσα εργασία μελετά μια διδακτική προσέγγιση σχετικά με τις απόψεις των παιδιών για την γεωγραφία. Ογδόντα τέσσερα παιδιά από τρία δημόσια σχολεία της Θεσσαλονίκης, κλήθηκαν να ετοιμάσουν και να παρουσιάσουν ένα κουτί με περιεχόμενο αντικείμενα που προσδιορίζουν την γεωγραφία. Στην συνέχεια μοιράστηκαν σε 15 ομάδες εστίασης, στις οποίες κλήθηκαν να σχολιάσουν το περιεχόμενο του κουτιού και να δικαιολογήσουν τις επιλογές τους. Με βάση τα αποτελέσματα, η πλειοψηφία των μαθητών επέλεξαν αντικείμενα που όριζαν την γεωγραφία με όρους ευρύτερους αυτών του αναλυτικού προγράμματος, ενώ σημαντικός αριθμός των επιλεγμένων αντικειμένων συσχετίστηκε με τις γεωγραφικές δεξιότητες των μαθητών. Τα αποτελέσματα φαίνεται να συνδέουν το μάθημα της γεωγραφίας με την καθημερινή ζωή των παιδιών ποικιλότροπα και μπορεί να αξιοποιηθούν στο πεδίο της κατανόησης και των διδακτικών μεθόδων διδασκαλίας της γεωγραφίας στο σύγχρονο αναλυτικό πρόγραμμα.

50. Bibou-Nakou, I. (2006). *Parental functioning in Adults with Mental illness*, στο Directions in Mental Health Counseling. Hatherleigh Press (Invited). Στο παρόν άρθρο παρουσιάζονται τα εννοιολογικά μοντέλα για τους τρόπους με τους οποίους η ψυχική διαταραχή επηρεάζει τα άτομα ως γονείς. Συζητούνται οι

βασικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ της ψυχικής υγείας και της επάρκειας του γονεϊκού ρόλου και επισημαίνονται οι βασικές αδυναμίες των τρόπων αξιολόγησης της γονεϊκής επάρκειας. Οι αδυναμίες αυτές συνδέονται κατ' εξοχήν με τις "κανονικοποιητικές" περιγραφές για τις "φυσιολογικές" οικογένειες και επηρεάζουν σημαντικά τον τρόπο και το περιεχόμενο προγραμμάτων πρόληψης, τόσο στην κοινότητα όσο και στον κλινικό πληθυσμό.

51. Πολυχρόνη, Φ., Χατζηχρήστου, Χ & Μπίμπου-Νάκου, Ι. (2006) Επιμέλεια έκδοσης. *Ειδικές μαθησιακές δυσκολίες με έμφαση στη δυσλεξία: Θέματα ταξινόμησης, αξιολόγησης και παρέμβασης.*

Κλάδος Σχολικής Ψυχολογίας, Ελληνική Ψυχολογική Εταιρεία, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα. Η έκδοση του συγκεκριμένου βιβλίου προέκυψε από την ανάγκη αποσαφήνισης του πεδίου των ειδικών μαθησιακών δυσκολιών. Ο σκοπός του είναι η κριτική καταγραφή και σύνθεση τεκμηριωμένων δεδομένων για τους βασικούς άξονες του πεδίου των μαθησιακών δυσκολιών, από την θέση του σχολικού ψυχολόγου ως μέλους μιας διεπιστημονικής ομάδας. Η παρούσα έκδοση φιλοδοξεί να συμβάλει στην προσπάθεια έγκυρης και επιστημονικής ενημέρωσης για το αντικείμενο των μαθησιακών δυσκολιών και απευθύνεται σε σχολικούς ψυχολόγους, σε ειδικούς ψυχικής υγείας και σε εκπαιδευτικούς.

52. *Η ψυχική υγεία/ διαταραχή των γονέων: Επιπτώσεις σε παιδιά και εφήβους.* Κεφάλαιο στο Φ. Μόττη - Στεφανίδη (Επιμέλεια έκδοσης). *Ψυχοκοινωνικά Θέματα: Επιπτώσεις σε παιδιά και εφήβους, σσ 1-55.* Εκδόσεις Εστία (βλέπε βεβαίωση). Το κεφάλαιο παρουσιάζει τα βασικά ευρήματα στο συγκεκριμένο πεδίο-τόσο για την Ελλάδα όσο και για τον διεθνή χώρο- και συζητά συγκεκριμένα προγράμματα που αφορούν την αντιμετώπιση προβλημάτων από τις επιπτώσεις της γονικής ψυχικής διαταραχής στα παιδιά.

53. Μπίμπου-Νάκου, Ι., & Φίγγου, Ε. (2006). *Οι απόψεις των εκπαιδευτικών για το ρόλο τους και τις δυνατότητες διεπαγγελματικής συνεργασίας με υπηρεσίες ψυχικής υγείας και κοινωνικής πολιτικής.* Παιδί και Έφηβος. Ψυχική υγεία και ψυχοπαθολογία, Ειδικό Τεύχος "Σχολείο και Ψυχική Υγεία". Επιμελητές Φ. Μόττη-Στεφανίδη και Ι. Τσιάντης. Εκδόσεις Καστανιώτη, σ.σ. 128-153. Το παρόν άρθρο διερευνά τις απόψεις των εκπαιδευτικών για το ρόλο του σχολείου στις περιπτώσεις γονικής ψυχικής διαταραχής. Η διερεύνηση έγινε με την διεξαγωγή ομάδων εστίασης σε εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Ως επιπλέον στόχο είχε την καταγραφή των εμπειριών των εκπαιδευτικών ως προς την αναγνώριση και την συζήτηση θεμάτων ψυχικής υγείας στο σχολικό πλαίσιο, καθώς και την εμπειρία τους από συμμετοχή σε διεπαγγελματικές ομάδες με φορείς ψυχικής υγείας και κοινωνικών υπηρεσιών. Το απομαγνητοφωνημένο κείμενο των συνεντεύξεων από τις ομάδες εστίασης αναλύθηκε με βάση την ανάλυση λόγου. Τα κυριότερα ρεπερτόρια των εκπαιδευτικών αφορούσαν την απουσία συζήτησης θεμάτων για την ψυχική υγεία στο σχολείο. Θεωρούν πως ο χρόνος και η απουσία "ειδικών" γνώσεων δεν τους επιτρέπουν να χειριστούν "ευαίσθητα" ζητήματα. Η "ιδιωτική" ζωή της οικογένειας και η απουσία συνεργασίας του σχολείου με τις οικογένειες και με φορείς εκτός του σχολείου αποτέλεσαν τους κυριότερους παράγοντες που εμπόδιζαν την ενασχόληση των εκπαιδευτικών με θέματα ψυχικής υγείας. Ακόμη, οι εκπαιδευτικοί δομούν με διαφορετικό τρόπο τον "ιδεατό" τους ρόλο μεταξύ των δυο βαθμίδων. Οι εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης αναλαμβάνουν έναν ψυχοπαιδαγωγικό ρόλο και αμφισβητούν την επάρκεια των "ειδικών". Αντίθετα, οι εκπαιδευτικοί στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ενώ δεν αμφισβητούν την επάρκεια των ειδικών, φαίνεται να αμφισβητούν τους θεσμούς και τις δομές λειτουργίες των συγκεκριμένων υπηρεσιών.

54. Μπίμπου – Νάκου, Ι. (2008). *Κακοποίηση – παραμέληση παιδιών στο οικογενειακό περιβάλλον. Ο ρόλος του σχολείου.* Κεφάλαιο στο βιβλίο Δ. Νικολόπουλος (επιμέλεια έκδοσης) *Σχολική Ψυχολογία: Εφαρμογές στο σχολικό περιβάλλον*, κεφάλαιο 8ο. Αθήνα: Εκδόσεις Τόπος. Οι σχολικές κοινότητες βιώνουν κατά καιρούς, τραυματικές εμπειρίες που επηρεάζουν την ψυχική υγεία όσων εμπλέκονται σ' αυτές. Η κακοποίηση των παιδιών αναγνωρίζεται ως τραυματική. Εμφανίζεται συνάμα, ως μια κρυφή αφήγηση που μπορούμε να την ακούσουμε μόνο με την προϋπόθεση πως η επαγγελματική μας πρακτική δεν μας απομακρύνει από τα παιδιά και τις οικογένειες. Στο κεφάλαιο συζητούνται οι βασικές αρχές που χρειάζεται να διέπουν την αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ των σχολικών ψυχολόγων, των οικογενειών και των σχολείων για την αντιμετώπιση της παιδικής κακοποίησης. Το πρόβλημα της κακοποίησης των παιδιών δημιουργεί σοβαρό κοινωνικό ενδιαφέρον και συχνά λειτουργεί ως πεδίο για νομοθετικές ρυθμίσεις και κρατικές παρεμβάσεις που

στοχεύουν στην παιδική προστασία. Υποστηρίζω πως η στήριξη του σχολείου για ζητήματα παιδικής κακοποίησης προϋποθέτει την κριτική προσέγγιση των σύνθετων σχέσεων μεταξύ των "κοινωνικών" δομών και των "προσωπικών" αφηγήσεων για την κακοποίηση.

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΘΗΤΕΙΑ ΜΟΥ ΩΣ ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΡΙΑΣ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑΣ

Α. ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

1. Μπίμπου – Νάκου, Ι. & Στογιαννίδου, Α. (2006). Επιμέλεια έκδοσης του βιβλίου *Πλαίσια συνεργασίας ψυχολόγων και εκπαιδευτικών για την οικογένεια και το σχολείο*. Αθήνα: Τυπωθήτω, Γ.Δαρδανός, σελίδες 351. Κύριο στόχο του βιβλίου αποτελεί η διαπραγμάτευση προτάσεων για μια ουσιαστική σύνδεση της ψυχολογίας με την εκπαίδευση, σε θέματα ψυχικής υγείας. Ενδιαφερόμαστε να απαντήσουμε στο ερώτημα του τι σημαίνει ψυχική υγεία για το σχολείο και τι μπορούν να προσφέρουν οι εκτός του σχολείου επαγγελματίες ώστε να στηρίζουν τόσο την οικογένεια όσο και το σχολείο. Το υλικό του βιβλίου βασίζεται σε εμπειρίες ερευνητικών και παρεμβατικών δράσεων των δύο συγγραφέων.
2. Συλλογικό, Επιμέλεια έκδοσης (2010). *Αναστοχαστική Πράξη. Ο αποκλεισμός στο σχολείο* (σσ 307-383). Νήσος Τετράδια 21. Τι κάνει ο δάσκαλος ή η δασκάλα με ένα παιδί που επιτίθεται συνεχώς στους συμμαθητές του και τους χτυπάει; Τι δυνατότητες έχει με ένα μαθητή που η μητρική του γλώσσα δεν είναι η ελληνική και, ενώ είναι στη δεύτερα τάξη, δεν ξέρει να γράφει ούτε να διαβάζει; Πώς μπορεί να ωθήσει στη μάθηση μια μαθήτρια που συστηματικά απαντάει στις ερωτήσεις με μη αναμενόμενο τρόπο; Πώς να αντιμετωπίσει ένα μαθητή που δεν συμμετέχει στο μάθημα, και τι να κάνει με ένα παιδί του νηπιαγωγείου που όλο πέφτει και κλαίει; Μια διεπιστημονική ομάδα συνεργάζεται με σκοπό να αντιμετωπίσει μέσα στη σχολική τάξη προβλήματα που οδηγούν στον κοινωνικό αποκλεισμό, και να συμβάλει επομένως στην αποτροπή ή την ανατροπή του. Στην Ομάδα συναντώνται εκπαιδευτικοί από σχολεία της Θεσσαλονίκης με μέλη της επιστημονικής κοινότητας από το πανεπιστήμιο και από το χώρο της πρόληψης της ψυχικής υγείας. Κοινή παραδοχή της Ομάδας είναι ένα σχολείο, στο κέντρο του οποίου δεν βρίσκεται ούτε ο εκπαιδευτικός ούτε το παιδί ως άτομο, αλλά οι κοινωνικές σχέσεις που οδηγούν στη συγκρότηση του παιδιού σε πρόσωπο, θέτοντας ως αρχές την ελευθερία του προσώπου και την κοινωνικότητα ως προϋπόθεση της ελευθερίας. Η μέθοδος που αναπτύσσεται είναι η Αναστοχαστική Πράξη. Σε μια οπτική που συνθέτει την επικοινωνιακή θεώρηση των σχέσεων με την κοινωνική, η αναστοχαστική εκπαιδευτική πράξη επιδιώκει τη λύση των προβλημάτων μέσω της αλλαγής των σχέσεων μέσα στην τάξη με καταλύτη τη δασκάλα ή το δάσκαλο. Στο βιβλίο εναλλάσσονται και συντίθεται η βιωματική προσέγγιση της πρακτικής της Ομάδας με τις θεωρητικές προσεγγίσεις, στο πνεύμα της πραξιακής ενότητας θεωρίας και πρακτικής. Επομένως εξετάζονται συγκεκριμένες περιπτώσεις, και παρουσιάζεται το θεωρητικό πλαίσιο καθώς και ο γενικότερος προβληματισμός των μελών της Ομάδας.

Β. ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΕ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΜΕ ΚΡΙΤΕΣ

1. A. Bibou-Nakou & J. Tsiantis & H. Assimopoulos & P. Chatzilambou (2013). *Bullying/victimization from a family perspective: a qualitative study of secondary school students' views*. *European Journal of Psychology of Education*, 28(1), 53-71. DOI:10.1007/s10212-011-0101-6 Springer Netherlands. Το άρθρο χρησιμοποιεί ποιοτική μεθοδολογία για να διερευνήσει τους τρόπους με τους οποίους νέοι έφηβοι συζητούν για τον σχολικό εκφοβισμό και τη σχέση του με οικογενειακούς παράγοντες. Υπάρχουν λιγοστές ποιοτικές μελέτες που συνδέουν τη γονική επάρκεια και την οικογενειακή λειτουργία με τον εκφοβισμό, αν και οι απόψεις και οι πρακτικές της οικογένειας σχετίζονται σημαντικά με τον ρόλο των εφήβων σε πρακτικές εκφοβισμού. Στη μελέτη συμμετείχαν 5 σχολεία με 90 μαθητές σε 14 ομάδες εστίασης. Η ανάλυση του λόγου των συμμετεχόντων μέσα από την χρήση μιας ημι-δομημένης συνέντευξης διευκολύνθηκε με την χρήση του QSR NVivo. Τρεις βασικές θεματικές ενότητες αναδείχθηκαν μέσα από τις συζητήσεις των εφήβων ως συνδεδεμένες με τις εμπειρίες σχολικού εκφοβισμού, και αφορούσαν α) το δύσκολο οικογενειακό περιβάλλον, με την παρουσία συχνών συγκρούσεων μεταξύ των μελών της οικογένειας β) τους τρόπους ανατροφής των γονέων, όπως είναι η

υπερβολική προστασία, η απουσία επίβλεψης ή αντίθετα ο υπερβολικός έλεγχος και γ) την ύπαρξη ενδοικογενειακής παραμέλησης/κακοποίησης. Τα ευρήματα επιβεβαιώνουν τα μοτίβα του εκφοβισμού σε σχέση με οικογενειακούς παράγοντες και είναι σημαντικά για προγράμματα πρόληψης και παρέμβασης.

2. A. Bibou-Nakou • J. Tsiantis • H. Assimopoulos • P. Chatzilambou • D. Giannakopoulou (2013). *School factors related to bullying: A qualitative study of early adolescent students*. *Social Psychology of Education* 15 (2):125–145 DOI 10.1007/s11218-012-9179-1. Το άρθρο ασχολείται με τον σχολικό εκφοβισμό και αναλύει τα δεδομένα από 14 ομάδες εστίασης στις οποίες συμμετείχαν 90 μαθητές/μαθήτριες δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Ο στόχος της έρευνας επικεντρώνεται στους τρόπους με τους οποίους οι έφηβοι συζητούν για τις κοινωνικές τους σχέσεις στο σχολείο συγκριτικά με το σπίτι, και τους τρόπους με τους οποίους δομούν τον εκφοβισμό ως κατεξοχήν σχολικό ζήτημα. Τα ευρήματα της ποιοτικής μελέτης καταδεικνύουν ότι οι νέοι διαφέρουν ως προς την ικανότητά τους να συμμετέχουν στη δόμηση κοινωνικής τάξης (social order) ανάλογα με το πλαίσιο (σχολείο ή σπίτι). Επιπλέον, ο εκφοβισμός δομείται ως στενά συνδεδεμένος με το σχολικό κλίμα, ενώ η σχέση εκπαιδευτικού-μαθητή, ο ακαδημαϊκός ανταγωνισμός και η πίεση για σχολική επίδοση συνεισφέρουν σημαντικά στη ρητορική που αναπτύσσουν οι έφηβοι μαθητές στις συζητήσεις τους για την ενδοσχολική βία.

3. Antoniadou E., Bibou – Nakou, I. (2012). *Teachers' Professional Role in Children's Social Relations: outcome of a personal and social education program in Greek schools*. *Advances in School Mental Health Promotion*, 5(2), 139-156. DOI:10.1080/1754730X.2012.696421. Το άρθρο επικεντρώνεται στις απόψεις των εκπαιδευτικών ως προς τον επαγγελματικό τους ρόλο κατά την υλοποίηση προγραμμάτων αγωγής υγείας που αφορούν τις κοινωνικές σχέσεις των παιδιών. Με την χρήση της ανάλυσης λόγου, οι εκπαιδευτικοί από 14 ομάδες εστίασης αναδεικνύουν δυο κεντρικά ιδεολογικά διλήμματα ως προς την εφαρμογή αντίστοιχων προγραμμάτων: το πρώτο αφορά την έννοια της ανάγκης τους να φροντίσουν συναισθηματικά ή να διδάξουν στα παιδιά και το β) δεύτερο αναφέρεται στη ανάγκη ρύθμισης των κοινωνικών σχέσεων των παιδιών έναντι της προώθησης της ανεξαρτησίας τους. Τα ευρήματα συζητούνται με βάση την νέα Κοινωνιολογία της Παιδικής Ηλικίας και τους τρόπους με τους οποίους οι εκπαιδευτικοί δομούν την παιδική ηλικία και το status των παιδιών στο λόγο τους.

4. Έ. Αντωνιάδου & Ι. Μπίμπου - Νάκου (υπό δημοσίευση, βεβαίωση 2013). *Προγράμματα προαγωγής της ψυχικής υγείας με έμφαση στις κοινωνικές σχέσεις των παιδιών στο χώρο του σχολείου: Ο λόγος των παιδιών*. Παιδί και Έφηβος. Ψυχική Υγεία και Ψυχοπαθολογία Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα. Η παρούσα έρευνα αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης μελέτης σχετικά με τις κοινωνικές σχέσεις των παιδιών. Διερευνά την υλοποίηση των προγραμμάτων προαγωγής της ψυχικής υγείας μέσα από το λόγο των παιδιών και δίνει έμφαση στις κοινωνικές σχέσεις των παιδιών στο σχολείο. Στη μελέτη συμμετείχαν 107 παιδιά δημοτικών σχολείων των νομών Ημαθίας, Ξάνθης και Θεσσαλονίκης, χωρισμένα σε 14 ομάδες εστίασης. Οι συνεντεύξεις των παιδιών αναλύθηκαν με βάση τις αρχές της ανάλυσης λόγου με επικέντρωση στο περιεχόμενο του λόγου. Στο λόγο των παιδιών εντοπίστηκαν δύο αντικρουόμενα ρεπερτόρια. Σύμφωνα με το πρώτο, τα προγράμματα για τις κοινωνικές σχέσεις των παιδιών κατανοούνται ως ενέργεια των ενηλίκων για τη ρύθμιση της συμπεριφοράς των παιδιών και την προστασία της υγείας τους. Υιοθετώντας πατερναλιστικούς λόγους, τα παιδιά κατασκευάζουν την παιδική ηλικία ως μια περίοδο κοινωνικής ανωριμότητας και ηθικής εξάρτησης από τους ενήλικους, ως μια περίοδο προετοιμασίας για την ενήλικη ζωή και ως μια περίοδο στην οποία πρέπει να υπακούουν στις οδηγίες των μεγαλύτερων. Σύμφωνα με το δεύτερο ρεπερτόριο ωστόσο, τα παιδιά κατανοούν τα προγράμματα ως ένα πλαίσιο δράσης που στοχεύει στη βελτίωση των σχέσεών τους. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το εύρημα ότι το πλαίσιο των φιλικών τους σχέσεων περιγράφεται ως το κατεξοχήν πεδίο, στο οποίο λειτουργούν ως ενεργά υποκείμενα, με επαρκείς κοινωνικές ικανότητες και ηθική γνώση ανατρέποντας έτσι την κατώτερη τοποθέτηση που τους επιφυλάσσουν οι ενήλικοι. Η παρούσα έρευνα επιχειρεί να συμβάλει στο σύγχρονο διάλογο σχετικά με την παιδική ηλικία στο σχολικό πλαίσιο.

5. Κάργα, Σ. & Μπίμπου, Ι. (υπό δημοσίευση, βεβαίωση, 2013). *Οικογένεια και σχολικός εκφοβισμός: Ανασκόπηση των σύγχρονων ερευνών*. *Ψυχολογία*, 20(2), 136-159. Ο σχολικός εκφοβισμός αποτελεί ένα σύνθετο κοινωνικό πρόβλημα με αρνητικές και μακροχρόνιες συνέπειες στη ζωή όλων των παιδιών που εμπλέκονται ως δράστες, θύματα και παρατηρητές. Πολλές έρευνες έχουν καταδείξει την οικογένεια ως έναν

από τους σημαντικότερους παράγοντες για την εμφάνιση/διατήρηση συμπεριφορών εκφοβισμού και θυματοποίησης στα παιδιά. Το παρόν άρθρο επιχειρεί μια ανασκόπηση 45 ερευνών, από τον διεθνή και ελληνικό χώρο, (χρονική περίοδος 2000-2010) που μελετούν τη σχέση ανάμεσα στις γονεϊκές πρακτικές, τις απόψεις των γονέων γύρω από τον εκφοβισμό και την εμφάνιση προβλημάτων εκφοβισμού στο σχολείο, και συζητά τα κυριότερα ευρήματα. Τα αποτελέσματα της ανασκόπησης υπογραμμίζουν, αφενός τη σύνδεση των οικογενειακών πρακτικών και των απόψεων των γονέων με το σχολικό εκφοβισμό, αφετέρου την ανάγκη για ενημέρωση και συμμετοχή των γονέων σε προγράμματα πρόληψης και παρέμβασης κατά του σχολικού εκφοβισμού.

6. Bibou – Nakou, I., Asimopoulos, Ch., Hatzipemou, T., Soumaki, E., and Tsiantis, J. (2014) *Bullying in Greek Secondary Schools: Prevalence and profile of the bullying practices*. Invited Paper. Special Issue: School bullying and prevention strategies in some European countries. *The International Journal of Mental Health Promotion*,6(1), 3-18. To link to this article:

<http://dx.doi.org/10.1080/14623730.2013.857824>. Το άρθρο παρουσιάζει τα δεδομένα μιας ποσοτικής έρευνας που πέρα από την καταγραφή της επικράτησης και της φύσης του σχολικού εκφοβισμού στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση, περιγράφει το πρόβλημα μέσα από την οπτική των μαθητών στους διάφορους ρόλους τους κατά την εμπειρία του εκφοβισμού ως "παρατηρητές", "δράστες" και "θύματα". Συνολικά, συμμετέχουν 502 μαθητές και μαθήτριες 4 σχολείων που συμπλήρωσαν το Ερωτηματολόγιο του Olweus. Με βάση τα αποτελέσματα, η λεκτική επιθετικότητα, ο κοινωνικός αποκλεισμός και η σεξουαλική παρενόχληση αποτελούν τις πιο συχνές μορφές ενδοσχολικής βίας. Σημαντική είναι η διαφοροποίηση της συχνότητας του εκφοβισμού, ανάλογα με το πώς προσδιορίζουν οι μαθητές τον ρόλο τους.

7. Asimopoulos, Ch., Bibou – Nakou, I., Hatzipemou, Th., Soumaki, E., and Tsiantis, J. (2014). *An investigation into students' and teachers' knowledge, attitudes and beliefs about bullying in Greek primary schools*. Invited Paper. Special Issue: School bullying and prevention strategies in some European countries. *The International Journal of Mental Health Promotion*,6(1),42-52. To link to this article: <http://dx.doi.org/10.1080/14623730.2013.857823>. Το άρθρο χρησιμοποιεί ποιοτική μεθοδολογία και ενδιαφέρεται να καταγράψει τις αντιλήψεις των μαθητών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και των εκπαιδευτικών τους για τον σχολικό εκφοβισμό, μέσα από τη συμμετοχή τους σε ομάδες εστίασης. Με βάση τα ευρήματα, οι μαθητές αναγνωρίζουν τον εκφοβισμό ως σοβαρό πρόβλημα και αναζητούν την υποστήριξη των εκπαιδευτικών, χωρίς, ωστόσο, να βρίσκουν επαρκή ανταπόκριση στις ανησυχίες τους. Από την άλλη πλευρά, οι εκπαιδευτικοί φαίνεται να αναγνωρίζουν την ύπαρξη του σχολικού εκφοβισμού μόνο όταν καταγράφεται ως σωματική βία και επιφέρει σοβαρές συνέπειες στους μαθητές που ανησυχούν τις οικογένειες των μαθητών. Οι προτάσεις των μαθητών και των εκπαιδευτικών για την πρόληψη και την αντιμετώπιση του εκφοβισμού επικεντρώνονται στην βελτίωση της επικοινωνίας, στην ευαισθητοποίηση, στην υποστήριξη από επαγγελματίες ψυχικής υγείας και στη συνεργασία με τους γονείς των μαθητών.

Γ. ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΕ ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ ΜΕ ΚΡΙΤΕΣ

1. Μπίμπου – Νάκου, I., Νταή, Α. Πανταζής, Π. & Παπαδόπουλος, Δ. *Η χρήση και οι λειτουργίες του διαδικτύου: Εμπειρικά δεδομένα από νέους* (μετά από κρίση) Πρακτικά του 2ου Πανελληνίου Διεπιστημονικού Συνεδρίου Εθισμού στο Διαδίκτυο, από την Ελληνική Εταιρεία Μελέτης της διαταραχής του εθισμού στο Διαδίκτυο, 1-3 Απριλίου 2011), σσ 47-54. Στο βαθμό που προσδιορίζουμε τα ΜΜΕ με όρους τεχνολογίας (αλληλεπίδραση, διάδραση, κλπ), υπηρεσιών (πληροφόρηση, διασκέδαση, πολιτική συμμετοχή,) ή ως κειμενικές μορφές (υβριδικότητα των ειδών, υπερ-κειμενικότητα, πολυμέσα), καλούμαστε να συμμετέχουμε σε διεπιστημονικές προσεγγίσεις για την κατανόηση της χρήσης και των λειτουργιών τους (Dortner, 2005). Η δημοσίευση παρουσιάζει ενδεικτικά αποτελέσματα από μια εμπειρική μελέτη σε 392 νέους 18-25 χρόνων (Μέσος Όρος 21.41, Τυπική Απόκλιση, 2.31) φοιτητές στην πλειοψηφία τους και αρχικά αναφέρεται στην δομή του ερωτηματολογίου που χρησιμοποιήθηκε για την μελέτη (βλέπε Παράρτημα του κειμένου), και κατασκευάστηκε από την συγγραφική ομάδα. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται περιγραφικά οι επιλογές των νέων ως προς την χρήση του διαδικτύου που προτιμούν, τα παιχνίδια που παίζουν, τα κόμικς που κατεβάζουν, τα sites που επισκέπτονται,

και που αφορούν στην ουσία πολιτισμικές πρακτικές. Με βάση τα ευρήματα, καταδεικνύεται ότι η σχέση των νέων με τα ΜΜΕ απαιτεί έναν συνεχή διάλογο που ξεπερνά τα όρια του απαισιόδοξου ελιτισμού και του αισιόδοξου πλουραλισμού (Lienou, & Livingstone, 2002). Οι αρχικές συζητήσεις και κινητοποιήσεις για ζητήματα λογοκρισίας και άμεσο κοινωνικό έλεγχο δίνουν την θέση τους σε ένα πιο άρρητο πλουραλισμό και την συνηγορία για ηθική εκπαίδευση ή μηνιακό γραμματισμό (Livingstone, 1998.2002).

2. Μπίμπου – Νάκου, Ι. *Η σύνδεση μεταξύ της χρήσης του διαδικτύου και της ψυχοκοινωνικής υγείας των νέων*. (μετά από κρίση). Πρακτικά του 2ου Πανλληνίου Διεπιστημονικού Συνεδρίου Εθισμού στο Διαδίκτυο, από την Ελληνική Εταιρεία Μελέτης της διαταραχής του εθισμού στο Διαδίκτυο, 1-3 Απριλίου 2011) σσ 194-200. Η παρούσα μελέτη διερεύνησε την σχέση μεταξύ της χρήσης του διαδικτύου ως κοινωνικού χώρου και της καταθλιπτικής συμπτωματολογίας σε ένα δείγμα 392 νέων. Οι νέοι με υψηλότερο δείκτη κατάθλιψης έτειναν περισσότερο να εξηγούν την ανασφάλισή τους με το διαδίκτυο λόγω της απουσίας παρέας, της ανάγκης τους να "ξεχαστούν" από τα καθημερινά προβλήματα και λόγω της δυνατότητας να γνωρίσουν νέα άτομα μέσω διαδικτύου. Ως προς την ταυτότητα των χρηστών, η υιοθέτηση ψεύτικων στοιχείων σχετίστηκε με αυξημένη καταθλιπτική συμπτωματολογία. Το διαδίκτυο με την ανωνυμία που παρέχει, προσφέρει την δυνατότητα στους χρήστες του να διερευνήσουν και να διαπραγματευτούν ζητήματα της ταυτότητάς τους (Gross,2004).

3. Ε. Καρούζα, Ρ. Καλλιανίδου, Ι. Μπίμπου & Α. Γεωργόπουλος (2014, υπό κρίση). «*Εδώ πέρα μιλάμε για τα συναισθήματά μας...*»: *Αξιολόγηση ενός προγράμματος συναισθηματικού γραμματισμού μέσα από το λόγο των παιδιών, των γονέων και της εκπαιδευτικού* σσ 1-22. Αποδεκτό για δημοσίευση στα Πρακτικά του Συνεδρίου: Πανελλήνιο Συνέδριο με διεθνή Συμμετοχή, ΤΕΠΑΕ, ΑΠΘ. Ανα-στοχασμοί για την Παιδική Ηλικία, Θεσσαλονίκη, 31/10-1/11 2014. Η έρευνα εξετάζει την αποτελεσματικότητα ενός τετράμηνου προγράμματος πρωτογενούς πρόληψης με σκοπό την ανάπτυξη του συναισθηματικού γραμματισμού των μαθητών/-τριών. Το πρόγραμμα αυτό, το οποίο αξιοποιεί τη μεθοδολογία της βιοματικής εκπαίδευσης, σχεδιάστηκε και εφαρμόστηκε σε μαθητές/-τριες Τετάρτης Δημοτικού. Πρόκειται για μία μελέτη περίπτωσης με εθνογραφικά χαρακτηριστικά, λόγω της συμμετοχής των δυο πρώτων ερευνητριών καθ' όλη τη διάρκεια της παρέμβασης. Στην παρούσα εργασία, γίνεται αναφορά στα αποτελέσματα της έρευνας σχετικά με την αξιολόγηση της μεθοδολογίας της βιοματικής εκπαίδευσης και τη συνολική αξιολόγηση του προγράμματος, όπως προκύπτει από το λόγο των παιδιών, των γονέων τους και της εκπαιδευτικού της τάξης.

Δ. ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΣΕ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΥΣ ΤΟΜΟΥΣ

1. Μπίμπου – Νάκου, Ι., (2006). *Εισαγωγή*. Κεφάλαιο στο βιβλίο: Μπίμπου – Νάκου, Ι., & Στογιαννίδου, Α., Πλαίσια συνεργασίας ψυχολόγων και εκπαιδευτικών για την οικογένεια και το σχολείο (σσ 15-25). Αθήνα: Τυπωθήτω. Στην εισαγωγή του βιβλίου, παρουσιάζονται οι τρόποι με τους οποίους σκεφτόμαστε, συζητούμε και γράφουμε για τους νέους που αντιλαμβανόμαστε ως διαφορετικούς. Ο στόχος της εισαγωγής στηρίζεται στην ανάγκη για την ανάδυση νέων επαγγελματικών πρακτικών στον χώρο της ψυχικής υγείας που συνεργάζεται με την εκπαίδευση. Οι πρακτικές αυτές χρειάζεται να αντιστέκονται τόσο στην κουλτούρα της εξατομικευμένης ενοχοποίησης, όσο και στην δημιουργία ηθικού πανικού και την περιθωριοποίηση των νέων που φοιτούν στο σχολείο και των οικογενειών τους. Ακόμη, αναλύονται οι τρόποι με τους οποίους προσδιορίζουμε, διακρίνουμε και αποκλείουμε άτομα και πληθυσμούς από περιοχές της κοινωνικής ζωής, οι τρόποι με τους οποίους βλέπουμε ή παθολογικοποιούμε διάφορα άτομα ή πληθυσμούς καθώς και οι τρόποι με τους οποίους τα άτομα και οι επαγγελματίες μπορούν να ενεργήσουν –να ενεργήσουμε ώστε να αντισταθούμε σε ορισμένες από αυτές τις πρακτικές. Ένας δεύτερος στόχος του βιβλίου ασχολείται με το πώς λειτουργούν η ψυχολογία και η εκπαίδευση σε παρούσες θεσμοθετημένες δομές ανισότητας. Το θεωρητικό πλαίσιο για θέματα υποκειμενικότητας, και σχέσεων εξουσίας στηρίζεται κατ' εξοχήν στα ιστορικά αναλυτικά κείμενα των Foucault, Rose, Parker, και Burman. Η κριτική αξιολόγηση των επαγγελματικών πρακτικών και σχέσεων στον χώρο της ψυχικής υγείας συχνά αναγνωρίζει την ενσωμάτωση πρακτικών αποκλεισμού σε πολλές από αυτές. Με βάση τις παραπάνω θεωρητικές παραδοχές, καλούμαστε να αναγνωρίσουμε τις σχέσεις εξουσίας στις επαγγελματικές πρακτικές με παιδιά, ώστε να μπορέσουμε να δημιουργήσουμε εστίες αντίστασης στον αποκλεισμό και στην παθολογικοποίηση. Τονίζεται ότι οι

επαγγελματικές πρακτικές των ατόμων λειτουργούν σε συλλογικές κοινωνικές πρακτικές και κατά συνέπεια, θέτουν ηθικά και αξιακά ερωτήματα για τα όρια της υπευθυνότητας στα πλαίσια μιας συνεργασίας, όπως είναι αυτή του σχολείου, της οικογένειας και των επαγγελματιών ψυχικής υγείας.

2. Στογιαννίδου, Α., & Μπίμπου – Νάκου, Ι., (2006). *Η εκτίμηση των δυνατοτήτων και δυσκολιών των παιδιών μέσα από πολλαπλούς φορείς πληροφόρησης*. Κεφάλαιο στο βιβλίο: Μπίμπου – Νάκου, Ι., & Στογιαννίδου, Α., Πλαίσια συνεργασίας ψυχολόγων και εκπαιδευτικών για την οικογένεια και το σχολείο (σς 29-51). Αθήνα: Τυπωθήτω. Το παρόν κεφάλαιο διαπραγματεύεται ζητήματα που αφορούν τις προσπάθειες εκτίμησης της ψυχοκοινωνικής λειτουργικότητας των παιδιών, μέσα από πολλαπλές πηγές πληροφόρησης. Στο πρώτο μέρος του κεφαλαίου αναφερόμαστε σε διεθνείς βιβλιογραφικές πηγές, σχετικές με τη σύγκλιση ή απόκλιση των απόψεων γονέων, εκπαιδευτικών και των ίδιων των παιδιών, κατά την αξιολόγηση της ψυχικής υγείας των παιδιών. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται δεδομένα από διαφορετικές μελέτες, με κοινό άξονα τη σύγκριση πολλαπλών πηγών πληροφόρησης καθώς και τη διερεύνηση της χρησιμότητας ενός σύντομου ερωτηματολογίου, του Ερωτηματολογίου Δυνατοτήτων και Δυσκολιών. Θεωρούμε τα δεδομένα που προέκυψαν από τις μελέτες αυτές ως σημαντικά για την κατανόηση της σημασίας του πλαισίου ως διαμορφωτικού παράγοντα στην εκτίμηση της ψυχικής υγείας παιδιών και εφήβων.

3. Αντωνιάδου, Ε., & Μπίμπου – Νάκου, Ι., (2006). *Οι κοινωνικές σχέσεις των παιδιών στο σχολικό πλαίσιο*. Κεφάλαιο στο βιβλίο: Μπίμπου – Νάκου, Ι., & Στογιαννίδου, Α., Πλαίσια συνεργασίας ψυχολόγων και εκπαιδευτικών για την οικογένεια και το σχολείο (σς 95-118). Αθήνα: Τυπωθήτω. Στο παρόν κεφάλαιο αναλύεται η συζήτηση που έχει ξεκινήσει για την προαγωγή της υγείας των παιδιών τα τελευταία χρόνια: μια συζήτηση που εμπεριέχει εγγενείς αντιφάσεις, καθώς οι προσπάθειες για προώθηση της υγείας τείνουν να εστιάζουν μόνο στο άτομο, αποτυγχάνουν να αναφερθούν στους οικονομικούς, κοινωνικούς και οικολογικούς παράγοντες που καθορίζουν την υγεία [και την ψυχική υγεία] και πολύ σπάνια έχουν ως αφετηρία τους τις ανάγκες των ίδιων των ατόμων (Peersman 1999). Στη συνέχεια, παρουσιάζεται μια κριτική επισκόπηση της βιβλιογραφίας που αφορά τις κοινωνικές σχέσεις των παιδιών. Με βάση τις υπάρχουσες μελέτες για τις κοινωνικές σχέσεις, γίνεται σαφές ότι η οπτική με την οποία αυτές διεξάγονται συνδέεται με τις εκάστοτε θεωρήσεις και κατανοήσεις της ψυχικής υγείας των παιδιών, αλλά και τις ευρύτερες κατανοήσεις για την παιδική ηλικία και την εκπαίδευση. Οι θεωρήσεις αυτές διαμορφώνουν το πλέγμα των στάσεων, των πεποιθήσεων και των πρακτικών ως προς την κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών και δρουν καθοριστικά ως προς: α) την αιτιολόγηση του ενδιαφέροντος των ερευνητών για τις κοινωνικές σχέσεις των παιδιών, β) τον τρόπο που πραγματεύονται τα σχετικά ζητήματα, γ) τη μεθοδολογική πρακτική που ακολουθείται για τη μελέτη τους καθώς και δ) την αξιοποίηση των ευρημάτων για την ανάπτυξη προγραμμάτων πρόληψης ή παρέμβασης.

4. Σουέρεφ, Α., & Μπίμπου – Νάκου, Ι., (2006). *Κατανοώντας την έννοια των δικαιωμάτων του παιδιού στην Ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα*. Κεφάλαιο στο βιβλίο: Μπίμπου – Νάκου, Ι., & Στογιαννίδου, Α., Πλαίσια συνεργασίας ψυχολόγων και εκπαιδευτικών για την οικογένεια και το σχολείο (σς 119-163). Αθήνα: Τυπωθήτω. Το παρόν κεφάλαιο παρουσιάζει κριτικά τα αποτελέσματα σημαντικών ερευνών από τη διεθνή βιβλιογραφία τα οποία αναφέρονται στην έννοια των Δικαιωμάτων του Παιδιού, καθώς και την περιορισμένη διερεύνηση της στα ελληνικά δεδομένα. Στη συνέχεια, επικεντρώνεται στην παρουσίαση μιας ερευνητικής πρότασης που αφορά α) τους τρόπους με τους οποίους δομούν, κατανοούν και διαπραγματεύονται την έννοια των Δικαιωμάτων του Παιδιού τα ίδια τα παιδιά, οι επαγγελματίες της Εκπαίδευσης και της ψυχικής υγείας, καθώς και οι φορείς που εμπλέκονται με την έννοια των Δικαιωμάτων στη χώρα μας, β) και ο τρόπος με τον οποίο η συζήτηση για τα Δικαιώματα του Παιδιού συγκροτεί μια προοπτική ανοιχτή σε ευκαιρίες για την αυθεντική συμμετοχή των παιδιών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, που τα αφορούν.

5. Κωνσταντινίδου Ε., & Μπίμπου – Νάκου, Ι., (2006). *Η κατασκευή της πολιτισμικής διαφοράς ως απόκλιση στο λόγο των εκπαιδευτικών σχετικά με τη συμμετοχή των παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών στην εκπαιδευτική διαδικασία*. Κεφάλαιο στο βιβλίο: Μπίμπου – Νάκου, Ι., & Στογιαννίδου, Α., Πλαίσια συνεργασίας ψυχολόγων και εκπαιδευτικών για την οικογένεια και το σχολείο (σς 164-179). Αθήνα: Τυπωθήτω. Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζουμε μια αναλυτική θεματική ενότητα της μελέτης που έγινε

στο πλαίσιο της ποιοτικής έρευνας αναγκών των εκπαιδευτικών, των μαθητών/τριών-παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών και των οικογενειών τους σε σχέση με τη συμμετοχή τους στην εκπαίδευση, στους νομούς Έβρου, Ξάνθης και Θεσσαλονίκης. Η έρευνα αναγκών αποτελούσε μέρος του Προγράμματος με τίτλο «Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών μέσω της ενδυνάμωσης και της συστηματικής εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών στην πολιτισμική ενημερότητα». Αντλώντας από το θεωρητικό πλαίσιο κονστρουξιονιστικών κοινωνικοψυχολογικών προσεγγίσεων (Billig, 1987, Billig, Condor, Edwards, Gane, Middleton & Radley, 1988, Edwards & Potter, 1992, Parker, 1992, Potter, 1996, Potter & Wetherell, 1987, Wetherell & Potter, 1992), η εστίαση της ανάλυσής μας στην κατασκευή της πολιτισμικής διαφοράς ως απόκλισης στο λόγο των εκπαιδευτικών έχει δύο στόχους. Από τη μια πλευρά, να αναδείξει έναν από τους τρόπους με τους οποίους οι εκπαιδευτικοί ως συμμετέχοντες/ουσες στην εκπαιδευτική διαδικασία κατανοούν την πολιτισμική διαφορά, καθώς επιχειρούν να τη συσχετίσουν με τις δυσκολίες της σχολικής καθημερινότητας και τους τρόπους που τις αντιμετωπίζουν. Από την άλλη πλευρά, ένας δεύτερος στόχος της συγκεκριμένης ανάλυσης είναι να ερμηνεύσουμε τα επιχειρήματα των συγκεκριμένων εκπαιδευτικών ως φορέων στρατηγικών διακυβέρνησης, με τις οποίες επιτυγχάνεται η κοινωνική ρύθμιση της πολιτισμικής διαφοράς.

6. Μπίμπου – Νάκου, Ι., (2006). *Δουλεύοντας με ευπαθείς ομάδες και εμπλέκοντας τους εκπαιδευτικούς σε θέματα ψυχικής υγείας: το παράδειγμα της Νιόβης*. Κεφάλαιο στο βιβλίο: Μπίμπου – Νάκου, Ι., & Στογιαννίδου, Α., Πλαίσια συνεργασίας ψυχολόγων και εκπαιδευτικών για την οικογένεια και το σχολείο (σς 221-295). Αθήνα: Τυπωθήτω. Το κεφάλαιο καταγράφει τους βασικούς στόχους του προγράμματος *Νιόβη* με τίτλο «Γονική Ψυχική διαταραχή και ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των παιδιών: Αναγνώριση πρακτικών παραμέλησης- κακοποίησης σε παιδιά και εφήβους στο εκπαιδευτικό πλαίσιο», που διενεργήθηκε κατά το έτος 2002-2003 καθώς και τα κυριότερα ευρήματα των δράσεών του. Συγκεκριμένα, οι δράσεις του προγράμματος αφορούσαν: (I) Διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών ως προς την γονική ψυχική υγεία/ διαταραχή και την ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των παιδιών, (II) Διερεύνηση των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών ως προς την παρουσία παραμέλησης-κακοποίησης των παιδιών στο οικογενειακό περιβάλλον. Η διερεύνηση έγινε με την χρήση ενός ερωτηματολογίου που συμπληρώθηκε από 1877 εκπαιδευτικούς, κυρίως της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, (III) Διερεύνηση των απόψεων των παιδιών/ εφήβων ως προς τον τρόπο με τον οποίο συζητούν θέματα ψυχικής υγείας στο σχολείο. (IV) Διερεύνηση των απόψεων οικογενειών με γονική ψυχική διαταραχή ως προς τις ανάγκες τους και τις δυνατές μορφές βοηθητικής συνεργασίας και (V) Ανάπτυξη πρωτοκόλλων και πρακτικών συνεργασίας μεταξύ εκπαιδευτικών, υπηρεσιών ψυχικής υγείας και των οικογενειών για τις περιπτώσεις μαθητών, των οποίων ο ένας από τους γονείς παρουσίαζε ψυχολογικά προβλήματα.

7. Μπίμπου – Νάκου, Ι., & Στογιαννίδου, Α., (2006). *Δράσεις για την ενεργό συμμετοχή ψυχολόγων και εκπαιδευτικών στο χώρο της εκπαίδευσης*. Κεφάλαιο στο βιβλίο: Μπίμπου – Νάκου, Ι., & Στογιαννίδου, Α., Πλαίσια συνεργασίας ψυχολόγων και εκπαιδευτικών για την οικογένεια και το σχολείο (σς 314-343). Αθήνα: Τυπωθήτω. Σε αυτό το κεφάλαιο, προσπαθούμε να αποτυπώσουμε την εμπειρία από διαφορετικές ευκαιρίες για τη συνύπαρξη ψυχολόγων και εκπαιδευτικών, τόσο στο πλαίσιο της εκπαίδευσης όσο και της επαγγελματικής άσκησης. Οι πληροφορίες που παρουσιάζονται εδώ οργανώνονται σε δυο μέρη: (α) Διερεύνηση των αναγκών και επιθυμιών των επαγγελματιών εκπαιδευτικών για τη σύνδεση με συμβουλευτικές υπηρεσίες. Παρουσιάζονται τα ευρήματα από συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν με 72 διευθυντές δημοτικών σχολείων και 48 διευθυντές σχολείων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Η συνέντευξη είχε ως κύριο στόχο την καταγραφή των ψυχοκοινωνικών αναγκών καθώς των αναγκών σε θέματα σχολικής συμβουλευτικής. Αν και εκφράστηκαν και αρνητικές απόψεις η συμβολή των ψυχολογικών / συμβουλευτικών υπηρεσιών στη λειτουργία της σχολικής κοινότητας αποτελεί αίτημα της πλειοψηφίας των εκπαιδευτικών οι οποίοι αναγνωρίζουν ότι συχνά έρχονται αντιμέτωποι με ζητήματα εκτός των αρμοδιοτήτων τους καθώς και της εκπαίδευσης τους. (β) Οργάνωση και λειτουργία πειραματικών συμβουλευτικών σταθμών σε δημοτικά σχολεία. Η πρώτη προσπάθεια για τη δημιουργία μιας πειραματικής συμβουλευτικής υπηρεσίας ξεκίνησε το φθινόπωρο του 1996. Συνεχίσαμε την προσπάθεια για συνεργασία με γονείς και δασκάλους προτείνοντας την οργάνωση πειραματικών συμβουλευτικών μονάδων σε περιορισμένο αριθμό σχολείων. Η δραστηριότητα αυτή ξεκίνησε την άνοιξη 2001 και συνεχίστηκε για

τις επόμενες δυο σχολικές χρονιές. Η παρουσίαση των δραστηριοτήτων επικεντρώνεται στη σημασία τους για την εμπλοκή και εκπαίδευση των μαθητευόμενων σχολικών ψυχολόγων.

8. Στογιαννίδου, Α., & Μπίμπου – Νάκου, Ι., (2006). *Η οργάνωση και η διδασκαλία του μαθήματος «Σύνδεση Σχολείου και Οικογένειας»*. Κεφάλαιο στο βιβλίο: Μπίμπου – Νάκου, Ι., & Στογιαννίδου, Α., Πλαίσια συνεργασίας ψυχολόγων και εκπαιδευτικών για την οικογένεια και το σχολείο (σς 344-350). Αθήνα: Τυπωθήτω. Σε αυτό το κεφάλαιο περιγράφεται η εμπειρία από τη διεξαγωγή ενός πανεπιστημιακού μαθήματος το οποίο απευθύνεται από κοινού σε φοιτητές και φοιτήτριες ενός Τμήματος Ψυχολογίας και ενός Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης. Περιγράφεται με συντομία η οργάνωση και το περιεχόμενο του μαθήματος και, στη συνέχεια, γίνεται λεπτομερής αναφορά στις δραστηριότητες πρακτικής άσκησης του μαθήματος. Η δυνατότητα πρακτικής άσκησης αποτελούσε τον πυρήνα του μαθήματος, καθώς θεωρούμε την πρακτική άσκηση και την εποπτεία αυτής ως κεντρικό σημείο της εκπαίδευσης των μελλοντικών εργαζομένων. Στόχος μας ήταν να δοθεί η δυνατότητα σε όσο το δυνατό περισσότερους συμμετέχοντες να προσφέρουν ψυχοπαιδαγωγική στήριξη σε παιδιά δημοτικού ή γυμνασίου / λυκείου. Οι περιπτώσεις των παιδιών για τα οποία αναζητήθηκε και προσφέρθηκε βοήθεια προέρχονταν από διάφορες πηγές, κυρίως μέσα από τις συνεργασίες με δομές ψυχικής υγείας, εκπαίδευσης και κοινωνικών υπηρεσιών οι οποίες είχαν αναπτυχθεί στα προηγούμενα χρόνια. Η οργάνωση της εθελοντικής βοήθειας και η εποπτεία της πρακτικής άσκησης απαιτούσαν σημαντική οργανωτική υποστήριξη αλλά, και κυρίως, συνεχή ανασχεδιασμό των διδακτικών μεθόδων μας.

9. Μπίμπου-Νάκου, Ι., (2010). *Ψυχολογία και σχολείο*. Κεφάλαιο στο συλλογικό βιβλίο: Αναστοχαστική Πράξη. Ο αποκλεισμός στο σχολείο (σς 307-383). Νήσος Τετράδια 21. Το τέταρτο κεφάλαιο του βιβλίου αναφέρεται στην αναγνώριση της κοινωνικής διαφοράς στο σχολείο, από την θέση της ψυχολογίας ως μιας επιστήμης που κυριάρχησε στην «εκστρατεία» για την αναγνώριση και την αντιμετώπιση των ψυχοκοινωνικών διαφορών σε παιδιά και νέους. Η *πρώτη*, εισαγωγική ενότητα διαπραγματεύεται τρία-τουλάχιστον-πεδία σύγκλισης μεταξύ της ψυχολογίας και της εκπαίδευσης: τις βασικές θεωρίες γνώσης και μάθησης για τα παιδιά που μαθαίνουν ή αρνούνται να μάθουν στο σχολείο (η μάθηση ως πρώτο πεδίο σύγκλισης), στην πορεία προς το «μεγάλωμά τους» ή την «ανωριμότητά τους» (η ανάπτυξη ως δεύτερο πεδίο σύγκλισης). Όσα, λοιπόν, παιδιά δεν μαθαίνουν ή δεν αναπτύσσονται «φυσιολογικά», αποκλείονται κοινωνικά μέσα από ποικίλες πρακτικές κοινωνικού αποκλεισμού (η απόκλιση ως τρίτο πεδίο σύγκλισης). Η *δεύτερη* ενότητα συζητά τις βασικές παραδοχές της σχολικής μάθησης και, μετά από ένα σύντομο σχόλιο για την σχέση μεταξύ της θεραπευτικής και της παιδαγωγικής γνώσης, τις αντιπαραθέτει με τις αρχές και τις πρακτικές της Ομάδας της Αναστοχαστικής Πράξης. Η *τρίτη* ενότητα αναφέρεται στο πώς ορίζονται οι ανάγκες των παιδιών στο σχολικό πλαίσιο που δυνάμει προκαλούν τις διαφορές, μέσα από τα παραδοσιακά και τα κριτικά μοντέλα ανάπτυξης, με κυρίαρχη την μεταφορά του «φυσιολογικού» παιδιού στην εκπαίδευση. Στην *τέταρτη* ενότητα παρουσιάζονται οι τρόποι και οι ρόλοι σύνδεσης του σχολείου με τους φορείς και τις υπηρεσίες ψυχικής υγείας, και η σταδιακή νομιμοποίηση των πρακτικών της ταξινόμησης, της διάγνωσης και της παθολογικοποίησης που υιοθέτησε η ψυχολογία στο σχολείο. Αντίστοιχα, αντιπαρατίθενται οι θέσεις και οι πρακτικές της Ομάδας που αντιτίθενται στα απλουστευτικά μοντέλα ψυχολογικής πρακτικής και ασκούν κριτική στην ατομική, ενδοψυχική προσέγγιση για την αξιολόγηση και την αντιμετώπιση των κοινωνικών διαφορών στο σχολείο. Η αναστοχαστική πράξη συμφιλιώνει την αναγνώριση της κοινωνικής-και όχι ατομικής πλέον-διαφοράς με την άρση των προϋποθέσεων για πρακτικές κοινωνικού αποκλεισμού.

10. S. Karga, I. Bibou – Nakou and G. Giaglis, (2013). *Parental Views of Children's Bullying Experience, Coping Strategies and their Association with Parenting Practices*. Chapter in the book Editors: Kas Dekker and Maarten Dijkstra. *School Bullying: Predictive Factors, Coping Strategies, and Effects on Mental Health*. Nova Publications, pp 1-36. Το κεφάλαιο παρουσιάζει τα ερευνητικά δεδομένα μιας μελέτης που διερευνά τις απόψεις των γονέων για το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού. Οι στόχοι της μελέτης, συγκεκριμένα, επικεντρώνονται α) στην καταγραφή της συχνότητας του εκφοβισμού, με βάση τις απόψεις των γονιών β) στην καταγραφή των στρατηγικών του εκφοβισμού που οι γονείς θεωρούν ότι χρησιμοποιούν τα παιδιά τους ή αντίστοιχα, προτείνουν οι ίδιοι σε αυτά γ) στη συσχέτιση μεταξύ των προτεινόμενων γονεϊκών στρατηγικών

αντιμετώπισης και της γονικής ανατροφής. 1127 γονείς των οποίων τα παιδιά φοιτούσαν σε 14 δημοτικά σχολεία της Β. Ελλάδας κλήθηκαν να συμπληρώσουν ένα Ερωτηματολόγιο. Με βάση τα αποτελέσματα της μελέτης, οι περισσότεροι γονείς δηλώνουν ενήμεροι για τις εμπειρίες πρακτικών εκφοβισμού των παιδιών τους στο σχολείο και προτιμούν την πληροφόρηση των ενηλίκων για τον εκφοβισμό ως την επαρκέστερη στρατηγική. Ο αυταρχικός και ο χαλαρός τρόπος διαπαιδαγώγησης συσχετίστηκαν σημαντικά με αυξημένα περιστατικά εκφοβισμού, σύμφωνα με τους γονείς, καθώς και με ανεπαρκείς στρατηγικές αντιμετώπισης.

11. Bibou – Nakou, I, and Markos, A., (2013). *Coping Strategies of Secondary School Students Experiencing Bullying: Frequency, Type of Bullying and Psychosocial Difficulties*. Chapter in the book Editors: Kas Dekker and Maarten Dijkstra. *School Bullying: Predictive Factors, Coping Strategies, and Effects on Mental Health*. Nova Publications, pp 69-96. Το κεφάλαιο παρουσιάζει τα δεδομένα από μια ποσοτική μελέτη με 502 μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης από 4 γυμνάσια της Θεσσαλονίκης. Οι μαθητές συμπλήρωσαν το Ερωτηματολόγιο Olweus Bully/Victim (Olweus, 1993) και το Ερωτηματολόγιο Δυνατοτήτων και Δυσκολιών (SDQ self- report version, Goodman, 1997). Με βάση τα ευρήματα της μελέτης, η ψυχοκοινωνική υγεία των μαθητών διαφοροποιήθηκε σημαντικά με βάση τις εμπειρίες τους από πρακτικές εκφοβισμού και τις στρατηγικές αντιμετώπισης του. Η συχνότητα της θυματοποίησης δεν διαφοροποίησε σημαντικά τις στρατηγικές των μαθητών, ενώ μαθητές με πολλαπλές εμπειρίες θυματοποίησης (περισσότερο από τρεις μορφές θυματοποίησης) δηλώσαν σημαντικά περισσότερο φόβο, συγκριτικά με συμμαθητές τους που είχαν εμπειρία από μια μόνο μορφή θυματοποίησης. Σε γενικές γραμμές, οι αντιλήψεις των εφήβων σχετικά με επαρκείς τρόπους αντιμετώπισης τους εκφοβισμού συνάδουν με τις κυρίαρχες κατηγοριοποιήσεις διεθνών ερευνών.

12. Μπίμπου – Νάκου, Ι., Χατζηλάμπου, Π., & Αντωνιάδου, Ε. (2014). *Οι ομάδες ομηλικών ως κοινωνικός χώρος των παιδιών στο σχολείο*. Κεφάλαιο στο Συμβουλευτική Ομηλικών. Επιμέλεια Έκδοσης Μαρία Μαλικιώση – Λοΐζου. Εκδόσεις Πεδίο σσ 228-256. Αν και το σχολείο αποτελεί ασφαλή δημόσιο χώρο, τα τελευταία χρόνια φαίνεται να αντιμετωπίζει δυσκολίες στην προστασία των παιδιών/εφήβων, καθώς καταγράφονται όλο και περισσότερα περιστατικά βίας, συγκρούσεων και άλλων ψυχοκοινωνικών δυσκολιών (Καλαντζή & Ζαφειροπούλου, 2004· Μπίμπου-Νάκου & Στογιαννίδου, 2006· Rigby, 2008). Η υποστήριξη ομηλικών στο σχολείο αποτελεί ένα παράδειγμα συνεργασίας των παιδιών με τους εκπαιδευτικούς, που στηρίζεται στην ενεργητική συμμετοχή των ίδιων κατά τη συνάντησή τους με τον κόσμο των ενηλίκων (Stacey & Robinson, 1997). Η παρούσα μελέτη επιχειρεί να συμβάλει στη συζήτηση για τις ομάδες ομηλικών με μια σύντομη ανασκόπηση της βιβλιογραφίας και μια κριτική παρουσίαση των σημαντικότερων, κατά την άποψή μας, θεωρητικών καταβολών από τις οποίες αντλούν στοιχεία οι ομάδες ομηλικών. Ακολουθούν δυο έρευνες για τις απόψεις των μαθητών σχετικά με τις ομάδες ομηλικών και τη συμμετοχή τους στο σχολείο. Η πρώτη, που είναι ποσοτική μελέτη, παρουσιάζει περιγραφικά δεδομένα από ένα δείγμα 463 μαθητών δημοτικού/γυμνασίου, ενώ η δεύτερη, που υιοθετεί ποιοτική μεθοδολογία, καταγράφει τις απόψεις 107 μαθητών δημοτικού για την έννοια της συμμετοχής τους σε προγράμματα πρόληψης της ψυχικής υγείας και τον κοινωνικό χώρο που δημιουργείται από την εμπειρία τους. Από τα αποτελέσματα των δυο ερευνών φαίνεται ότι η υποστήριξη μεταξύ των συνομηλικών είναι σημαντική. Η εκδήλωση έγνοιας και φροντίδας ανάμεσα στα παιδιά αναγνωρίζεται ως ιδιαίτερα σημαντική στον κοινωνικό χώρο του σχολείου. Αντίθετα, η εκδήλωση φροντίδας από τους ενήλικες/εκπαιδευτικούς δηλώνεται ως λιγότερο αξιόπιστη (Hallett, Murray, & Prout, 2003· Prout, 2005). Οι σχέσεις με τους συνομηλικούς κατέχουν κεντρικό ρόλο στη σχολική ζωή και αξιοποιούνται σε μεγάλο βαθμό με τη δημιουργία ομάδων ομηλικών.

Ε.ΑΛΛΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Μπίμπου – Νάκου, Ι. (2012). *Τα Δικαιώματα του Παιδιού και η ψυχική υγεία στο σχολείο*. Ένεκα λόγου. Δελτίο Επικοινωνίας Εταιρείας Ψυχοκοινωνικής Υγείας του Παιδιού και του Εφήβου. Αφιέρωμα του τεύχους στην Ενότητα Δικαιώματα των Παιδιών και η παραβίασή τους. σσ 8-9. Αφορά ένα σύντομο σχόλιο για τους τρόπους με τους οποίους η εφαρμογή στην πράξη των Δ τ Π αναγνωρίζει τη συμπεριφορά των παιδιών ως μια απόπειρα έγκυρης επικοινωνίας και επιτρέπει την ενεργητική συμμετοχή των παιδιών στις ζωές τους. Το σχολείο υιοθετώντας στην πράξη τα Δ τ Π μπορεί να μετακινήσει την ψυχική υγεία των μαθητών του από το περιθώριο στο κέντρο του αναλυτικού προγράμματος και της συνολικής του λειτουργίας.

2. Μπίμπου – Νάκου, Ι. (2012). Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, Ιούνιος 2006, Διάλογοι για την παιδική βία: άρθρο με τίτλο: «Τα παιδιά και η βία». Στο κείμενο γίνεται μια κριτική αξιολόγηση της συζήτησης που συνδέει την βία με την παιδική ηλικία.

ΣΤ. ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ-ΠΑΡΑΔΟΤΕΑ

1. Bibou-Nakou, I. (2001). *Training for practitioners involved with parental mental health: mapping the types of violence in the family members*. Daphne Initiative, European Commission

Directorate-General Justice, 2000-241-WC pp 1-11. Η έκθεση αφορά τους στόχους, την εφαρμογή και την αξιολόγηση του προγράμματος και τονίζει την αναγκαιότητα για ουσιαστική συνεργασία μεταξύ των υπηρεσιών ενηλίκων και παιδιών/εφήβων με στόχο την στήριξη της οικογένειας. Επιπλέον, συζητά την αλληλεπίδραση της γονικής ψυχικής διαταραχής με την ψυχική υγεία των παιδιών και αναφέρεται στις επιπτώσεις των προτεινομένων θεραπευτικών προσεγγίσεων στη λειτουργία της οικογένειας από την πλευρά των Υπηρεσιών Ενηλίκων.

Αναγνωρίζει την ανάγκη των ενηλίκων ατόμων με ψυχική διαταραχή να ανταποκριθούν στον γονεϊκό τους ρόλο, με την προϋπόθεση ότι στηρίζονται σημαντικά. Τέλος γίνεται αναφορά στα ρεπερτόρια που μοιράζονται οι γονείς και οι επαγγελματίες της ψυχικής υγείας σε περιπτώσεις γονικής ψυχικής διαταραχής και την επιφυλακτικότητα ως προς τη συνεργασία τους σχετικά με ζητήματα που αφορούν την ψυχική υγεία των παιδιών της οικογένειας.

2. Bibou-Nakou, I. (2003). *Recognition of neglect/ abuse of children/ adolescents in the educational environment (Abbreviation "Niobe")*. Daphne Initiative, European Commission Directorate-General

Justice, 2002-156-YC pp 1-14. Η έκθεση αφορά τους στόχους, την εφαρμογή και την αξιολόγηση του προγράμματος που αξιοποιεί σε μεγάλο βαθμό τα ερευνητικά δεδομένα από το προηγούμενο πρόγραμμα και επικεντρώνεται στην εκπαίδευση των εκπαιδευτικών σχετικά με την γονεϊκή ψυχική διαταραχή και τις επιπτώσεις της στα παιδιά ως μαθητές. Η έκθεση τονίζει την αναγκαιότητα για συστηματική ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση των εκπαιδευτικών με στόχο την αύξηση της ενημερότητάς τους και την ανάληψη πρωτοβουλιών για την επαρκή αντιμετώπιση των μαθητών. Σημαντικό εύρημα είναι η χρήση της ψυχικής διαταραχής στο λόγο των εκπαιδευτικών, ως μιας μεταφοράς που δηλώνει στιγματιστικές πρακτικές στις περιπτώσεις που εμπλέκεται η γονεϊκή φροντίδα

3. Σακκά, Δ., & Ψάλτη, Α. (2004). *Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών μέσω της συστηματικής εκπαίδευσης των εν ενεργεία εκπαιδευτικών*. Αναλυτική έκθεση δραστηριοτήτων . Αλεξανδρούπολη: Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Δ.Π.Θ. (ΕΠΕΑΕΚ II, Άξονας Προτεραιότητας Α. 1, Μέτρο 1.1., Ενέργεια, 1.1.1., Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων) (331 σελίδες) (Η δική μου συμβολή στην τελική έκθεση, σε συνεργασία με την κ. Κωνσταντινίδου, αφορά την έρευνα αναγκών σε εκπαιδευτικούς, σε παιδιά και σε γονείς με ομάδες εστίασης, και την προκαταρκτική ανάλυση των ρεπερτορίων σελίδες 1-47). Η συγκεκριμένη έκθεση που κατατέθηκε στο πλαίσιο του "Προγράμματος ένταξης παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών μέσω της ενδυνάμωσης και της συστηματικής εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών στην πολιτισμική ενημερότητα" έχει ως στόχο τη διερεύνηση των απόψεων των ποικίλων συμμετεχόντων (εκπαιδευτικών, μαθητών και οικογενειών) στην εκπαιδευτική διαδικασία σχετικά με τους τρόπους με τους οποίους κατανοούν τη θέση τους στη διαδικασία αυτή, συμβάλλοντας έτσι στη συζήτηση και το σχεδιασμό σχετικά με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση στην Ελλάδα. Επικεντρώνεται α) στη μελέτη των απόψεων των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που συμμετέχουν στο Πρόγραμμα. Οι απόψεις αυτές αναπτύσσονται στο πλαίσιο ομάδων εστίασης μέσα από τη συζήτηση ποικίλων θεμάτων σχετικά με το χαρακτήρα και τη διαχείριση της πολυπολιτισμικής σχολικής τάξης και τη θέση των παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών μέσα σ' αυτή καθώς και τη συμμετοχή των οικογενειών τους, β) στη μελέτη των απόψεων των γονέων, που αντλεί τόσο από το πλαίσιο της εκπαιδευτικής έρευνας δράσης, όσο και από το πλαίσιο της σύνδεσης του σχολείου με την οικογένεια ως βασικές κατευθύνσεις για τον σχεδιασμό εκπαιδευτικών παρεμβάσεων, με στόχο τη διερεύνηση των αναγκών των οικογενειών παλιννοστούντων και αλλοδαπών ως συμμετεχόντων στην εκπαιδευτική διαδικασία.

4. A. Bibou-Nakou: *"Needs Assessment and Awareness Raising Programme for Bullying in Schools"* (2007). DAPHNE, Project Grant Agreement: JLS/DAP/2005-1/040/YC 30-CE-0062092/00-78

pp 1-66. Η έκθεση καταγράφει την ποσοτική και ποιοτική μελέτη εφήβων από 5 σχολεία της Θεσσαλονίκης, που υλοποιήθηκε στα πλαίσια του διακρατικού ευρωπαϊκού έργου «Πρόγραμμα Αξιολόγησης Αναγκών και Ευαισθητοποίησης στο Θέμα του Εκφοβισμού (Bullying) μεταξύ μαθητών στο Σχολείο» με την επιστημονική ευθύνη και τον συντονισμό του Αν. Καθηγητή Παιδοψυχιατρικής Ι. Τσιάντη. Ο εκφοβισμός στο σχολικό πλαίσιο αναγνωρίζεται ως μια πρακτική βίας που ασκείται σκόπιμα και επανειλημμένα από ένα ή περισσότερα άτομα προς άλλα άτομα, με κύριο χαρακτηριστικό τις ασύμμετρες σχέσεις εξουσίας. Οι κοινωνικές αντιδράσεις που εκδηλώνονται με την έννοια του ηθικού πανικού, σύντομα υποχωρούν και εξαφανίζονται από το δημόσιο λόγο. Από την άλλη πλευρά, ωστόσο, η βία δεν εξαφανίζεται. Ως ενήλικες, ολοένα και περισσότερο φοβόμαστε ότι δεν υπάρχει πλέον χώρος/ χρόνος όπου τα παιδιά είναι ασφαλή: σταδιακά, ο χώρος αυτός αρχίζει να μην είναι το σχολείο με τις πρακτικές του εκφοβισμού, αλλά ούτε και το σπίτι με την απειλή της παραμέλησης ή κακοποίησης. Από τα αποτελέσματα της ποσοτικής μελέτης σε 502 μαθητές (48.7%) και μαθήτριες (51.3%) τεσσάρων γυμνασίων (Α-Γ Γυμνασίου) της Θεσσαλονίκης σε διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές, καταγράφηκε ένα ποσοστό 7.8% λεκτικής βίας προς συνομηλίκους, και 4% σωματικής βίας (οι νέοι ως δράστες εκφοβισμού). Οι νέοι αντίστοιχα δήλωσαν σε ποσοστό 12% ότι δέχτηκαν λεκτική βία, σε ποσοστό 7.7% ότι οι συμμαθητές τους διαδίδουν ψέματα και φήμες για τους ίδιους και σε ποσοστό 5.9% ότι υπέστησαν πρακτικές κοινωνικού αποκλεισμού από τις ομάδες ή τις παρέες του σχολείου. Ένα ποσοστό 10% των νέων δήλωσαν ότι φοβούνται μήπως υποστούν πρακτικές εκφοβισμού. Οι έφηβοι υποστηρίζουν ότι απουσιάζει η συνεργασία οικογένειας και σχολείου για την αντιμετώπιση αντίστοιχων εμπειριών (81.0%) καθώς και η ουσιαστική στήριξη είτε από το σχολείο (29.5% των καθηγητών προσπαθούν να σταματήσουν εμπειρίες εκφοβισμού) είτε από την οικογένεια (25.1% των νέων πληροφόρησαν τους γονείς τους για το τι συμβαίνει). Η πρακτική που υιοθετούν οι ίδιοι για να αντιμετωπίσουν ανάλογες καταστάσεις είναι συνήθως να τις αγνοούν (56.1%). Η πλειοψηφία των νέων δηλώνει ότι λυπάται όταν βρίσκεται μάρτυρας σε αντίστοιχες καταστάσεις (σε ποσοστό 80.3%) Από τα αποτελέσματα της ποιοτικής μελέτης σε 14 ομάδες εστίασης με νέους από τα ίδια σχολεία, οι εμπειρίες εκφοβισμού συνδέθηκαν κυρίως με την κουλτούρα του σχολείου. Πολύ απλά, σε σχολεία όπου οι απόψεις των νέων απαξιώνονται («θεωρούν ότι περνάμε την εφηβεία και δεν μας δίνουν πολύ σημασία») «δεν υπάρχει περίπτωση να βρεις το δίκιο σου στο χώρο του σχολείου»), οι σχέσεις μεταξύ των συνομηλίκων συνδέονται με πρακτικές εκφοβισμού και θυματοποίησης. Συγκεκριμένα, η ενδοσχολική βία στο πλαίσιο των ομαδικών συνεντεύξεων των εφήβων δομήθηκε ως α) ζήτημα κυριαρχίας (εκπαιδευτικού) έναντι υποταγής (μαθητών), β) ως διαπραγμάτευση της ταυτότητάς τους γ) σε σχέση με την αναπηρία, δ) ως ενδοοικογενειακή βία, ε) ως διαφορά ως προς το φύλο στ) ως ένα φαινόμενο που δεν επιτρέπει πουθενά χώρο για ασφάλεια. Οι μαθητές που συμμετείχαν στις ομάδες υποστηρίζουν ότι η βία αφορά τόσο τις κοινωνικές σχέσεις των παιδιών με τους συνομηλίκους τους, όσο και των παιδιών με τους ενήλικους –εκπαιδευτικούς και γονείς. Οι συγκρούσεις μεταξύ των συμμαθητών συχνά συζητιούνται ως απόπειρα διαπραγμάτευσης της θέσης τους στην κοινωνική ιεραρχία του σχολείου. Αυτή η διαπραγμάτευση συνδέεται με βία στις φιλικές τους σχέσεις, όταν η κουλτούρα του σχολείου συντηρεί τον αποκλεισμό συγκεκριμένων μαθητών. Επισημαίνουν ότι η κυρίαρχη προσέγγιση με την οποία αναγνωρίζονται στο σχολείο είναι "τα παιδιά ως πρόβλημα", με έντονη δυσπιστία από την πλευρά των ενηλίκων-εκπαιδευτικών και με απουσία λόγου και «φωνής» στα σχολικά δρώμενα. Θεωρούν ότι οι ίδιοι αναγνωρίζονται είτε ως "προβλήματα" είτε ως "θύματα" σε ισχυρούς, αλλά και ασαφείς, για τους ίδιους τους νέους, λόγους περί κινδύνου και ευαισθησίας που χρησιμοποιούνται κατ' εξοχήν από τους εκπαιδευτικούς και τους γονείς. Η έκθεση τονίζει ένα κεντρικό δίλημμα των εφήβων μαθητών που είναι το εξής: αν το να μιλάει κανείς για την καταπίεση που υφίσταται τον κάνει 'αυτόν τον τύπο' του ατόμου που καταπιέζεται, τότε προτιμά να σιωπά, για να αντισταθεί σε αυτήν την καταπίεση. Με έναν παράδοξο, ωστόσο, τρόπο φαίνεται να οδηγείται στην επανάληψη της θυματοποίησης. Η έκθεση υποστηρίζει ότι οι αποτελεσματικές λύσεις για επαρκείς παρεμβάσεις χρειάζεται να λαμβάνουν σοβαρά υπόψη τις ενήλικες αναπαραστάσεις για την ίδια την παιδική/ νεανική ηλικία, καθώς και τις απόψεις των ίδιων των νέων.

5. Αναφορά-έκθεση με τίτλο "Μελέτη διερεύνησης αναγκών". Πρόγραμμα εκπαίδευσης αλλοδαπών και παλιννοστούτων μαθητών. 2011-2013. Επιστημονικώς Υπεύθυνη: Άννα Αναστασιάδη-Συμεωνίδη. Δράση 6.2 :Προγράμματα ψυχολογικής υποστήριξης, Επιστημονικώς Υπεύθυνη Σ. Παντελιάδου & Ι. Μπίμπου-Νάκου. Α. Μπίμπου: Κεφάλαιο 3ο. *Διερεύνηση Αναγκών των Ψυχολόγων με Ομάδες Εστίασης*

σελίδες 184-207. Η έκθεση παρουσιάζει τα ερευνητικά δεδομένα από δέκα ομάδες εστίασης που είχαν ως στόχο να διερευνήσουν τις απόψεις επαγγελματιών ψυχολόγων σχετικά με το ρόλο τους σε πολυπολιτισμικά σχολεία και τις ανάγκες που οι ίδιοι αναγνωρίζουν για επιπλέον εκπαίδευση/επιμόρφωση (10 ομάδες: 4 Θεσσαλονίκη, 4 Αθήνα και 1-2 Κρήτη και Θεσσαλία). Η διερεύνηση αφορά την πιλοτική φάση του Προγράμματος και έγινε με βάση έναν ημι-δομημένο οδηγό συνέντευξης με 3 θεματικές ενότητες: η *πρώτη* αναφέρεται στο τι γνωρίζουν οι ψυχολόγοι σχετικά με τις οικογένειες των μεταναστών-αλλοδαπών (ιστορία, ατομική και πολιτισμική ποικιλομορφία, σύνδεση μετανάστευσης με ζητήματα ψυχικής υγείας). Η *δεύτερη* ενότητα αναφέρεται στις απαραίτητες κατά την άποψή τους ικανότητες και δεξιότητες για συνεργασία στο σχολείο, ενώ η *τρίτη* αφορά τις απόψεις και τις προσωπικές αξίες που αναγνωρίζουν κατά την συνεργασία τους με μεταναστευτικές ομάδες στο σχολείο. Από μια αρχική καταγραφή των συνεντεύξεων στην πιλοτική φάση, κεντρικό αναδεικνύεται στον λόγο των συμμετεχόντων το ζήτημα συγκρούμενης νομιμοφροσύνης από διλήμματα ανάμεσα στην κουλτούρα προέλευσης και στην κουλτούρα αποδοχής. Η ικανότητα για να επεξεργαστούν οι οικογένειες την "απόσταση" τους από την χώρα προέλευσης στο νέο πολιτισμικό περιβάλλον συζητήθηκε ως ιδιαίτερα σημαντική για την ψυχοκοινωνική υγεία και τα ζητήματα ταυτότητας των μεταναστών μαθητών, β) ως προς τη δεύτερη θεματική ενότητα, όσον αφορά τις δεξιότητες/ικανότητες που χρειάζονται, οι ψυχολόγοι μέσα από τις συζητήσεις τους επικεντρώνονται στην αξιοποίηση κοινοτικών και κοινωνικών πόρων για συλλογικές προληπτικές δράσεις που αξιοποιούν τις δυνατότητες των μεταναστών σε συνεργασία με τους ντόπιους γ) ως προς τις προσωπικές αξίες των ίδιων των ψυχολόγων, ενώ οι ψυχολόγοι αναγνωρίζουν τον σημαντικό ρόλο των προσωπικών αξιών και πεποιθήσεων σε θέματα κουλτούρας και ετερότητας, δυσκολεύονται να συζητήσουν τρόπους ή πρακτικές για την πρόσβαση και τη συνειδητοποίηση των συγκεκριμένων αξιών. Έμμεσα καταδεικνύουν την αναγκαιότητα αναγνώρισης των στερεοτύπων και των προκαταλήψεων σε ομάδες όπως είναι οι εκπαιδευτικοί ή οι οικογένειες των μεταναστών μαθητών, και δυσκολότερα αναφέρονται σε προσωπικές εμπειρίες.

6. Α. Μπίμπου Επιμέλεια έκδοσης (2012). Έκθεση με τίτλο: Προγράμματα Ψυχολογικής Υποστήριξης, ΕΣΠΑ Εκπαίδευση Αλλοδαπών και Παλιννοστούντων Μαθητών. Ενδιάμεση έκθεση για την πιλοτική φάση. Μετά την ολοκλήρωση της πιλοτικής φάσης των Προγραμμάτων Ψυχολογικής Υποστήριξης (Δράση 6.2 από το Πρόγραμμα "Εκπαίδευση Αλλοδαπών και Παλιννοστούντων Μαθητών". Σεπτέμβριος 2011- Ιούλιος 2012), δημιουργήσαμε το παρόν εκπαιδευτικό υλικό που απευθύνεται κυρίως στους ψυχολόγους της πιλοτικής και διευρυμένης εφαρμογής. α) *Αρχική αξιολόγηση των Προγραμμάτων Ψυχολογικής Υποστήριξης: Πιλοτικά σχολεία Αθήνας/Θεσσαλονίκης* σσ 1-23. Στην έκθεση γίνεται αναφορά στους δείκτες αξιολόγησης της πιλοτικής λειτουργίας των Προγραμμάτων Ψυχολογικής Υποστήριξης σε διαπολιτισμικά σχολεία, όπως είναι η αίσθηση ασφάλειας που νιώθουν οι εκπαιδευτικοί με την παρουσία ψυχολόγων στα σχολεία, και τη δυνατότητα τους να διαμεσολαβούν ανάμεσα στο σχολείο και στην οικογένεια. Επισημαίνουν, μεταξύ άλλων, τη βελτίωση των κοινωνικών σχέσεων των μαθητών μέσα από τα προγράμματα πρόληψης στην τάξη και το άνοιγμα του σχολείου στην κοινότητα, σε υπηρεσίες, φορείς και επαγγελματίες που οι εκπαιδευτικοί δεν γνώριζαν ή δίσταζαν να προσεγγίσουν. Τέλος, οι εκπαιδευτικοί αναφέρονται στον αποστιγματισμό του ρόλου του ψυχολόγου και σε συγκεκριμένες αλλαγές σε συμπεριφορές των μαθητών τους β) *Αρχική αξιολόγηση των μαθητών ως προς τα Προγράμματα Ψυχολογικής Υποστήριξης* σσ 1-11. Η έκθεση καταγράφει τα δεδομένα από την αρχική αξιολόγηση των απόψεων των μαθητών ως προς το ρόλο του ψυχολόγου στα σχολεία. Η διερεύνηση έγινε στα πιλοτικά σχολεία που συμμετέχουν στη δράση 6.1 και αφορά μαθητές δημοτικού και Γυμνασίου, ενώ οι μαθητές νηπιαγωγείων δεν συμμετείχαν. Ο στόχος των ομαδικών συζητήσεων με τους μαθητές στις τάξεις τους επικεντρώθηκε στην καταγραφή των απόψεων των ίδιων των παιδιών σχετικά με την αναγνώριση του ρόλου του ψυχολόγου στο σχολείο και τη συνεργασία τους -υπαρκτή ή μελλοντική- με τον ίδιο. Οι περισσότεροι μαθητές θεωρούν σημαντική την παρουσία ψυχολόγου, ως ενός ατόμου που τους βοηθά στην κοινωνική και συναισθηματική τους ανάπτυξη. Στις μικρότερες τάξεις αναφέρονται περισσότερο στον προληπτικό ρόλο των ψυχολόγων. Τα προγράμματα πρόληψης τους ενδιαφέρουν καθώς δημιουργούν έναν κοινωνικό χώρο διαφορετικό από αυτόν του σχολικού προγράμματος που τους επιτρέπει να μαθαίνουν, να εκφράζονται και να παίζουν. Στις μεγαλύτερες τάξεις, οι μαθητές είναι περισσότεροι επιφυλακτικοί ως προς την αναζήτηση ψυχολογικής βοήθειας και ιδιαίτερα τα αγόρια. Οι μαθητές του γυμνασίου θεωρούν ότι η

διαφορετικότητα αφορά μια ατομική, προσωπική κατάσταση που βρίσκεται "μέσα σε ορισμένα άτομα". Αναγνωρίζουν στιγματισμό στην αναζήτηση ψυχολογικής βοήθειας και εκφράζουν επιφυλακτικότητα ως προς το μίσθιασμα προσωπικών τους δυσκολιών και προβλημάτων στο σύνολο της τάξης.

γ) *Τελική αξιολόγηση των Προγραμμάτων Ψυχολογικής Υποστήριξης (ΠΨΥ)στη Θεσσαλονίκη* σσ 1-17 Η έκθεση στηρίζεται στις ομαδικές συζητήσεις με τους συλλόγους διδασκόντων των συμμετεχόντων σχολείων. Συγκριτικά με την αρχική αξιολόγηση, τα σχολεία φαίνεται να έχουν αποσαφηνίσει τον ρόλο του ψυχολόγου και τη συμβολή των ΠΨΥ: απομακρύνονται από ένα ατομικό μοντέλο θεραπείας και μετακινούνται προς την αναγνώριση της συμβολής των προγραμμάτων πρόληψης. Οι εκπαιδευτικοί νιώθουν μεγαλύτερη εμπιστοσύνη ως προς το να εμπλακούν στις δραστηριότητες του προγράμματος και αποδέχονται την αναγκαιότητα της συνεργασίας τους με τις οικογένειες των μαθητών. δ) *Γενικά συμπεράσματα από την Πιλοτική εφαρμογή των Προγραμμάτων Ψυχολογικής Υποστήριξης* σσ 1-10. Με βάση το πιλοτικό μοντέλο ΠΨΥ και τις δυο αξιολογήσεις στα σχολεία, παράλληλα με την αποτίμηση από τη συλλογή δεδομένων από τους ψυχολόγους και τους επόπτες, η έκθεση καταγράφει τα εξής: Η εφαρμογή του πιλοτικού προγράμματος και η αξιολογήσή του σε μεγάλο βαθμό διαπραγματεύεται την αναγνώριση του ρόλου του σχολικού ψυχολόγου και ζητήματα σχετικά με την κουλτούρα συνεργασίας του σχολείου με τα ΠΨΥ και τις οικογένειες. Παρά το γεγονός ότι το πρόγραμμα σχεδιάστηκε για να εφαρμοστεί σε σχολεία με μεγάλο αριθμό μεταναστών και αλλοδαπών μαθητών, τα βασικά συμπεράσματα διαπραγματεύονται ταυτόχρονα, το ρόλο και την υποδοχή του ψυχολόγου από το σχολικό σύστημα συνολικά, και τους τρόπους με τους οποίους οι ψυχολόγοι και τα σχολεία προσπαθούν να διαμορφώσουν ένα κοινά αποδεκτό πεδίο συνεργασίας. Με άλλα λόγια, το συγκεκριμένο πρόγραμμα αποτέλεσε πεδίο αξιολόγησης της συμβολής των ΠΨΥ στο σχολείο για πρώτη φορά, σε εκτεταμένο επίπεδο τόσο γεωγραφικά όσο και χρονικά (αφορούσε αρχικά τέσσερις γεωγραφικές περιοχές της Ελλάδας (περιοχή Κεντρικής Μακεδονίας, περιοχή Αττικής, Κρήτη και Βόλο, με χρονικό ορίζοντα δυο χρόνων). Επιπλέον, υπενθυμίζουμε ότι μια από τις βασικές αρχές του προγράμματος στηρίχθηκε στην ολιστική αντιμετώπιση του σχολικού συστήματος: η στήριξη των μεταναστών μαθητών και των οικογενειών τους σχεδιάστηκε μέσα από συλλογικές δράσεις του σχολείου που αφορούσαν το σύνολο των μαθητών. Η επιλογή του συγκεκριμένου σχεδιασμού αντλεί από το θεωρητικό μοντέλο της αναστοχαστικής πράξης (βλέπε: *Αναστοχαστική πράξη. Ο αποκλεισμός στα σχολεία. Εκδόσεις Νήσος*) και επιβεβαιώθηκε από τις αξιολογήσεις των σχολείων και την εμπειρία των ψυχολόγων. Στην αρχική φάση υλοποίησης του πιλοτικού προγράμματος, η εμπειρία της μετανάστευσης φαινόταν να μη συζητιέται από τους εκπαιδευτικούς, και από τους μαθητές, και με έναν τρόπο έμοιαζε να ξεχνιέται και από τους ψυχολόγους των ΠΨΥ. Το ίδιο διαπιστώσαμε και στις αξιολογήσεις με τους συλλόγους διδασκόντων: τις περισσότερες φορές ήμασταν εμείς αυτοί που παροτρύνουμε τους εκπαιδευτικούς να συζητήσουν για τους μετανάστες μαθητές και τις οικογένειές τους. Επιπλέον, επιβεβαιώνεται ότι στην ελληνική εκπαίδευση (όπως και διεθνώς, βλέπε Ladson-Billings, & Gilbert 2004), το αναλυτικό πρόγραμμα, ο τρόπος διδασκαλίας, οι πρακτικές αξιολόγησης ή η επιδότηση των σχολείων σε μεγάλο βαθμό συντηρούν τις κυρίαρχες πρακτικές της χώρας υποδοχής. Οι πρακτικές αυτές, ως ένα βαθμό, ακόμη και μέσα από προγράμματα ένταξης, φαίνεται να αποκλείουν ομάδες μαθητών με διαφορετική εθνική καταγωγή. Οι ερμηνείες των εκπαιδευτικών για τη σχέση της σχολικής αποτυχίας με την χώρα προέλευσης αναπαράγουν την ύπαρξη στερεοτύπων και προκαταλήψεων και δυνάμει συνδέονται με αντίστοιχες πρακτικές αποκλεισμού.

7. Α. Μπίμπου Επιμέλεια έκδοσης (2013). Έκθεση με τίτλο *Μελέτη Διευρυμένης Εφαρμογής*. ΕΣΠΑ Εκπαίδευση Αλλοδαπών και Παλιννοστούντων Μαθητών Κείμενα α) Α. Μπίμπου *Πρόλογος-Παρουσίαση Προγραμμάτων Ψυχολογικής Υποστήριξης* σσ 6-53. Στο παρόν κείμενο, αρχικά παρουσιάζονται οι βασικές αρχές των προγραμμάτων ψυχολογικής υποστήριξης, καθώς και οι στόχοι των παρεμβάσεων. Στη συνέχεια, καταγράφονται ενδεικτικά ποσοτικά αποτελέσματα των δράσεων που υλοποιήθηκαν και παραδείγματα από αυτές. Η πολιτισμική επάρκεια των ψυχολόγων που εργάστηκαν στο συγκεκριμένο πρόγραμμα αναφέρεται στις δυνατότητες και τις δυσκολίες των ψυχολόγων να ανταποκριθούν στα αιτήματα των μεταναστών μαθητών και των οικογενειών τους στο σχολικό πλαίσιο, καθώς και στους τρόπους διαπραγμάτευσης της μεταναστευτικής εμπειρίας ως συνυφασμένης με την ετερότητα. Στο ίδιο κεφάλαιο, συζητείται το σχολείο ως ασφαλής κοινωνικός χώρος για όλους τους μαθητές και οι βασικές προϋποθέσεις για την αίσθηση του ανήκειν των μαθητών και των οικογενειών τους σε αυτό β) *Επίλογος* σσ 153-154. Στον επίλογο γίνεται μια επισκόπηση από την υλοποίηση του τριετούς

προγράμματος ΕΣΠΑ με τίτλο "Εκπαίδευση Αλλοδαπών και Παλιννοστούντων Μαθητών" και συγκεκριμένα από την δράση που αφορά τα Προγράμματα Ψυχολογικής Υποστήριξης σε σχολεία με σημαντικό αριθμό μεταναστών μαθητών. Υπενθυμίζεται ότι η δράση την ακαδημαϊκή χρονιά 2011-2012 συνεργάστηκε με 10 ψυχολόγους που εργάστηκαν σε 21 σχολεία στην Αθήνα, Κρήτη, Θεσσαλονίκη και Βόλο (δύο μέρες την εβδομάδα σε κάθε σχολείο, και μια μέρα εποπτείας και συγγραφής ημερολογίων και αναφορών). Η πιλοτική αυτή χρονιά βοήθησε στον επανασχεδιασμό για τη διευρυμένη φάση του προγράμματος με την πρόσληψη 97 επιπλέον ψυχολόγων που εργάστηκαν την ακαδημαϊκή 2012-2013, με μερική απασχόληση, δυο μέρες την εβδομάδα, σε 105 σχολεία σε διάφορες γεωγραφικές περιοχές της χώρας, με βασικό, πάντα, κριτήριο, το σημαντικό αριθμό μεταναστών μαθητών. Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα που αναπτύχθηκε, δοκιμάστηκε στην πιλοτική φάση, και εφαρμόστηκε με επιτυχία στην διευρυμένη φάση, με κεντρικό στόχο την ψυχοκοινωνική στήριξη όλων των μαθητών και των οικογενειών τους, δίνοντας, ταυτόχρονα, έμφαση στους μετανάστες μαθητές και στην αναγνώριση της πολιτισμικής διαφοράς από το σχολείο, χωρίς την ταυτόχρονη παθολογικοποίησή της.

Ζ. ΕΚΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

1. Ψυχική Υγεία γονέων και ψυχοκοινωνική ανάπτυξη παιδιών. Χρήσιμες πληροφορίες για τις υπηρεσίες στην στήριξη των παιδιών. Πρόγραμμα Δάφνη. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Δικαιοσύνης και Εσωτερικές Υποθέσεις. Το συγκεκριμένο κείμενο απευθύνεται σε επαγγελματίες ψυχικής υγείας και κοινωνικής πολιτικής και ενημερώνει για τις επιπτώσεις της ψυχικής διαταραχής ενός γονέα στην ψυχική υγεία και την ανάπτυξη των παιδιών. Συχνά, η οικογένεια και οι επαγγελματίες που συνεργάζονται με τον γονέα, προσανατολίζονται κυρίως στην ψυχική διαταραχή, με αποτέλεσμα να μην δίνουν ιδιαίτερη σημασία στις ανάγκες των παιδιών. Το κείμενο τονίζει την αναγκαιότητα των επαγγελματιών να δίνουν έμφαση στο γονεϊκό ρόλο ενός ενήλικα με ψυχική διαταραχή και την συνεργασία μεταξύ των Υπηρεσιών Ενηλίκων και Παιδιών/Εφήβων.
2. Ψυχική Υγεία γονέων και ψυχοκοινωνική ανάπτυξη παιδιών. Χρήσιμες πληροφορίες για εκπαιδευτικούς. Πρόγραμμα Δάφνη. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Δικαιοσύνης και Εσωτερικές Υποθέσεις. Το συγκεκριμένο κείμενο απευθύνεται στους εκπαιδευτικούς και θέλει να τους ενημερώσει για τις ανάγκες των παιδιών που μεγαλώνουν σε οικογένειες όπου ο ένας από τους δυο γονείς παρουσιάζει μια ψυχική διαταραχή. Όταν αναφερόμαστε σε ψυχική διαταραχή εννοούμε γονείς που νιώθουν επιβαρημένοι ψυχολογικά και μπορεί είτε να έχουν προσφύγει σε κέντρα και υπηρεσίες ψυχικής υγείας είτε όχι. Τις περισσότερες φορές οι εκπαιδευτικοί δεν γνωρίζουν τι συμβαίνει στο οικογενειακό περιβάλλον του παιδιού. Στην περίπτωση της ψυχικής διαταραχής, αυτό αποκρύπτεται, καθώς η ψυχική ασθένεια συνοδεύεται από στιγματισμό και πρακτικές διάκρισης προς το άτομο που υποφέρει και προς το περιβάλλον του.
3. Κατάλογος Υπηρεσιών Ψυχοκοινωνικής Στήριξης για Παιδιά και Νέους. Για μια διεπαγγελματική συνεργασία του σχολείου, της οικογένειας και των υπηρεσιών (2006), Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ανατολικής Θεσσαλονίκης, Γ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (Υπεύθυνη Αγωγής Υγείας Γ.Πρεπουτσίδου, Συντονιστής Μ. Καραντάλης). Το κείμενο συζητά τις δυνατότητες και τους περιορισμούς της διεπαγγελματικής συνεργασίας μεταξύ του σχολείου και των φορέων ψυχικής υγείας, με στόχο την ψυχοκοινωνική υγεία των παιδιών και των οικογενειών τους.
4. Προώθηση της ψυχοκοινωνικής υγείας παιδιών και εφήβων: Ο ρόλος του σχολείου (2006), Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ανατολικής Θεσσαλονίκης, Γ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (Υπεύθυνη Αγωγής Υγείας Γ.Πρεπουτσίδου, Συντονιστής Μ. Καραντάλης). Το κείμενο ορίζει την ψυχική υγεία και τους βασικούς παράγοντες που την ερμηνεύουν και καταγράφει το ρόλο του σχολείου στην διασφάλιση της ευημερίας των παιδιών και των οικογενειών τους. Στο τέλος, ακολουθεί ένας σύντομος οδηγός προς τα παιδιά/νέους με πρακτικές αντιμετώπισης διαφόρων θεμάτων όπως είναι η σχολική επίδοση, οι φιλικές σχέσεις και ο θυμός.
5. A. Μπίμπου-Νάκου (2007) Πώς κατανοούν οι έφηβοι τα προβλήματα ψυχικής υγείας και επάρκειας: Μια πιλοτική προσέγγιση σε εφήβους που φοιτούν σε Τεχνικά Επαγγελματικά Λύκεια. Η συγκεκριμένη παρουσίαση αντλεί από την δράση του πιλοτικού προγράμματος αγωγής της υγείας με ευθύνη της

Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Δυτικής Θεσσαλονίκης (Χ. Χρηστίδου), που κράτησε για ένα τρίμηνο και παρουσιάστηκε στην Ημερίδα-Συνάντηση Μαθητών "Πολλαπλές Προσεγγίσεις της Εφηβείας", 25 Ιανουαρίου 2007.

6. Υλικό για την ιστοσελίδα του Προγράμματος Εκπαίδευσης Παλιννοστούτων και Μεταναστών Μαθητών. Flipbook για τον σχολικό εκφοβισμό www.diarolis.auth.gr. Πρόκειται για ένα κείμενο που απευθύνεται στα παιδιά και τους εφήβους και επιχειρεί να εξηγήσει με απλά λόγια το φαινόμενο της ενδοσχολικής βίας, με μαρτυρίες των ίδιων των παιδιών.

7. Παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού για σχολικούς ψυχολόγους στα πλαίσια του έργου ΕΣΠΑ Πρόγραμμα εκπαίδευσης αλλοδαπών και παλιννοστούτων μαθητών. 2011-2013. Επιστημονικός Υπεύθυνη: Άννα Αναστασιάδη-Συμεωνίδη. Δράση 6: Προγράμματα ψυχολογικής υποστήριξης α) Ι. Μπίμπου-Νάκου: Κώδικας Δεοντολογίας στην θεραπευτική σχέση με παιδιά και εφήβους Το κείμενο παρουσιάζει α) Γενικά ζητήματα σε σχέση με την παρέμβαση σε παιδιά και εφήβους β) βασικές αρχές ηθικής και δεοντολογίας στο σχολείο γ) τις αρχές καλής πρακτικής για την πολυπολιτισμική εκπαίδευση των ψυχολόγων και δ) Πρακτικά ζητήματα δεοντολογίας στο σχολείο β) Ι. Μπίμπου-Νάκου: Ζητήματα εποπτείας των σχολικών ψυχολόγων Το κείμενο αποσαφηνίζει το πλαίσιο της εποπτικής σχέσης στα ΠΨΥ και τα βασικά πρωτόκολλα για την υλοποίηση των εποπτειών.

8. Ι. Μπίμπου-Νάκου: Ψυχολογία Μετανάστευση και Σχολείο. Παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού για σχολικούς ψυχολόγους στα πλαίσια του έργου ΕΣΠΑ Πρόγραμμα εκπαίδευσης αλλοδαπών και παλιννοστούτων μαθητών. 2011-2013. Τα παιδιά κατά την διεργασία της μετανάστευσης αντιμετωπίζουν προκλήσεις και δυσκολίες που συνδέονται με αλλαγές στην νομική και κοινωνικοοικονομική τους κατάσταση, με γλωσσικούς και πολιτισμικούς φραγμούς, με αποχωρισμούς και απώλειες, συμβολικές, πραγματικές, προσωρινές ή πιο μόνιμες. Οι προκλήσεις αυτές, ορισμένες φορές, συσχετίζονται με επιπτώσεις στην ψυχοκοινωνική τους ανάπτυξη. Οι περισσότερες μελέτες παρουσιάζουν δεδομένα για την ψυχική υγεία των παιδιών μετά την εγκατάστασή τους στην χώρα υποδοχής (άγχος, θλίψη, σωματοποίηση, κλπ) και κυρίως με όρους σχολικής προσαρμογής και επιτυχίας. Το κείμενο συζητά τις βασικές παραδοχές για την υλοποίηση προγραμμάτων σε σχολεία με σημαντικό αριθμό μεταναστών μαθητών και τον ρόλο των ψυχολόγων σε αυτά.

9. Ι. Μπίμπου Νάκου και ομάδα έργου Προγραμμάτων Ψυχολογικής Υποστήριξης (2013). Επιμέλεια έκδοσης των εξής εκπαιδευτικών υλικών Δράση 6: Πρόγραμμα Ψυχολογικής Υποστήριξης Πράξη: «Εκπαίδευση αλλοδαπών και παλιννοστούτων μαθητών» (ΕΣΠΑ 2007-2013) α) Μανώλης Ζουγκός, Ψυχολόγος Δράσεις Πρόληψης: Κάθε μέρα και πιο κοντά Η έννοια της σχέσης στη συνεργασία του σχολικού ψυχολόγου με τους εκπαιδευτικούς πιλοτική εφαρμογή σχολείο αστικής περιοχής. Η ενότητα εκτός από τον προφανή εκπαιδευτικό της στόχο, έχει και την προσδοκία να δημιουργήσει στους ψυχολόγους και στους εκπαιδευτικούς μια φανταστική 'οικειότητα' με το πεδίο, δηλαδή με το φυσικό χώρο εφαρμογής των Προγραμμάτων Ψυχολογικής Υποστήριξης: τη συνεργασία στο σχολείο και τις ομάδες πρόληψης. Έχοντας στο μυαλό μας τις παραπάνω διαπιστώσεις και υπό το πρίσμα των ιδιαίτερων αναγκών κάθε σχολείου, νηπιαγωγείου, δημοτικού, γυμνασίου και λυκείου, ερχόμαστε 'κάθε μέρα και πιο κοντά' με δράσεις που επιφέρουν αποδοχή και συνεργασία, τριβή, συναισθηματική εξοικείωση και εν τέλει μια κουλτούρα συνεργασίας του σχολικού ψυχολόγου με τους εκπαιδευτικούς, με επίκεντρο το παιδί. β) 'Χτίζοντας' ομάδες στο σχολείο Στην πρώτη πρακτική αναπτύσσεται μια απόπειρα για την εκπαίδευση εκπαιδευτικών στη 'βιωματική μάθηση και την εμπύχωση ομάδων στο σχολικό πλαίσιο' (Ε. Παντελέρη), ώστε να αναλάβουν οι ίδιοι ρόλο εμπυχωτή στις ομάδες των μαθητών τους σε μελλοντικά προγράμματα πρόληψης. Στη δεύτερη πρακτική 'ακούμε τον Άλλο μέσα από την ομάδα' (Ε. Εκμεκτζιάν) να διαπραγματεύεται με το δικό του τρόπο πολιτισμικές και διαφυλικές ταυτότητες, με στόχο το μοίρασμα μετανα-στευτικών εμπειριών και τη μετατροπή της τάξης σε ομάδα.

Οι δύο καλές πρακτικές είναι αλληλοσυμπληρωματικές στο βαθμό που το θεωρητικό υπόβαθρο της αναστοχαστικής πράξης λειτουργεί ως κοινός τόπος, και μόνο ενδεικτικές. 1) Παντελέρη Ευεποίνα, ψυχολόγος Βιωματική μάθηση και εμπύχωση ομάδων στο σχολικό πλαίσιο Σχολείο πιλοτικής εφαρμογής Γυμνάσιο

νησιωτικής περιοχής της Ελλάδας, 2) Ελισάβετ Εκμεκτζιάν, Διδάκτωρ Ψυχολογίας «*Ακούγοντας τον Άλλο μέσα από την ομάδα*» Πρόγραμμα Πρόληψης-Προσέγγισης της Διαφορετικότητας Γυμνάσιο Βόλου, Σχολική χρονιά 2011 – 2012 γ) ‘Βλέποντας’ τη μετανάστευση Πρόκειται για τρεις πρακτικές. Η πρώτη πρακτική ξεκινά διερευνητικά την προσπάθεια **‘για την κατανόηση και αποδοχή της διαφορετικότητας και την καταπολέμηση του ρατσισμού’** (Κ. Φραγκιαδάκης) μέσα από ανταλλαγές για τη μετανάστευση που τροφοδοτούνται από συμμετοχικές διαδικασίες, βίντεο μαθητών, ταινίες και πρωτότυπες εκθέσεις. Η δεύτερη πρακτική εστιάζεται στην **‘εφηβεία, τη σεξουαλικότητα και τις διαπροσωπικές σχέσεις με τη χρήση της μεθόδου photolangage’** (Υ. Βρετού), η οποία μέσω της φωτογραφίας διευκολύνει συμβολικά τη συζήτηση για τις διαφυλικές σχέσεις και τη διαφορετικότητα. Τέλος, στην τρίτη πρακτική παρακολουθούμε τη **‘χρήση του κινηματογράφου στην τάξη για θέματα μετανάστευσης και διαφορετικότητας’** (Ε. Αβδελίδου), με στόχο την επικοινωνία του βιώματος, μέσω της κινούμενης εικόνας, σε θέματα διαπολιτισμικότητας και σχολικού εκφοβισμού. 1) Κωνσταντίνος Φραγκιαδάκης, *Ψυχολόγος Πρόγραμμα πρόληψης για την κατανόηση και αποδοχή της διαφορετικότητας και την καταπολέμηση του ρατσισμού* Σχολείο πιλοτικής εφαρμογής Γυμνάσιο Θεσσαλονίκης, σχολική χρονιά 2012 – 2013, 2) Υπατία Βρετού, Ψυχολόγος *Δράση πρόληψης για την εφηβεία, τη σεξουαλικότητα και τις διαπροσωπικές σχέσεις. Χρήση της μεθόδου photolangage.* Σχολείο πιλοτικής εφαρμογής Δημοτικό Σχολείο Θεσσαλονίκης, Σχολική χρονιά: 2011-2012, 3) Εύη Αβδελίδου, Σχολική Ψυχολόγος *Μετανάστευση, διαφορετικότητα και κινηματογράφος.* Δημοτικά & Γυμνάσιο Αθήνας δ) Ευαγγελινή Αθανασοπούλου, Παιδοψυχίατρος, Υπεύθυνη Ιατροπαιδαγωγικού Κέντρου Γ.Ν. Γ. Παπανικολάου, Σεξουαλική κακοποίηση. Χρήσιμες πληροφορίες για εκπαιδευτικούς. Στην πρακτική αυτή, η ομάδα έργου θέτει τα ερωτήματα και η κ. Αθανασοπούλου τα διαπραγματεύεται με βάση την θεωρητική τεκμηρίωση και την εμπειρία της.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΕΤΕΡΟΑΝΑΦΟΡΕΣ ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ

Πίνακας 1. Αριθμός εργασιών, ετεροαναφορών και δείκτης *h-index* σύμφωνα με τρεις βάσεις δεδομένων (Ημ. πρόσβασης: 04/062014)

Βάση δεδομένων	Εργασίες	Αναφορές	<i>h-index</i>	Από	Έως
Google Scholar	17	286	7	1997	2014
Scopus	8	127	4	1997	2014
Web of science	6	72	4	1997	2014

[1] Bibou-Nakou, I., Dikaiou, M. & Bairactaris, K. (1997). Psychosocial dimensions of family burden among two groups of carers looking after psychiatric patients. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 32, 2 (February), 104-108.

Η εργασία έχει συγκεντρώσει 54 αναφορές (Google Scholar)

1. Brady, N., & McCain, G. C. (2005). Living with schizophrenia: A family perspective. *Online Journal of Issues in Nursing*, 10(1)
2. Cameron, J. I., Cheung, A. M., Streiner, D. L., Coyte, P. C., & Stewart, D. E. (2006). Stroke survivors' behavioral and psychologic symptoms are associated with informal caregivers' experiences of depression. *Archives of Physical Medicine and Rehabilitation*, 87(2), 177-183.
3. Cameron, J. I., Shin, J. L., Williams, D., & Stewart, D. E. (2004). A brief problem-solving intervention for family caregivers to individuals with advanced cancer. *Journal of Psychosomatic Research*, 57(2), 137-143.
4. Dimitropoulos, G., Carter, J., Schachter, R., & Woodside, D. B. (2008). Predictors of family functioning in carers of individuals with anorexia nervosa. *International Journal of Eating Disorders*, 41(8), 739-747.
5. Foldemo, A., Gullberg, M., Ek, A., & Bogren, L. (2005). Quality of life and burden in parents of outpatients with schizophrenia. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 40(2), 133-138.
6. Gallagher, S., Phillips, A. C., Oliver, C., & Carroll, D. (2008). Predictors of psychological morbidity in parents of children with intellectual disabilities. *Journal of Pediatric Psychology*, 33(10), 1129-1136.
7. Gavois, H., Paulsson, G., & Fridlund, B. (2006). Mental health professional support in families with a member suffering from severe mental illness: A grounded theory model. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 20(1), 102-109.
8. Hazel, N. A., McDonell, M. G., Short, R. A., Berry, C. M., Voss, W. D., Rodgers, M. L., et al. (2004). Impact of multiple-family groups for outpatients with schizophrenia on caregivers' distress and resources. *Psychiatric Services*, 55(1), 35-41.
9. Koukia, E., & Madianos, M. (2005). Is psychosocial rehabilitation of schizophrenic patients preventing family burden? A comparative study. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 12(4), 415-422.
10. Madianos, M., Economou, M., Dafni, O., Koukia, E., Palli, A., & Rogakou, E. (2004). Family disruption, economic hardship and psychological distress in schizophrenia: Can they be measured? *European Psychiatry*, 19(7), 408-414.
11. McDonell, M. G., Short, R. A., Berry, C. M., & Dyck, D. G. (2003). Burden in schizophrenia caregivers: Impact of family psychoeducation and awareness of patient suicidality. *Family Process*, 42(1), 91-103.
12. Meijer, K., Schene, A., Koeter, M., Knudsen, H. C., Becker, T., Thornicroft, G., et al. (2004). Needs for care of patients with schizophrenia and the consequences for their informal caregivers. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 39(4), 251-258.
13. Pejler, A. (2001). Being a parent of an adult son or daughter with severe mental illness receiving professional care: Parents' narratives. *Health & Social Care in the Community*, 9(4), 194-204.

14. Provencher, H., Perreault, M., ST-ONGE, M., & Rousseau, M. (2003). Predictors of psychological distress in family caregivers of persons with psychiatric disabilities. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing, 10*(5), 592-607.
15. Rose, L. E., Mallinson, R. K., & Gerson, L. D. (2006). Mastery, burden, and areas of concern among family caregivers of mentally ill persons. *Archives of Psychiatric Nursing, 20*(1), 41-51.
16. Rose, L., Mallinson, R. K., & Walton-Moss, B. (2002). A grounded theory of families responding to mental illness. *Western Journal of Nursing Research, 24*(5), 516-536.
17. Rungreangkulkij, S., & Gilliss, C. L. (2000). Conceptual approaches to studying family caregiving for persons with severe mental illness. *Journal of Family Nursing, 6*(4), 341-366.
18. Samele, C., & Manning, N. (2000). Level of caregiver burden among relatives of the mentally ill in south verona. *European Psychiatry, 15*(3), 196-204.
19. Sjöblom, L., Pejler, A., & Asplund, K. (2005). Nurses' view of the family in psychiatric care. *Journal of Clinical Nursing, 14*(5), 562-569.
20. Ukpong, D. I. (2006). Demographic factors and clinical correlates of burden and distress in relatives of service users experiencing schizophrenia: A study from south-western nigeria. *International Journal of Mental Health Nursing, 15*(1), 54-59.
21. Valiakalayil, A., Paulson, L. A., & Tibbo, P. (2004). Burden in adolescent children of parents with schizophrenia. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology, 39*(7), 528-535.
22. Schröder, A., Wilde Larsson, B., & Ahlström, G. (2007). Next of kin's conceptions of the quality of care in the psychiatric setting: A phenomenographic study. *International Journal of Mental Health Nursing, 16*(5), 307-317.
23. Jeon, Y. H. (2003). Mental health nurses' work with family caregivers of older people with depression: review of the literature. *Issues in mental health nursing, 24*(8), 813-828.
24. Ricard, N., Bonin, J. P., & Ezer, H. (1999). Factors associated with burden in primary caregivers of mentally ill patients. *International journal of nursing studies, 36*(1), 73-83.
25. Hazelton, M. (2005). Mental health reform, citizenship and human rights in four countries. *Health Sociology Review, 14*(3), 230-241.
26. Lanzara, D., Cosentino, U., Maglio, A. M. L., Lora, A., Nicolo, A., & Rossini, M. S. (1999). Problems of patients with schizophrenic disorders and of their families. *Epidemiologia e psichiatria sociale, 8*(02), 117-130.
27. Kirkwood, S., & Berzins, K. (2006). Carers and families of people with mental health problems. *Mental Health Policy and Practice Across Europe, 3*74.
28. Rungreangkulkij, S., Chafetz, L., Chesla, C., & Gilliss, C. (2002). Psychological morbidity of Thai families of a person with schizophrenia. *International journal of nursing studies, 39*(1), 35-50.
29. Poletti, S., Anselmetti, S., Riccaboni, R., Bosia, M., Buonocore, M., Smeraldi, E., & Cavallaro, R. (2012). Self-awareness of cognitive functioning in schizophrenia: Patients and their relatives. *Psychiatry research, 198*(2), 207-211.
30. Andrew, M., Farhall, J., Ong, B., & Waddell, F. (2009). Perceptions of mental health professionals and family caregivers about their collaborative relationships: A factor analytic study. *Australian Psychologist, 44*(2), 94-104.
31. Lloyd, H., Singh, P., Merritt, R., Shetty, A., Yiend, J., Singh, S., & Burns, T. (2011). A comparison of levels of burden in Indian and White parents with a son or daughter with schizophrenia. *International Journal of Social Psychiatry, 57*(3), 300-311.
32. Copeland, D. A. (2007). Conceptualizing family members of violent mentally ill individuals as a vulnerable population. *Issues in mental health nursing, 28*(9), 943-975.
33. Rhoades, D. R. (2000). Schizophrenia: A review for family counselors. *The Family Journal, 8*(3), 258-266.
34. Copeland, D. A., & Heilemann, M. V. (2011). Choosing "the best of the hells": Mothers face housing dilemmas for their adult children with mental illness and a history of violence. *Qualitative health research, 21*(4), 520-533.
35. Schröder, A. (2006). Quality of care in the psychiatric setting: Perspectives of the patient, next of kin and care staff. PhD Thesis submitted to the Department of Medicine and Health Sciences, Nursing Science, Linköping University.
36. Reza, G. G., Shikha, M., Habibollah, T., & Ali, A. G. (2004). Efficacy of a psychoeducational programme for the social adjustment of psychiatric patients. *Hong Kong Journal of Psychiatry, 14*(3), 7.

37. Caron, J., Mercier, C., Martin, A., & Stip, E. (2005). Le rôle du soutien social, du fardeau familial et de la satisfaction des services dans la détresse psychologique et la qualité de vie des familles de personnes souffrant de schizophrénie. *Santé mentale au Québec*, 30(2), 165-191.
38. Lanzara, D., Cosentino, U., Lo Maglio, A. M., Lora, A., Nicold, A., & Rossini, M. S. (1999). I problemi dei pazienti con disturbi schizofrenici e delle loro famiglie. *Epidemiologia e Psichiatria Sociale*, 2, 117-130.
39. Kwan, T. (2000). Quality of life in family caregivers of persons with schizophrenia. PhD Thesis submitted to the Nursing Department, University of Arizona.
40. Iyer, S. N., Loohuis, H., Pawliuk, N., Joobar, R., & Malla, A. K. (2011). Concerns reported by family members of individuals with first-episode psychosis. *Early intervention in psychiatry*, 5(2), 163-167.
41. Cañas, F., Pérez-Solá, V., Díaz, S., & Rejas, J. (2007). Cost-Effectiveness Analysis of Ziprasidone versus Haloperidol in Sequential Intramuscular/Oral Treatment of Exacerbation of Schizophrenia. *Clinical drug investigation*, 27(9), 633-645.
42. Linacre, S. J. (2011). *The wellbeing of carers of people with severe and enduring eating disorders (SEED)*. PhD Thesis submitted to the Faculty of Medicine and Health, University of Leeds.
43. Bentley, C.L. (2009). Personal construct prediction of families' experiences of caring for relatives with a serious mental illness: TNWO approaches to identity, relationships, locus of control and personal growth Catherine Louise Bentley, School of Psychology, University of Wollongong.
44. Ishola, A. (2013). Burden of families caring for people lying with schizophrenia in two selected hospitals in Ibadan, Oyo State, Nigeria. *West African Journal of Nursing*, 24(1).
45. Mueller, J. (2007). Perspectives of Mexican-American family members concerning their care of a relative with schizophrenia: A study utilizing Q-methodology, PhD Thesis submitted to Department of Psychology, Our lady of the lake university.
46. Mandal, M. K., & Nizamie, S. H. (2004). *Current Developments in Schizophrenia*. Allied Publishers.
47. Meijer, C.J. (2005). Title Quality of life and needs for care of patients with schizophrenia, PhD Thesis submitted to the Faculty of Medicine, University of Amsterdam.
48. Moxon, A. M. (2009). The effectiveness of a brief psychoeducational intervention for people with schizophrenia and their families. PhD Thesis submitted to the Department of Psychology, Massey University, Palmerston North, New Zealand.
49. Copeland, D. A. (2007). *The experience of violence and help-seeking among mothers of adult chronically mentally ill individuals*. PhD Thesis submitted to the Department of Psychology, University of California, Los Angeles.
50. Baronet, A. M. (2001). *Variables Associated with Feelings of Subjective Burden in Caregivers of Persons with a Severe and Persistent Mental Illness*, PhD Thesis submitted to Department of Psychology, University of Ottawa.
51. Fulgosi, F. C., & Rizzo, F. (2008). Il sostegno del dsm di ferrara ai familiari dei pazienti con disturbi psichici gravi: risultati preliminary di uno studio di efficienza condotto in collaborazione con I piani per la salute. *Psichiatria di comunità*, 7(3), 132.
52. Steinhardt, R. (2010). *Stressverarbeitung und Kontrollüberzeugungen bei Angehörigen von Menschen im Wachkoma*. PhD Thesis submitted to the Faculty of Psychology, University of Vienna.
53. Murthy, A. S. (2005). Burden Among Caregivers of Patients Suffering From Chronic Renal Failure and Chronic Mental Illness. PhD Thesis submitted to the Department of Psychology, University of Australia.
54. Pejler, A. R. (2004). Family members' experience of a person suffering from mental illness. *The Needs of Family Members*, 12, 45.

[2] Bibou-Nakou, I., A. Stogiannidou, & G. Kiosseoglou (1999). The relation between teacher burnout and teachers' attributions and practices regarding school behaviour problems. *School Psychology International*, 20, 2, 209-217.

Η εργασία έχει συγκεντρώσει 72 αναφορές (Google Scholar)

1. Han, S. S., & Weiss, B. (2005). Sustainability of teacher implementation of school-based mental health programs. *Journal of abnormal child psychology*, 33(6), 665-679.
2. Hastings, R. P., & Bham, M. S. (2003). The relationship between student behaviour patterns and teacher burnout. *School Psychology International*, 24(1), 115-127.
3. Lackritz, J. R. (2004). Exploring burnout among university faculty: incidence, performance, and demographic issues. *Teaching and Teacher Education*, 20(7), 713-729.
4. Chang, M. L. (2009). An appraisal perspective of teacher burnout: Examining the emotional work of teachers. *Educational Psychology Review*, 21(3), 193-218.

5. Merrell, K. W., & Walker, H. M. (2004). Deconstructing a definition: Social maladjustment versus emotional disturbance and moving the EBD field forward. *Psychology in the Schools, 41*(8), 899-910.
6. Francis, L. J., Loudon, S. H., & Rutledge, C. J. (2004). Burnout among Roman Catholic parochial clergy in England and Wales: Myth or reality?. *Review of Religious Research, 5*-19.
7. Ho, I. T. (2004). A comparison of Australian and Chinese teachers' attributions for student problem behaviors. *Educational Psychology, 24*(3), 375-391.
8. Mavropoulou, S., & Padeliadu, S. (2002). Teachers' causal attributions for behaviour problems in relation to perceptions of control. *Educational psychology, 22*(2), 191-202.
9. Alvarez, H. K. (2007). The impact of teacher preparation on responses to student aggression in the classroom. *Teaching and Teacher Education, 23*(7), 1113-1126.
10. Cothran, D. J., & Kulinna, P. H. (2007). Students' reports of misbehavior in physical education. *Research quarterly for exercise and sport, 78*(3), 216-224.
11. Martinussen, R., Tannock, R., & Chaban, P. (2011, June). Teachers' reported use of instructional and behavior management practices for students with behavior problems: Relationship to role and level of training in ADHD. In *Child & Youth Care Forum* (Vol. 40, No. 3, pp. 193-210). Springer US.
12. Riley, P., Lewis, R., & Brew, C. (2010). Why did you do that? Teachers explain the use of legal aggression in the classroom. *Teaching and Teacher Education, 26*(4), 957-964.
13. Sabanci, A. (2009). The effect of primary school teachers' burnout on organizational health. *Procedia-Social and Behavioral Sciences, 1*(1), 195-205.
14. Msaouel, P., Keramaris, N. C., Tasoulis, A., Kolokythas, D., Syrmos, N., Pararas, N., ... & Lionis, C. (2010). Research Burnout and training satisfaction of medical residents in Greece: will the European Work Time Directive make a difference? *Human Resources for Health, 8*:16.
15. Clausen, K. W., & Petruka, D. R. (2009). Tending the garden: Case studies in school stress. *The Clearing House: A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas, 82*(4), 187-192.
16. Chang, M. L., & Davis, H. A. (2009). Understanding the role of teacher appraisals in shaping the dynamics of their relationships with students: Deconstructing teachers' judgments of disruptive behavior/students. In *Advances in teacher emotion research* (pp. 95-127). Springer US.
17. Ertesvåg, S. K. (2009). Classroom leadership: the effect of a school development programme. *Educational Psychology, 29*(5), 515-539.
18. Fernández, M. (2002). Desgaste psíquico (burnout) en profesores de primaria de Lima Metropolitana. *Persona: Revista de la Facultad de Psicología, (5)*, 27-66.
19. Yavuz, M. (2009). An investigation of burn-out levels of teachers working in elementary and secondary educational institutions and their attitudes to classroom management. *Educational Research and Reviews, 4*(12), 642-649.
20. Carson, R. L. (2006). *Exploring the episodic nature of teachers' emotions as it relates to teacher burnout*. ProQuest.
21. Durr, A. J. (2008). *Identifying teacher capacities that may buffer against teacher burnout* (Doctoral dissertation, The Ohio State University).
22. Genoud, P. A., Brodard, F., & Reicherts, M. (2009). Facteurs de stress et burnout chez les enseignants de l'école primaire. *Revue Européenne de Psychologie Appliquée/European Review of Applied Psychology, 59*(1), 37-45.
23. Andreou, E., & Rapti, A. (2010). Teachers' causal attributions for behaviour problems and perceived efficacy for class management in relation to selected interventions. *Behaviour Change, 27*(01), 53-67.
24. Ullrich, A. (2009). *The relationship of elementary teachers' years of teaching experience, perceptions of occupational stress, self-acceptance, and challenging student behavior to burnout symptoms in the United States and Germany* (Doctoral dissertation, The University of North Carolina at Charlotte).
25. Owens, J. S., Holdaway, A. S., Zoromski, A. K., Evans, S. W., Himawan, L. K., Girio-Herrera, E., & Murphy, C. E. (2012). Incremental benefits of a daily report card intervention over time for youth with disruptive behavior. *Behavior therapy, 43*(4), 848-861.

26. De La Torre, C., & Godoy, A. (2004). Diferencias individuales en las atribuciones causales de los docentes y su influencia en el componente afectivo. *Revista Interamericana de Psicología*, 38(2), 217-224.
27. Alvarez, H. K. (2008). Teachers' Thinking about Classroom Management: The Explanatory Role of Self-Reported Psychosocial Characteristics. *Advances in School Mental Health Promotion*, 1, 42-54.
28. Montgomery, C., & Melchor-Beaupre, R. (2004). Stress and social problem solving: Another wonderful symbiosis. *Journal of Cognitive Education and Psychology*, 4(1), 87-111.
29. King, D. L. (2005). Finding the Sage within: Teachers' Experiences Using Meditation and Movement Practices. *Online Submission*.
30. Riley, P., Lewis, R., & Wang, B. (2012). Investigating teachers' explanations for aggressive classroom discipline strategies in China and Australia. *Educational Psychology*, 32(3), 389-403.
31. Medina, D. M., & Escobedo, P. S. (2007). Síndrome de desgaste emocional en el Sistema Nacional de Investigadores. *Psicología.com*, 11(2).
32. Bevis, K. A. (2008). Teacher burnout: Locus of control and its correlation to teacher burnout and job satisfaction.
33. Mclean, S. (2010). The challenging behaviour of children in the South Australian out-of-home care sector: stakeholders' experiences with collaborative practice and their frameworks for managing behaviour.
34. Mukundan, J., & Ahour, T. (2011). Burnout among female teachers in Malaysia. *Journal of International Education Research (JIER)*, 7(3), 25-38.
35. Gates, C. H. (2007). *Factors related to burnout in North Carolina public school teachers*. ProQuest.
36. Akın, U., & Oğuz, E. (2010). Öğretmenlerin işkoliklik ve tükenmişlik düzeylerinin ilişkisi ve çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 16(3), 309-327.
37. Helmsen, J. (2008). Aggressives Verhalten im Unterricht. In *Lehrer-Schüler-Interaktion* (pp. 395-433). VS Verlag für Sozialwissenschaften.
38. Kaya, O. (2008). *Inclusion and Burnout: Examining General Education Teachers' Experiences in Turkey*. ProQuest.
39. Magaña Medina, D. E., & Sánchez Escobedo, P. A. (2008). Síndrome de desgaste emocional en investigadores mexicanos. *Interamerican Journal of Psychology*, 42(2), 353-362.
40. Gaudreau, N., Royer, É., Beaumont, C., & Frenette, É. (2012). Le sentiment d'efficacité personnelle des enseignants et leurs pratiques de gestion de la classe et des comportements difficiles des élèves. *Canadian Journal of Education*, 35(1).
41. Larrivee, B. (2012). *Cultivating Teacher Renewal: Guarding Against Stress and Burnout*. R&L Education.
42. Mushayikwa, E. (2011). *Investigating the impact of Information Communication Technology on self-directed professional development of teachers*. Universal-Publishers.
43. Gandapur, S. B., & Rehman, R. (2008). Gender Differences in the Prevalence of Occupational Stress among Gomal University Teaching Staff. *The New Educational Review*, 246-264.
44. Bibou-Nakou, I., Tsiantis, J., Assimopoulos, H., & Chatzilambou, P. (2013). Bullying/victimization from a family perspective: a qualitative study of secondary school students' views. *European journal of psychology of education*, 28(1), 53-71.
45. Addimando, L. (2010). *Comportamenti difficili degli studenti e stress degli insegnanti nelle organizzazioni educative: una ricerca internazionale* (Doctoral dissertation, Università degli Studi di Milano-Bicocca).
46. Gaudreau, N. (2011). *Comportements difficiles en classe: les effets d'une formation continue sur le sentiment d'efficacité des enseignants* (Doctoral dissertation, Université Laval).
47. Girgin, G. (2011). Bir Grup İlköğretim Öğretmeninde Tükenmişlik Sendromu. *Türkiye Klinikleri Tıp Bilimleri Dergisi*, 31(3), 602-608.
48. Pishghadam, R., Zabihi, R., & Shayesteh, S. (2013). The Perception–Practicum Interface Revisited: Life-wise Language Teaching Perceptions and Teacher Burnout. *The Asia-Pacific Education Researcher*, 1-11.
49. Alvarez, H. K. (2004). *Childhood aggression in schools: The impact of behavioral patterns and contextual influences on teachers' cognitive, affective, and behavioral responses* (Doctoral dissertation, Virginia Polytechnic Institute and State University).

50. Sparling, G. B. (2011). *Predicting burnout in high-school journalism teachers: An exploratory study* (Doctoral dissertation, University of North Texas).
51. Massé, L., Couture, C., Levesque, V., & Bégin, J. Y. (2013). Impact of a school consulting programme aimed at helping teachers integrate students with behavioural difficulties into secondary school: actors' points of view. *Emotional and Behavioural Difficulties*, 18(3), 327-343.
52. Sacco, M. D. (2011). *The Psychophysiological Impact of Burnout in Special and General Education Teachers* (Doctoral dissertation, Auburn University).
53. Clayford, M. (2010). *A comparative study of burnout among educators in a youth juvenile rehabilitation center, an ex model c school and public schools* (Doctoral dissertation, Department of Psychology, University of the Western Cape).
54. Zavaleta, S. (2009). *Exploring the relationship between classroom behavior management, self-efficacy and occupational stress of Head Start teachers*. Wheaton College.
55. Filter, R. Y. K. Pre-Service Teacher Knowledge of Behavior Function: Implications within the Classroom.
56. Dennis, M. M. (2008). Relationship between teacher personality type and burnout in rural middle school teachers.
57. Thaver, T., & Lim, L. (2012). Attitudes of pre-service mainstream teachers in Singapore towards people with disabilities and inclusive education. *International Journal of Inclusive Education*, (ahead-of-print), 1-15.
58. Capri, B. (2013). The Turkish Adaptation of the Burnout Measure-Short Version (BMS) and Couple Burnout Measure-Short Version (CBMS) and the Relationship between Career and Couple Burnout Based on Psychoanalytic-Existential Perspective. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 13(3).
59. Inandi, Y., & Buyukozkan, A. S. (2013). The Effect of Organizational Citizenship Behaviours of Primary School Teachers on Their Burnout. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 13(3).
60. Clayford, M. (2010). *A comparative study of burnout among teachers in a Youth Juvenile Rehabilitation center, an Ex model C school, and Public schools* (Doctoral dissertation, University of the Western Cape).
61. Rahimi, S., Wang, H., Hall, N., & Frenzel, A. Attributions, Affect, and Adjustment in Teachers: A Process Model.
62. Filter, R. Y. K. *Conocimiento de los futuros docentes sobre la función del comportamiento: implicaciones dentro del aula*. PhD Thesis submitted to the Department of Psychology, Minnesota State University.
63. Maini, R. D. S. (2011). *Teacher Training In A Proactive Approach To Classroom Behaviour Management: Teacher and Student Outcomes*. PhD Thesis submitted to the Department of Human Development and Applied Psychology, University of Toronto.
64. Koutrouba, K. (2013). Student misbehaviour in secondary education: Greek teachers' views and attitudes. *Educational Review*, 65(1), 1-19.
65. Pishghadam, R., Adamson, B., Shayesteh Sadafian, S., & Kan, F. L. (2013). Conceptions of assessment and teacher burnout. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 1-18.
66. Osano, S. (2011). *Impact of retirement on stress levels of retired primary school teachers*. PhD Thesis in Psychology, Egerton University.
67. Stinson, A. M. (2009). *Teacher beliefs about children with attention and behavioral difficulties*. PhD Thesis in Psychology, Oklahoma State University.
68. Ghanizadeh, A., & Ghonsooly, B. (2013). A tripartite model of EFL teacher attributions, burnout, and self-regulation: toward the prospects of effective teaching. *Educational Research for Policy and Practice*, 1-22.
69. Cheung, W. K. (2006). Teacher stress encountered by Hong Kong secondary and primary school teachers: Similarity and Disparity. PhD Thesis in Education, The University of Hong Kong
70. Niewiecki, M. J. (2008). *Elementary School Teachers' Perceived Knowledge and Relevance of School Mental Health: Investigating the Potential Moderation of Teacher Stress*. PhD Thesis in Child Development, Tufts University.
71. Massé, L., & Couture, C. (2011). Impact of two models to help teachers integrate students with emotional behavior disorders in their groups: individual consulting versus group support. *Educating Every Learner, Every Day: A Global Responsibility*, 84.

72. Maubant, P., Roger, L., & Lejeune, M. (2014). Déprofessionnalisation. *Recherche & formation*, (1), 89-102.

[3] Bibou-Nakou, I., Kiosseoglou, G., & Stogiannidou, A. (1999) Elementary teachers' perceptions regarding school behavior problems: Implications for school psychological services. *Psychology in the Schools* 37 (2), 2000, 123-134.

Η εργασία έχει συγκεντρώσει 56 ετεροαναφορές (Google Scholar)

1. Porter, L. (2006). *Behaviour in schools*. McGraw-Hill International.
2. Porter, L. (2007). *Student behaviour: Theory and practice for teachers*. Allen and Unwin.
3. Ho, I. T. (2004). A comparison of Australian and Chinese teachers' attributions for student problem behaviors. *Educational Psychology*, 24(3), 375-391.
4. Mavropoulou, S., & Padeliadu, S. (2002). Teachers' causal attributions for behaviour problems in relation to perceptions of control. *Educational psychology*, 22(2), 191-202.
5. Ding, M., Li, Y., Li, X., & Kulm, G. (2008). Chinese teachers' perceptions of students' classroom misbehaviour. *Educational Psychology*, 28(3), 305-324.
6. Brady, K., & Woolfson, L. (2008). What teacher factors influence their attributions for children's difficulties in learning?. *British Journal of Educational Psychology*, 78(4), 527-544.
7. Pšunder, M. (2005). Identification of discipline violations and its role in planning corrective and preventive discipline in school. *Educational Studies*, 31(3), 335-345.
8. Jewell, J. D., Krohn, E. J., Scott, V. G., Carlton, M., & Meinz, E. (2008). The Differential Impact of Mothers' and Fathers' Discipline on Preschool Children's Home and Classroom Behavior. *North American Journal of Psychology*, 10(1).
9. Shen, J., Zhang, N., Zhang, C., Caldarella, P., Richardson, M. J., & Shatzer, R. H. (2009). Chinese elementary school teachers' perceptions of students' classroom behaviour problems. *Educational Psychology*, 29(2), 187-201.
10. Maniadaki, K., Sonuga-Barke, E. J. S., & Kakouros, E. (2003). Trainee nursery teachers' perceptions of disruptive behaviour disorders; the effect of sex of child on judgements of typicality and severity. *Child: care, health and development*, 29(6), 433-440.
11. Morin, J., & Battalio, R. (2004). Construing Misbehavior The Efficacy Connection in Responding to Misbehavior. *Journal of Positive Behavior Interventions*, 6(4), 251-254.
12. Mathijsen, I. C. H. (2006). Denken en handelen van docenten. *IVLOS-reeks*.
13. Ding, M., Li, Y., Li, X., & Kulm, G. (2010). Chinese teachers' attributions and coping strategies for student classroom misbehaviour. *Asia Pacific Journal of Education*, 30(3), 321-337.
14. Porter, L. (2008). *Teacher-parent collaboration: early childhood to adolescence*. Aust Council for Ed Research.
15. Medway, F. J., & Cafferty, T. P. (1990). Contributions of social psychology to school psychology.
16. Castelló, A., Gotzens, C., del Mar Badia, M., & Genovard, C. (2010). Beliefs and attitudes regarding classroom management. *European Journal of Education and Psychology*, 3(1), 117-128.
17. Andreou, E., & Rapti, A. (2010). Teachers' causal attributions for behaviour problems and perceived efficacy for class management in relation to selected interventions. *Behaviour Change*, 27(01), 53-67.
18. Gotzens, C., Badia, M., Genovard, C., & Dezcallar, T. (2010). A comparative study of the seriousness attributed to disruptive classroom behaviors. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology*, 8(1), 33-58.
19. Giavrimis, P., & Papanis, E. (2009). Greek teacher's perceptions about "efficient" and "non-efficient" students development of an attribution questionnaire for teachers in the North Aegean region. *Journal of International Social Research*, 2(8).
20. Busquets, C. G., Martín, M. B., Rosselló, C. G., & Sáez, T. D. (2010). Estudio comparativo de la gravedad atribuida a las conductas disruptivas en el aula. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology*, 8(1).
21. Mclean, S. (2010). The challenging behaviour of children in the South Australian out-of-home care sector: stakeholders' experiences with collaborative practice and their frameworks for managing behaviour.

22. Jia, Y. (2004). English as a second language teachers' perceptions and use of classroom-based reading assessment (Doctoral dissertation, Texas A&M University).
23. Kitching, A. E. (2010). *Conceptualising a relationship-focused approach to the co-construction of enabling school communities* (Doctoral dissertation, University of Pretoria).
24. Bailey, S. (2006). Constructing an 'other' citizen—the case of ADHD. In *Annual Conference of the Nordic Educational Research Association, Orebro University, Sweden*.
25. Shook, A. C. (2012). A Study of Preservice Educators' Dispositions to Change Behavior Management Strategies. *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth*, 56(2), 129-136.
26. Evans, K. R. (2011). Suspended Students' Experiences with In-School Suspension: A Phenomenological Investigation.
27. Boone, S. K. (2007). *Successful African American students in two-way immersion programs: parent and student perceptions* (Doctoral dissertation, Texas A&M University).
28. Clarke, D. (2009). *Timely intervention: before it's too hard: an investigation into the effectiveness of off-site intervention programs for students exhibiting behavioural difficulties in mainstream schools* (Doctoral dissertation, Victoria University).
29. Bibou-Nakou, I., Tsiantis, J., Assimopoulos, H., & Chatzilambou, P. (2013). Bullying/victimization from a family perspective: a qualitative study of secondary school students' views. *European journal of psychology of education*, 28(1), 53-71.
30. Carotenuto, M. R. (2011). *Pupil misbehaviour and classroom management: the impact of congruence* (Doctoral dissertation, University of Southampton).
31. Mclean, S., Kettler, L., Delfabbro, P., & Riggs, D. (2012). Frameworks for understanding challenging behaviour in out-of-home care. *Clinical Psychologist*, 16(2), 72-81.
32. Clarke, D. (2012). Timely Intervention—Before It's Too Hard. In *Reflections on Learning, Life and Work* (pp. 25-38). Sense Publishers.
33. Pettiford, M. L. (2006). My Brother's Keeper: The Perceived Effects of A Mentoring Program for High School Aged Adolescent Males.
34. Liu, C., Yanling, L., Guo, C., & Lan, H. (2013). Preliminary Exploration of the Mental Health Education Competency Survey of Primary and Middle School Head Teachers. *Journal of Education and Training Studies*, 2(1), 73-80.
35. Bennett, M. A. (2010). *Perceived Quality of Interpersonal Relations of Students in an Alternative Center* (Doctoral dissertation, Indiana University of Pennsylvania).
36. Upreti, G. (2009). *The Impact of Data Sharing on the Accuracy of Staff Perceptions in Schools Implementing School-wide Positive Behavior Support*. ProQuest.
37. Pepe, A., & Addimando, L. (2013). Comparison of Occupational Stress in Response to Challenging Behaviours between General and Special Education Primary Teachers in Northern Italy. *International Journal of Special Education*, 13(1), 11-23.
38. Carter, L. M., Williford, A. P., & LoCasale-Crouch, J. (2014). Reliability and Validity of a Measure of Preschool Teachers' Attributions for Disruptive Behavior. *Early Education and Development*, (ahead-of-print), 1-24.
39. Watkins, T. D. (2007). *Middle school teachers' perceptions of their schools' formal and informal administrative policies on children labeled with behavioral problems* (Doctoral dissertation).
40. Sun, R. C. Teachers' and Students' Causal Explanations for Classroom Misbehavior: Similarities and Differences.
41. Valenti, M. W. (2011). *Selective supports: an exploratory study of urban educators' preferred behavioral interventions* (Doctoral dissertation, University of Pittsburgh).
42. Savina, E., Moskovtseva, L., Naumenko, O., & Zilberberg, A. (2014). How Russian teachers, mothers and school psychologists perceive internalising and externalising behaviours in children. *Emotional and Behavioural Difficulties*, (ahead-of-print), 1-15.
43. Butler, A. (2014). *Behavioral coaching: A strategy for increasing general education teachers' skills in managing challenging behavior* (Doctoral dissertation, University of Illinois at Urbana-Champaign).
44. Barrett, J. G. (2006). *The ABC's of conduct: Teachers' perceptions of the socioemotional dimensions of classroom behavior*. ProQuest.
45. Bhangu, A. (2010). How Effective Teachers Differentiate Instruction and Interact With Students Who Engage in Off-task Behaviours in the Classroom.
46. Filter, R. Y. K. Pre-Service Teacher Knowledge of Behavior Function: Implications within the Classroom.

47. Antoniadou, E., & Bibou-Nakou, I. (2012). Teachers' professional role in children's social relations: outcome of a personal and social education programme in Greek schools. *Advances in School Mental Health Promotion*, 5(2), 139-156.
48. Ennett, J. (2008). Classroom Management of Behaviorally Challenged Children. *Masters in Teaching Program 2006-2008 Teaching the Child in Front of You in a Changing World*, 84.
49. Nasey, C. (2012). *Teachers' use of classroom-based management strategies: a survey of New Zealand teachers: a thesis presented in partial fulfilment of the requirements for the degree of Master of Educational Psychology, Massey University, Albany, New Zealand* (Doctoral dissertation).
50. Kitching, A. E., Roos, V., & Ferreira, R. (2012). Towards an Understanding of Nurturing and Restraining Relational Patterns in School Communities. *Journal of Psychology in Africa*, 22(2), 187-199.
51. DeTeso, J. A. (2011). Student-Teacher relationships as predictors of reading comprehension gains in 2nd grade.
52. Lavigne, A. L. (2014). Beginning teachers who stay: Beliefs about students. *Teaching and Teacher Education*, 39, 31-43.
53. Drang, D. M. (2011). Preschool Teachers' Beliefs, Knowledge, and Practices Related to Classroom Management.
54. Filter, R. Y. K. Conocimiento de los futuros docentes sobre la función del comportamiento: implicaciones dentro del aula.
55. Ellison, L. (2011). Moral Reasoning of Chronically Disruptive Pre-adolescent African-American Males in an Urban Elementary School Setting.
56. Wiley, A. L., Tankersley, M., & Simms, A. (2012). Teachers' Causal Attributions for Student Problem Behavior: Implications for School-Based Behavioral Interventions and Research. *Advances in Learning and Behavioral Disabilities*, 25, 279-300.

[4] Bibou-Nakou, I. (2000). Elementary school teachers' representations regarding school problem behaviour: Problem children in talk'. *Educational and Child Psychology*, 17(4), 91-106.

Η εργασία έχει συγκεντρώσει 6 ετεροαναφορές (Google Scholar)

1. Bibou-Nakou, I. (2004). Helping Teachers to Help Children Living with a Mentally Ill Parent Teachers' Perceptions on Identification and Policy Issues. *School Psychology International*, 25(1), 42-58.
2. Whear, R., Thompson-Coon, J., Boddy, K., Ford, T., Racey, D., & Stein, K. (2013). The effect of teacher-led interventions on social and emotional behaviour in primary school children: a systematic review. *British Educational Research Journal*, 39(2), 383-420.
3. Evans, K. R. (2011). Suspended Students' Experiences with In-School Suspension: A Phenomenological Investigation.
4. Drang, D. M. (2011). Preschool Teachers' Beliefs, Knowledge, and Practices Related to Classroom Management.
5. Bibou-Nakou, I. (2003). Parental Mental Health/Illness and Children's Well-Being: Implications for the Educational Services. *International Journal of Mental Health Promotion*, 5(1), 6-15.
6. Jones, D., Monsen, J., & Franey, J. (2013). Using the Staff Sharing Scheme to support school staff in managing challenging behaviour more effectively. *Educational Psychology in Practice*, 29(3), 258-277.

[5] Bibou-Nakou, I. (2003). 'Troubles Talk' among professionals working with families facing parental mental illness. *Journal of Family Studies*, 9(2), 248-266.

Η εργασία έχει συγκεντρώσει 6 αναφορές (Google Scholar)

1. Maybery, D., & Reupert, A. (2006). Workforce capacity to respond to children whose parents have a mental illness. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 40(8), 657-664.
2. Maybery, D., & Reupert, A. (2009). Parental mental illness: A review of barriers and issues for working with families and children. *Journal of psychiatric and mental health nursing*, 16(9), 784-791.
3. Korhonen, T., Pietilä, A. M., & Vehviläinen-Julkunen, K. (2010). Are the children of the clients' visible or invisible for nurses in adult psychiatry?—a questionnaire survey. *Scandinavian journal of caring sciences*, 24(1), 65-74.

4. Maybery, D., Goodyear, M., & Reupert, A. (2012). The family-focused mental health practice questionnaire. *Archives of psychiatric nursing*, 26(2), 135-144.
5. Reupert, A., & Maybery, D. (2010). A model of care for families where parents have drug and alcohol and mental health issues. *Northern Kids Care-On Track Community Programs. Lismore, NSW, On Track Community Programs*.
6. Whitham, J. N., Eddy, K., Maybery, D., Reupert, A., & Fudge, E. (2009). Use of a Web-Based Delphi Study in the Development of a Training Resource for Workers Supporting Families where Parents Experience Mental Illness. *International Journal of Mental Health Promotion*, 11(2), 42-52.

[6] Kolaitis, G., Kotsopoulos, J., Tsiantis, J., Bimbou, A. et al. (2003). Posttraumatic stress reactions among children following the Athens earthquake of September 1999. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 12(6), 273-280.

Η εργασία έχει συγκεντρώσει 59 αναφορές (Google Scholar)

1. Baddam John, P., Russell, S., & Russell, P. S. S. (2007). The prevalence of posttraumatic stress disorder among children and adolescents affected by tsunami disaster in Tamil Nadu. *Disaster management & response*, 5(1), 3-7.
2. Kar, N., Mohapatra, P. K., Nayak, K. C., Pattanaik, P., Swain, S. P., & Kar, H. C. (2007). Post-traumatic stress disorder in children and adolescents one year after a super-cyclone in Orissa, India: exploring cross-cultural validity and vulnerability factors. *BMC psychiatry*, 7(1), 8.
3. Fan, F., Zhang, Y., Yang, Y., Mo, L., & Liu, X. (2011). Symptoms of posttraumatic stress disorder, depression, and anxiety among adolescents following the 2008 Wenchuan earthquake in China. *Journal of traumatic stress*, 24(1), 44-53.
4. Bal, A., & Jensen, B. (2007). Post-traumatic stress disorder symptom clusters in Turkish child and adolescent trauma survivors. *European child & adolescent psychiatry*, 16(7), 449-457.
5. Kronenberg, M. E., Hansel, T. C., Brennan, A. M., Osofsky, H. J., Osofsky, J. D., & Lawrason, B. (2010). Children of Katrina: Lessons learned about postdisaster symptoms and recovery patterns. *Child Development*, 81(4), 1241-1259.
6. Evans, L., & Oehler-Stinnett, J. (2006). Children and Natural Disasters A Primer for School Psychologists. *School Psychology International*, 27(1), 33-55.
7. Kenardy, J., Thompson, K., Le Brocque, R., & Olsson, K. (2008). Information-provision intervention for children and their parents following pediatric accidental injury. *European child & adolescent psychiatry*, 17(5), 316-325.
8. Eksi, A., Braun, K. L., Ertem-Vehid, H., Peykerli, G., Saydam, R., Toparlak, D., & Alyanak, B. (2007). Risk factors for the development of PTSD and depression among child and adolescent victims following a 7.4 magnitude earthquake. *International Journal of Psychiatry in Clinical Practice*, 11(3), 190-199.
9. Bal, A. (2008). Post-Traumatic Stress Disorder in Turkish Child and Adolescent Survivors Three Years after the Marmara Earthquake. *Child and Adolescent Mental Health*, 13(3), 134-139.
10. Eksi, A. (2009). Over-time changes in PTSD and depression among children surviving the 1999 Istanbul earthquake. *European child & adolescent psychiatry*, 18(6), 384-391.
11. Turk, J., Robbins, I., & Woodhead, M. (2005). Post-traumatic stress disorder in young people with intellectual disability. *Journal of Intellectual Disability Research*, 49(11), 872-875.
12. Varela, E., Koustouki, V., Davos, C. H., & Eleni, K. (2008). Psychological consequences among adults following the 1999 earthquake in Athens, Greece. *Disasters*, 32(2), 280-291.
13. Şalcioğlu, E., & Başoğlu, M. (2008). Psychological effects of earthquakes in children: prospects for brief behavioral treatment. *World Journal of Pediatrics*, 4(3), 165-172.
14. Lau, J. T., Yu, X., Zhang, J., Mak, W. W., Choi, K. C., Lui, W. W., & Chan, E. Y. (2010). Psychological distress among adolescents in Chengdu, Sichuan at 1 month after the 2008 Sichuan earthquake. *Journal of Urban Health*, 87(3), 504-523.
15. Demir, T., Demir, D. E., Alkas, L., Copur, M., Dogangun, B., & Kayaalp, L. (2010). Some clinical characteristics of children who survived the Marmara earthquakes. *European child & adolescent psychiatry*, 19(2), 125-133.
16. Agustini, E. N., Asniar, I., & Matsuo, H. (2011). The prevalence of long-term post-traumatic stress symptoms among adolescents after the tsunami in Aceh. *Journal of psychiatric and mental health nursing*, 18(6), 543-549.

17. Nickerson, A. B. (2008). *Identifying, assessing, and treating PTSD at school* (Vol. 2). Springer.
18. Zhang, N., Zhang, Y., Wu, K., Zhu, Z., & Dyregrov, A. (2011). Factor structure of the Children's Revised Impact of Event Scale among children and adolescents who survived the 2008 Sichuan earthquake in China. *Scandinavian journal of psychology*, *52*(3), 236-241.
19. Piyavhatkul, N., Pairojkul, S., & Suphakunpinyo, C. (2008). Psychiatric disorders in tsunami-affected children in Ranong province, Thailand. *Medical principles and practice*, *17*(4), 290-295.
20. Ziaaddini, H., Nakhaee, N., & Behzadi, K. (2009). Prevalence and Correlates of PTSD among High School Students After the Earthquake Disaster in the City of Bam, Iran. *American Journal of Applied Sciences*, *6*(1).
21. Dogan-Ates, A. (2010). Developmental differences in children's and adolescents' post-disaster reactions. *Issues in mental health nursing*, *31*(7), 470-476.
22. Dogan, A. (2011). Adolescents' posttraumatic stress reactions and behavior problems following Marmara earthquake. *European journal of psychotraumatology*, *2*.
23. Pullins, L. G., McCammon, S. L., Lamson, A. S., Wuensch, K. L., & Mega, L. (2005). School-based post-flood screening and evaluation: findings and challenges in one community. *Stress, Trauma, and Crisis*, *8*(4), 229-249.
24. Ayub, M., Poongan, I., Masood, K., Gul, H., Ali, M., Farrukh, A., ... & Naeem, F. (2012). Psychological morbidity in children 18 months after Kashmir Earthquake of 2005. *Child Psychiatry & Human Development*, *43*(3), 323-336.
25. Suliman, S., Kaminer, D., & Seedat, S. (2005). Assessment techniques and South African community studies of trauma and posttraumatic stress disorder in children and adolescents. *Journal of Child and Adolescent Mental Health*, *17*(2), 55-62.
26. Lai, B. S., La Greca, A. M., Auslander, B. A., & Short, M. B. (2013). Children's symptoms of posttraumatic stress and depression after a natural disaster: Comorbidity and risk factors. *Journal of affective disorders*, *146*(1), 71-78.
27. Wang, W., Fu, W., Wu, J., Ma, X. C., Sun, X. L., Huang, Y., ... & Gao, C. G. (2012). Prevalence of PTSD and depression among junior middle school students in a rural town far from the epicenter of the Wenchuan earthquake in China. *PloS one*, *7*(7), e41665.
28. La Greca, A. M., Lai, B. S., Llabre, M. M., Silverman, W. K., Vernberg, E. M., & Prinstein, M. J. (2013, August). Children's postdisaster trajectories of pts symptoms: Predicting chronic distress. In *Child & Youth Care Forum* (Vol. 42, No. 4, pp. 351-369). Springer US.
29. Giannakopoulos, G., Mihas, C., Dimitrakaki, C., & Tountas, Y. (2009). Family correlates of adolescents' emotional/behavioural problems: evidence from a Greek school-based sample. *Acta Paediatrica*, *98*(8), 1319-1323.
30. Khan, M. N. S., Alam, S., Warris, S. H., & Mujtaba, M. (2007). Frequency of post-traumatic stress disorder and its association with types of physical injuries and depression in earthquake victims. *Pakistan Journal of Medical Sciences*, *23*(3), 386.
31. Madianos, M. G., & Evi, K. (2010). Trauma and natural disaster: The case of earthquakes in Greece. *Journal of Loss and Trauma*, *15*(2), 138-150.
32. Nygaard, E., Jensen, T. K., & Dyb, G. (2012). Stability of posttraumatic stress reaction factors and their relation to general mental health problems in children: A longitudinal study. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, *41*(1), 15-26.
33. Zotti, M. E., Graham, J., Whitt, A. L., Anand, S., & Replogle, W. H. (2006). Evaluation of a Multistate Faith-based Program for Children Affected by Natural Disaster. *Public Health Nursing*, *23*(5), 400-409.
34. Johnson, K. M. (2008). *Posttraumatic stress in children and adolescents following the 1994 Northridge, CA earthquake* (Doctoral dissertation, BRYN MAWR COLLEGE).
35. Rialon, R. A. (2011). *A comparative analysis of the children's future orientation scale ratings of traumatized urban youth with and without posttraumatic stress disorder* (Doctoral dissertation, Columbia University).
36. Pervanidou, P., Kolaitis, G., & Chrousos, G. P. (2009). Bio-behavioral consequences of traumatic stress in childhood and adolescence: the effects of war on children's mental health, growth and development. *Sher L, Vilens A. War and Suicide. Stockholm: Informa Healthcare*, 157-72.
37. Borges, J. L., Zoltowski, A. P. C., Zucatti, A. P. N., & Dell Aglio, D. D. (2010). Transtorno de Estresse Pós-traumático (TEPT) na infância e na adolescência: prevalência, diagnóstico e avaliação. *Avaliação Psicológica*, *9*(1), 87-98.

38. Chen, Z., Zhang, Y., Liu, Z., Liu, Y., & Dyregrov, A. (2012). Structure of the Children's Revised Impact of Event Scale (CRIES) with Children and Adolescents Exposed to Debris Flood. *PloS one*, 7(8), e41741.
39. Jia, Z., Shi, L., Duan, G., Liu, W., Pan, X., Chen, Y., & Tian, W. (2013). Traumatic experiences and mental health consequences among child survivors of the 2008 Sichuan earthquake: a community-based follow-up study. *BMC public health*, 13(1), 104.
40. Fu, Y., Chen, Y., Wang, J., Tang, X., He, J., Jiao, M., ... & Li, J. (2013). Analysis of prevalence of PTSD and its influencing factors among college students after the Wenchuan earthquake. *Child and adolescent psychiatry and mental health*, 7(1), 1.
41. Perera, H. (2005). The challenge of providing mental health care for children after the tsunami. *Sri Lanka Journal of Child Health*, 34(1), 3-4.
42. Liu, W., Fan, F., & Liu, J. (2013). Depressive symptoms in bereaved parents in the 2008 Wenchuan, China earthquake: a cohort study. *Journal of traumatic stress*, 26(2), 274-279.
43. Pan, X., Liu, W., Deng, G., Liu, T., Yan, J., Tang, Y., ... & Xu, M. (2013). Symptoms of Posttraumatic Stress Disorder, Depression, and Anxiety Among Junior High School Students in Worst-Hit Areas 3 Years After the Wenchuan Earthquake in China. *Asia-Pacific Journal of Public Health*, 1010539513488625.
44. Joseph, L. (2006). *The Effects of Mass Trauma on Children of Different Developmental Stages: Examining PTSD in Children Affected by Hurricane Ivan and Hurricane Katrina*. ProQuest.
45. King, T. (2012). *Children and natural disasters: an investigation of cognitions, knowledge and emotions in Wellington year 5 students: a thesis presented in partial fulfilment of the requirements for the degree of Master of Sciences in Psychology at Massey University, Wellington, New Zealand* (Doctoral dissertation).
46. Renouf, C. A. (2012). Do the Psychological Effects of Ongoing Adversity in a Natural Context Accumulate or Lessen over Time? The Case of the Canterbury Earthquakes.
47. Van Hooff, M. (2010). The impact of childhood exposure to a natural disaster on adult mental health: a 20-year longitudinal follow-up study of children exposed to a major Australian bushfire.
48. Ying, L., Wu, X., Lin, C., & Jiang, L. (2014). Traumatic severity and trait resilience as predictors of posttraumatic stress disorder and depressive symptoms among adolescent survivors of the Wenchuan earthquake. *PloS one*, 9(2), e89401.
49. McGuire, L. A. (2013). *A Comparative Analysis of the Revised Children's Manifest Anxiety Scale Scores of Traumatized Youth With and Without PTSD Relative to Non-Traumatized Controls* (Doctoral dissertation, Columbia University).
50. Gao, W., Zhong, P., Xie, Q., Wang, H., Jin, J., Deng, H., & Lu, Z. (2014). Temporal features of elevated hair cortisol among earthquake survivors. *Psychophysiology*, 51(4), 319-326.
51. Lai, B. S., Auslander, B. A., Fitzpatrick, S. L., & Podkowirow, V. Disasters and Depressive Symptoms in Children: A Review. In *Child & Youth Care Forum* (pp. 1-16). Springer US.
52. Siddiqui, R. N. (2014). The Environment–Behaviour Link: Challenges for Policy Makers. In *Psychology, Development and Social Policy in India* (pp. 297-320). Springer India.
53. Osofsky, J. D., & Osofsky, H. J. (2013). Lessons Learned About the Impact of Disasters on Children and Families and Post-disaster Recovery. In *Child and Family Advocacy* (pp. 91-105). Springer New York.
54. Ding, C., & Xia, L. (2013). Posttraumatic Reactions to an Earthquake: Multidimensional Scaling Profile Analysis of Adolescent Survivors. *Journal of health psychology*, 1359105313483644.
55. Tsoukala, D., & Tsoumakas, K. (2013). Post-Traumatic Stress Disorder in Childhood and Adolescence. The Necessity of Prevention. *Nosileftiki*, 52(2).
56. Kolaitis, G., Giannakopoulos, G., Mihas, C., Ntre, V., Moulla, V., Sotiropoulou, E., ... & Tzavara, C. (2011). Symptoms of Posttraumatic Stress, Depression and Anxiety among Youths Exposed to a Massive Fire Disaster in Greece. *British Journal of Medicine and Medical Research*, 1(4), 320-332.
57. Kadak, M. T., Nasıroğlu, S., Boşyan, M., & Aydın, A. (2013). Risk factors predicting posttraumatic stress reactions in adolescents after 2011 Van earthquake. *Comprehensive psychiatry*, 54(7), 982-990.
58. Cénat, J. M., & Derivois, D. (2014). Long-term outcomes among child and adolescent survivors of the 2010 Haitian earthquake. *Depression and Anxiety*.
59. Wang, C. W., Chan, C. L., & Ho, R. T. (2013). Prevalence and trajectory of psychopathology among child and adolescent survivors of disasters: a systematic review of epidemiological studies across 1987–2011. *Social psychiatry and psychiatric epidemiology*, 48(11), 1697-1720.

[7] Bibou-Nakou, I. (2004). Helping Teachers to Help Children Living with a Mentally Ill Parent Teachers' Perceptions on Identification and Policy Issues. *School Psychology International*, 25(1), 42-58.

Η εργασία έχει συγκεντρώσει 11 αναφορές (Google Scholar)

1. Reupert, A., & Maybery, D. (2007). Families affected by parental mental illness: A multiperspective account of issues and interventions. *American Journal of Orthopsychiatry*, 77(3), 362-369.
2. Maybery, D., & Reupert, A. (2006). Workforce capacity to respond to children whose parents have a mental illness. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 40(8), 657-664.
3. Pretis, M., & Dimova, A. (2008). Vulnerable children of mentally ill parents: towards evidence-based support for improving resilience. *Support for Learning*, 23(3), 152-159.
4. Reupert, A., & Maybery, D. (2007). Strategies and issues in supporting children whose parents have a mental illness within the school system. *School Psychology International*, 28(2), 195-205.
5. Korhonen, T., Vehviläinen-Julkunen, K., & Pietilä, A. (2008). Do nurses working in adult psychiatry take into consideration the support network of families affected by parental mental disorder?. *Journal of psychiatric and mental health nursing*, 15(9), 767-776.
6. Mercer, N. M. (2009). *Ulysses agreements for parents with mental illness: what helps and hinders?* (Doctoral dissertation, Trinity Western University).
7. Bibou-Nakou, I., Tsiantis, J., Assimopoulos, H., & Chatzilambou, P. (2013). Bullying/victimization from a family perspective: a qualitative study of secondary school students' views. *European journal of psychology of education*, 28(1), 53-71.
8. Di Placito, M. L. (2011). A review of the literature: the impacts of parental illness on adolescent schooling. *Selected Papers Vol. 5*, 108.
9. Riebschleger, J. (2013). A World Tour of Selected Intervention Programs for Children of a Parent with a Psychiatric Illness. In *Vulnerable Children* (pp. 151-163). Springer New York.
10. Antoniadou, E., & Bibou-Nakou, I. (2012). Teachers' professional role in children's social relations: outcome of a personal and social education programme in Greek schools. *Advances in School Mental Health Promotion*, 5(2), 139-156.
11. Olliver-Kneafsey, K., Thornton, E., & Williamson, W. (2008). The impact of parental bipolar affective disorder on adolescent behaviour—positive messages to young people, parents, teachers and other professionals working with children whose parents suffer from mental health problems. *Pastoral Care in Education*, 26(3), 181-185.

[8] Bibou-Nikou, I. (2004). Parental mental health and children's well-being, Soapbox, *Clinical Child Psychology & Psychiatry*, 9(2), 309-312.

Η εργασία έχει συγκεντρώσει 7 αναφορές (Google Scholar)

1. Pakenham, K. I., Bursnall, S., Chiu, J., Cannon, T., & Okochi, M. (2006). The psychosocial impact of caregiving on young people who have a parent with an illness or disability: Comparisons between young caregivers and noncaregivers. *Rehabilitation Psychology*, 51(2), 113.
2. Vetere, A., & Dowling, E. (Eds.). (2012). *Narrative therapies with children and their families: A practitioner's guide to concepts and approaches*. Routledge.
3. Giannakopoulos, G., Dimitrakaki, C., Pedeli, X., Kolaitis, G., Rotsika, V., Ravens-Sieberer, U., & Tountas, Y. (2009). Adolescents' wellbeing and functioning: relationships with parents' subjective general physical and mental health. *Health Qual Life Outcomes*, 7, 100.
4. Monds-Watson, A., Manktelow, R., & McColgan, M. (2010). Social work with children when parents have mental health difficulties: acknowledging vulnerability and maintaining the "Rights of the child". *Child Care in Practice*, 16(1), 35-55.
5. Chan, S., & Heidi, Y. (2010). Growing up with a parent with schizophrenia: what children say they need. *Journal of Children's Services*, 5(4), 31-42.
6. Bourque, S. (2009). Évaluation du risque de la maltraitance chez les mères ayant un trouble mental: la perspective des intervenants sociaux. Msc Thesis submitted to École de service social, University of Montreal.

7. Södergren, M. (2010). Hur stödjer vuxenpsykiatrin barn till psykiskt sjuka?. PhD Thesis submitted to the Department of Psychology, Mälardalen University of Sweden.

[9] Bibou-Nakou, I. (2006). Parental functioning in Adults with Mental illness, στο Directions in Mental Health Counseling. Hatherleigh Press, pp. 7-23 (www.hatherleigh.com)

[10] Lambrinos, N., & Bibou, I. (2006). Learning geography with a 'geography Box'. *International Research in Geographical and Environmental Education*, 15(3), 241-254.

Η εργασία έχει συγκεντρώσει 5 αναφορές (Google Scholar)

1. Catling, S. (2010). Sources of evidence for conducting research in geography education. *International Research in Geographical and Environmental Education*, 19(2), 97-101.
2. Kriewaldt, J., & Hutchinson, N. (2009). Improving Understanding of Accomplished Teaching in School Geography Through an Examination of Learners' Perspectives. *Geographical Education*, 22.
3. Ruiz, A. L. G., & Muñoz-Bandera, J. F. Criterios de evaluación para la enseñanza de la geografía, la historia y las ciencias sociales, según el modelo de principios científico-didácticos (PCD). *Revista Iberoamericana de Evaluación Educativa*, 49.
4. Jan Bent, G., Bakx, A., & den Brok, P. (2014). Pupils' Perceptions of Geography in Dutch Primary Schools: Goals, Outcomes, Classrooms Environment, and Teacher Knowledge and Performance. *Journal of Geography*, 113(1), 20-34.
5. McInerney, M., Berg, K., Hutchinson, N., Maude, A., & Sorensen, L. (2009). Towards a national geography curriculum for Australia. *Australian Geography Teachers Association Ltd., Royal Geographical Society of Queensland Inc., and the Institute of Australian Geographers Inc., Queensland, Australia.*

[11] Bibou-Nakou, I., Tsiantis, J., Assimopoulos, H., Chatzilambou, P., & Giannakopoulou, D. (2012). School factors related to bullying: a qualitative study of early adolescent students. *Social psychology of education*, 15(2), 125-145.

Η εργασία έχει συγκεντρώσει 8 αναφορές (Google Scholar)

1. Thornberg, R. (2013). School bullying as a collective action: Stigma processes and identity struggling. *Children & Society*.
2. Proyer, R. T., Meier, L. E., Platt, T., & Ruch, W. (2013). Dealing with laughter and ridicule in adolescence: relations with bullying and emotional responses. *Social psychology of education*, 16(3), 399-420.
3. Earnshaw, V. A., Rosenthal, L., Carroll-Scott, A., Peters, S. M., McCaslin, C., & Ickovics, J. R. (2014). Teacher involvement as a protective factor from the association between race-based bullying and smoking initiation. *Social Psychology of Education*, 1-13.
4. Atik, G. (2013). *Student and school level factors in victimization of middle school students: an ecological perspective* (Doctoral dissertation, Middle East Technical University).
5. Bibou-Nakou, I., Assimopoulos, C., Hatzipemou, T., Soumaki, E., & Tsiantis, J. (2013). Bullying in Greek secondary schools: prevalence and profile of bullying practices. *International Journal of Mental Health Promotion*, (ahead-of-print), 1-16.
6. Souza, E. D. G. C., Rech, R. R., Mello, G. T., Melo, M. O., & Halpern, R. (2012). Obesidade, imagem corporal e bullying em uma população de escolares de uma cidade no Sul do Brasil. *revista da amrighs*, 56(4), 330-334.
7. Rech, R. R., Halpern, R., Tedesco, A., & Santos, D. F. (2013). Prevalência e características de vítimas e agressores de bullying. *J Pediatr (Rio J)*, 89, 164-70.
8. Rech, R. R., Halpern, R., Tedesco, A., & Santos, D. F. (2013). Prevalence and characteristics of victims and perpetrators of bullying. *Jornal de Pediatria (Versao em Portugues)*, 89(2), 164-170.

[12] Antoniadou, E., & Bibou-Nakou, I. (2012). Teachers' professional role in children's social relations: outcome of a personal and social education programme in Greek schools. *Advances in School Mental Health Promotion*, 5(2), 139-156.

[13] Bibou-Nakou, I., Tsiantis, J., Assimopoulos, H., & Chatzilambou, P. (2013). Bullying/victimization from a family perspective: a qualitative study of secondary school students' views. *European journal of psychology of education*, 28(1), 53-71.

Η εργασία έχει συγκεντρώσει 2 αναφορές (Google Scholar)

1. Bibou-Nakou, I., Asimopoulos, C., Hatzipemou, T., Soumaki, E., & Tsiantis, J. (2013). Bullying in Greek secondary schools: prevalence and profile of bullying practices. *International Journal of Mental Health Promotion*, (ahead-of-print), 1-16.
2. Smith, P. K. (2014). *Understanding School Bullying: Its Nature and Prevention Strategies*. SAGE.

[14] S. Karga, I. Bibou – Nakou and G. Giaglis, (2013). Parental Views of Children’s Bullying Experience, Coping Strategies and their Association with Parenting Practices. Chapter in a book under press, titled *School Bullying: Predictive Factors, Coping Strategies, and Effects on Mental Health*. Nova Publications

[15] Bibou-Nakou, I. & Markos, A. (2013). Coping strategies of secondary school children experiencing bullying: frequency and type of bullying. *School Bullying: Predictive Factors*, (Eds.) Dekker, K. and Dijkstra, M., *Coping Strategies and Effects on Mental Health*. pp. 69-96, Nova Publishers.

[16] Bibou-Nakou, I., Asimopoulos, C., Hatzipemou, T., Soumaki, E., & Tsiantis, J. (2013). Bullying in Greek secondary schools: prevalence and profile of bullying practices. *International Journal of Mental Health Promotion*, (ahead-of-print), 1-16.

[17] Asimopoulos, C., Bibou-Nakou, I., Hatzipemou, T., Soumaki, E., & Tsiantis, J. (2013). An investigation into students' and teachers' knowledge, attitudes and beliefs about bullying in Greek primary schools. *International Journal of Mental Health Promotion*, (ahead-of-print), 1-11.

ΕΤΕΡΟΑΝΑΦΟΡΕΣ ΣΤΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ (ενδεικτικά)

ΜΠΙΜΠΟΥ-ΝΑΚΟΥ, Ι., ΣΤΟΓΙΑΝΝΙΔΟΥ, Α., ΚΙΟΣΣΕΟΓΛΟΥ, Γ. & ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ, Β. (2002).

Ερωτηματολόγιο Δυνατοτήτων και Δυσκολιών (Goodman, R.:Strengths and Difficulties Questionnaire). Στο Α.Σταλίκας, Σ. Τριλίβα, & Π. Ρούσση (Εκδ.) Τα ψυχομετρικά εργαλεία στην Ελλάδα (σελ. 411-413). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

1. Αικατερίνη ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ-Χριστίνα ΜΙΑΤΣΑΚΑΚΗ (2011). Δυνατότητες και δυσκολίες στη συμπεριφορά του εφήβου, συναισθηματική νοημοσύνη και εκφραστικότητα :εξέταση της μεταξύ τους σχέσης ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ 1/2011 σσ 11-24.
2. Θ.Κ. Κωνσταντινίδης και Τ. Θ. Γλάνια (2012). Εξωτερικές Αιτίες Κάκωσης Προεφηβικής και Εφηβικής Ηλικίας στην Περιοχή της Θράκης 24ο Πανελλήνιο Συνέδριο της Ελληνικής Εταιρίας Κοινωνικής Παιδιατρικής και Προαγωγής της Υγείας. Καρπενήσι.
3. Κόλα Μ. Ε. (2013). Διερεύνηση της προσαρμογής στο σχολείο των μεταναστών μαθητών από την Αλβανία. Πτυχιακή εργασία. Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
4. Α. Στογιαννίδου (2011). Μια πρόταση αξιολόγησης της συμβουλευτικής γονέων στο πλαίσιο της εμπειρικής τεκμηρίωσης. *Ψυχολογία*, 8, 338-358

Μπίμπου-Νάκου Ι., Κιοσσεόγλου Γ., Στογιαννίδου Α.(2001). Δυνατότητες και δυσκολίες παιδιών σχολικής ηλικίας στο οικογενειακό και σχολικό περιβάλλον. *Ψυχολογία*, 8(4): 506-525.

1. Κοκκέβη Α., Ξανθάκη Μ., Φωτίου Α., Καναβού Ε. Χρήση Η/Υ και ίντερνετ από τους εφήβους (2011). Σειρά θεματικών τευχών: Έφηβοι, Συμπεριφορές & Υγεία. Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής. Αθήνα, 2011.
2. Κοκκέβη Α., Φωτίου Α., Σταύρου Μ., Καναβού Ε.(2011). Η ψυχοκοινωνική υγεία των εφήβων. Σειρά θεματικών τευχών: Έφηβοι, Συμπεριφορές & Υγεία. Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής. Αθήνα, 2011.
3. Αποστολοπούλου Κατερίνα, Καρυδά Ελένη (2007). ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΑΝΙΧΝΕΥΣΗΣ ΤΗΣ ΑΠΟΚΛΙΝΟΥΣΑΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΚΑΙ ΕΦΗΒΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ Πρακτικά του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο με θέμα: «Σχολείο Ίσο για Παιδιά Άνισα», σσ 258-264, Αθήνα, 4- 6 Μαΐου 2007.
4. Καρύδα Ε. (2006). Προβλήματα συμπεριφοράς στην σχολική τάξη. Εκπαιδευτικά, 185-193.
5. Βασίλης Παυλόπουλος, Κατερίνα Γεωργαντή, Ηλίας Μπεζεβέγκης (2010). Ψυχολογική ταυτότητα, εθνική ταυτότητα και ψυχολογική προσαρμογή εφήβων μεταναστών. Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών. Ανακοίνωση στο Συμπόσιο Συνιστώσες και διαφοροποιητικοί παράγοντες στη διαμόρφωση της

εφηβικής ταυτότητας (πρόεδρος: Ηλίας Μπεζεβέγκης), 2ο Πανελλήνιο Συνέδριο Εξελικτικής Ψυχολογίας, Αλεξανδρούπολη, 27-30 Μαΐου 2010.

6. Β. Παυλόπουλος και συνεργάτες (2009). Επιπολιτισμός και προσαρμογή μεταναστών εφήβων στο σχολικό πλαίσιο. *Ψυχολογία*, 16(3), 402-424

Μπίμπου-Νάκου, Ι., Κιοσέογλου, Γ., Στογιαννίδου, Α. (2000) Σχέση μεταξύ της ψυχοκοινωνικής λειτουργικότητας της οικογένειας, ψυχικής υγείας μητέρων και δυνατοτήτων και δυσκολιών παιδιών σχολικής ηλικίας από γονείς και εκπαιδευτικούς. *Παιδί Και Έφηβος*, 2, 48-68.

1. Α. Κωνσταντινίδης, Π. Γκόγκα, Γ. Σίμος, Β. Μαυρέας (2012). Μελέτη διερεύνησης της αποτελεσματικότητας ενός προγράμματος εκπαίδευσης γονέων γνωστικής-συμπεριφορικής προσέγγισης. *Ψυχιατρική* 23(3), 221-230.

Μπίμπου-Νάκου, Ι, Χαρίτου-Φατούρου, Μ. (1998) Ομάδα αυτοβοήθειας με άτομα που μετακινήθηκαν από την Αλβανία: πλαίσιο αναφοράς και ευρήματα σε σχέση με τις διαδικασίες ενίσχυσης του κοινωνικού αποκλεισμού. Κοινωνικές ανισότητες και κοινωνικός αποκλεισμός Εκδόσεις Εξάντας.

1. Ι. Τσιγκάνου, Μ. Τζωρτζοπούλου και Χ. Ζαραφώνιτου (2001). Φύλο και Κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες. Μελέτη Βιβλιογραφικής Επισκόπησης. Αθήνα: Κέντρο Ισότητας σε συνεργασία με το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών σε συνεργασία με το Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών.
2. Αντιγόνη, Κέντρο Πληροφόρησης και τεκμηρίωσης για το ρατσισμό, την οικολογία, τη μία βία. Mediterranean Migration Observatory (2003). Κατάλογος Παραπομπών για μετανάστες και πρόσφυγες.
3. Μαρίνα Πετρονώτη, Άννα Τριανταφυλλίδου (2003). Ειδικό Τεύχος “ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΑ ΡΕΥΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ” Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών & Εθνικό Κέντρο Βιβλίου.
4. Γ. Κατερέλος (2007). Το ψυχοκοινωνικό προφίλ του μετανάστη. Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής Αθήνα.
5. Χ. Χατζησωτηρίου, Κ. Ξενοφώντος (2014). Διαπολιτισμική Εκπαίδευση: προκλήσεις, παιδαγωγικές θεωρήσεις και εισηγήσεις Εκδόσεις Σαΐτα, Καβάλα.

Μπίμπου-Νάκου, Ι. (2004). Το άγχος και η φοβία σε παιδιά, στο Καλαντζή-Αζίζι, Α. & Ζαφειροπούλου, Μ. (επιμ.), Προσαρμογή στο σχολείο: πρόληψη και αντιμετώπιση δυσκολιών, σσ. 287-327. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

1. ΑΛΕΥΡΙΑΔΟΥ Ελισσάβητ (2010). «Δυσλεξία και προβλήματα συμπεριφοράς: η οπτική και ο ρόλος των μητέρων». ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ. ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ, ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ. ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ: ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ, ΑΠΘ
2. Πιλάτη Μαρία (2012). Μεταπτυχιακή Εργασία: «Η ενίσχυση της κοινωνικής ένταξης των παιδιών με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες μέσα από την φοίτηση σε τμήματα ένταξης: η οπτική των μητέρων.» Διαπανεπιστημιακό- Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών με τίτλο: Ψυχοπαιδαγωγική της Ένταξης : Ένα σχολείο για όλους-Κατεύθυνση Ειδική Αγωγή-Επιβλέπον Τμήμα : Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, ΑΠΘ

Μπίμπου – Νάκου, Ι. Η σύνδεση μεταξύ της χρήσης του διαδικτύου και της ψυχοκοινωνικής υγείας των νέων. (μετά από κρίση). Πρακτικά του 2ου Πανλληνίου Διεπιστημονικού Συνεδρίου Εθισμός στο Διαδίκτυο, από την Ελληνική Εταιρεία Μελέτης της διαταραχής του εθισμού στο Διαδίκτυο, 1-3 Απριλίου 2011) σσ 194-200.

1. Α. Τσίτσικα, Ε. Κριτσέλη, και συνεργάτες Παιδιατρική Υπό δημοσίευση Συσχέτιση μεταξύ της ενασχόλησης με τα διαδικτυακά τυχερά παιχνίδια και της παθολογικής χρήσης του διαδικτύου σε έλληνες εφήβους.

Μπίμπου-Νάκου, Ι (2000). Ερωτηματολόγιο δυνατοτήτων και δυσκολιών (Strengths and Difficulties Questionnaire) στο σχολικό πληθυσμό: Εκπαιδευτικοί, γονείς και παιδιά ως φορείς αξιολόγησης. Πρακτικά Δημερίδας «Αναπτυξιακή ψυχοπαθολογία: Η αξιολόγησή της στην κλινική πράξη και έρευνα». Αθήνα: Εταιρεία για την Ψυχική Υγεία Παιδιών και Εφήβων.

1. Η Ψυχοπαιδαγωγική διαγνωστική αξιολόγηση των μαθησιακών δυσκολιών Παιδαγωγική, Ψυχολογική και Κοινωνιολογική Έρευνα. Educational, Psychological and Sociological Research - Ευστράτιος Παπάνης, Ψυχολόγος, Επίκουρος Καθηγητής Κοινωνιολογίας Πανεπιστημίου Αιγαίου.
<http://penthileus.blogspot.com>

Μπίμπου Ι. Ο συναισθηματικός φόρτος στο περιβάλλον των ψυχιατρικών Ασθενών. Διδακτορική Διατριβή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 1992. & & Μπίμπου Ι, Συγγελάκης Μ, Παπαθανασίου Μ, Λαζαρίδης Β, Ιεροδιακόνου Χ. Επιβάρυνση της ψυχικής υγείας σε οικογένειες που έχουν μέλη με ψυχωσική συμπτωματολογία. 13ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Χαλκιδική, Μάιος 1994

Β. Τσάρα, Ε. Σέραση, Β. Λαζαρίδης, Β. Πασχίδου, Π. Κακαβέλας, Π. Χριστάκη (2002) Επιβάρυνση στις οικογένειες ασθενών με χρόνια αναπνευστική ανεπάρκεια Πνεύμων 2002, 15(2)176-182.

Ι. Μπίμπου-Νάκου (2001). Εισαγωγικό σημείωμα στο βιβλίο των Ε. Dowling & Ε. Osborne (2001). Η οικογένεια και το σχολείο. Αθήνα: Gutenberg, σελίδες 33-62. & Ι. Μπίμπου-Νάκου (2003). Ο ρόλος της οικογένειας στο λόγο των εκπαιδευτικών για τη “δύσκολη συμπεριφορά” των παιδιών στο σχολείο. Επιστημονική Επετηρίδα του τμήματος Ψυχολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής, Τόμος Τέταρτος, 439-466 (στη μνήμη της Μ. Μάνιου-Βακάλη).

Η. Ματσαγγούρας & Α. Βέρδης (2003). Γονείς εταίροι στην εκπαίδευση. Απόψεις Ελλήνων γονέων υπό την σύγχρονη προβληματική. Επιστημονικό Βήμα, 2, 5-23.

Ζιώγου Θ, Μπίμπου-Νάκου Ι, Δημητριάδου Α, Μωϋσίδου Χ, Τσορμπατζούδη Ε, Παντελάκη Μ. (2001). Γονική ψυχιατρική ασθένεια: η οπτική του νοσηλευτικού προσωπικού ως προς την αναγνώριση αναγκών για την παρεχόμενη γονική φροντίδα στις περιπτώσεις ψυχικής διαταραχής. Πρόγραμμα-Περίληψεις 28ου Π. Ν.Σ. Λήμνου. 3-5 Μαΐου 2001

Α. Σπανοπούλου, Β. Αδάμου, Δ. Παπαστέργιου, Ι. Καλογεροπούλου (2012). Στήριξη οικογενειών αυτιστικών παιδιών Επιστημονικά Χρονικά 2012;17(4): 200-202

Bibou-Nakou I, Dikaiou M, Bairactaris C. Psychosocial dimensions of family burden among two groups of carers looking after psychiatric patients. Soc. Psychiatry Psychiatr Epidemiol 1997; 32:104-108.

Γερογιαννάκη Αργυρώ, Ζερβουδάκη Αρτεμισία (2010). «Επιβάρυνση και Επιπτώσεις στην υγεία φροντιστών ασθενών με ψυχικές διαταραχές ενός Κέντρου Ψυχικής Υγιεινής». Πτυχιακή εργασία. ΑΤΕΙ ΚΡΗΤΗΣ, ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ, ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.

Μπίμπου-Νάκου, Ι. (2003) Γονεϊκή ψυχική ασθένεια και ανάγκες των παιδιών: Προϋποθέσεις συνεργασίας του σχολείου με την οικογένεια. Ψυχολογία, 10, (4), 497-514.

Στυλιανή Κωνσταντίνου Διπλωματική εργασία με τίτλο: «Μητέρες Μετανάστριες, τα Παιδιά τους και το Ελληνικό Σχολείο» ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ Π.Τ.Δ.Ε Μεταπτυχιακό Τμήμα Κατεύθυνση: Εκπαίδευση και Κοινωνικός Αποκλεισμός

Α. Μπίμπου Επιμέλεια έκδοσης (2013). Έκθεση με τίτλο Μελέτη Διευρυμένης Εφαρμογής. ΕΣΠΑ Εκπαίδευση Αλλοδαπών και Παλινοστούτων Μαθητών Κείμενα α) Α. Μπίμπου Πρόλογος-Παρουσίαση Προγραμμάτων Ψυχολογικής Υποστήριξης σσ 6-53.

1. Μιχαλίνος Ζεμπύλας, Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου & CARDET (12 Μαρτίου 2014). Μετανάστευση, ένταξη και εκπαίδευση: το παράδειγμα των κυπριακών ζωνών εκπαιδευτικής προτεραιότητας.

Κατανοώντας την έννοια των Δικαιωμάτων του Παιδιού στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα, Α. Σουρέφ & Ι. Μπίμπου-Νάκου, (σελ. 119-155) από το: Πλαίσια συνεργασίας Ψυχολόγων και Εκπαιδευτικών για την οικογένεια και το σχολείο Ι. Μπίμπου-Νάκου- Α. Στογιαννίδου, Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδάνος, 2006

Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Δυτικής Θεσσαλονίκης Χ. Χρηστίδου (2008) ‘Ταξιδεύοντας στον κόσμο, γνωρίζοντας τα δικαιώματά μου’

Μπίμπου-Νάκου, Ι. & Α. Στογιαννίδου, επιμ. 2007. Πλαίσια συνεργασίας ψυχολόγων και εκπαιδευτικών για την οικογένεια και το σχολείο. Αθήνα: Τυπωθήτω, Δαρδάνος

Διδάσκοντας στο πολυπολιτισμικό σχολείο: προκλήσεις και προοπτικές Δράση: Επιμόρφωση εκπαιδευτικών και μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας Υποδράση: Ενδοσχολική Επιμόρφωση, Επιστ.υπεύθυνη: Μαρία Λιακοπούλου

Μπίμπου-Νάκου, Ι., Κιοσέογλου, Γ., Στογιαννίδου, Α. (2000). Ερωτηματολόγιο Δυνατοτήτων και Δυσκολιών στο Σχολικό Πληθυσμό. Στο: Ρούσσου, Α. (επιμ.). *Θέματα Ψυχομετρίας στην Κλινική Πράξη και Έρευνα*, 208-220. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

ΜΠΑΚΑΛΗ ΑΣΗΜΙΝΑ (2013) Προβλήματα Συμπεριφοράς Αλλοδαπών και Ελλήνων Μαθητών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης της Περιοχής των Αθηνών. ΠΜΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ